

Privat kulturfinansiering

Hinder, möjligheter och konsekvenser
Rapport 2024:2

Postadress:

Box 1001
405 21 Göteborg

Besöksadress:

Södra Vägen 54

Telefon:

031-395 20 00

E-post:

info@kulturanalys.se

Webbplats:

www.kulturanalys.se

© Myndigheten för kulturanalys 2024

Formgivning: Bazooka

Tryck: Östertälje Tryckeri AB, 2024

ISBN: 978-91-87046-71-1

Privat kulturfinansiering

Hinder, möjligheter och konsekvenser

Innehåll

Förord	7
Sammanfattning.....	9
Summary	17

DEL I: Inledning, bakgrund och kulturpolitisk kontext

Inledning.....	29
Regeringens uppdrag till Kulturanalys	30
Utredningens syfte och frågeställningar	30
Avgränsningar och empiriskt fokus	31
Disposition och genomförande	34
Kulturpolitisk bakgrund och kontext.....	37
Offentlig kontra privat finansiering – kort historik	37
Det samtida kulturpolitiska förhållningssättet till privat finansiering	43
Sammanfattning.....	48

DEL II: Kartläggning av kulturområdets finansiering

Kartläggningens genomförande	53
Den övergripande kartläggningen.....	53
Den detaljerade kartläggningen.....	57
Kulturområdets övergripande finansieringsstruktur.....	59
Offentlig finansiering av kultur i Sverige	59
Hushållens utgifter för kultur 2023	64
Privata stiftelsers stöd och bidrag till kultur.....	68
Kulturfinansiering genom sponsring	73
Sammanfattning av den kartlagda finansieringen.....	75
Ideellt arbete som finansieringskälla.....	76
Sammanfattning.....	78

Kartläggning av tre kulturområden.....	79
Privat finansiering och verksamheternas storlek	79
Privata intäktsslag i relation till huvudman.....	81
Privat finansiering och verksamheters lokalisering.....	84
Förekomst av sponsring och donationer.....	84
Ideella insatser.....	87
Sammanfattning.....	88

DEL III: *Forskningsöversikt och internationell utblick*

Delstudiens genomförande	91
Den internationella utblicken.....	91
Forskningsöversikt om privat kulturfinansiering.....	91
Privat finansiering – Sverige i en internationell kontext	93
Synen på privat kulturfinansiering i Norden	93
Större privat stiftelsefinansiering i övriga Norden	94
Donationer, sponsring och skatt på kulturområdet	95
Matchningssystem på kulturområdet	97
Nationella lotterimedel som kulturfinansiering	98
Utvecklingen är en del av en internationell trend.....	98
Sammanfattning.....	100
Privat kulturfinansiering – vad säger den tidigare forskningen?	101
Drivkrafter för privata aktörer att finansiera kultur.....	101
Åtgärder och hinder för ökad privat finansiering.....	105
Vilka konsekvenser lyfts fram?	113
Sammanfattning.....	125

DEL IV: Aktörsperspektiv på privat kulturfinansiering

Aktörsstudiens genomförande	129
Övergripande intervjustudie	129
Studie av programmet <i>Nya finansieringsmodeller</i>	133
Enkätstudie av stiftelsers kulturfinansiering	134
Den privata finansieringen och dess drivkrafter	135
Verksamheternas arbete med privat finansiering	135
Drivkrafter och motiv för att stödja kultur	142
Sammanfattning	145
Hinder för privat finansiering	147
Kulturverksamheternas förutsättningar och vilja	147
Finansiärernas förutsättningar och vilja	153
Historiskt betingade hinder och politiska signaler	155
Sammanfattning	157
Hur kan privat finansiering öka?	159
Respondenterna föreslår olika typer av åtgärder	159
Utbildning, brobyggande och ökad dialog	160
Förändrad incitamentsstruktur	164
Erfarenheter från projekt om filantropiskt stöd	168
Sammanfattning	171
Konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering	173
Vilka potentiella konsekvenser framkommer?	173
1. Den offentliga finansieringens framtid	174
2. Kulturverksamhetens oberoende och utveckling	176
3. Kulturlivets mångfald och tillgänglighet	181
4. Kulturpolitikens och kulturlivets legitimitet, professionalitet och demokratiska förankring	184
Sammanfattning	186

DEL V: *Slutsatser och bedömning*

Kulturanalys bedömning	191
1. Hushållen är den största privata finansiären.....	192
2. Stora skillnader mellan olika verksamheter	193
3. Ökad privat finansiering kräver långsiktighet	194
4. Flera överväganden behövs i relation till de kulturpolitiska målen	198
Fortsatta kunskapsbehov.....	203
Referenser	205
Bilaga 1: Enkäter till stiftelser	231
Bilaga 2: Intervjuguider	237
Bilaga 3: Respondenter	249
Bilaga 4: Offentlig finansiering – spridningsdiagram	253

Förord

Denna rapport är Myndigheten för kulturanalys slutrapportering av ett regeringsuppdrag som Kulturanalys erhöll i regleringsbrevet för 2023. Uppdraget bestod i att kartlägga och analysera kulturområdets finansiering med särskilt fokus på den privata finansieringen. Uppdraget var också att analysera om privata aktörer skulle kunna bidra mer till finansieringen av kulturverksamhet, och att beakta konsekvenserna av olika finansieringskällor i relation till de kulturpolitiska målen.

Utredningen har varit inriktad på de delar av det svenska kulturlivet som är i fokus för den svenska kulturpolitiken och den offentliga finansieringen. Slutrapporten består av sammanställningar och analyser av statistiska dataunderlag, tidigare forskning och insamlad empiri i form av intervjuer med olika aktörsgrupper, dokumentanalyser och enkäter riktade till svenska stiftelser med kulturfinansiering. Den breda ansatsen innebär att Kulturanalys involverat olika delar av myndighetens samlade utredningsresurser, såväl statistiker som analytiker. Kulturanalys vill rikta ett särskilt tack till Ola Segnestam Larsson på Marie Cederschiöld högskola som bidragit med den statistiska analysen av det ideella arbetets betydelse på kulturområdet.

Göteborg i oktober 2024

Mats Granér

Myndighetschef

Sammanfattning

Den här utredningens syfte har varit att kartlägga kulturområdets finansiering och undersöka om och hur den privata finansieringen av kulturverksamhet kan öka i Sverige. Syftet har också varit att analysera konsekvenserna av ett ökat fokus på privat finansiering i relation till de nationella kulturpolitiska målen¹.

I utredningen, som är resultatet av ett uppdrag från regeringen, har fokus varit på konst- och kulturformer och verksamheter som är i fokus för den offentliga kulturpolitiken och de offentliga stödsystemen. Utredningens empiriska underlag består av tre olika delar, 1) en övergripande kartläggning av kulturområdets finansiering och en mer detaljerad kartläggning av museers, scenkonstverksamheters och utställningsverksamheters finansiering, 2) en forskningsöversikt och internationell utblick, och 3) en aktörsstudie om privat kulturfinansiering i Sverige, främst baserad på intervjuer. Utöver dessa delar redogörs också för hur den svenska finansieringsmodellen på kulturområdet har växt fram historiskt. Kulturanalys drar utifrån dessa underlag fyra övergripande slutsatser:

1. **Hushållen är den största privata finansiären.**

Den privata finansieringen på kulturområdet domineras av hushållens utgifter för kultur. Stiftelsefinansiering, sponsring, donationer och crowdfunding utgör små delar av den privata kulturfinansieringen. Utöver detta visar utredningen att ideellt arbete utgör en betydelsefull resurs för det svenska kulturlivet.

---

¹ De nu gällande svenska kulturpolitiska målen formuleras som att "kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling" (prop. 2009/10:3, s. 26).

2. **Stora skillnader mellan olika verksamheter.**

Det finns stora skillnader mellan olika kulturverksamheter när det gäller i vilken utsträckning de uppbär offentlig respektive privat finansiering. Större kulturinstitutioner med offentlig huvudman uppbär generellt sett en större andel offentlig finansiering. Andra verksamheter uppbär en mycket stor del privat finansiering. Däremellan finns verksamheter med olika typer av blandad finansiering. Att kulturverksamheter helt saknar privat finansiering är ovanligt.

3. **Ett arbete för ökad privat finansiering kräver långsiktighet.**

I det fall regeringen, utifrån dagens kulturpolitiska mål, önskar se en ökad privat finansiering på kulturområdet bör den utveckla ett långsiktigt arbete med fokus på att a) stärka kulturverksamheters och privata aktörers kunskap och kapacitet att arbeta med privat kulturfinansiering, b) stärka konstens och kulturens ställning i olika samhällssektorer och c) successivt förändra incitamentsstrukturen för privat finansiering.

4. **Flera överväganden behövs i relation till de kulturpolitiska målen.**

I det fall åtgärder för ökad privat finansiering genomförs bör ett antal aspekter beaktas som är av särskild relevans i relation till de kulturpolitiska målen. Aspekter som bör beaktas handlar om konstens och kulturens obundenhet, ökad projektifiering och konjunkturkänslighet, mångfalden i kulturella uttryck, kulturens tillgänglighet och förutsättningarna för det ideella arbetet. På en mer övergripande nivå bör regeringen beakta kostnaderna för de åtgärder som genomförs för ökad privat kulturfinansiering, och hur förändringar i finansieringsstrukturen kan påverka möjligheterna till fortsatt kulturpolitisk målstyrning.

Dessa övergripande slutsatser utvecklas nedan i fyra separata avsnitt.

1. Hushållen är den största privata finansiären

Kulturanalys övergripande kartläggning visar att hushållens utgifter dominerar den privata kulturfinansieringen och att dessa utgifter utgör en viktig finansieringskälla även inom de kulturområden som uppbär offentlig finansiering. Hushållens samlade utgifter inom områdena bio, teater, konserter, museum, bibliotek, konstutställningar, kulturarv, studieförbund och den kommunala kulturskolan är i nivå med de samlade kommunala utgifterna på kulturområdet. Den övergripande kartläggningen visar också på det ideella arbetets stora betydelse för kulturlivet.

Den mer detaljerade kartläggningen av finansieringen av museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet pekar i en liknande riktning. Denna kartläggning visar att verksameters egenintäkter, via entréavgifter och försäljning, utgör viktiga delar av verksamheternas privata finansiering, vilket är inkomster som bland annat härrör från hushållens finansiering. Även intäkter från exempelvis uppdrag och lokaluthyrning är av betydelse. Både den övergripande och den mer detaljerade kartläggningen visar att kulturverksamheternas finansiella intäkter från sponsring, stiftelser och donationer och gåvor är av liten betydelse. Den detaljerade kartläggningen visar också den stora betydelsen av den offentliga finansieringen. För de cirka tusen verksamheter inom museer, scenkonst och utställning som ingår i den detaljerade kartläggningen står offentliga bidrag sammanlagt för 70 procent av finansieringen.

2. Stora skillnader mellan olika verksamheter

Den detaljerade kartläggningen av finansieringen för museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet visar att det finns stora skillnader mellan olika verksamheter när det gäller i vilken utsträckning de uppbär privat och offentlig finansiering. Andelen privat finansiering är generellt sett mindre i större kulturverksamheter med offentlig huvudman. Dock finns både större och mindre verksamheter med en övervägande del privat finansiering, liksom det finns större och mindre verksamheter som till allra största del är offentligt finansierade.

När det gäller intäkter från donationer och sponsring visar den detaljerade kartläggningen att den stora majoriteten verksamheter (där det finns upp-gifter) saknar sådana intäkter. Däremot pekar resultaten mot att denna typ av intäkter kan vara viktiga för enskilda verksamheter. Det går också att se att sådana intäkter är vanligare i vissa typer av verksamheter. Det tydligaste resultatet är att verksamheter inom musikteater, exempelvis opera, har större intäkter från donationer och sponsring jämfört med andra områden. När det gäller betydelsen av ideellt arbete visar den detaljerade kartläggningen att sådant utgör en viktig resurs för många, men inte alla, museer och utställningsverksamheter.

3. Ökad privat finansiering kräver långsiktighet

Kulturanalys bedömning är att förutsättningarna för att öka den privata kulturfinansieringen i dag är begränsade. Begränsningarna bottnar i 1) kulturverksamheters brist på kunskap, resurser och kapacitet att arbeta med privat finansiering, 2) privata finansiärers bristande engagemang och förutsättningar för att finansiera kulturverksamhet, och 3) den ekonomiska incitamentsstrukturen. Begränsningarna är i flera fall kopplade till historiska faktorer och processer. Under förutsättning att regeringen vill öka den privata finansieringen på kulturområdet, och att den önskar göra det med bibehållna kulturpolitiska mål, menar Kulturanalys att det behövs en långsiktig strategi med olika typer av åtgärder. Dessa åtgärder handlar om att

- stärka kulturverksamheters kunskap och kapacitet att arbeta med olika finansieringskällor, stärka de potentiella finansiärernas kompetens på kulturområdet, och att skapa förutsättningar för ökade kontaktytor mellan kulturverksamheter och potentiella privata finansiärer
- utveckla och arbeta med åtgärder för att stärka konstens och kulturens ställning inom olika delar av samhället
- successivt etablera och utveckla ekonomiska incitament för ökad privat finansiering.

Att stärka kulturverksamheters kunskap och kapacitet bedöms som nödvändigt för att skapa rimliga förutsättningar för så många kulturverksamheter som möjligt att arbeta med privat finansiering. Att stärka potentiella finansiärers

kunskap och kompetens bedöms som viktigt i arbetet för att öka intresset för privat kulturfinansiering och för att öka den privata sektorns kunskap om kulturverksamheters förutsättningar. Att skapa förutsättningar för ökade kontaktytor mellan kulturverksamheter och privata finansieringskällor bedöms som nödvändigt för att avlasta särskilt kulturverksamheterna och skapa mer jämlika villkor i arbetet för ökad privat finansiering. I såväl forskningsöversikten som aktörsstudien framkommer exempel på åtgärder som syftar till ovanstående.

Att utveckla åtgärder för att stärka konstens och kulturens ställning i samhället bedömer Kulturanalys är viktigt i det långsiktiga arbetet med att öka den privata finansieringen. Kulturanalys har tidigare pekat på behovet av att stärka de estetiska ämnenas roll i olika delar av utbildningskedjan för att förbättra förutsättningarna för allas möjlighet till deltagande i kulturlivet. Kulturanalys bedömer att denna typ av insatser är viktiga också för att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering, dels genom att det kan leda till ökad och breddad kulturkonsumtion, dels genom att det långsiktigt kan öka intresset för att finansiera kulturverksamhet. Politiken bör även se över andra möjliga sätt att stärka kulturens ställning i olika delar av samhället. I viss mån kan också åtgärderna för att öka den privata sektorns kunskap om kulturverksamhet vara ett bidrag till detta.

Kulturanalys bedömer att ekonomiska incitament kan bidra till att öka den privata finansieringen, framför allt om de kombineras med ovanstående åtgärder. I utredningens olika delar presenteras en mängd åtgärder som syftar till att skapa sådana incitament. Specifika åtgärder som diskuteras handlar om skattelättnader för kulturverksamheter och i relation till privat finansiering, regellättnader när det gäller sponsring, etablering av matchningssystem, krav på ökad egenfinansiering och förändringar i den offentliga kulturfinansieringen. Åtgärderna som lyfts fram har olika potentiella för- och nackdelar och involverar i stor utsträckning andra politikområden. Frågan om en förändrad incitamentsstruktur är därför inte bara en kulturpolitisk fråga, och vilka eventuella åtgärder som ska genomföras bör bedömas utifrån ett bredare politiskt perspektiv.

4. Ökad privat finansiering kräver överväganden i relation till de kulturpolitiska målen

Vilka konsekvenserna blir av ett ökat fokus på privat finansiering beror mycket på hur stora förändringar av finansieringsstrukturen som genomförs och hur kulturområdets samlade finansiering påverkas. Utifrån dagens kulturpolitiska mål anser Kulturanalys att regeringen främst bör beakta följande:

- Möjligheterna och riskerna när det gäller hur ett ökat fokus på privat finansiering kan påverka kulturverksamheters obundenhet och oberoende. Fler privata finansiärer kan på ett positivt sätt bidra till minskat beroende av enskilda bidragsgivare. Men privat finansiering kan också skapa risker för anpassning och styrning av verksamheters inriktning och innehåll. I utredningen framkommer exempelvis att det finns en tendens bland privata finansiärer att vilja finansiera konst- och kulturverksamhet som syftar till olika former av samhällelig nytta.
- Att ett ökat fokus på privat finansiering riskerar leda till en ökad projektifiering på kulturområdet då privata finansiärer tenderar att mer sällan finansiera kärnverksamhet och konstnärligt utvecklingsarbete. Det finns också en risk för en ökad konjunkturkänslighet i relation till den privata finansieringen.
- Möjligheterna och riskerna för den kulturella mångfalden. Flera finansiärer med olika utgångspunkter kan skapa förutsättningar för större mångfald och mer kultur. Dock är det möjligt att det främst blir verksamheter som redan är framgångsrika i arbetet med privat finansiering som gynnas av en sådan utveckling. Om den offentliga finansieringen samtidigt minskar finns risken att verksamheter och kulturuttryck som inte attraherar eller genererar privata medel får svårare att finansiera sin verksamhet, vilket kan leda till minskad mångfald.
- Betydelsen av ett tillgängligt och brett kulturliv i hela landet och det ideella arbetets betydelse för att upprätthålla detta. En större mångfald finansiärer, och ett arbete för ökad privat finansiering, kan leda till

breddade nätverk och kontakt med nya publikgrupper. Detta kan också visa sig vara gynnsamt i arbetet att stärka konstens och kulturens närvaro i olika delar av samhället. Ett fokus på privat finansiering på bekostnad av den offentliga kan samtidigt leda till oönskade fördelningseffekter, både när det gäller kulturella uttryck och geografiska aspekter. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att beakta det ideella arbetets förutsättningar och betydelse för kultur i hela landet.

- Att de flesta av de åtgärder som Kulturanalys bedömer som viktiga för ökad privat finansiering är förenade med kostnader. Dessa kostnader bör vägas både mot den privata finansiering som kan förväntas bli resultatet av åtgärderna och mot en alternativ resursanvändning, exempelvis direkta kulturstöd.
- Hur en ökad privat finansiering kan påverka möjligheterna till fortsatt styrning mot de kulturpolitiska målen. I detta sammanhang bör regeringen bland annat beakta att den privata finansieringen ofta utgår ifrån andra motiv och bedömningsgrunder än den offentliga finansieringen.

Utöver dessa punkter finns skäl att ta i beaktande att den svenska kulturpolitiken under lång tid har utgått ifrån ett betydande offentligt ansvar för vissa delar av kulturområdet och att detta bidragit till att forma kulturlivet och förutsättningarna för ökad privat finansiering.

Summary

The purpose of the report is to map the financing of the cultural sector and investigate whether and how the contribution of private actors to the financing of cultural activities can be increased. The aim is also to analyse the consequences of an increased focus on private funding in relation to the Swedish cultural policy objectives.²

The empirical basis of the report is presented in three different parts: 1) a survey of the financing of the cultural sector, 2) a research overview and international outlook, and 3) an actor study on private financing in a Swedish context. In addition to these parts, an account of the historical development of the Swedish funding model in the cultural sector is also presented initially. On the basis of the various empirical data, The Agency of Cultural Policy Analysis (Kulturanalys) draws four overall conclusions:

1. **Households are the largest private funder.**

Private funding for culture is dominated by household spending on culture. Foundation funding, sponsorship, donations and crowd-funding make up small parts of the cultural sector's funding at an overall level. In addition to this, the report shows that voluntary work constitutes an important resource for Swedish cultural life.

2. **Large differences between different cultural organisations.**

There are major differences between different cultural organisations in terms of the extent to which they receive public or private funding. Larger cultural institutions with a public principal generally receive a greater proportion of public funding. Other organisations may have almost no public funding at all. In between are organisations with different types of mixed funding. It is unusual for cultural organisations to have no private funding at all.

---

² The Swedish cultural policy objectives are that “culture is to be a dynamic, challenging and independent force based on the freedom of expression. Everyone is to have the opportunity to participate in cultural life. Creativity, diversity and artistic quality are to be integral parts of society’s development” (prop. 2009/10:3, s. 26).

3. **Efforts to increase private financing require a long-term approach.**
If the government wishes to see increased private funding of current cultural activities, it should develop measures focusing on a) strengthening the knowledge and capacity of cultural activities and private actors to work with private funding, b) strengthening the position of art and culture in different spheres of society and c) gradually changing the incentive structure for private funding.
4. **Several considerations are needed in relation to the cultural policy objectives.** If measures to increase private funding are implemented, a number of aspects should be taken into account that are of particular relevance in relation to the Swedish cultural policy objectives. These include the independence of art and culture, the risk of increased projectification, the cultural diversity, the accessibility of culture and the conditions for voluntary work, the costs of the measures that need to be implemented for increased private funding, and the possibilities for continued cultural policy targeting.

These overall conclusions are developed below in four separate sections.

1. Households - the largest private funder

Kulturanalys' overall survey shows that household expenditure dominates private cultural funding and that these expenditures are an important source of funding also for cultural organisations in those cultural areas that receive public funding. Total household expenditure on cinema, theatre, concerts, museums, libraries, art exhibitions, cultural heritage, study associations and municipal cultural schools is on par with total local government expenditure on culture. The overall survey also shows the importance of voluntary work for cultural life.

The more detailed mapping of the funding of museums, performing arts activities and exhibition activities in the field of visual art points in a similar direction. This shows that the organisations' own revenues, via admission and sales, constitute central parts of the organisations' private funding, which includes income derived from household funding. Revenues from, for

example, commissions and rental of premises are also important. Both the overall and more detailed mapping show that cultural organisations' income from sponsorship, support from foundations and donations and gifts are of little importance. The detailed mapping also shows the importance of public funding. For the approximately 1 000 museums and performing arts- and exhibition organisations included in the detailed mapping, public funding accounts for a total of 70 percent of their funding.

2. Large differences between different activities

The detailed mapping of funding for museums and performing arts- and exhibition organisations in the field of visual arts shows that there are major differences between different organisations in the extent to which they receive private funding. The proportion of private funding is generally lower in larger cultural organisations with a public principal. However, there are both larger and smaller organisations with a predominant share of private funding, just as there are larger and smaller organisations that are largely publicly funded.

As regards income from donations and sponsorship, the detailed mapping shows that the majority of organisations (where data are available) have no such income. However, the results indicate that this type of income can be important for individual organisations. It can also be seen that they are more common in certain types of organisations. The clearest result is that organisations within musical theatre, such as opera, have more income from donations and sponsorship compared to other areas. As regards the importance of volunteer work, the detailed mapping shows that it is an important resource for many, but not all, museums and exhibition organisations.

3. Increased private financing requires a long-term approach

The assessment of Kulturanalys is that the possibilities for increasing private cultural funding in the short term are limited. The limitations stem from obstacles related to 1) cultural organisations' knowledge, resources and capacity to work with private financing, 2) private actors' interest in financing cultural activities 3) the position and societal status of arts and culture, and 4) regulations and lack of economic incentives. Some of these barriers are also linked to historical factors.

Assuming that the Government wishes to increase private funding in the cultural sector, and that it wishes to do so while maintaining the current cultural policy objectives, Kulturanalys assess that a long-term strategy with different types of measures is required. These measures are about:

- strengthening the knowledge and capacity of cultural organisations to work with different sources of funding, strengthening potential funders knowledge on arts and culture, and establish conditions for increased contact between cultural organisations and private sources of funding;
- working on measures to strengthen the position of art and culture in different sectors of society; and
- gradually establishing and developing financial incentives for increased private funding.

Strengthening the knowledge and capacity of cultural organisations is deemed necessary to create reasonable conditions for as many cultural organisations as possible to work with private funding. Strengthening the knowledge and skills of potential funders is considered important in order to increase interest in private funding for culture and to increase the private sector's knowledge of the conditions for cultural activities. Establishing conditions for increased contact between cultural organisations and private sources of funding is deemed necessary to relieve the burden on cultural organisations in their work for increased private funding and to create more equal conditions in the work for increased private funding.

Kulturanalys considers it important to work on measures to strengthen the position of art and culture in society in the long-term to increase private funding. Kulturanalys has previously pointed out the need to strengthen the role of aesthetic subjects throughout the education chain in order to improve the conditions for everyone's opportunity to participate in cultural life. Such work is also considered to be important for increasing private funding in the long term. However, the policy should also look at other possible ways of strengthening the position of culture in different parts of society.

Kulturanalys assesses that financial incentives can help to increase private funding, particularly if they are combined with the above measures. The various parts of the report present a number of measures aimed at creating such incentives. Specific measures discussed include tax relief for cultural activities and in relation to private funding, regulatory relief for sponsorship, the establishment of matching schemes and changes in public funding for culture. The measures highlighted have different potential advantages and disadvantages and largely involve other policy areas. The issue of changing the incentive structure is therefore not only a cultural policy issue, and the possible measures to be implemented should be assessed from a broader policy perspective.

4. Increased private funding requires several considerations

The consequences of an increased focus on private funding largely depend on how the issue is approached and how extensive changes are strived for from a political perspective. Based on the current Swedish cultural policy objectives, Kulturanalys assesses that the Government should primarily consider the following:

- The opportunities and risks in terms of how an increased focus on private funding can affect the independence and autonomy of cultural organisations. For example, more private actors can help reduce dependence on individual donors. On the other hand, private funding can also create risks for the customisation and steering of the focus

and content of cultural activities. There is, for example, a tendency among private funders to want to finance art and cultural activities aimed at various forms of social benefit.

- That there is a risk that increased private funding will lead to increased projectification in the cultural sector, as private funders are less likely to fund core activities and artistic development work. There is also a risk of increased cyclical sensitivity in relation to private financing.
- The opportunities and risks for cultural diversity. More funders with different starting points can create the conditions for greater diversity and more culture. However, it is possible that it is mainly organisations that are already successful in working with private funding that will benefit from such a development. Moreover if public funding is reduced at the same time, there is a risk that activities and cultural expressions that do not attract or generate private funding will be marginalised, which can lead to reduced diversity.
- The importance of an accessible and broad cultural life throughout the country and the importance of voluntary work in maintaining this. A greater diversity of funders and efforts to increase private funding can lead to broader networks and contact with new audience groups. At the same time, too great a focus on private funding risks leading to an uneven distribution of funding for the cultural sector, for example, in terms of geographical aspects. In this context, it is particularly important to consider the conditions and importance of voluntary work for culture throughout the country.
- Measures to increase private funding are associated with costs. These costs should be weighed against both alternative uses, such as direct cultural subsidies, and the private funding that can be expected to result from the measures implemented.
- How increased private funding can affect the possibilities for continued steering towards the cultural policy objectives. In this context, the Government should take into account, among other things, that private funding is often based on different motives and assessment criteria compared to public funding.

In addition to these points, there is also reason to take into account that Sweden has for a long time assumed a high level of public responsibility for certain parts of the cultural sector and that this has helped to shape cultural life and the conditions for increased private funding.

Assignment, delimitations and research design

In the regulation letter for 2023, the Swedish Agency for Cultural Analysis (Kulturanalys) was tasked with the following assignment:

Kulturanalys shall map and analyse the funding of the cultural sector. In particular, the Agency is to analyse how non-public actors contribute, and whether they could contribute to a greater extent, to the funding of cultural activities. The assignment includes taking into account the effects that different sources of funding may have in relation to the Swedish cultural policy objectives (Ministry of Culture, 2022).

Carrying out the assignment Kulturanalys has focused on arts and cultural forms that are currently the focus of public cultural policy and public support systems in Sweden. In parts of the report, the investigation has a particular focus on museum activities, performing arts activities and exhibition activities in the visual and performing arts.

In the report, Kulturanalys uses the terms public and private funding. Public funding refers primarily to the expenditure incurred by the state, regions and municipalities in the cultural policy area in Sweden. Private funding in the report refers to funding in the form of cultural support from foundations, income from sponsorship, donations and gifts, as well as cultural organisations' income from entrance fees, sales of goods and services, fund returns, commissions, membership fees and rental of premises. In the overall mapping of the financing of the cultural sector, large parts of the cultural activities' income are captured through estimates of household expenditure on culture. In addition to these types of income and expenditure, Kulturanalys has also assessed the importance of voluntary work in the cultural sector. The focus of the report is on organisations rather than individual artists, although in various parts aspects of individual artists' funding are raised.

Mapping of the funding of the cultural sector

The survey presents an overall picture of the funding of the cultural sector and a more detailed review focusing on museums, performing arts activities and exhibition activities in the visual arts sector. The overall survey presents the public and private expenditure for the cultural sector as a whole. The chapter is based on the available data on different funding sources and Kulturanalys' own data collection.

Research overview and international outlook

This section focuses on previous research on the private funding of culture but also places the Swedish funding model in an international context. In particular, a Nordic perspective is provided, with examples of private funding, and measures for such funding, in the other Nordic countries. Based on this previous research, the chapter describes the drivers of private financing, the obstacles to increased private financing and the different types of measures to increase private financing that can be identified in the research literature. The chapter concludes with how the research assesses the different types of consequences of an increased focus on private cultural funding. The research referenced has been carried out in multiple geographical contexts, as explained in the chapter.

Stakeholder study on private funding in Sweden

The stakeholder study is largely based on interviews with cultural organisations, private funders, bridge-builders, individual creators, professional organisations, trade unions and civil society umbrella organisations. The stakeholder study comprises a total of 75 interviews and includes 78 different respondents. In addition to these interviews, a questionnaire was sent to a sample of foundations with cultural funding. To a lesser extent, documentary studies were also conducted.

The stakeholder study describes how cultural organisations in Sweden currently work with private funding and what motivates private actors to fund cultural activities. The stakeholder study also describes the obstacles and

measures for increased private funding that various stakeholders identify. Finally, it describes how the various stakeholders view the consequences of an increased focus on private cultural funding.

Del I

Inledning, bakgrund och kulturpolitisk kontext

Inledning

Den svenska kulturpolitiken har sedan 1974 års kulturpolitiska proposition, och även långt innan dess, haft som en av sina utgångspunkter att det offentliga ska ta ett stort ansvar för kulturområdets finansiering. Denna utgångspunkt bottnar historiskt i en syn på konsten och kulturen som ett välfärdsområde där den offentliga finansieringen setts som en garant för upprätthållandet av ett antal värden och målsättningar på kulturområdet. Exempel på två grundläggande målsättningar har varit att kulturskapare ska ha goda förutsättningar för fritt konstnärligt skapande, och att alla invånare ska ha möjlighet att delta i ett varierat kulturutbud av hög kvalitet (se t.ex. Frenander, 2001, 2014; prop. 1974:28).

Det offentligas finansieringsansvar har dock främst gällt de delar av kulturlivet som har haft svårt att klara sig på kommersiell basis, ett förhållningssätt som Sverige har delat med exempelvis övriga nordiska länder (se Kulturanalys Norden, 2022a, 2022b). Detta synsätt är närvarande också i den senaste svenska kulturpolitiska propositionen där det formuleras som att

[d]e statliga insatserna på kulturområdet syftar till stor del till att främja mångfald genom att stödja konstnärligt och kulturellt angelägen verksamhet som helt eller delvis inte skulle kunna komma till uttryck på marknadsmässiga villkor. (Prop. 2009/10:3, s. 28)

I propositionen skriver man också att det är kulturpolitikens uppgift att bidra till att skapa förutsättningar för kulturverksamhet som annars inte kan komma till uttryck ”inte minst när det gäller förnyelse och utveckling av kulturen” (prop. 2009/10:3, s. 30). På detta sätt har den offentliga finansieringen under lång tid setts som viktig för upprätthållande av mångfald och kvalitet på kulturområdet. En annan viktig aspekt av den offentliga finansieringen har varit att bidra till spridning av konst- och kulturverksamhet i hela landet.

I 2009 års proposition argumenteras emellertid för ökad privat finansiering på kulturområdet och för att de kulturpolitiska målen kan främjas även på marknadens villkor. Regeringen skriver att det inte finns någon ”given

motsättning mellan kommersiell bärkraft och konstnärlig kvalitet och frihet” (prop. 2009/10:3, s.28). I propositionen noteras samtidigt att den privata finansieringen av kultur är förhållandevis låg i Sverige jämfört med många andra länder och att det vore önskvärt att den ökade. Vad som samtidigt saknas är kunskap om förutsättningarna för privat kulturfinansiering i Sverige. Dels saknas data om den privata finansiering som finns redan i dag, dels saknas empiriska studier om hur den privata finansieringen skulle kunna öka och vad en sådan förändring kan få för konsekvenser.

Regeringens uppdrag till Kulturanalys

I regleringsbrevet för 2023 tilldelades Kulturanalys uppdraget att

kartlägga och analysera kulturområdets finansiering. Myndigheten ska särskilt analysera hur icke-offentliga aktörer bidrar, och om de i större utsträckning skulle kunna bidra, till finansiering av kulturverksamhet. I uppdraget ingår att beakta vilka effekter olika finansieringskällor kan få i relation till de kulturpolitiska målen.

(Kulturdepartementet, 2022)

Kulturanalys redovisning av ovanstående uppdrag har skett i två steg. I delredovisningen, som publicerades i december 2023, redovisade Kulturanalys en första kartläggning och analys av kulturområdets finansiering där såväl offentlig som privat finansiering ingår. I slutredovisningen, som denna rapport utgör, redovisar vi regeringensuppdraget i sin helhet.

Utredningens syfte och frågeställningar

Denna utredning har som sitt syfte att kartlägga kulturområdets finansiering och undersöka om, och i så fall hur, den privata finansieringen av kulturverksamhet kan öka. Syftet är också att analysera konsekvenserna av ett ökat fokus på privat finansiering i relation till de kulturpolitiska målen. Följande frågeställningar fungerar vägledande för utredningsarbetet:

1. Hur ser kulturområdets samlade finansiering ut, och på vilka sätt bidrar privata aktörer till finansieringen av kulturverksamhet?

I relation till denna frågeställning kartlägger och undersöker Kulturanalys olika delar av den offentliga och privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige. Kartläggningen är inriktad på de konst- och kulturområden som är i fokus för den offentliga kulturpolitiken.

2. Hur skulle den privata finansieringen av konst- och kulturverksamhet kunna öka i Sverige?

I relation till denna frågeställning undersöker Kulturanalys förutsättningarna för att konst- och kulturverksamheter i större utsträckning ska kunna finansieras med privata medel, exempelvis genom ökade verksamhetsintäkter, sponsring, donationer, medel från privata stiftelser eller crowdfunding.

3. Vilka konsekvenser kan en ökad privat finansiering, och de åtgärder som en sådan är förknippad med, få för den kulturpolitiska målpuppfyllelsen?

I relation till denna frågeställning undersöker Kulturanalys vad en ökad privat finansiering, och ett ökat fokus på sådan finansiering, kan få för konsekvenser i relation till de kulturpolitiska målen. Dessa mål handlar om a) att konsten ska vara en obunden kraft med yttrandefriheten som grund, b) att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, och c) att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

Avgränsningar och empiriskt fokus

Att kartlägga kulturområdets finansiering och utreda hur den privata finansieringen kan öka och vad det kan få för konsekvenser innebär flera utmaningar i termer av avgränsningar och empiriskt underlag. Undersökningstemat berör många olika kulturområden och uttryck, och en mängd aspekter som utöver kulturpolitiska frågor rör juridiska frågor, skattepolitik, utbildningspolitik och den generella synen på offentligt kontra privat ansvar. Till detta kommer att tidigare utredningar på området är begränsade

både till omfång och antal (se t.ex. Kulturrådet, 2010a; Myndigheten för kulturanalys 2012, 2013). Kulturanalys ambition har dock varit att utifrån regeringens uppdrag belysa temat förhållandevis öppet och på så sätt ta fram ett kunskapsunderlag som också kan utgöra grund för fördjupade studier och fortsatt utredningsarbete. Trots detta har en mängd avgränsningar varit nödvändiga.

Fokus på offentligt finansierad kultur

En första avgränsning handlar om vilka delar av kulturområdet som undersöks i relation till frågan om privat finansiering. Kulturanalys gör här bedömningen att utredningen, utifrån regeringens uppdrag, bör inriktas mot konst- och kulturformer och verksamheter som i dag är fokus för den offentliga kulturpolitiken och de offentliga stödsystemen. Utredningen har också ett särskilt fokus på museiverksamheter, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet. Detta gäller framför allt den mer detaljerade kartläggningen av kulturområdets finansiering och aktörsstudien, medan den övergripande kartläggningen av kulturlivets finansiering och kunskapsöversikten har en bredare ingång. Orsaken till avgränsningen mot de tre kulturområdena är att Kulturanalys inom dessa områden har tillgång till mer detaljerade data om verksamheters finansiering och därmed också underlag för ett strategiskt urval till aktörsstudien.

Vad avses med offentlig respektive privat finansiering?

En andra avgränsningsfråga handlar om vad som i utredningen avses med offentlig respektive privat finansiering. Med offentlig finansiering avses i utredningen de utgifter som staten, regionerna och kommunerna har på det kulturpolitiska området i Sverige. Till detta för Kulturanalys också offentlig finansiering av det svenska kulturlivet med ursprung i EU och i nordiskt samarbete. På detta sätt täcks huvuddelen av de offentliga utgifterna för kultur in. Dock finns det i någon utsträckning offentliga utgifter för kultur inom andra budgetområden som inte fångas in i kartläggningen.

När det gäller den privata finansieringen, det som i regeringens uppdrag omnämns som icke-offentlig finansiering, ligger fokus på verksamhetsintäkter (vilket i den övergripande kartläggningen främst fångas in genom hushållens utgifter för kultur), stöd från stiftelser och intäkter från sponsring, donationer och crowdfunding. I kartläggningen av kulturlivets finansiering synliggörs också det ideella arbetets betydelse. Privat finansiering i kommersiellt syfte berörs i mindre utsträckning, med undantag för sponsring. Privata investeringar i kommersiellt syfte är dock en betydelsefull finansieringsform för de kulturella och kreativa branscherna som helhet och delvis inom kulturområden som exempelvis film. Utifrån Kulturanalys avgränsning bedöms denna finansieringsform dock vara mindre central.

I den detaljerade kartläggningen inom områdena museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet fokuseras på privat finansiering i form av verksamhetsintäkter, stiftelsefinansiering, donationer och sponsring. I verksamhetsintäkterna inkluderas framför allt entréintäkter, försäljningsintäkter, uppdragsintäkter, medlemsintäkter och intäkter från lokaluthyrning. Några av dessa intäktsslag kan antas rymma finansiering som härrör från offentliga aktörer, vilka inte har varit möjligt att särredovisa. Utöver den privata finansieringen kartläggs också verksamheternas finansiering via offentliga bidrag från främst stat, region och kommun.

Fokus på verksamheter snarare än enskilda konstnärer

En tredje avgränsning är att utredningen har fokus på verksamheter snarare än enskilda konstnärer och kulturskapare även om dessa aktörer också är inkluderade i studiens olika delar. Denna avgränsning innebär också att utredningen i mindre utsträckning närmar sig frågor om upphovsrätt och ersättningsnivåer, vilka dock är centrala teman för kulturskapares finansiering i ett bredare perspektiv.

Utredningens tidsperspektiv styrs av datatillgång

En fjärde avgränsning handlar om tidsperspektivet. När det gäller kartläggningen av kulturlivets finansiering styrs tidsperspektivet i hög grad av möjligheterna att få tillgång till data för olika finansieringsformer. När det gäller

utredningens frågeställningar om hur den privata finansieringen kan öka och om konsekvenserna i relation till de kulturpolitiska målen är utgångspunkten den samtida finansieringssituationen. Denna sätts dock in i ett historiskt perspektiv.

Disposition och genomförande

Rapporten är indelad i fem olika delar som på olika sätt behandlar och belyser frågan om kulturområdets finansiering i Sverige:

Del I. Inledning, bakgrund och kulturpolitisk kontext

Del II. Kartläggning av kulturområdets finansiering

Del III. Forskningsöversikt och internationell utblick

Del IV. Aktörsperspektiv på privat finansiering

Del V. Kulturanalys slutsatser och bedömning

Del II, III och IV utgör det huvudsakliga empiriska underlaget i relation till utredningens frågeställningar. Nedan redogörs mycket kort för rapportens olika delar. Noggrannare redogörelser för metod och urvalsfrågor görs sedan i introduktionskapitel som inleder de olika delarna.

DEL I. Inledning, bakgrund och kulturpolitisk kontext

Denna del består av två kapitel. Efter det inledande kapitlet ges en kulturpolitisk bakgrund till kulturområdets finansiering i Sverige. I detta kapitel presenteras på övergripande nivå hur det kulturpolitiska förhållningssättet till kulturområdets finansiering har utvecklats historiskt. Kapitlet avslutas med att ge en bild av den samtida kulturpolitikens förhållningssätt till frågan om privat finansiering och ger exempel på åtgärder som speglar detta förhållningssätt.

DEL II. Kartläggning av kulturområdets finansiering

Kartläggningen av kulturområdets finansieringsstruktur presenteras i två kapitel. I det första kapitlet presenteras en övergripande kartläggning av kulturområdets finansiering. Detta kapitel utgörs av en datasammanställning om olika typer av offentlig och privat finansiering av kulturverksamhet i Sverige. När det gäller stiftelsers kulturfinansiering har denna kartlagts genom en enkät till svenska stiftelser med kultur som ett av sina ändamål. Kartläggningens andra kapitel består av en mer detaljerad redogörelse för kulturverksamheters finansiering inom områdena museer, scenkonst och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet. Det empiriska underlaget utgörs av Kulturanalys egen statistikinsamling inom dessa tre områden.

DEL III. Forskningsöversikt och internationell utblick

Även denna del presenteras i två olika kapitel. I det första kapitlet redogörs för det politiska förhållningssättet till privat kulturfinansiering i andra nordiska länder men också i en bredare internationell kontext. I det andra kapitlet presenteras en forskningsöversikt med fokus på förutsättningar, hinder och möjliga åtgärder för, samt konsekvenser av, en ökad privat finansiering på kulturområdet. Delstudien bygger främst på den internationella akademiska forskningen, men också på policydokument och offentliga utredningar.

DEL IV. Aktörsperspektiv på privat kulturfinansiering

Aktörsstudien är indelad i fyra olika kapitel som behandlar 1) hur kulturverksamheter i dag arbetar med privat finansiering och vad som motiverar privata aktörer att finansiera kulturverksamhet, 2) vilka hinder för ökad privat finansiering som identifieras av aktörsgrupperna, 3) vilka åtgärder för ökad privat finansiering som aktörsgrupperna identifierar, och 4) vilka konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering som aktörsgrupperna identifierar.

Aktörsstudien bygger i första hand på intervjuer med kulturverksamheter, privata finansärer, mäklarverksamheter, enskilda kulturskapare, branschorganisationer, fackliga organisationer och paraplyorganisationer för det ideella kulturlivet. En särskild dokument- och intervjustudie har genomförts

inom ramen för bidragsprogrammet *Nya finansieringsmodeller*, vilket syftar till att stödja utvecklingen av modeller och metoder för ökad privat finansiering inom det fria kulturlivet. Aktörsstudien omfattar sammanlagt 74 intervjuer och 77 olika respondenter. För aktörsstudien har också en enkät genomförts riktad till ett urval av privata stiftelser som stödjer kulturverksamhet i Sverige.

DEL V. Kulturanalys slutsatser och bedömning

Denna del består av utredningens avslutande kapitel där Kulturanalys presenterar sina slutsatser och gör en samlad bedömning utifrån utredningens empiriska underlag.

Kulturpolitisk bakgrund och kontext

I det här kapitlet ges först en kortfattad bakgrund till hur den finansieringsstruktur som omger det svenska kulturlivet har växt fram historiskt. Därefter följer en sammanfattning av det samtida kulturpolitiska förhållningssättet till frågan om privat kulturfinansiering i Sverige.

Offentlig kontra privat finansiering – kort historik

Några av Sveriges första moderna kulturinstitutioner etableras redan på 1600-talet och 1700-talet, såsom Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Kungliga biblioteket. På Gustav III:s initiativ bildas sedan Svenska Akademien, Kungliga Operan och Kungliga Dramatiska Teatern (Frenander, 2014; Kleberg & Forsell, 2019). Genom denna process etableras under 1700-talet en form av kungligt mecenatskap, dels genom skapandet av institutionerna, dels genom stöd till enskilda konstnärer. Samtidigt verkar vid denna tid större delen av kulturlivet på marknadens villkor och genom stöd från olika privata filantroper (se också Johansson, 2017). Frenander (2014, s. 76–77) beskriver det som att det svenska konst- och kulturlivet fram till 1800-talet är knutet till kungamakten, adeln och kyrkan och i allt större utsträckning till en liten men alltmer ekonomiskt betydelsefull borgarklass. Dessa tillsammans utgjorde vid tidpunkten kulturlivets mecenater och kulturpolitiken bestod i praktiken ofta av ett personligt förhållande mellan konstnär och finansär, där den förra var beroende av den senare för sitt konstnärliga arbete.

Under 1800-talet flyttades makten över kulturinstitutionerna successivt över från kungen till riksdagen och det offentliga stödet till kultur blev en allt tydligare del i det nationella identitetsbyggandet. Nationalmuseum invigdes 1866 och följdes senare av etablerandet av Nordiska Museet och Dramatiska Teaterns nya byggnad. Flera av dessa byggnader och institutioner tillkom genom samverkan mellan stat och privata kapitalägare, bestående av både näringslivsintressen och enskilda individer. I flera fall beskrivs de privata finansierarna som drivande i dessa processer (SOU 2009:16, s. 105–107).

Även utanför Stockholm togs en mängd privata initiativ till byggandet av teatrar, exempelvis i Göteborg, Malmö, Helsingborg och Gävle (Kleberg & Forsell, 2019, s. 21).

Även folkbildningens framväxt, i form av folkhögskolor, föreläsning-föreningar, folkbibliotek och studieförbund, sker inledningsvis utan större insatser från det offentliga, och inom ramen för det vi i dag kallar ideell sektor och civila samhället. Folkbildningens olika delar börjar dock relativt tidigt motta offentliga bidrag. Folkbiblioteken mottar kommunalt stöd åtminstone från sekelskiftet, vilket följs av statliga stöd. Något senare införs reguljära statsbidrag till föreläsningföreningar, vissa kulturföreningar och till folkhögskolorna, som dock även tidigare mottagit statligt stöd. En viktig del av folkbildningen som utvecklades från början av 1900-talet var också studie-cirklarna och studieförbunden. Dessa integrerades till fullo i den statliga stöd-givningen först efter andra världskriget (SOU 2009:16, s. 109; SOU 2024:42).

En viktig bakgrund till att det offentliga i allt större utsträckning börjar finansiera det svenska kulturlivet står att finna i arbetarrörelsens framväxt. Denna börjar, bland annat via sina representanter i riksdagen, alltmer argumentera för det offentligas ansvar för att tillse hela befolkningens tillgång till konst, kultur och estetisk bildning (Kleberg & Forsell, 2019; SOU 1972:66). Utvidgningen av den offentliga finansieringen är med andra ord tätt kopplad till framväxten av den demokratiska kulturpolitiken som fick sitt genomslag framför allt från 1930-talet (Kulturanalys Norden, 2022c). Denna bottnade i en syn på konst och kultur som ett välfärdsområde där man från politiskt håll alltmer strävade efter att skapa jämlika förutsättningar för deltagande i kulturlivet. Strävan mot kulturell jämlikhet var i sig baserad på att man från politiskt håll förknippade konst och kultur med ett antal positiva värden som man önskade sprida och ge alla tillgång till. Detta sammantaget bedömdes kräva offentligt engagemang och ansvarstagande. En liknande utveckling och syn på kulturell jämlikhet utvecklades också i de andra nordiska länderna. Viktigt att påpeka är att det under denna period inte var all konst och kultur som förknippades med positiva värden. Det offentligas roll var därför att ekonomiskt stödja produktion och konsumtion av vissa kultur-former och på så sätt också begränsa delar av den kommersiella kulturens genomslagskraft (Kulturanalys Norden, 2024).

Tankarna på ett mer vidsträckt offentligt engagemang och finansiellt ansvar för kulturlivet i Sverige mejslades sedan ut och specificerades i ett antal statliga utredningar (se t.ex. SOU 1934:21; SOU 1952:23; SOU 1954:2; SOU 1956:13). Den nationella infrastrukturen för kultur byggdes successivt ut med offentliga medel. Riksteatern, med sitt turnerande uppdrag, bildades, finansierad genom statsbidrag, men också uppbyggd kring ett nätverk av lokala arrangörsföreningar där arbetet i stor utsträckning utförs på ideell basis. Statens konstråd etablerades 1937 utifrån ambitionen att ge konsten ett större utrymme i det offentliga rummet och för att stärka enskilda konstnärers försörjning (SOU 2009:16, s. 120). Som ytterligare en del i den offentliga stödstrukturen inrättades Lotterimedelsfonden 1938 med medel från det statliga penninglotteriet. Fonden användes inledningsvis för att finansiera kulturella ändamål på landsbygden och i mindre städer, men fick senare också en bredare användning (SOU 2009:16, s. 121).

Under 1930-talet och 1940-talet etablerades ytterligare institutioner som Sjöhistoriska museet, Tekniska museet och Historiska museet, även dessa ett resultat av såväl privata som offentliga initiativ och finansiering (SOU 2009:16, s. 121). På ett liknande sätt tillkom ytterligare kulturinstitutioner i framför allt större och medelstora städer. Finansieringen skedde genom samverkan mellan landsting och kommuner men insamlingar och donationer var i flera fall av betydelse, liksom medel ur den statliga lotterimedelsfonden. Under perioden efter andra världskriget tog det offentliga också ett helhetsgrepp om stödet till folkbildningens olika delar, inte minst studieförbunden (SOU 2009:16, s. 124).

När det gäller stöd till enskilda konstnärer och kulturskapare var de offentliga stödstrukturerna länge outvecklade och i stor utsträckning fortsatt beroende av olika typer av mecenatskap. Utöver bildandet av Statens konstråd 1937 och sporadiska statliga bidrag etablerades den statliga biblioteksersättningen på 1950-talet som ett stöd till enskilda författare. Men det är först under 1960-talet som den offentliga stödstrukturen för enskilda konstnärer börjar byggas ut på ett mer systematiskt sätt, i form av arbetsstipendier, resestipendier och stöd till pensionerade konstnärer (Heikkinen, 2003, s. 101–102).

Ytterligare en åtgärd som går tillbaka till tiden före formaliseringen av kulturpolitiken i Sverige är undantaget från moms för varor och tjänster på kulturområdet. Detta går tillbaka till åtminstone slutet på 1960-talet när den moderna mervärdesskattelagstiftningen infördes (se prop. 1968:100; SFS 1968:430).

1970-talets kulturpolitik och kulturens finansiering

Under 1970-talet fortgår den offentligt finansierade utbyggnaden av infrastrukturen för kultur och den svenska kulturpolitiken formaliseras ytterligare genom att riksdagen antar 1974 års kulturpolitiska proposition.

I propositionen utvecklas synen på kultur som ett välfärdsområde och målet om allas tillgång och möjlighet till deltagande skrivs tydligt fram. Men i propositionen, och utredningen som föregick den, klargörs också synen på det offentliga kontra det privata ansvar (SOU 1972:66; prop. 1974:28). I kulturutredningen från 1972 konstateras att huvuddelen av den kulturproduktion och kulturdistribution som äger rum i Sverige är marknadsstyrd. Detta beskrivs i problematiska termer och som något som leder till bristande variation i utbudet, geografisk snedfördelning och bristande försörjning för kulturskapare, och som något som i praktiken försvårar fritt konstnärligt skapande. I utredningen skriver man att kulturproduktion som endast baseras på lönsamhet riskerar att leda till kulturell "utarmning och förflackning", vilket särskilt befaras drabba barn, unga och personer med kortare utbildning (SOU 1972:66, s. 187).

Generellt präglas utredningar och propositioner vid denna tid av ett problematiserande förhållningssätt i relation till det kommersiella kulturutbudet (se t.ex. prop. 1974:28; prop. 1975:20; SOU 1972:66). Exempelvis argumenteras för att det offentliga inte bara ska ta ansvar för kulturverksamhet som har svårt att klara sig på kommersiella villkor utan också att det offentliga bör verka "i ett direkt konkurrensförhållande med den privata kultursektorn" (SOU 1972:66, s. 187–188; se också prop. 1974:28, s. 298). I propositionen från 1974 kommer denna syn också till uttryck i ett av de kulturpolitiska målen, vilket formuleras som att "[k]ulturpolitiken skall motverka kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet" (prop. 1974:28, s. 295).

Utvecklingen under 1980-talet och 1990-talet

I den kulturpolitiska propositionen som antas 1996 omformuleras ovan citerade målsättning till att kulturpolitiken ska ”motverka kommersialismens negativa verkningar och främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet” (prop. 1996/97:3, s. 27). Detta kan ses som en viss nedtoning jämfört med målet från 1974 genom den tydligare kopplingen till att främja den kulturella mångfalden.

Viktigare är dock att den negativa syn på kommersiellt finansierad kultur som återfinns i 1974 års kulturpolitik har tonats ned i den generella kulturpolitiken. Det kommersiella kulturutbudets likriktning lyfts visserligen fortfarande som ett potentiellt problem, särskilt för den yngre publiken, men det finns också skrivningar om att den kommersiella kulturen kan bidra till en rikare mångfald av kulturuttryck (prop. 1996/97:3, s. 77, 91, 93). Även näringslivets roll för främjandet av olika kulturuttryck lyfts fram mer än tidigare, liksom värdet av ett ökat utbyte mellan kulturverksamheter och turistnäringen (prop. 1996/97:3, s. 58, 61).

Förskjutningen i synen på privat finansiering av kultur är synlig också i den utredning som ligger till grund för 1996 års kulturpolitiska proposition (se SOU 1995:84). I denna finns ett särskilt avsnitt om privat finansiering av kulturverksamhet där sådan finansiering lyfts fram som visserligen blygsam men potentiellt sett alltmer betydelsefull. Utöver olika typer av verksamhetsintäkter (från exempelvis entréavgifter, försäljning och uthyrning), ideella insatser, gåvor och medlemsavgifter lyfts också sponsringens ökade betydelse för kulturinstitutioner fram, inte minst på musikområdet. Som exempel anges att över hälften av de statsstödda symfoni- och kammarorkestrarna har intäkter från sponsring. Den totala kultursponsringen uppskattas 1995 till 150 miljoner kronor³ (SOU 1995:84, s. 347). I utredningen konstaterar man också att kulturskaparnas inställning till sponsring har förändrats och att det är något som kan leda till ett bredare engagemang för kulturlivet:

---

³ Vilket motsvarar knappt 240 miljoner kronor i 2023 års penningvärde.

Sponsring av kultur har bred acceptans inom svenskt kulturliv. En tidigare avvisande inställning finns knappast kvar. Sponsring har därmed blivit en etablerad form för finansiering och är samtidigt ett sätt att bredda engagemanget och intresset för vissa former av kultur och för vissa kulturinstitutioner. (SOU 1995:84, s. 347)

Kulturutredningen från 1995 pekar samtidigt ut risker med ett alltför stort fokus på sponsring och beskriver att ett ”överdrivet arbete med att skaffa sponsorer kan leda till en förskjutning av verksamhetens inriktning och på sikt påverka den konstnärliga verksamheten”, vilket kan leda till nedprioritering av mer krävande konstnärligt arbete ”präglad av förnyelse och utveckling” (SOU 1995:84, s. 348).

Utredningen diskuterar också Allmänna arvsfonden som en möjlig del av en ökad privat finansiering av kulturverksamhet. Framför allt föreslås att medel ur Allmänna arvsfonden i större utsträckning ska kunna användas för stöd till kulturverksamhet bland barn och unga. Som en del i detta föreslår utredningen att Arvsfondsdelegationen ska utökas med företrädare från Kulturdepartementet, något som dock inte verkar ha blivit verklighet (SOU 1995:84, s. 348; prop. 1996/97:3; prop. 2002/03:136).

I ett bredare sammanhang pekar den kulturpolitiska forskningen på att kulturpolitiken i såväl Sverige som i resten av Norden under 1980-talet och 1990-talet genomgår en förändring mot ett ökat fokus på konstens och kulturens ekonomiska nytta. Denna utveckling kom också att inkludera ökade förväntningar på kulturverksamheters egenfinansiering (Kulturanalys Norden, 2024).

När det gäller frågan om moms på kulturområdet innebar det svenska EU-medlemskapet en anpassning av de svenska momsreglerna. Framför allt medförde EU-inträdet begränsningar när det gäller möjligheten att helt undanta varor och tjänster från moms. Detta innebar bland annat att stora delar av kulturområdet kom att omfattas av en momssats på 6 procent (prop. 1996/97:10). Det finns dock tjänster på kulturområdet som i dag är helt momsbefriade, men också exempel på varor och tjänster med 12 och 25 procent moms (Skatteverket, 2024a).

Det samtida kulturpolitiska förhållningssättet till privat finansiering

I *Tid för kultur*, den senaste kulturpolitiska propositionen från 2009, har synen på kommersiellt finansierad kultur och på relationen mellan privat och offentlig finansiering av kulturverksamhet förändrats ytterligare (prop. 2009/10:3). Förändringen framträder på flera sätt. För det första betonas konstens och kulturens potential som främjare av ekonomisk utveckling. Särskilt lyfts kulturens roll för platsers attraktivitet fram, och konstens och kulturens betydelse för den bredare utvecklingen inom de kulturella och kreativa branscherna. För det andra betonas att hög konstnärlig kvalitet kan kombineras med kommersiell potential. Och för det tredje betonas vikten av en ökad icke-offentlig finansiering av kulturverksamhet. Det handlar med andra ord inte bara om en förändrad syn på kommersiellt gångbar kultur, utan också om att politiken bör arbeta aktivt för att öka den privata finansieringen på kulturområdet och att detta kan bidra till en ökad måluppfyllelse på kulturområdet.

I propositionen skriver regeringen att ”kulturens möjligheter till utveckling och oberoende” stärks av ett delat ansvar mellan offentliga och privata finansiärer och ideella krafter (prop. 2009/10:3, s. 13). I propositionen noteras samtidigt att den privata finansieringen av kultur är förhållandevis låg i Sverige jämfört med många andra länder och att det är

positivt om inslaget av ickeoffentlig finansiering ökar även i Sverige – fler kulturprojekt skulle komma till stånd och kultursektorns beroende av politiska beslut skulle minska. Hur enskildas finansiering av kulturverksamhet kan öka behöver därför ges ytterligare uppmärksamhet. (Proposition 2009/10:3, s. 13)

I samband med propositionen tar regeringen ett par initiativ för att stödja utvecklingen mot ökad privat finansiering av kulturverksamhet, och på olika nivåer sker ett antal kulturpolitiska förändringar som kan ses som en fortsättning på utvecklingen under 1980-talet och 1990-talet.

Uppdrag till Kulturrådet om privat finansiering

I regleringsbrevet för 2010 ges Kulturrådet för första gången i uppdrag att ”kartlägga förekomsten av sponsring och annan extern finansiering” och att analysera och ”belysa möjligheter och hinder för att utveckla förekomsten av breddad finansiering av kulturverksamheter i Sverige” (Kulturdepartementet 2010). Kulturrådet får också i uppdrag att ta fram en strategi för hur myndighetens arbete med extern finansiering ska bedrivas i framtiden (Kulturdepartementet, 2010). Både kartläggningen (Kulturrådet, 2010a) och strategin (Kulturrådet, 2010b) redovisades till Kulturdepartementet, 2010, dock utan att detta följdes upp av ytterligare uppdrag eller förändrade instruktioner.

I samband med etablerandet av Kultursamverkansmodellen börjar Kulturrådet också uppmana regionerna att i sina regionala kulturplaner inkludera beskrivningar av ”hur förutsättningarna för breddad finansiering ser ut” i regionerna (Myndigheten för kulturanalys, 2013, s 17–18). Utöver det börjar Kulturrådet följa upp de regionala kulturverksamheternas sponsringsintäkter (Kulturrådet, 2012a). I föreskrifterna för den kvalitativa uppföljningen ges regionerna också möjlighet att beskriva sitt arbete med privat finansiering (Kulturrådet, 2012b).

Privat finansiering i regional och kommunal kulturpolitik

Frågan om privat finansiering lyfts också i flera av de regionala kulturplaner som tas fram i och med sätningen av Kultursamverkansmodellen. Exempelvis planerar flera regioner att undersöka hur crowdfunding i större utsträckning kan bidra till finansiering av kulturverksamhet (se t.ex. Landstinget Gävleborg, 2012; Landstinget Sörmland, 2011; Region Blekinge, 2012). Några regioner skriver att de ska undersöka hur kulturverksamheter i regionen i större utsträckning kan drivas i privat regi (se t.ex. Region Gotland, 2010; Region Skåne, 2011), och hur regionen kan arbeta för ökad samverkan och ökade kontaktytor mellan det offentliga och privata i relation till konstnärlig och kulturell verksamhet. Exempelvis betonar flera regioner behovet av ett ökat utbyte mellan kulturverksamheter och näringsliv (se t.ex. Landstinget Gävleborg, 2012; Region Halland, 2010; Region Västerbotten, 2011; Västra Göta-

landsregionen, 2012). I den sammantagna analys som Kulturanalys gjorde 2013 konstateras samtidigt att de regionala ambitionerna vad gäller breddad finansiering sällan konkretiseras. Kulturanalys konstaterar också att regionernas ambitioner på detta område inte nämns i Kulturrådets beslut om bidragsfördelning till regionerna (Myndigheten för kulturanalys, 2013, s. 18). Den relativt allmänt hållna ambitionen har inte heller i någon större utsträckning utvecklats eller konkretiserats i regionernas senare kulturplaner (se t.ex. Region Dalarna, 2022; Region Skåne, 2024; Region Östergötland, 2024; Västra Götalandsregionen, 2023). Det finns dock exempel på regioner som pekar ut specifika behov och förväntningar på att regionala institutioner ska öka andelen privat finansiering (se t.ex. Region Västerbotten, 2024, s. 38).

Även på kommunal nivå förekommer mindre satsningar på ökad samverkan mellan kulturverksamheter och det lokala näringslivet. Ett exempel på det är storstädernas etablering av så kallade kulturlotsar som inte minst arbetar som brobyggare mellan kulturverksamheter och privata fastighetsägare (Göteborgs Stad, 2022). I Luleå har man under 2024 också etablerat en funktion som ska fungera som en brobyggare mellan kultur, näringsliv och offentlig sektor, bland annat med uppdrag att utveckla kulturlivet genom ökat samarbete mellan kommunens kulturverksamheter och det lokala näringslivet (Vårt Luleå, 2024; se också Malm & Johansson, 2023)

Ytterligare ett exempel är det bonussystem som infördes i Stockholms stad där kulturverksamheter som ökade sina egenintäkter fick ökad tilldelning av kommunala medel utöver sin grundfinansiering (Lindqvist, 2010, 2013). Systemet infördes 2008 och reviderades vid flera tillfällen men avskaffades 2015.

Instiftandet av Kulturbryggan

Ett konkret initiativ för ökad privat finansiering som tas i *Tid för kultur* är instiftandet av Kulturbryggan som etableras som en bidragsordning 2011, bland annat i syfte att främja nya sätt att finansiera kulturverksamheter.⁴ I kommittédirektivet till utredningen som ligger till grund för Kulturbryggan anges att det

är en angelägen uppgift att hitta nya och alternativa finansieringsmöjligheter för att stödja förnyelse och utveckling inom kulturområdet. (Dir. 2010:77)

I utredningen som föregick etableringen av Kulturbryggan pekas på behovet av ökad kunskap hos kulturverksamheter och potentiella privata finansiärer, och på behovet av mäklarfunktioner, mötesplatser för kommunikation mellan kulturaktörer och privata finansiärer. I utredningen betonas också att kultursektorn behöver bli bättre på att kommunicera sina verksamheters nytta för exempelvis företag inom det privata näringslivet (SOU 2012:16).

Kulturbryggan är i dag en integrerad del av Konstnärsnämndens bidragsgivning och fördelar cirka 25 miljoner kronor om året, där huvuddelen av medlen fördelas till projekt för konstnärlig förnyelse och en mindre del går till projekt som specifikt syftar till att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering (Konstnärsnämnden, 2022, 2023, 2024).

---

⁴ Kulturbryggan tillkom också som en konsekvens av utvecklingen 2010 av stiftelsen Framtidens kultur. Framtidens kultur bildades 1994 med kapital från de nedlagda löntagarfonderna och fungerade fram till 2010 som en fristående bidragsgivande aktör till kulturverksamhet med fokus på nyskapande kulturprojekt i syfte att stimulera regionalt kulturliv och bidra till tillväxt och utveckling (Baklien et al., 2002; SOU 2012:16).

Breddat allmännyttigt ändamål

Ett initiativ som togs redan 2007 var en översyn av skattereglerna för ideell sektor, inklusive privata stiftelser. Historiskt har privata avkastningsstiftelser som lämnat bidrag till så kallat allmännyttigt ändamål gynnats skattemässigt. Detta har exempelvis inkluderat stöd till främjande av barns vård och uppfostran, socialt arbete och vetenskaplig forskning. Dock har kultur under större delen av 1900-talet inte räknats till de allmännyttiga ändamål som gett rätt till skatteavdrag (se Olsson, 1996, s. 116–120). Wijkström (2001) beskriver detta som något som bottnat i en politisk grundskopsis till alltför stora möjligheter till skattelättnader för privat kapital. I tidigare översyner av dessa skatteregler har möjligheten att inkludera konst och kultur i ändamålen som ger rätt till inskränkt skattskyldighet inte heller övervägts (Stenström, 2008; Wijkström & Einarsson, 2018; se också prop. 1942:134).

I direktiven (dir. 2007:97) till den utredning som tillsattes 2007 öppnas dock för en utökning av de allmännyttiga ändamål som ska vara grund för inskränkt skattskyldighet. I utredningen föreslås också att kultur framgent ska räknas som ett sådant (SOU 2009:65, s. 65). Förändringen trädde i kraft 2014, vilket gör att stiftelser med kultur som ändamål numera omfattas av den inskränkta skattskyldigheten (prop. 2013/14:1, Finansplan och skattefrågor, s. 284–285). Att denna förändring kommer först 2014 har dock bidragit till att förhållandevis få stiftelser i Sverige har kultur som något av sina angivna ändamål.

Nationell strategi för kulturella och kreativa branscher

Ett aktuellt exempel på den samtida synen på relationen mellan privat och offentlig finansiering och på relationen mellan kultur och näringsliv och arbetet för de kulturpolitiska målen är regeringens och Kulturdepartementets nyligen antagna *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* (skr. 2023/24:111). I denna strategi argumenteras för att utvecklingen av tillväxtorienterade kulturella näringar också kommer leda till bättre måluppfyllelse på det kulturpolitiska området genom att

[e]n strategi för företag i kulturella och kreativa branscher kan bidra till att uppnå kulturpolitikens mål, samtidigt som kulturpolitikens mål kan främja företag i de kulturella och kreativa branscherna. Detta sker både genom att strategin kan bidra till fler kulturella uttryck och genom att fler intäktsmöjligheter skapar ett större oberoende gentemot politiskt styrda satsningar och prioriteringar. En ökad mångfald av finansieringskällor och verksamhetsformer bidrar till en förbättrad motståndskraft för kultursektorn i sin helhet. (Skr. 2023/24:111, s. 6–7)

Strategin knyter alltså tillväxten inom de kulturella och kreativa branscherna till en ökad konstnärlig frihet och ett ökat oberoende för konstens och kulturens olika verksamheter. Bland annat ser regeringen förutsättningar för de kreativa branscherna att skapa intäktsmöjligheter för konstnärer. Regeringen skriver också att den ”konstnärliga friheten och näringsfriheten är förutsättningar för varandra” och att villkoren för företagande i större utsträckning behöver uppmärksammas i syfte att nå de kulturpolitiska målen (skr. 2023/24:111, s. 7).

Ett exempel på ett sådant villkor kan sägas vara de produktionsstöd för film som infördes i Sverige 2022. Tidigare fanns sådana produktionsstöd eller skatterabatter för filmproduktioner i många andra länder, vilket lett till att svenska filmproduktioner i viss utsträckning flyttat utomlands. År 2022 infördes dock i Sverige ett statligt stöd till produktion av film och tv i Sverige för att motverka detta och få fler svenska och utländska filmproduktioner till Sverige (SFS 2022:1386).

Sammanfattning

- Under 1900-talet har kulturpolitiken i Sverige präglats av synen att det offentliga har ett stort ansvar för finansieringen av kulturlivet. Grunden för detta har varit synen på konst och kultur som ett välfärdsområde där alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken under 1900-talet har i viss mån också präglats av en negativ syn på vissa kommersiella kulturuttryck. Samtidigt har svenska kulturinstitutioner historiskt i flera fall etablerats med stöd från privata finansiärer.

- Från särskilt 1980-talet och 1990-talet har den svenska kulturpolitiken successivt förändrats i sin syn på privat finansiering av kultur och på den kommersiellt gångbara kulturens värde. Sedan 2009 års kulturpolitiska proposition är det en uttrycklig ambition att den privata finansieringen av kultur ska öka.
- Regeringen har under den senaste 15-årsperioden tagit vissa initiativ i riktning mot att uppmuntra en ökad privat finansiering av kulturlivets verksamheter. Exempel på detta är utredningsuppdrag till myndigheter på kulturområdet, instiftande av en bidragsordning inriktad på bland annat ökad privat finansiering och mer fördelaktig skattelagstiftning för stiftelser som fördelar pengar till kulturändamål.

Del II

Kartläggning av kulturområdets finansiering

Kartläggningens genomförande

I denna del presenterar Kulturanalys resultaten från arbetet med att kartlägga kulturlivets finansiering. Resultaten presenteras i två kapitel. I det första kapitlet presenteras en övergripande kartläggning, medan det andra kapitlet ger en mer detaljerad bild av finansieringen inom områdena bild och form, museer och scenkonst. Det första kapitlet utgörs av en uppdaterad och omarbetad version av delredovisningen *Kulturområdets finansiering* som publicerades i december 2023 (Myndigheten för kulturanalys, 2023b). I kapitlet redogörs för såväl den offentliga som den privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige. Den privata finansiering som redogörs för är hushållens utgifter för kultur, privata stiftelsers stöd- och bidragsgivning till kulturverksamhet och sponsring av kulturverksamhet. I kapitlet redogörs även för det ideella arbetets betydelse inom kulturlivet och hur detta kan värderas ekonomiskt. Utöver detta förs en diskussion om finansiering som faller utanför dessa kategorier och som av framför allt metodskäl inte varit möjlig att kartlägga. I det andra kapitlet ger Kulturanalys en mer detaljerad bild av finansieringen för museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet. Kapitlet redovisar och analyserar den privata finansieringens betydelse inom dessa tre områden bland annat i relation till verksamhetsstorlek, huvudmannaskap och geografisk hemvist.

Den övergripande kartläggningen

När det gäller privat finansiering av kultur i Sverige har den bristande tillgången på data inneburit utmaningar i kartläggningsarbetet. Kulturanalys arbete har därför präglats av ett utforskande tillvägagångssätt där vi har fört kontinuerlig dialog med andra statistikmyndigheter, kulturmyndigheter, Skatteverket, forskare, stiftelser och länsstyrelser. Nedan redogörs för data-underlagen för de olika finansieringskällorna.

Kartläggning av offentlig kulturfinansiering

När det gäller den offentliga finansieringen har Kulturanalys utgått från myndighetens officiella statistik om samhällets utgifter för kultur. När det gäller offentlig finansiering av det svenska kulturlivet från övriga Norden och EU har Kulturanalys genomfört olika efterforskningar och inhämtat uppgifter från bland andra Nordisk kulturfond, Nordisk kulturkontakt och Kulturrådet. Kulturanalys har även utgått från sina egna uppgifter om bidrag till det svenska kulturlivet från EU:s struktur- och investeringsfonder.

Kartläggning av hushållens utgifter för kultur

Kulturanalys kartläggning av hushållens utgifter för kultur baseras på Statistikmyndigheten SCB:s data från nationalräkenskaperna. För att kunna redovisa uppgifter om hushållens utgifter för kultur har Kulturanalys fört kontinuerlig dialog med SCB om tillgången till och innebörden av de konsumtionsdata som ingår i statistiken. I kartläggningen redovisas hushållens utgifter för bio-, teater- och konsertbesök, museer och bibliotek, studieförbund och kommunala kulturskolan. Flera andra utgifter för kultur hade varit relevanta att inkludera, exempelvis hushållens utgifter för svenska kulturtidskrifter eller inköp av konst av svenska konstnärer. Dessa utgifter har dock inte varit möjliga att urskilja. Detsamma gäller hushållens utgifter för musikströmningstjänster och litteratur där Kulturanalys i stället fört dialog med, och använt oss av uppgifter från, branschorganisationer inom respektive kulturområde.

Kartläggning av stiftelsers kulturfinansiering

När det gäller stiftelsers stöd och bidrag till kulturverksamhet har Kulturanalys, på grund av det bristande dataunderlaget, genomfört en egen kartläggning av finansieringen. Denna är baserad på en enkät till alla stiftelser i Sverige⁵ med kultur som ändamål där Kulturanalys framför allt ställt frågor om stiftelsernas stödgivning till kulturella ändamål (se bilaga 1). Enkäten skickades till knappt

---

⁵ Finansiering från stiftelser hemmahörande i andra länder fångas inte in i Kulturanalys kartläggning.

2 000 stiftelser, även till stiftelser där de kulturella och konstnärliga ändamålen framstod som mer perifera efter exempelvis forskning, sociala insatser och utbildning. Bland annat detta tros ha bidragit till låg svarsfrekvens. För kompletta svar uppgick svarsfrekvensen till 27 procent och för partiella svar till 41 procent. Kulturanalys har dock prioriterat att få svar från stiftelser med större tillgångar, genom flera påminnelser och även via telefonkontakt.

Uppgifterna från enkäten har också kompletterats med aggregerade uppgifter om avkastningsstiftelsers utdelningar. Dessa uppgifter är baserade på de inkomstdeklarationer som stiftelserna lämnar till Skatteverket. Värderingen av stiftelsers kulturfinansiering i Sverige bygger därför på en sammanvägning av två olika undersökningar.

Kartläggning av kultursponsring

Sponsringsuppgifterna i kapitlet är insamlade och sammanställda av Institutet för reklam- och mediestatistik, IRM, i samarbete med bland andra föreningen Kultur & Näringsliv. Sponsringen mäts årligen sedan 2005 och avser annonsörers investeringar i marknadssyfte där gåvor inte är inkluderade. Intäkterna i IRM:s specialrapporter delas upp på idrottssponsring, kultursponsring och social sponsring utifrån vilken tillhörighet uppgiftslämnarna uppger (Institutet för reklam och mediestatistik, 2024).

Donationer, crowdfunding och kommersiella investeringar

När det gäller kulturfinansieringen genom donationer, crowdfunding och kommersiella investeringar utöver sponsring, saknas data att presentera i den övergripande kartläggningen. Dessa finansieringsformer täcks dock till stor del in i Kulturanalys egen statistik för museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet, vilken presenteras i delstudiens andra kapitel.

Värdering av det ideella arbetets betydelse

Värderingen av det ideella arbetets betydelse är baserad på Marie Cederschiöld högskolas återkommande undersökning av det ideella arbetet i Sverige. I denna återkommande enkätundersökning mäts det ideella arbetets betydelse inom olika samhällssektorer. I samarbete med SCB och med stöd i metoden The replacement cost (se t.ex. Bowman, 2009; Mook et al., 2007; Salamon et al., 2011; Solberg, 2003) har sedan det ekonomiska värdet av ideellt arbetade timmar i svenska kulturorganisationer beräknats (se beräkningsmodell nedan). Uträkningen bygger på data från SCB när det gäller genomsnittlig lön för anställda i det svenska civilsamhället och inkluderar arbetsgivaravgifter.

Metoden The replacement cost – beräkning

Det ideella arbetets ekonomiska värde som andel av BNP beräknas enligt följande formel:

$$V = (N * H * L) / \text{BNP}$$

V= Det frivilliga arbetets ekonomiska värde

N = Antal män och kvinnor som arbetar frivilligt

H = Genomsnittligt antal timmar som de frivilliga arbetar per år

L = Genomsnittlig lön per timme

BNP = Bruttonationalprodukt

Metoden och materialet har flera begränsningar. Den valda metoden innebär i korthet att värdet av det ideella arbetet avgörs av hur mycket det skulle kosta att betala en person för att genomföra samma arbete. Samtidigt karakteriseras ideellt arbete ofta av att ingen har möjlighet eller är villig att betala för det. I en rapport om att beräkna det ekonomiska värdet av ideellt arbete presenteras för- och nackdelar med både denna och alternativa metoder (Andersen & Segnestam Larsson, 2016). Fördelar med den valda metoden är att den är etablerad och därför möjliggör jämförelser mellan länder och sektorer. Det

finns dock flera invändningar, inklusive att vissa anser att det är orimligt att betrakta ideella arbetare som ersättare för anställda, och att den ekonomiska värderingen därmed blir en överskattning.

Även materialet som ligger till grund för värderingen i denna rapport har sina begränsningar. En av dem är att kulturorganisationer omfattar studieförbund samt kultur-, dans-, musik- och teaterföreningar som en följd av val i Marie Cederschiöld högskolas undersökning. Detta kan resultera i en för hög ekonomisk värdering av det ideella arbetet.⁶ Å andra sidan gör inriktningen mot ideellt arbete i *det civila samhällets* kulturorganisationer att det också finns obetalt arbete i kultursektorn som inte inkluderas i värderingen.

Den detaljerade kartläggningen

Den detaljerade analysen är baserad på Kulturanalys egen statistik om museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet. Statistiken är insamlad genom enkäter riktade till verksamheter inom de tre kulturområdena och inkluderar bland annat frågor om verksamheternas finansiering. För de större verksamheterna, främst de med över tio årsarbetskrafter, är såväl den offentliga som den privata finansieringen uppdelad på olika intäktslag. För mindre verksamheter är intäkterna uppdelade på å ena sidan offentliga bidrag och å andra sidan övriga intäkter. Nedan redogörs kortfattat för statistiken inom de tre områdena.

Kulturanalys statistik om museer

Uppgifterna om museiverksamheter baseras på Kulturanalys statistik om museer. Statistiken ingår i Sveriges officiella statistik. Totalt ingår 456 verksamheter i statistiken i denna rapport. I Kulturanalys senaste rapport går det att läsa mer om de museiverksamheter som ingår. (Myndigheten för kulturanalys, 2024b). Statistiken omfattar en bredd av museiverksamheter, såväl större som små museer och såväl statliga, regionala och kommunala som privata museer.

---

⁶ Av Folkbildningsrådets samlade bedömning 2022 framgår dock att studieförbundens utbud domineras av kultur och att kultur skulle kunna beskrivas som studieförbundens gemensamma verksamhetsinriktning (Folkbildningsrådet, 2023).

Kulturanalys statistik om scenkonstverksamheter

Uppgifterna om scenkonstverksamheter baseras på Kulturanalys statistik om scenkonst. Statistiken är under utveckling och klassificeras ännu inte som officiell statistik. Totalt ingår 395 verksamheter i statistiken i denna rapport. I Kulturanalys senaste rapport går det att läsa mer om de scenkonstverksamheter som ingår (Myndigheten för kulturanalys, 2024c). Populationen skiljer sig åt jämfört med statistiken för museer och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet genom att enbart verksamheter som uppbär varaktigt offentlig finansiering ingår. Statistiken omfattar scenkonstverksamheter som spelar föreställningar och konserter samt gästspelsscener och omfattar både större institutioner som fristående grupper och andra aktörer, såväl statliga, regionala och kommunala som privata.

Kulturanalys statistik om utställningsverksamheter

Kulturanalys statistik om utställningsverksamheter inom bild- och formkonst, exempelvis konstmuseer, konsthallar och gallerier, är under utveckling och klassificeras ännu inte som officiell statistik. Totalt ingår 149 verksamheter från statistiken i denna studie och i Kulturanalys senaste rapport går det att läsa mer om utställningsverksamheter inom bild- och formområdet (Myndigheten för kulturanalys, 2024a). Statistiken omfattar verksamheter med bild- och formutställningar, såväl konstmuseer och konsthallar som gallerier, och andra utställningsarrangörer, såväl statliga, regionala och kommunala som privata. Dock presenteras museer med bild- och formutställningar, som också ingår i statistiken, tillsammans med övriga museer, se ovan.

Kulturområdets övergripande finansieringsstruktur

I det här kapitlet redogörs för den övergripande kartläggningen av kulturområdets finansiering. Kapitlet inleds med en redogörelse för den offentliga finansieringen av kultur i Sverige. Efter detta följer tre avsnitt som på aggregerad nivå redogör för privat finansiering av kulturverksamhet. Dessa avsnitt omfattar hushållens utgifter, privat stiftelsefinansiering och sponsring. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om värdet av det ideella arbetet inom kulturlivet.

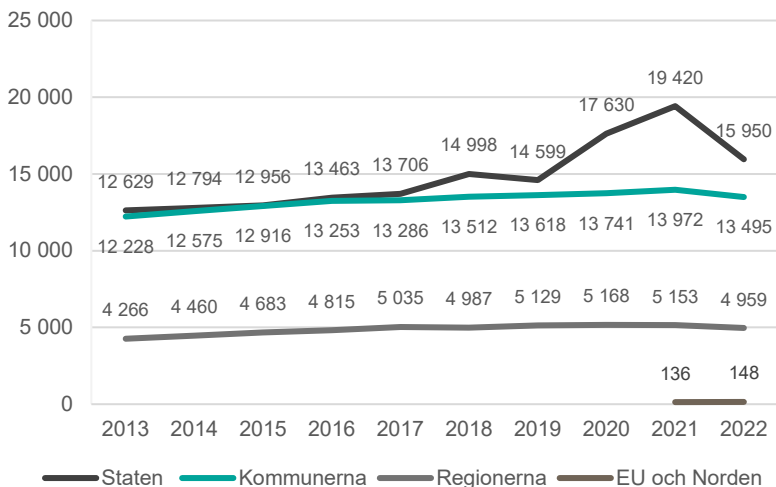
Offentlig finansiering av kultur i Sverige

Den offentliga finansieringen av kulturverksamhet i Sverige domineras av utgifter på statlig, regional och kommunal nivå. Denna uppgick 2022 till 34 miljarder kronor när utgifterna för folkbildning är inkluderade. Dessa utgifter har totalt sett ökat med i genomsnitt 18 procent mellan 2013 och 2022 (i 2022 års priser). En del av denna ökning går att förklara med de kris- och återstartsstöd som staten betalade ut till kulturlivet under pandemin (se figur 1 nedan). Till den offentliga finansieringen hör också bidrag från fonder på EU-nivå och nordisk nivå. Dessa bidrag uppgick sammantaget till knappt 150 miljoner kronor för år 2022, varav merparten kommer från Kreativa Europa och EU:s struktur- och investeringsfonder. Sammantaget motsvarar finansieringen från EU och Norden mindre än 0,5 procent av den offentliga kulturfinansieringen i Sverige.⁷

---

⁷ Se Myndigheten för kulturanalys (2023b, 2024d) för en detaljerad redogörelse av den nordiska och europeiska finansieringen av det svenska kulturlivet.

Figur 1. Offentliga utgifter för kultur 2013–2022, 2022 års priser, miljoner kronor

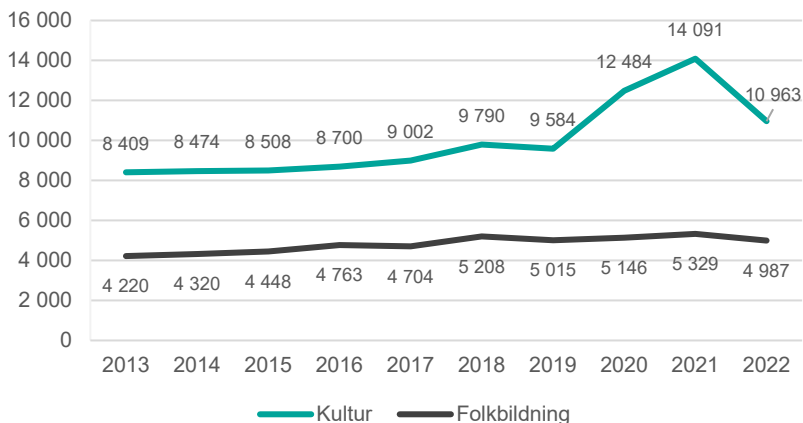
Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2023b.

Statens utgifter för kultur

Statens utgifter för kultur och folkbildning uppgick till knappt 16 miljarder kronor 2022.⁸ Det är en ökning med 26 procent jämfört med 2013, då motsvarande siffra var 12,6 miljarder (i 2022 års priser). I figur 2 visas utgifternas utveckling mellan 2013 och 2022, uppdelat på kultur och folkbildning.

⁸ Utgifter för medier är då exkluderade.

Figur 2. Statens utgifter för kultur och folkbildning 2013–2022, 2022 års priser, miljoner kronor

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2023b.

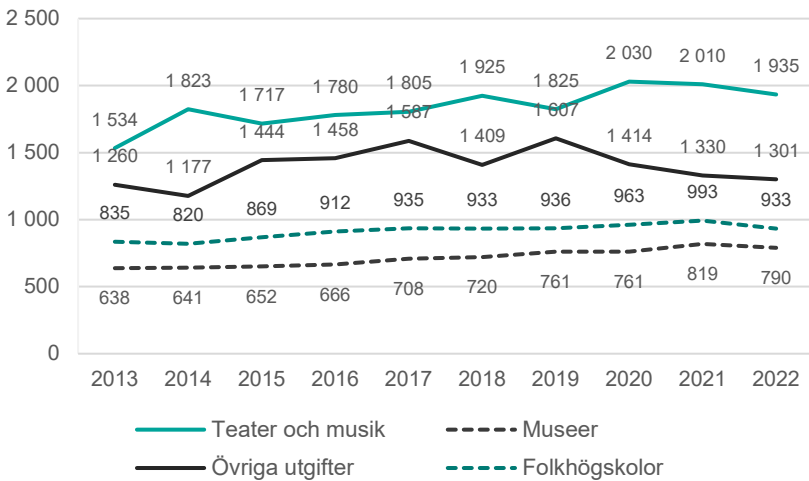
Det är svårt att över tid redovisa en mer precis uppdelning på olika kulturområden, bland annat på grund av att ett större område bland statens utgifter är kulturområdesövergripande. En uppföljning från Kulturrådet visar, på en övergripande nivå, att teater, dans och musik fick mest statliga pengar 2022, följt av museer och utställningar (Kulturrådet, 2023).

Utöver utgifterna i figur 2 finns det statliga utgifter inom andra delar av statsbudgeten som kan hänföras till kultur, exempelvis för inköp av konst, konstnärlig gestaltning eller från Vinnova, Sveriges innovationsmyndighet (Konstnärsnämnden, 2023). Allmänna arvsfonden bidrog med cirka 38 miljoner kronor 2022 till kultur, vilket också är möjligt att räkna till de offentliga utgifterna (Allmänna arvsfonden, 2023). Det finns även utgifter i utbildningsbudgeten för konstnärliga utbildningar och forskning som, tillsammans med annan kringinfrastruktur, bidrar till kultursektorn.

Regionernas utgifter för kultur

Regionernas utgifter för kultur uppgick till 5 miljarder kronor 2022. Det är en ökning med 16 procent jämfört med 2013, då motsvarande siffra var 4,3 miljarder (i 2022 års priser). I figur 3 visas utgifternas utveckling mellan 2013 och 2022, uppdelat på teater och musik, museer, övriga utgifter och folkhögskolor.

Figur 3. Regionernas utgifter för kultur 2013–2022, 2022 års priser, miljoner kronor

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2023b.

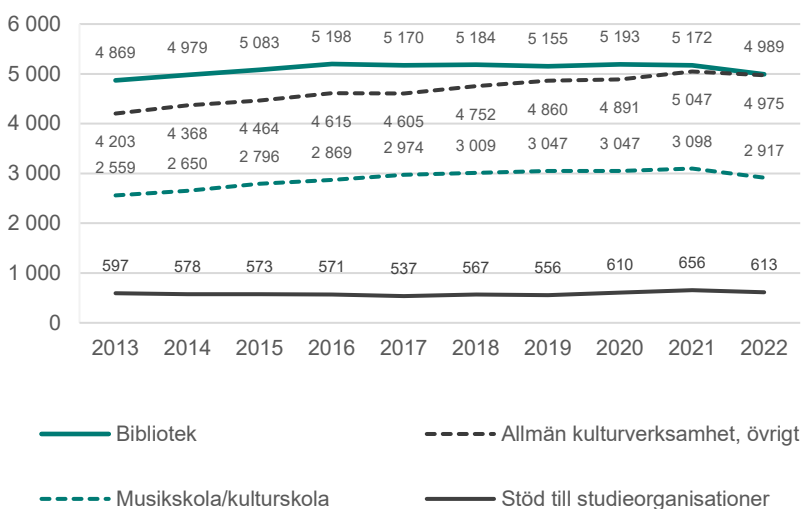
Av figuren framgår att de regionala kulturutgifterna haft en uppåtgående trend, framför allt vad gäller områdena teater och musik samt folkhögskolor. När det gäller kategorin övriga utgifter går det dock att se en minskning i fasta priser. I övriga utgifter inkluderas bland annat regionala utgifter för främjande arbete, bidrag och stipendier och regionala utgifter på filmområdet.

Kommunernas utgifter för kultur

Kommunernas utgifter för kultur uppgick till 13,5 miljarder kronor 2022. Det är en ökning med 10 procent jämfört med 2013, då motsvarande siffra var 12,2 miljarder (i 2022 års priser). I figur 4 visas utgifternas utveckling mellan 2013 och 2022, uppdelat på bibliotek, allmän kulturverksamhet, musikskola/kulturskola och stöd till studieorganisationer.

Figur 4. Kommunernas utgifter för kultur och studieorganisationer 2013–2022, 2022 års priser, miljoner kronor

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2023b.

Av figuren framgår att utgifterna för allmän kulturverksamhet och musik- och kulturskolan haft en uppåtgående trend, medan utgifterna för bibliotek och stöd till studieorganisationer har varit mer stabila.

Hushållens utgifter för kultur 2023

I detta avsnitt presenteras uppgifter om hushållens kulturkonsumtion, vilka är baserade på SCB:s data om nationalräkenskaperna. Genom SCB:s uppgifter går det att följa hushållens utgifter för tjänster som tillhandahålls av

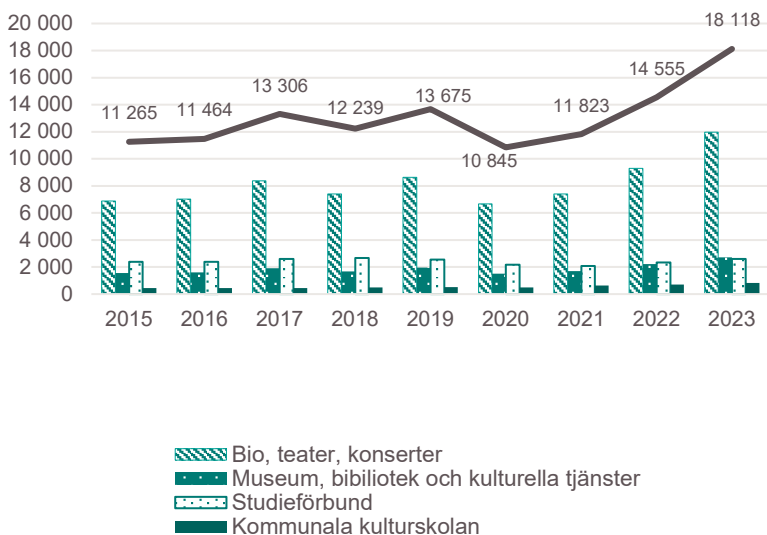
- biografer, teatrar och konserter
- museer, bibliotek och andra kulturella tjänster/verksamheter, exempelvis konstmuseer och historiska platser
- studieförbund
- den kommunala kulturskolan.

Figur 5 visar att hushållens utgifter för dessa tjänster uppgick till 14,6 miljarder 2022 och 18,1 miljarder kronor 2023, inklusive moms.⁹ Av figuren framgår också att hushållens utgifter minskade relativt kraftigt under pandemin, men att de sedan har ökat igen och når sin högsta notering under 2023. Huruvida denna ökning är ett uttryck för en långsiktig trend eller relaterade till händelser under ett specifikt år är för tidigt att säga.

---

⁹ Att uppgifterna inkluderar moms medför en överskattning i det fall man betraktar hushållens utgifter som en intäkt för kulturlivet. Eftersom momssatserna skiljer sig åt mellan olika varor och tjänster på kulturområdet är det inte möjligt att presentera siffrorna exklusive moms.

Figur 5. Hushållens utgifter per konst- och kulturområde (inklusive moms) 2015–2023, 2023 års priser, miljoner kronor

Källa: Statistikmyndigheten SCB, 2024a (Kulturanalys bearbetning).

Figur 5 visar också att hushållens utgifter varit störst för tjänster som tillhandahållits av biografer, teatrar och konserthus. Samtidigt finns det delar av hushållens kulturutgifter som inte är medräknade i denna sammanställning. Exempelvis har det inte varit möjligt att urskilja hushållens utgifter för svenska kulturtidskrifter eller inköp av konst av svenska konstnärer.¹⁰

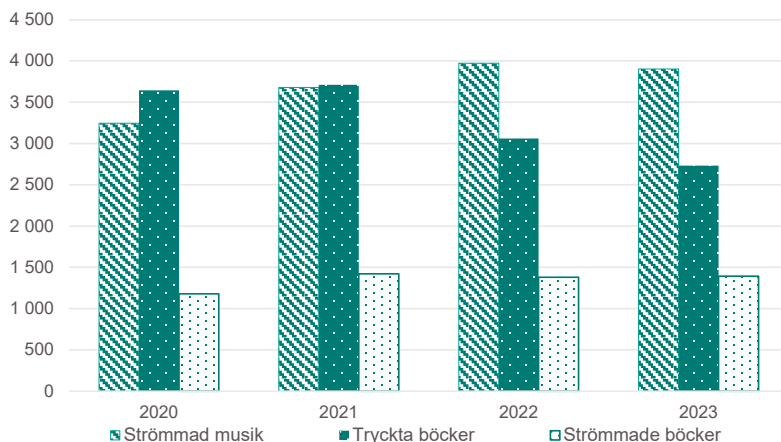
¹⁰ Andra exempel på utgifter som utelämnats är medlemsavgifter till hembygdsförbunden, vilket motsvarar cirka 80 miljoner kronor (Sveriges hembygdsförbund, 2024).

I redogörelsen för hushållens utgifter för kultur är det viktigt att ha i åtanke att dessa i flera avseenden överlappar kulturverksamheternas egenintäkter. Detta gäller både verksamheter med stort offentligt stöd och verksamheter som i stor utsträckning är privat finansierade. Verksamheternas egenintäkter kommer att beskrivas mer ingående i fördjupningen av Kulturanalys statistik för scenkonst, museer och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet som presenteras i nästa kapitel.

Hushållens utgifter för musikströmning och litteratur

Två stora utgiftsposter som inte varit möjliga att sammanställa utifrån SCB:s data om nationalräkenskaperna är hushållens utgifter för strömning av musik av svenska artister och köp av böcker av svenska författare. Inom dessa områden, särskilt på musikområdet, verkar många kulturskapare på rent kommersiella villkor utan något direkt kulturpolitiskt stöd. I ett bredare sammanhang är dessa kulturområden dock viktiga delar av den svenska kulturpolitiken. Kulturanalys har inom dessa områden inhämtat uppgifter från branschorganisationer inom musik- och litteraturområdet. Dessa uppgifter presenteras i figur 6 nedan.

Figur 6. Intäkter från strömmad musik (exklusive moms) och hushållens inköp av litteratur (exklusive moms och exklusive litteratur utgiven i andra länder) 2020–2023, 2023 års priser, miljoner kronor

Källa: Musik Sverige, 2024; Svenska bokhandlarföreningen och Svenska förläggarföreningen, 2024.

Av figur 6 framgår att hushållens utgifter för strömmad musik uppgår till mellan 3,5 och 4 miljarder kronor per år, och för tryckta och strömmade böcker till mellan 4 och 5 miljarder kronor. Det har inte gått att urskilja hur mycket av den strömmade musiken som utgjorts av svenska artister/bolag, eller hur stor del av försäljningsvärdet som omfattar böcker skrivna av svenska författare, utan försäljningssiffrorna inkluderar böcker med svenska ISBN-nummer utgivna på svenska förlag. Utifrån figur 6 kan man dock dra slutsatsen att hushållens utgifter för strömmad musik och litteratur är omfattande, vilket förstärker bilden av hushållens utgifter som en central finansieringskälla.

Privata stiftelsers stöd och bidrag till kultur

Det svenska stiftelseväsendet består av olika typer av stiftelser. De vanligaste är avkastnings- och verksamhetsstiftelser (se t.ex. Skatteverket, 2023a). Avkastningsstiftelser stödjer kultur med bidrag och stipendier genom sin löpande avkastning och bedriver normalt sett ingen näringsverksamhet. För det syftet finns i stället verksamhetsstiftelser. Det är relativt vanligt med näringsdrivande verksamhetsstiftelser på kulturområdet. Verksamhetsstiftelser kan delvis bedrivas med hjälp av fonderade medel, men de finansieras också av löpande intäkter från exempelvis biljettförsäljning, vilka i sådana fall täcks in av hushållens utgifter.

Utöver dessa stiftelsetyper finns också anslagsstiftelser och insamlingsstiftelser. Anslagsstiftelser på kulturområdet finansieras i huvudsak av årliga offentliga anslag och inte genom en varaktig förmögenhetsdisposition. I kartläggningen täcks detta in i redogörelsen för de offentliga kulturutgifterna. Insamlingsstiftelser är i Sverige i första hand fokuserade på bistånd och forskning och kännetecknas av att det inte behöver finnas något stiftelsekapital vid bildandet.

I det här avsnittet ligger fokus på att ge en bild av hur privata avkastningsstiftelser bidrar till svenskt kulturliv. Huruvida dessa stiftelser kan stödja kulturverksamhet genom bidrag och stipendier beror på vilka ändamål som vid bildandet skrivits in i stiftelsernas stadgar. Det finns stiftelser som endast delar ut pengar till kulturverksamhet. Samtidigt finns det stiftelser för vilka kultur är ett av flera ändamål. Utöver de avkastningsstiftelser som ingått i urvalet finns också organisationer som ligger stiftelseformen nära. Ett ekonomiskt betydelsefullt exempel är Svenska Akademien som 2022 delade ut 13,7 miljoner i priser, bidrag och stipendier till främst det svenska kulturlivet, företrädesvis på litteraturområdet (Svenska Akademien, 2024, s. 80).

Utdelade bidrag och stipendier till kultur 2022

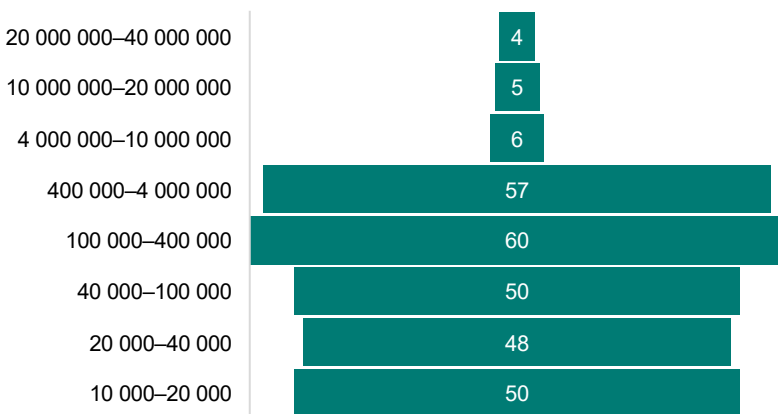
Av 526 svarande stiftelser delade 280 ut bidrag eller stipendier till kultur 2022. Sammantaget uppgick de redovisade utdelningarna till 331 miljoner kronor, se tabell 1. Genomsnittet för de 280 stiftelserna blev 1,2 miljoner kronor. Medianvärdet uppgick till 100 000 kronor, vilket förklaras av att ett mindre antal kapitalstarka stiftelser stod för relativt stora utdelningar, vilket framgår av figur 7 nedan.

Tabell 1. Fördelade bidrag och stipendier till kultur 2022, kronor

Antal svarande stiftelser med utdelning	Utdelade bidrag och stipendier	Medel	Median
280	331 449 179	1 183 747	100 000

Källa: Kulturanalys enkät 1 till svenska stiftelser med kultur som ändamål.

Figur 7. Antal stiftelser som 2023 fördelade pengar till kultur inom olika intervall, med början på 10–20 tusen kronor, upp till 20–40 miljoner kronor

Källa: Kulturanalys enkät 1 till svenska stiftelser med kultur som ändamål (se bilaga 1).

Figur 7 visar spridningen av fördelade pengar för de stiftelser som svarat. De 15 stiftelser som delade ut mer än 4 miljoner kronor vardera stod för 73 procent av de utdelade medlen.

Bidrag och stipendier per mottagartyp

Tabell 2 visar hur de utdelade bidragen/stipendierna fördelades mellan organisationer och enskilda konstnärer/kulturskapare. 245 stiftelser specificerade om de utdelade bidragen/stipendierna tillföll organisationer eller enskilda konstnärer/kulturskapare. 35 stiftelser delade ut bidrag/stipendier till båda typerna av mottagare. Av stiftelsernas specificerade bidrag/stipendier gick 49 miljoner kronor till enskilda konstnärer/kulturskapare, vilket utgjorde 18 procent av den totala specificerade utdelningen. Medel- och medianvärdena för stiftelserna var betydligt lägre för de pengar som fördelats till enskilda konstnärer/kulturskapare jämfört med organisationer. Observera att medel- och medianvärdena gäller för stiftelsernas fördelningar som helhet. Individuella bidrag/stipendier för såväl organisationer som för enskilda konstnärer/kulturskapare är vanligtvis mycket lägre.

Tabell 2. Fördelade bidrag och stipendier till kultur per mottagartyp 2022, kronor

Mottagartyp	Antal svarande stiftelser	Fördelade pengar	Medel	Median
Organisationer	124	221 918 608	1 789 666	163 150
Enskilda konstnärer/ kulturskapare	156	48 787 364	312 740	50 000

Källa: Kulturanalys enkät 1 till svenska stiftelser med kultur som ändamål.

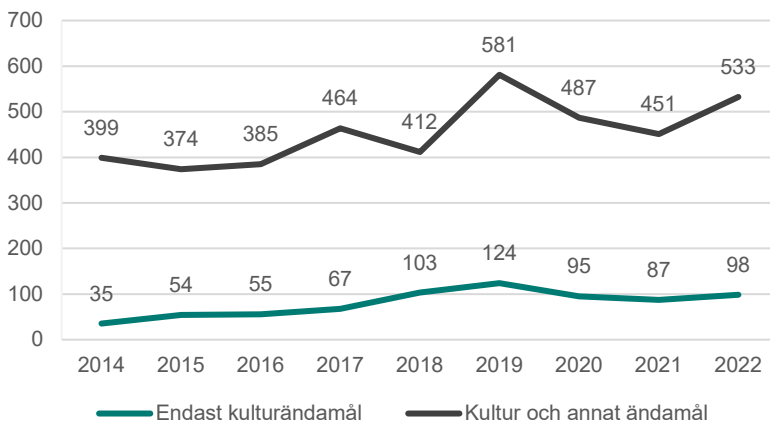
I enkäten redovisade stiftelserna också i viss utsträckning hur de fördelade sina bidrag och stipendier per kulturområde. Enkätresultaten pekade dock generellt på att det är svårt för stiftelser att kategorisera sina olika bidrag/stipendier till olika områden. Detta gör att svaren bör tolkas med försiktighet. Bland de som har kunnat kategorisera sin bidragsgivning, vilket omfattar knappt 40 procent av den totala bidragsgivningen från stiftelser, är det vanligast med stöd till litteratur, skrivande och läsande följt av scenkonst, museer och kulturarv, bild- och formkonst och sist film.

Stiftelsefinansiering utifrån inkomstdeklarationer

Kulturanalys har också tagit del av aggregerade uppgifter utifrån stiftelsers inkomstdeklarationer. Dessa uppgifter, som presenteras i figur 8 nedan, visar att avkastningsstiftelser med kultur som enda ändamål delade ut 98 miljoner kronor 2022. Jämfört med 2014 innebär det mer än en fördubbling räknat i fasta priser.

Figur 8. Redovisad utdelning av bidrag/stipendier för avkastningsstiftelser med enbart kultur som ändamål respektive kultur och annat ändamål, 2014–2022, 2022 års priser, miljoner kronor

Källa: Skatteverket, 2024f.

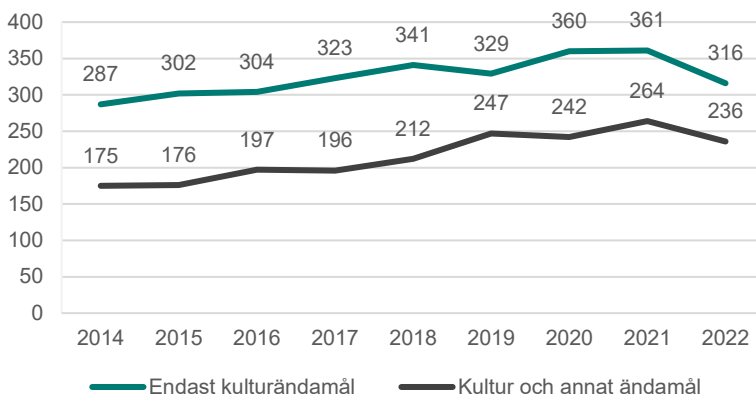
Utdelningen från dessa stiftelser ser även ut att ha ökat relativt stadigt fram till pandemiåret 2020. Under pandemin kan både minskad avkastning och minskade möjligheter till verksamhet ha bidragit till inbromsningen.

Stiftelser som har angett kultur tillsammans med något annat ändamål delade ut 533 miljoner kronor 2022. Om man lägger samman de utdelade medlen för stiftelser med enbart kultur som ändamål med utdelade medel för stiftelser med kultur och annat ändamål uppgår summan för år 2022 till 631 miljoner

kronor. Kulturanalys uppskattar därför att avkastningsstiftelsers totala kulturfinansiering för 2022 ligger någonstans i spannet mellan 331 miljoner (Kulturanalys enkät) och 631 miljoner.¹¹

Figur 9 nedan visar hur antalet avkastningsstiftelser med kultur som ändamål som lämnat inkomstdeklaration till Skatteverket utvecklats mellan 2014 och 2022. Mellan 2014 och 2021 ökade antalet inkomstdeklarande avkastningsstiftelser med kulturändamål från 287 till 361, vilket motsvarar en ökning på 26 procent. År 2022 minskade antalet deklarerade stiftelser med enbart kulturändamål till 316.

Figur 9. Antal avkastningsstiftelser med enbart kultur som ändamål resp. kultur och annat ändamål som lämnat uppgifter till Skatteverket 2014–2022

Källa: Skatteverket, 2024f.

¹¹ Kulturanalys har fått tillgång till uppgifter för 2023, dessa bär dock på osäkerhet då det finns en viss eftersläpning i rapportering. För 2023 har de utdelade medlen från stiftelser som angett kultur tillsammans med annat ändamål dock stigit ytterligare, vilket beror på stora utdelningar från ett fåtal stiftelser, där det inte varit möjligt att identifiera om utdelning skett till kulturändamål. Samtidigt ser utdelningen från stiftelser som angett endast kultur som ändamål ut att ha sjunkit, vilket gör utvecklingen under 2023 svårbedömd.

Stiftelsefinansieringen är begränsad men ökar

Utifrån Kulturanalys egen enkät kan en lägsta nivå för stiftelsers kulturfinansiering slås fast till 331 miljoner kronor. I jämförelse med den grova uppskattningen på 130 miljoner kronor¹² i fördelade medel till kultur 2002 (Wijkström & Einarsson, 2004) har stiftelsers bidrag och stipendier till kultur ökat över tid, sannolikt till någonstans mellan 331 miljoner och 631 miljoner för år 2022. Även utifrån den lägre siffran innebär det en procentuell ökning som är större jämfört med hur den offentliga finansieringen utvecklats under motsvarande period (Myndigheten för kulturanalys, 2023b). Stiftelsers finansiering av kultur i Sverige befinner sig trots det fortfarande på en låg nivå i jämförelse med annan finansiering på kulturområdet.

Kulturfinansiering genom sponsring

I detta avsnitt presenteras en tidsserie för kultursponsring baserad på en undersökning från Institutet för reklam- och mediestatistik. De redovisade uppgifterna är insamlade och sammanställda av IRM i samarbete med bland andra föreningen Kultur & Näringsliv. Intäkterna är uppdelade på idrottsponsring, kultursponsring och social sponsring utifrån vilken tillhörighet uppgiftslämnarna uppger (Institutet för reklam- och mediestatistik, 2024).

Sponsring kan beskrivas som en form av associationsmarknadsföring där den sponsrande parten stödjer en verksamhet, vanligtvis med pengar, och i utbyte erhåller en motprestation från den sponsrade parten. Motprestationer ska motsvara nivån på de sponsrade medlen och kan exempelvis bestå i att ge tillgång till synlighet, kulturella tjänster, kulturellt kapital, kompetens och kreativitet. Sponsring bygger på ett kommersiellt avtal mellan de två parterna och exempelvis företaget som sponsrar en kulturverksamhet har möjlighet att få skatteavdrag för den summa som sponsringen uppgår till. Villkoret för detta är att motprestationen kan anses motsvara de sponsrade medlen (Skatteverket, 2024b). Om en motprestation inte kan definieras bedöms medlen i stället som en gåva/donation, och blir inte avdragsgilla.

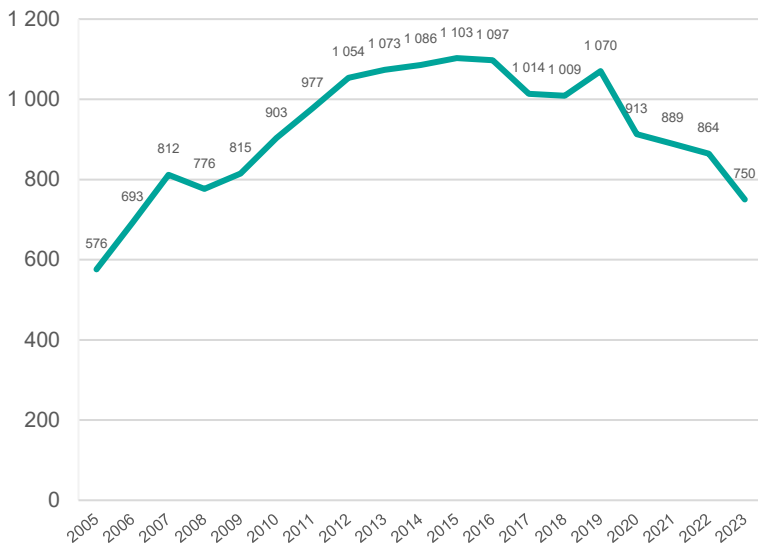
---

¹² 177 miljoner i 2022 års penningvärde.

Kultursponsring 2005–2023

Figur 10 visar att sponsringen av kultur ökade relativt kraftigt från 2005 fram till 2015. Under 2017–2018 sjönk kultursponsringen något, för att återhämta sig 2019. I samband med pandemin minskade sponsringen dock ännu mer och ser inte ut att ha återhämtat sig.

Figur 10. Kultursponsring 2005–2023, 2023 års priser, miljoner kronor

Källa: Institutet för reklam- och mediestatistik, 2024.

Jämförelse med sponsring till idrott och socialt arbete

Tabell 3 visar att den sammantagna sponsringen för idrott, kultur och socialt arbete 2023 uppgick till 9,4 miljarder kronor. Idrott stod för den klart största andelen av denna sponsring, 74 procent, följt av social sponsring med 18 procent och kultursponsring med 8 procent. Kulturens andel av sponsringen har minskat över tid, från 13 procent 2012 till 8 procent 2023, samtidigt som andelen social sponsring under samma period ökade från 14 till 18 procent. Noterbart är att sponsringen av idrott inte förändrades 2023 jämfört med 2022, räknat i 2023 års priser, medan sponsring av socialt arbete och kultur minskade med 22 respektive 13 procent.

Tabell 3. Sponsring för olika områden 2023, förändring 2022–2023 räknat i 2023 års priser, samt andel för respektive område 2023

	Sponsring 2023, miljoner kronor	Förändring jämfört med 2022 (%)	Andel av sponsring totalt 2023 (%)
Idrott	6 974	0	74
Socialt arbete	1 668	-22	18
Kultur	750	-13	8
Totalt	9 392	-6	100

Källa: Institutet för reklam- och mediestatistik, 2024.

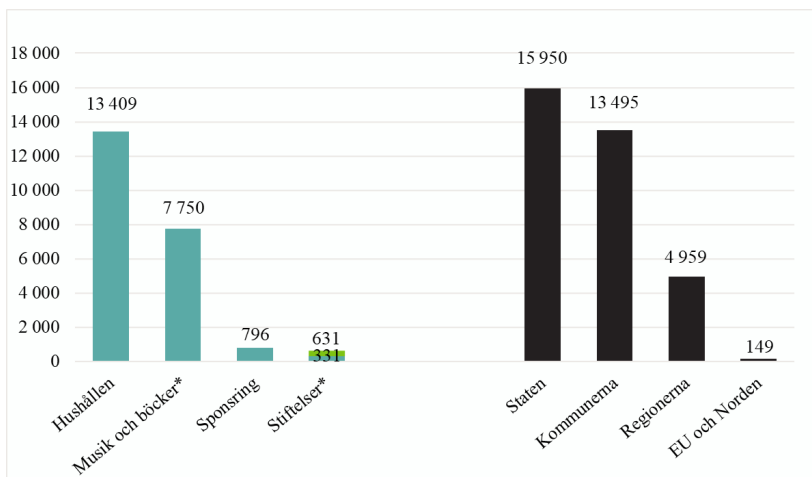
Kultursponsringen är begränsad och eventuellt dalande

Sammantaget utgör sponsring en liten och minskande del av den samlade kulturfinansieringen, men den kan likväl vara viktig för enskilda aktörer. Inom ramen för denna kartläggning har Kulturanalys primärt utgått från Institutet för reklam- och mediestatistikens undersökning av kultursponsring. Fördelarna är att IRM metodologiskt kan beräkna en uppskattad totalsumma och att det finns en lång tidsserie eftersom mätningarna gjorts under lång tid. Nackdelen är att kultursponsringen inte kan delas upp på olika konst- och kulturområden. I fördjupningen av Kulturanalys egen statistik för museer, scenkonst och konsthallar kommer vi dock återkomma till sponsringens betydelse för olika typer av verksamheter.

Sammanfattning av den kartlagda finansieringen

I figur 11 sammanfattas den offentliga respektive privata finansieringen av kultur i Sverige för 2022, vilket är det år där vi har data för samtliga finansieringskällor som kartlagts. Den sammanlagda finansieringen som kartlagts uppgick till 57 miljarder kronor, och den domineras av den offentliga finansieringen tillsammans med hushållens finansiering. Övriga finansieringskällor är mycket små.

Figur 11. Icke-offentlig respektive offentlig finansiering av kultur 2022, 2022 års priser, miljoner kronor**

* Musik och böcker innefattar hushållens utgifter för strömmad musik och strömmade och tryckta böcker, men rymmer även utgifter för musik och litteratur med upphovs personer utanför Sverige. Stiftelse-stapeln illustrerar en lägre nivå baserad på Kulturanalys enkät (331 mnkr) samt en uppskattad högsta nivå baserad på uppgifter från Skatteverket (631 mnkr). Se vidare avsnittet ”Privata stiftelsers stöd och bidrag till kultur”.

**På grund av inflationen skiljer sig summorna i denna figur relativt mycket jämfört med figur 5, 6 och 10 där utgifterna för 2022 är omräknade till 2023 års priser.

Källa: Institutet för reklam- och mediestatistik, 2024; Musiksverige, 2024; Myndigheten för kulturanalys, 2023b; Skatteverket, 2024f; Statistikmyndigheten SCB, 2024a; Svenska bokhandlarföreningen och Svenska förläggarföreningen, 2024.

Ideellt arbete som finansieringskälla

I det här avsnittet görs en ekonomisk värdering av det ideella arbetet i civila samhällets kulturorganisationer i Sverige. Med begreppet ideellt arbete avses i denna kartläggning arbetsuppgifter som utförs obetalt eller mot en symbolisk belöning och inom ramen för en ideell organisation (se t.ex. von Essen & Svedberg, 2020).

Vad vet vi om ideellt arbete i kultursektorn?

I Marie Cederschiöld högskolas senaste undersökning av det ideella arbetet i Sverige redovisas det ideella arbetet i kulturorganisationer i procent av alla som arbetar ideellt (von Essen & Svedberg, 2020). Omfattningen på det ideella arbetet förefaller vara relativt stabil över tid (se tabell 4).

Tabell 4. Ideellt arbete i kulturorganisationer i procent av alla som arbetar ideellt (1992–2019)

1992	1998	2005	2009	2014	2019
7	7	5	5	6	5

Källa: von Essen & Svedberg, 2020.

Ekonomiskt värde av ideellt arbete i kulturorganisationer

År 2019 arbetade 4 140 000 personer ideellt på en regelbunden basis om totalt 735 miljoner timmar (von Essen & Svedberg, 2020). Enligt von Essens och Svedbergs (2020) studier av medborgerligt engagemang i Sverige utförs 5 procent av dessa timmar i kulturorganisationer vilket motsvarar knappt 37 miljoner timmar. Utifrån metoden *The replacement cost*, där utgångspunkten är den genomsnittliga lönen för anställda i det svenska civilsamhället och inkluderar arbetsgivaravgifter, motsvarar det ett värde på 8,4 miljarder kronor. I en nyligen genomförd norsk värdering av det ideella arbetet har i stället värdet satts till 250 000 kronor per årsarbetskraft, utifrån utgångspunkten att ideellt arbete inte bör värderas lika högt som avlönat arbete (Kulturdirektoratet, 2024). Utifrån en liknande värdering skulle det ekonomiska värdet för det ideella arbetet i svenska kulturorganisationer bli 5,4 miljarder kronor.

Ska det ideella arbetet värderas ekonomiskt?

Det finns som tidigare nämnts både för- och nackdelar med att värdera ideellt arbete i ekonomiska termer (Andersen & Segnestam Larsson, 2016; Segnestam Larsson & Andersen, 2017). Till fördelarna hör att en ekonomisk värdering synliggör det ideella arbetets betydelse för mycket av den kulturverksamhet som äger rum i Sverige. Till nackdelarna hör de metodologiska utmaningarna, varav flera redan har berörts. Ytterligare nackdelar är att värderingen

inte inkluderar andra värden eller kostnader som ideellt arbete för med sig. Det kan handla om kostnader för att leda och organisera det ideella arbetet eller utlägg som de ideella har i samband med sina insatser. Potentiella positiva värden handlar exempelvis om vad den som arbetar kan få ut av arbetet i termer av tjänster, varor och nätverk.

Sammanfattning

- Den offentliga kulturfinansieringen domineras av statens, regionernas och kommunernas utgifter. Den offentliga finansieringen som kommer från EU och nordisk nivå är mycket liten i jämförelse.
- Den privata kulturfinansieringen domineras av hushållens utgifter. Dessa överlappar i stor utsträckning kulturverksamhetens egenintäkter.
- Stiftelsers stöd och bidrag till kulturverksamhet och kultursponsring utgör små andelar av den privata finansieringen, mellan 1,5–2,8 procent för stiftelsefinansiering och 3,5 procent för sponsring. Stiftelsers kulturfinansiering uppvisar en positiv trend medan kultursponsringen uppvisar en vikande trend.
- Det ideella arbetet utgör en viktig resurs för mycket kulturverksamhet inom det civila samhället. Knappt 37 miljoner timmar ideellt arbete utförs i dessa organisationer.

Kartläggning av tre kulturområden

I det här kapitlet redovisas en detaljerad kartläggning av kulturverksamheters finansiering inom områdena museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och form. Kartläggningen är baserad på Kulturanalys egen statistikinsamling. Kapitlet inleds med en redogörelse för den totala offentliga och privata finansieringen inom de tre områdena utifrån verksamhetsstorlek. På detta följer en redovisning av olika privata intäktslags betydelse för verksamheter med olika huvudmän, och en fördjupning av förekomsten av sponsring och donationer till verksamheter inom de tre kulturområdena. Avslutningsvis redogörs kort för det ideella arbetets betydelse inom områdena museer och utställningsverksamheter.

Privat finansiering och verksamheternas storlek

I kapitlet har en storleksindelning gjorts i större respektive mindre verksamheter. De större verksamheterna består primärt av verksamheter med tio årsarbetskrafter eller fler, medan kategorin mindre verksamheter primärt består av verksamheter med färre än tio årsarbetskrafter.¹³ De större verksamheterna lämnar som regel mer detaljerade uppgifter till Kulturanalys, exempelvis när det gäller olika typer av intäkter.

Tabell 5 visar antalet verksamheter som ingår i underlaget för respektive kulturområde, deras totala intäkter, samt andelen privat finansiering. De tre första kolumnerna visar uppgifterna totalt för respektive verksamhetsområde medan resterande kolumner i tabellen visar uppgifterna uppdelat på större verksamheter och mindre verksamheter.

---

¹³ Kulturanalys samordnar sin insamling med Kulturrådets uppföljning av kultur- samverkansmodellen och fri scenkonst. Bland annat på grund av detta ser tillgången till uppgifter lite olika ut. Verksamheter som får bidrag via kultursamverkansmodellen ingår i gruppen större verksamheter och fria scenkonstverksamheter ingår i gruppen mindre verksamheter.

Tabell 5. Intäkter för större och mindre verksamheter per verksamhetsområde 2023. Antal, miljoner kronor och andel i procent

	Totalt			Större verksamheter			Mindre verksamheter		
	Antal verksamheter	Intäkter totalt (mnkr)	Andel privat finansiering	Antal verksamheter	Intäkter totalt (mnkr)	Andel privat finansiering	Antal verksamheter	Intäkter totalt (mnkr)	Andel privat finansiering
Bild & form	148	394	52 %	29	193	38 %	119	201	64 %
Museer	457	6 522	38 %	94	6 093	36 %	363	428	67 %
Scenkonst	395	6 692	21 %	106	6 169	19 %	289	523	43 %
Totalt	1 000	13 608	30 %	229	12 456	28 %	771	1 152	56 %

Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

Den privata finansieringen inkluderar intäkter som inte härrör från offentliga bidrag, vilket framför allt inkluderar entréintäkter, försäljningsintäkter, stiftelsefinansiering, donationer, sponsring, fondavkastning, medlemsavgifter, uppdragsintäkter och intäkter från uthyrning av exempelvis lokaler. Flera av dessa intäktsslag, exempelvis intäkter från uppdrag, rymmer dock finansiering som också härrör från offentliga aktörer, vilken inte har varit möjlig att särredovisa. Den privata finansieringens andelar som anges i tabell 5 och tabell 6 (se nedan) är därför i någon utsträckning överskattningar.

Andelen privat finansiering för de tre verksamhetsområdena tillsammans uppgår till 30 procent. Störst sammantagen andel privat finansiering har utställningsverksamheter på bild- och formområdet medan scenkonstverksamheterna har minst andel. När det gäller utställningsverksamheter inom bild- och formområdet står ett mindre antal verksamheter för stora privata medel vilket drar upp den totala andelen privat finansiering.¹⁴

¹⁴ Denna effekt nyanseras i avsnittet om privata intäktsslag per huvudman som utgår från ”medelandelar”, det vill säga att ett genomsnitt av verksamheternas andel privat finansiering beräknas. Detta beräkningssätt innebär att alla verksamheters andel privat finansiering får samma vikt oavsett verksamheternas storlek.

Som också framgår av tabell 5 har gruppen större verksamheter totalt sett en lägre andel privat finansiering jämfört med mindre verksamheter, 28 procent jämfört med 56 procent. Detta beror till exempel på att det bland de större verksamheterna finns fler verksamheter med offentliga huvudmän eller offentliga uppdrag – vilket i regel också innebär en mer omfattande offentlig finansiering. Gruppen större verksamheter har samtidigt en samlad privat finansiering som är mer än fem gånger större än för gruppen mindre verksamheter.

Det är generellt sett en stor variation mellan de enskilda verksamheterna när det gäller i vilken utsträckning deras finansiering består av bidrag och stöd från offentliga aktörer – vilket framgår av spridningsdiagrammen i bilaga 4. Även om den generella bilden är att andelen privat finansiering är större i gruppen mindre verksamheter framgår av spridningsdiagrammen att det finns stora skillnader, både inom gruppen mindre verksamheter och gruppen större verksamheter.

Privata intäktsslag i relation till huvudman

För de större verksamheterna har Kulturanalys uppgifter om privat finansiering utifrån olika intäktsslag och huvudman.¹⁵ Tabell 6 nedan visar medel-andelen (ett genomsnitt av verksamheternas andelar) privat finansiering utifrån olika intäktsslag, totalt och uppdelat på offentlig och annan huvudman.

---

¹⁵ Sådana data saknas dock för mindre verksamheter inom de tre kulturområdena.

Tabell 6. Privat finansiering för större verksamheter per intäktslag, huvudman och verksamhetsområde 2023. Medelandel i procent

	Bild och form			Museer			Scenkonst		
	Totalt (29 st)	Offentlig huvudman (7 st)	Annan huvudman (22 st)	Totalt (94 st)	Offentlig huvudman (79 st)	Annan huvudman (15 st)	Totalt (106 st)	Offentlig huvudman (51 st)	Annan huvudman (55 st)
Privat finansiering	27	9	33	32	28	54	25	15	34
Entré	2	0	3	11	8	22	8	7	10
Försäljning	10	1	13	6	5	12	1	1	1
Uppdragsintäkter	1	1	1	4	5	3	0	0	1
Sponsring	1	3	0	0	0	1	0	0	1
Donationer	0	0	0	0	0	2	1	0	1
Sålda föreställningar/konserter	0	0	0	0	0	0	8	3	13
Utdelning från fonder (återkommande)	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Finansiella intäkter (t.ex. ränteutdelning, avkastning)	0	0	0	1	1	1	0	0	1
Icke-offentliga bidrag	3	1	3	3	3	3	2	1	4
Övr. privata intäkter *	10	2	12	5	4	9	3	2	3

*Övriga privata intäkter innefattar exempelvis medlemsintäkter och intäkter från uthyrning av lokaler.

Källa: Kulturanalys bearbetning (egna insamlade data).

Totalt sett är medelandelen privat finansiering störst för de 94 museerna där den uppgår till 32 procent. Minst är den för de 106 scenkonstverksamheterna där den uppgår till 25 procent. För utställningsverksamheterna på bild- och formområdet uppgick medelandelen privat finansiering till 27 procent.¹⁶

¹⁶ Vilket kan jämföras med den sammantagna andelen privat finansiering som för större utställningsverksamheter inom bild- och formområdet uppgick till 38 procent, se tabell 5 ovan. Skillnaden beror på att ett litet antal utställningsverksamheter stod för stora privata pengar, något som inte får samma påverkan vid beräkning av medelandelen för samtliga utställningsverksamheter.

Uppdelat på huvudman skiljer sig medelandelens privat finansiering stort. Verksamheter med offentliga huvudmän, som ofta får relativt stora offentliga stöd, har mindre medandelens privat finansiering jämfört med verksamheter med annan huvudman. Utställningsverksamheter inom bild- och formområdet med offentliga huvudmän hade en medandelens privat finansiering på endast 9 procent, jämfört med utställningsverksamheterna med annan huvudman som hade en medandelens privat finansiering på 33 procent. För museer och scenkonst var motsvarande medelandelens för verksamheter med offentlig respektive annan huvudman 28 respektive 54 procent och 15 respektive 34 procent.

När det gäller de olika privata intäktslagens betydelse är detta varierande men entré och försäljning är generellt sett viktiga intäktskällor för verksamheter med annan huvudman än offentlig. För scenkonstverksamheter är sålda föreställningar/konserter en viktig intäktskälla.

Sponsring och donationer förekommer i liten utsträckning. Den genomsnittliga andelen sponsring för de sex utställningsverksamheterna med offentliga huvudmän uppgick till 3 procent, vilket sticker ut i sammanhanget. Det rör sig samtidigt inte om så mycket pengar och det motsvarar i absoluta tal betydligt mindre pengar än för museer och scenkonst även om museer och scenkonst stod för mindre andelar sponsring i genomsnitt (se vidare avsnittet om sponsring och donationer).

Sett i ett längre tidsperspektiv har sponsring och donationer för liknande datasammanställningar (i den mån de funnits tillgängliga) sällan överstigit 1 procent i genomsnitt. När det gäller donationer går det inte att skilja på om donationerna varit monetära eller i form av exempelvis konst, föremål, utrustning eller lokaler. Utifrån hur frågan ställts kan man anta att det primärt är monetära donationer som redovisats och inte värderingar av donerade konstverk eller liknande.

Privat finansiering och verksamheters lokalisering

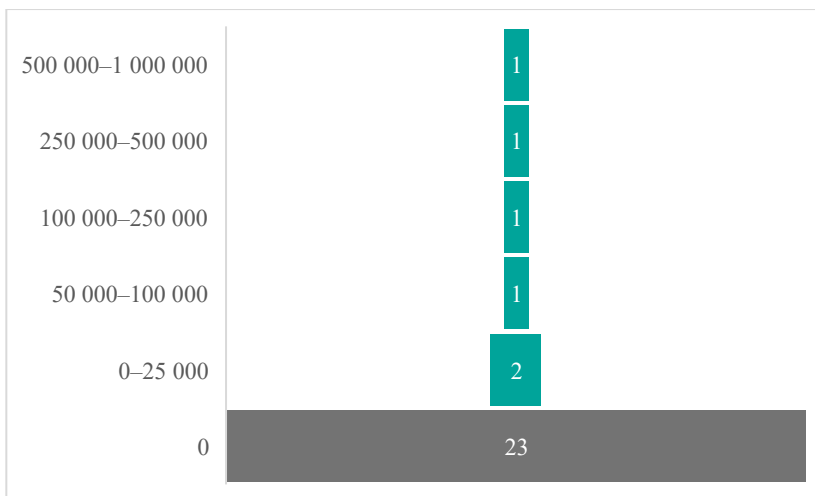
Kulturanalys har analyserat förekomsten av privat respektive offentlig finansiering i relation till om kulturverksamheterna är lokaliserade i storstäder, i tätorter utanför storstadsregionerna eller i landsbygdskommuner. Analysen visar att kulturverksamheters andel privat finansiering är lika stor, ibland större, i verksamheter som är lokaliserade i landsbygdskommuner jämfört med i storstäder och i tätorter utanför storstadsregionerna. En förklaring till att andelen privat finansieringen snarare är större i mindre kommuner är att de stora kulturverksamheterna med offentlig huvudman ofta är lokaliserade i storstäder. Det andra är att de större regionala kulturinstitutionerna, exempelvis läns museer och regionala scenkonstinstitutioner, är lokaliserade i större tätorter utanför storstadsregionerna. Dessa har generellt sett mindre andelar privat finansiering.

Förekomst av sponsring och donationer

I detta avsnitt redovisas förekomsten av sponsring och donationer inom de tre kulturområdena. Redovisningen utgår ifrån de större verksamheterna, då det är dessa som rapporterar uppgifter om sponsring och donationer.

Sammantaget tog utställningsverksamheter inom bild- och formområdet emot 1,3 miljoner kronor i sponsring och donationer 2023. Dessa intäkter är fördelade på 6 verksamheter (se figur 12). 23 av 29 utställningsverksamheter rapporterade att de inte hade tagit emot vare sig sponsring eller donationer.

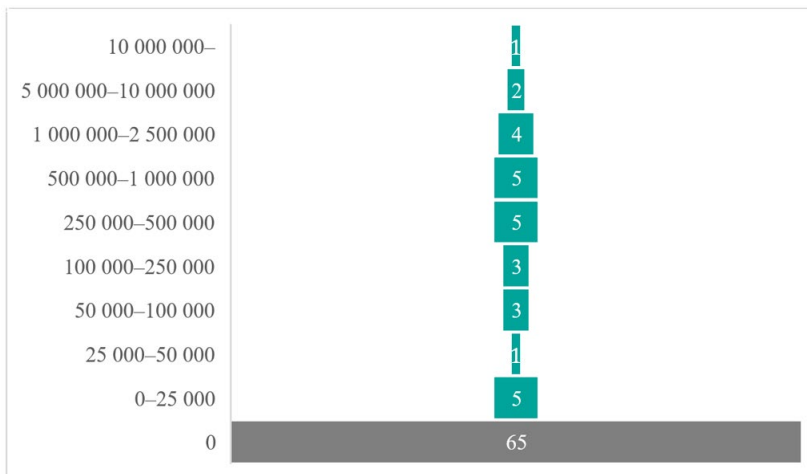
Figur 12. Antal utställningsverksamheter inom bild och form med intäkter från sponsring eller donationer 2023. Kronor

Källa: Kulturanalys bearbetning (egna insamlade data).

De museer som har rapporterat sponsring och donationer har sammantaget tagit emot 40 miljoner kronor i sponsring och donationer fördelat på 29 mottagare, se figur 13. Av dessa redovisade 7 museer sponsring och donationer på mer än 1 miljon kronor. 65 av 94 museer rapporterade att de inte hade tagit emot vare sig sponsring eller donationer.

Figur 13. Antal museer med intäkter från sponsring eller donationer 2023.
Kronor

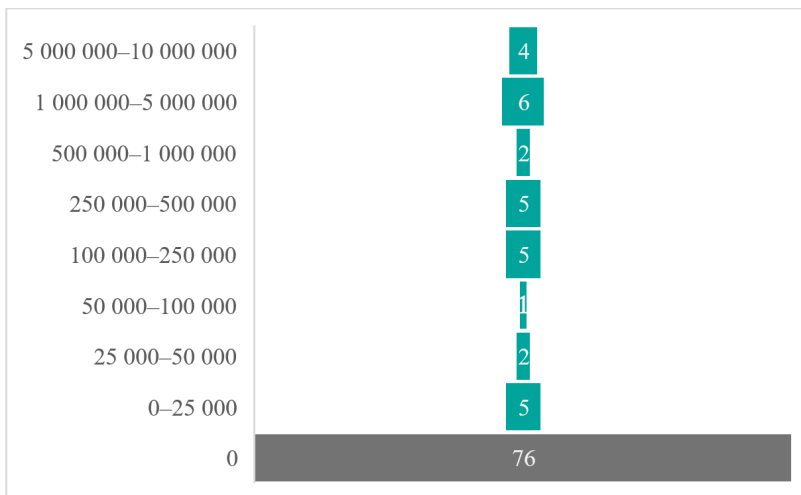
Källa: Kulturanalys bearbetning (egna insamlade data).

De scenkonstverksamheter som har rapporterat sponsring och donationer har sammantaget tagit emot 43 miljoner kronor i sponsring och donationer fördelat på 30 mottagare, se figur 14. Av dessa redovisade 10 scenkonstverksamheter sponsring och donationer på mer än 1 miljon kronor. 76 av 106 scenkonstverksamheter rapporterade att de inte hade tagit emot vare sig sponsring eller donationer.

När det gäller scenkonstområdet är det tydligt att andelen sponsring och donationer är större inom området opera, musikteater och musikal jämfört med övrig scenkonst. För verksamheter inom detta område står sponsring och donationer för i genomsnitt 9 procent av verksamheternas finansiering. För övrig scenkonst är andelen sponsring och donationer under 1 procent.

Figur 14. Antal scenkonstverksamheter med intäkter från sponsring eller donationer 2023. Kronor

Källa: Kulturanalys bearbetning (egna insamlade data).

Om de tre kulturområdena ses sammantaget innebär redovisningen ovan att 29 procent av verksamheterna (66 verksamheter av totalt 228) har intäkter från donationer och sponsring medan 71 procent av verksamheterna saknar intäkter från donationer och sponsring.

Ideella insatser

I Kulturanalys statistik om museer och utställningsverksamheter samlas uppgifter in om ideellt arbete. Av dessa uppgifter framkommer att knappt tre fjärdedelar (345 stycken) av museerna som besvarat frågan, har ideellt arbetande personer. De ideella insatserna är vanligast på museer med mindre än en årsarbetskraft, men även större museer har ideellt arbetande personer. Denna andel är förmodligen i underkant, då de små museerna i högre utsträckning uppger att de använder ideellt arbete, men svarar på enkäten i lägre utsträckning.

När det gäller utställningsverksamheter på bild- och formområdet är det drygt hälften (88 stycken) av de som besvarat frågan som anger att de har ideellt arbetande personer. Även denna andel är troligen i underkant. Av de som svarat att de har ideellt arbete är nästan två tredjedelar verksamheter med mindre än en årsarbetskraft. För scenkonstverksamheter saknas uppgifter om ideellt arbete.

Sammanfattning

- Baserat på Kulturanalys statistik uppgick den sammantagna andelen privat finansiering för de tre verksamhetsområdena museer, scenkonst och utställningsverksamheter inom bild och formområdet till 30 procent. För utställningsverksamheter inom bild- och formområdet var andelen 52 procent, för museer 39 procent och för scenkonst 21 procent.
- Verksamheter med offentlig huvudman har en större andel offentlig finansiering jämfört med verksamheter med annan huvudman. Det generella mönstret är också att mindre verksamheter har en större andel privat finansiering jämfört med större verksamheter. Dock är det stor variation både inom mindre och större verksamheter när det gäller i vilken utsträckning de uppbär offentlig respektive privat finansiering.
- För de verksamheter som redovisar en mer detaljerad intäktsfördelning, särskilt för de med annan huvudman än offentlig, utgör entréavgifter och försäljning viktiga intäktskällor.
- Sponsring och donationer utgör i genomsnitt en liten del av intäkterna för de kulturverksamheter som ingår i Kulturanalys statistik. Samtidigt finns det exempel på enskilda verksamheter där sponsring och donationer är av större betydelse.

Del III

Forskningsöversikt och internationell utblick

Delstudiens genomförande

Delstudien presenteras i två kapitel. I det första kapitlet sätts den svenska kulturpolitiska finansieringsmodellen in i en internationell kontext med fokus på förhållandena i andra nordiska länder. I det andra kapitlet presenteras en forskningsöversikt med fokus på hur tidigare forskning behandlar och förhåller sig till frågan om kulturens finansiering med särskilt fokus på olika former av privat finansiering.

Den internationella utblicken

I den internationella utblicken ges en bild av hur andra länder förhåller sig kulturpolitiskt till frågan om offentlig kontra privat finansiering av kulturverksamhet. Fokus ligger på andra nordiska länder och underlaget består av policydokument, utredningar, statistiska underlag och vetenskapliga artiklar. Exempel ges också på åtgärder och på inslagen av olika typer av privat finansiering. Kapitlet syftar till att sätta in Sverige i en bredare kontext och ge exempel på åtgärder och inslag av privat finansiering i länder med en liknande kulturpolitisk modell som Sverige.

Forskningsöversikt om privat kulturfinansiering

I forskningsöversikten sammanfattas kunskapsläget när det gäller privat kulturfinansiering med avseende på drivkrafter, hinder, åtgärder och konsekvenser. Översikten tar sin utgångspunkt i de fem vetenskapliga tidskrifter som Kulturanalys bedömer som mest relevanta för att analysera utredningens frågeställningar utifrån ett kulturpolitiskt perspektiv. Dessa tidskrifter är *Cultural Trends*, *International Journal of Cultural Policy Research*, *Journal of Arts Management, Law and Society*, *Journal of Cultural Economics* och *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*. Dessa publikationer har sökts igenom utifrån utredningens frågeställningar med fokus på de olika finansieringsformer som behandlas i utredningen. Utifrån denna genomgång har sedan ytterligare vetenskapliga artiklar och publikationer identifierats. Det samlade underlaget för hela delstudien utgörs av cirka 130 akademiska publikationer från bland annat 26 olika vetenskapliga tidskrifter.

En viktig aspekt när det gäller den internationella forskningen om privat kulturfinansiering är att den domineras av studier genomförda i en amerikansk och brittisk kontext, även om studier från flera andra europeiska länder också ingår i underlaget. Övervikten mot studier från USA och Storbritannien innebär dock att åtgärder och lärdomar från dessa inte helt enkelt kan översättas till ett svenskt sammanhang. Vad som framför allt är viktigt att ha i åtanke är att många studier är gjorda i en kulturpolitisk kontext där den offentliga finansieringen spelar en mindre roll än i Sverige.

Privat finansiering – Sverige i en internationell kontext

I det här kapitlet sätts den svenska kulturpolitiska finansieringsmodellen in i en internationell kontext. Först görs en jämförelse med andra nordiska länder utifrån exempel på skillnader och likheter när det kommer till åtgärder och inslag av privat kulturfinansiering. Avslutningsvis vidgas perspektivet och exempel ges på länder med andra kulturpolitiska finansieringsmodeller. Flera av de åtgärder som i det här kapitlet tas upp på övergripande nivå beskrivs sedan ytterligare i nästkommande kapitel.

Synen på privat kulturfinansiering i Norden

När det gäller förhållningssätt till det offentliga respektive privata ansvar för finansieringen av kulturverksamhet räknas Sverige, liksom våra nordiska grannländer, till den kulturpolitiska modell som i ett internationellt sammanhang brukar kallas *arkitektmodellen* (Hillman Chartrand & McCaughey, 1989; se också Mangset, 2010; Rosenstein, 2021). I denna modell betraktas den offentliga finansieringen som central för etablerandet av goda förutsättningar för ett självständigt, mångfaldigt och inkluderande kulturliv.

De nordiska länderna karakteriseras av liknande kulturpolitiska målsättningar och som andel av BNP är det inga stora skillnader mellan de nordiska ländernas kulturbudgetar (se t.ex. Duelund, 2003, 2008; Kulturanalys Norden 2022a; 2022b).¹⁷ Jämförelsesiffror från Norge visar också att hushållens utgifter och det ideella arbetet är av liknande betydelse som i Sverige (Kulturdirektoratet, 2024). Samtidigt är en gemensam trend i de nordiska länderna att de över tid börjat poängtera betydelsen av privat kulturfinansiering. I Norge framhålls behovet av ökad privat finansiering tydligt i kultur-

---

¹⁷ Undantaget är Island vars kulturbudget utgör en större andel av BNP jämfört med övriga nordiska länder (Kulturanalys Norden, 2022a, s. 11).

meldingen från 2002, vilket utvecklas ytterligare i kulturutredningen från 2014 och kulturmeldingen från 2018 (St. meld. Nr. 48, 2002; NOU, 2013:4; Meld. St. 8, 2018). I Danmark betonas behovet av ökad privat finansiering i kulturlivet i policydokument från 2000 och 2004 (Kulturministeriet, 2000, 2004) och i Finland lyfts denna ambition fram i den kulturpolitiska strategin från 2009 (Ministry of Education, 2009). Detta sammantaget gör det relevant att sätta Sverige i relation till de övriga nordiska länderna, både när det gäller inslagen av privat finansiering och när det gäller vilka åtgärder som förekommer i syfte att uppmuntra sådan. Nedan ges några exempel på skillnader mellan Sverige och våra nordiska grannländer i dessa avseenden.

Större privat stiftelsefinansiering i övriga Norden

En tydlig skillnad mellan Sverige och övriga nordiska länder är förekomsten av privat stiftelsefinansiering till kultur. Såväl Danmark, Finland som Norge har en avsevärt större sådan finansiering jämfört med Sverige. I Danmark låg stiftelsers stödgivning 2022 på över 3,5 miljarder svenska kronor och i Finland på över 900 miljoner svenska kronor samma år (se Danmarks statistik, 2024; Fondenes Videnscenter, 2023; Stiftelser och Fonder, 2024). I Norge uppskattas stiftelsefinansieringen till cirka 950 miljoner svenska kronor för år 2023 (Kulturdirektoratet, 2024). Detta kan jämföras med de 331 miljoner kronor i stiftelsefinansiering av kultur i Sverige 2022 som Kulturanalys har kartlagt. I relation till Danmark och Finland är Sverige dessutom ett land med en betydligt större total ekonomi.

För Danmark och Finland finns data som visar att den stora stiftelsefinansieringen inte handlar om enskilda år utan att nivåerna hållit i sig över tid (se Danmarks statistik, 2024; Fondenes Videnscenter, 2023). I Danmark synliggörs den större andelen privat fondfinansiering också inom enskilda kulturområden, såsom för museer och konsthallar (Kulturministeriet, 2023; Seismonaut, 2023). En sammanställning från Föreningen ”Kunsthaller i Danmark” visar att finansieringen från de privata fonderna utgör över 30 procent av verksamheternas intäkter (Seismonaut, 2023, s. 13). I Danmark och Norge är det tydligt att relativt få stora stiftelser dominerar stödgivningen till kultur. I Danmark stod de 10 största fonderna för 74 procent av stiftelsernas

stöd till kultur 2017, och i Norge stod de 10 största stiftelserna för över hälften av stiftelsernas stöd till kulturverksamhet 2023 (Fondenes Videnscenter, 2023, s. 18; Kulturdirektoratet, 2024). I detta avseende påminner länderna dock om varandra då även den svenska stiftelsefinansieringen av kultur domineras av ett mindre antal stiftelser.

Att stödgivningen från privata stiftelser och fonder är större i flera av våra nordiska grannländer beror på att det historiskt etablerats en tydligare tradition av privat stiftelsefinansiering till kulturändamål. Ett grundläggande förhållande av stor betydelse är att stiftelser som fördelar medel till kulturverksamhet har varit skattegynnade i de andra nordiska länderna under längre tid än vad som är fallet i Sverige (se t.ex. Finne, 2010; Lunde Jørgensen, 2016). Detta har bidragit till att fler stiftelser etablerats utifrån syftet att fördela medel till konst och kultur (se t.ex. Finlex, 1043/1974; SOU 1939:47, s. 36–37; SOU 1995:63, s. 346–357). Historiskt har detta också underlättat för fler donationer, exempelvis genom testamentering, till stiftelser som specifikt haft kultur som ändamål (se t.ex. Finne, 2010, s. 24–49). Många av de större stiftelserna som fortfarande står för en stor del av den privata kulturfinansieringen i Danmark etablerades exempelvis redan i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet av framgångsrika danska storföretag (Lunde Jørgensen, 2016). När det gäller vilka kulturområden som framför allt erhåller stöd från privata stiftelser dominerar museer och kulturminnesvård i Danmark, medan de privata stiftelsemedlen i Finland i första hand går till områdena musik, scenkonst, bildkonst och litteratur.

Donationer, sponsring och skatt på kulturområdet

När det gäller information om sponsring och donationer till kulturverksamhet i de andra nordiska länderna råder brist på data. För Danmark finns dock data som pekar mot att donationer och sponsring till museer ligger på en högre nivå jämfört med Sverige (se t.ex. Larsen & Nørskov, 2013). Även policymässigt finns skillnader. I Danmark har det sedan 2004 varit möjligt för företag att få avdrag för donationer till kulturverksamheter som erhåller finansiering från stat eller kommun. I Danmark har även privatpersoner rätt till skatte-

avdrag i de fall donationen är i form av ett föremål (Kulturministeriet, 2006b; Skatteforvaltningen, 2024). I Norge finns möjligheter till avdrag för donationer till ett mindre antal kulturföreningar (Braunerhjelm & Palmberg, 2017; Skatteetaten, 2024a).

I Finland har möjligheterna till skatteavdrag för donationer till forskning och vetenskap länge varit omfattande. Avdragsrätten har också omfattat ett fåtal kulturinstitutioner (Finlex 1535/1992; Skatteforvaltningen, 2024). I regeringens senaste plan för statsfinanserna aviseras liknande avdragsmöjligheter för donationer till kulturorganisationer (Finansministeriet, 2024). Om samma regler ska gälla för kulturinstitutioner som för universitet kommer donationer till kulturverksamheter på upp till 250 000 euro bli avdragsgilla (Skatteforvaltningen, 2020). I samma plan där den ökade avdragsrätten annonseras meddelas också att man avser göra nedskärningar i den statliga kulturbudgeten (Finansministeriet, 2024).

Utöver möjligheter till skattereduktion för företagssponsring och för stiftelser som finansierar kulturverksamhet, saknas i Sverige direkta skatteincitament för finansiärer liknande de i Danmark och Finland. Möjligheten att göra avdrag för gåvor upp till 12 000 kronor per år gäller, med något undantag, inte gåvor till kulturverksamheter. År 2023 tillsattes en utredning om skatteavdrag för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet. Utredningen ska enligt direktiven dock inte föreslå någon utvidgning av vilka organisationer som kan godkännas som gåvomottagare (dir. 2023:87).

När det gäller övrig beskattning av konst- och kulturverksamhet har danska konstnärer och författare sedan 1987 haft möjlighet till skatteutjämning. Detta har inneburit att de kunnat fördela den skattepliktiga inkomsten över flera år, vilket kan vara en fördel för yrkesgrupper med ojämna inkomster (Hansen, 2024; McAndrew, 2002). Även i Sverige finns vissa sådana möjligheter (Skatteverket, 2024c).

I likhet med Sverige har övriga nordiska länder också differentierade moms-satser med lägre moms på kulturområdet jämfört med inom andra sektorer (se t.ex. McAndrew, 2002; Skatteetaten, 2024b). Momsfrihet eller lägre moms gäller exempelvis för entréavgifter till scenkonstföreställningar och museum, och vid försäljning av böcker.

Matchningssystem på kulturområdet

Det finns också exempel på matchningssystem i de andra nordiska länderna som omfattar kulturverksamheter. Det mest aktuella är den norska gaveförsterkningsordningen som infördes 2014 som ett sätt att uppmuntra bland annat kulturverksamheter att söka privat stöd, men också uppmuntra donationer från privatpersoner och företag. Gaveförsterkningsordningen har fungerat så att privata donationer på mellan 100 000 och 10 000 000 norska kronor som går till kulturverksamheter matchas med ytterligare 25 procent från den norska staten. Inledningsvis omfattade ordningen enbart museer men den utvidgades 2016 till att också omfatta verksamheter inom scenkonst, litteratur, musik och bildkonst (Røtnes et al., 2021).

Sammanställningar uppskattar att den norska staten mellan åren 2014 och 2020 delade ut 574 miljoner norska kronor genom gaveförsterkningsordningen. Bara för år 2020 uppges drygt 200 miljoner norska kronor ha delats ut, vilket innebär stöd från privata donationer motsvarande drygt 800 miljoner norska kronor (Dagens Perspektiv, 2021). Det är samtidigt svårt att bedöma hur stor del av dessa donationer som hade kommit kulturområdet till del utan gaveförsterkningsordningen.

Gaveförsterkningsordningen avvecklades i januari 2022. Den norska regeringen hänvisade då till att statliga medel inte ska fördelas utifrån kulturverksamheters förmåga att attrahera privata medel och att matchningssystemet förstärkt den geografiska snedfördelningen av kulturpolitiska medel (Kultur- och likestillingsdepartementet, 2021). Någon utvärdering av gaveförsterkningsordningen finns dock inte att tillgå. Även i Finland finns exempel på flera olika matchningssystem – dessa har varit inriktade på högskolor och universitet men också omfattat vissa kulturverksamheter (Braunerhjelm, 2021; Finlands Nationalgalleri, 2024). Några motsvarande exempel på matchningssystem på statlig nivå saknas i Sverige.

Nationella lotterimedel som kulturfinansiering

Ytterligare en skillnad mellan Sverige och flera av de övriga nordiska länderna är att såväl Finland som Danmark och Norge, om än i olika utsträckning, under lång tid finansierat delar av kulturområdet med medel från nationell lotteriverksamhet, vilket alltså bygger på lottinköp av privatpersoner (Kulturanalys Norden, 2022a). I Sverige har någon sådan kulturfinansiering av betydelse inte funnits sedan 1960-talet.

Utvecklingen är en del av en internationell trend

I en bredare internationell kulturpolitisk kontext har betydelsen av privat finansiering av kulturlivet varit en central fråga under lång tid. Historiskt är det värt att särskilt nämna USA och Storbritannien som två exempel på länder med en annan kulturpolitisk inriktning när det gäller kulturlivets finansiering. USA brukar i detta sammanhang få representera den kulturpolitiska modell som benämns *underlättarmodellen*. Utgångspunkten i denna modell, och för den amerikanska kulturpolitiken, är att det offentliga har en mycket tillbakadragen roll när det gäller finansieringen av konst och kultur. Produktion och förmedling av konst och kultur ska i stället ske på marknadens villkor samtidigt som stiftelsefinansiering, sponsring, donationer och kulturverksamheters möjligheter att generera egenintäkter stöds och uppmuntras genom olika typer av skattelättnader (Hillman Chartrand & McCaughey, 1989).

I USA ser finansieringen på kulturområdet därför mycket annorlunda ut jämfört med Sverige och övriga nordiska länder. Den amerikanska federala bidragsgivaren på kulturområdet, National Endowment for the Arts (NEA), har exempelvis en total budget som understiger det svenska Kulturrådets (Kulturrådet, 2024a; Rhoads et al, 2024; Stubb et al., 2023). Kulturverksamheters finansiering i USA är därför ofta baserad på en kombination av relativt stora egenintäkter, stiftelsefinansiering, intäkter från sponsring och donationer från företag och privatpersoner och en mindre del offentlig finansiering. För flera stora scenkonstverksamheter och museer utgör den offentliga finansieringen mindre än 10 procent (National Endowment for the Arts, 2004, 2012; se också Besana, 2012; Renz, 1994). Vad som är fram-

trädande i USA är också att den offentliga finansieringen av konst och kultur ständigt ifrågasätts, exempelvis genom återkommande nedläggningshot mot NEA (Mulcahy, 2020; Wilkerson, 2012).

Storbritannien skiljer sig åt i finansieringsfrågan både i jämförelse med USA och de nordiska länderna, och är det land som främst förknippas med den kulturpolitiska modell som kallas för *mecenatmodellen*. I denna modell betraktas staten som en av flera viktiga finansiärer av konst och kultur, vilket skiljer den från underlättarmodellen. Den privata kulturfinansieringen betraktas samtidigt som central. I Storbritannien strävas efter att kulturverksamheters finansiering ska vara jämnt fördelad mellan 1) offentligt stöd, 2) privata egenintäkter (exempelvis biljetter och försäljningsverksamhet) och 3) privat stöd i form av investeringar (exempelvis sponsring) och donationer från företag, stiftelser eller privatpersoner. Enligt England Arts Councils rapporter motsvarar också den offentliga finansieringen i genomsnitt knappt en tredjedel av många verksamheters finansiering, medan egenfinansieringen står för runt 50 procent och det privata stödet för runt en femtedel. Under pandemin sjönk dock egenfinansieringen kraftigt och det offentliga stödet kom att stå för två tredjedelar av verksamheternas finansiering (Arts Council England, 2022; se också Arts Council England, 2019). Även Storbritannien har genomfört en mängd åtgärder i syfte att öka den privata finansieringen på kulturområdet, framför allt olika typer av skattelättnader och kapacitetshöjande insatser riktade mot kulturverksamheter (Čopić et al., 2011; Hemels, 2017; McAndrew, 2002; Molenaar, 2017; Traverso et al., 2020).

Betydelsen av privat finansiering har även kommit att betonas i flera andra europeiska länder. Och frågan har kommit att bli alltmer aktuell i takt med att den offentliga finansieringen av kultur har kommit att stagnera i många länder (Sherer et al., 2019; Tobelem, 2013). Från att tidigare ha varit mer likt de nordiska länderna i kulturpolitiskt hänseende bedöms Nederländerna i dag utvecklas i en liknande kulturpolitisk riktning som Storbritannien. Även länder som exempelvis Tyskland, Frankrike och Tjeckien beskrivs i olika utsträckning genomföra åtgärder för ökad privat kulturfinansiering (Hagood, 2016; Loots et al., 2023; Prokúpek & Divišková, 2023). Vilka de vanligaste åtgärderna är och vilka effekter man kan förvänta sig av dem återkommer vi till i nästa kapitel.

Sammanfattning

- I flera av de nordiska länderna, med en liknande kulturpolitisk inriktning som Sverige, finns det exempel på att inslagen av privat finansiering är större. Det tydligaste exemplet är ett större inslag av privat stiftelsefinansiering i Danmark, Finland och Norge.
- Det finns flera exempel på åtgärder för ökad privat finansiering i de nordiska länderna. Bland annat handlar det om möjligheter till skatteavdrag för donationer och system där det offentliga matchar donationer från privata aktörer.
- Utifrån ett bredare internationellt perspektiv går det att identifiera länder där kulturlivets finansiering under lång tid varit baserad på privat stödgivning och verksamhetens egenfinansiering. Forskningen pekar också på att det är en internationell kulturpolitisk trend att i större utsträckning betona den privata finansieringens betydelse.

Privat kulturfinansiering

– vad säger den tidigare forskningen?

I det här kapitlet diskuteras olika aspekter på privat kulturfinansiering utifrån tidigare forsknings- och kunskapsunderlag. Kapitlet är indelat i tre delar. Kapitlet inleds med en redogörelse för olika drivkrafter och motiv bakom privat finansiering av konst- och kulturverksamhet. Efter detta följer en redogörelse för hinder och framför allt åtgärder för ökad privat finansiering på kulturområdet. Kapitlet avslutas med en redogörelse för vilka konsekvenser av olika åtgärder, och ett ökat fokus på privat finansiering, som diskuteras i forskningen.

Drivkrafter för privata aktörer att finansiera kultur

När drivkrafter och motiv för privat finansiering av kulturverksamhet undersöks och analyseras i forskningen berörs sådana drivkrafter och motiv främst i relation till potentiella finansiärer. I litteraturen finns flera kategoriseringar av drivkrafter och motiv bakom privata aktörers stöd till olika typer av ändamål (se t.ex. Bekkers & Wiepking, 2010). När det specifikt gäller privat stöd till kulturverksamhet handlar det om

- affärsmässiga drivkrafter
- personliga och psykologiska drivkrafter
- samhällsansvar som drivkraft
- kulturpolitiska drivkrafter.

Nedan görs en sammanfattande redogörelse för dessa olika drivkrafter, i vilken det också blir tydligt att det finns flera överlapp dem emellan. Ett generellt intryck från forskningen är att de olika skälen för företag, stiftelser, filantroper eller andra enskilda personer att stödja konst- och kulturverksamhet ofta bygger på ett samspel mellan de olika drivkrafterna, exempelvis mellan egenintresse och mer altruistiska bevekelsegrunder (se t.ex. Camarero et al., 2023).

Affärsmässiga drivkrafter för privat finansiering av kultur

Olika typer av direkta och indirekta ekonomiska motiv för att stödja kulturverksamhet är något som pekas på i relation till i princip alla privata finansiärer, men särskilt när det gäller stöd från det privata näringslivet (se t.ex. Ateca-Amestoy & Gorostiaga, 2022; Casado-Molina et al., 2023; Comunian, 2009; Bekkers & Wiepking, 2010; Leclair & Gordon, 2000; O'Hagan & Harvey, 2000; Roschwalb, 1990; Stanziola, 2007). De affärsmässiga drivkrafterna inkluderar för givarna främst motiv som har med marknadsföring, organisationsutveckling, stärkt humankapital, produktutveckling, nätverk och höjd status att göra.

Marknadsföring är en central del när företag sponsrar kulturverksamheter eller specifika event inom kulturlivet (Leclair & Gordon, 2000). Det kan handla om marknadsföring av företaget i sin helhet, av enskilda produkter eller om att stärka ett företags varumärke, image, rykte och status i samhället (O'Hagan & Harvey, 2000; Sherer et al., 2019). Stöd och sponsring till kultur kan också vara gynnsamt i specifik relation till den image man vill bygga gentemot företag man samverkar eller vill samverka med, som exempelvis underleverantörer och kunder (Casado-Molina et al., 2023; Frank & Geppert, 2004; Lewandowska, 2015). Sponsring eller donationer till kultur kan i detta sammanhang vara en åtgärd för att förändra olika aktörers uppfattning om den egna verksamheten eller egna personen (Leclair & Gordon, 2000; O'Hagan & Harvey, 2000). Det sistnämnda lyfts som en viktig drivkraft för filantropiskt stöd till kultur, där givandet fungerar som ett sätt att höja den egna personliga statusen, få erkännande och tillgång till nätverk som är viktiga också för olika ekonomiska intressen. Adams (2002) pekar på att detta historiskt varit en drivkraft i utvecklandet av givarkulturen och det filantropiska stödet till stora kulturinstitutioner i USA.

Företags stöd till kulturverksamhet knyter också an till frågor om att vara en attraktiv arbetsplats, och om goodwill gentemot företagets personal. Anställda kan på så sätt exempelvis ges tillträde till kulturverksamheters aktiviteter, vilket ofta är en del av kulturverksamheters motprestation i sponsringsavtal (Comunian, 2009). Produktutveckling handlar i stället om att företag kan se möjligheter till forskningssamarbete med exempelvis ett museum. Sam-

arbeten med kulturverksamheter anses också bidra till anställdas kreativitet och ses därmed ibland som en investering i verksamhetens humankapital (Casado-Molina et al., 2023; Comunion, 2009; Lewandowska, 2015).

För kulturverksamheterna förefaller ekonomiska orsaker vara det mest centrala skälet till att man söker privat finansiering, men det handlar inte bara om den direkta ekonomiska transaktionen utan också om nätverksbyggande aspekter som kommer av samarbetet, såsom utbyte av kunskap och möjlighet till kontakt med nya publikgrupper (se t.ex. Casado-Molina et al., 2023).

Personliga och psykologiska drivkrafter

Forskningen lyfter också fram personliga drivkrafter som betydelsefulla för den privata kulturfinansieringen oavsett om det handlar om sponsring, donationer, stiftelsefinansiering, crowdfunding eller engagemang via ideellt arbete (se t.ex. Ateca-Amestoy & Gorostiaga, 2022; Bekkers & Wiepking, 2010; Loots et al., 2023; O'Hagan & Harvey, 2000). Denna drivkraft beskrivs dock som starkare när det gäller filantropiskt givande, stiftelsefinansiering eller crowdfunding, men det finns också forskning som pekar på betydelsen av anställdas och chefers intresse för att få till stånd sponsringsavtal eller annat näringslivsstöd.

De personliga drivkrafterna anses i forskningen dock vara mer komplexa än att bara handla om intresset för exempelvis ett kulturuttryck eller en specifik verksamhet. Dalla Chiesa (2022) beskriver exempelvis motiven bakom deltagande i crowdfunding som en kombination av altruistiska skäl och en vilja att få se en produkt förverkligad och att få tillgång till produkter före andra. De personliga drivkrafterna handlar också om att givare bryr sig om en verksamhet och att givandet genererar positiva psykologiska effekter, som bättre självkänsla eller en känsla av meningsskapande. Det kan också handla om att givaren förknippar verksamheten med specifika värden som den på olika sätt tycker är viktiga och därmed vill stödja. Ytterligare en aspekt på ovanstående och något som tros gynna viljan att ge är att man upplever att det man ger gör stor skillnad för en verksamhet (Ateca-Amestoy & Gorostiaga, 2022; Bekkers & Wiepking, 2010; Loots et al., 2023).

Samhällsansvar som drivkraft för privat finansiering

Utöver de kommersiella och personliga drivkrafterna identifieras i forskningen drivkrafter som handlar om plikt-känsla och en vilja att ta samhällsansvar (se t.ex. Camarero et al., 2023; Frank & Geppert, 2004; Morel, 2005; Stanziola, 2007).

Det råder samtidigt delade meningar om hur stark denna drivkraft är. Enligt O'Hagan & Harvey (2000) är plikt och ansvars-kännande ofta en underliggande drivkraft för såväl sponsring som filantropiskt givande inom olika områden. Slutsatsen från deras studier på Irland är samtidigt att denna drivkraft inte är särskilt framträdande när det gäller privat finansiering av konst- och kulturverksamhet. Frank & Geppert (2004) menar å sin sida, utifrån studier i Tyskland, att även om rena altruistiska drivkrafter ofta saknas, sker ett samspel mellan de affärsmässiga och de mer ansvars-kännande drivkrafterna när privata aktörer finansierar kulturverksamhet. Detta gäller särskilt i relation till vad aktörerna mer specifikt väljer att stödja eller sponsra och i vilken utsträckning man väljer att ge stöd.

Hur privata aktörer förhåller sig till frågan om samhällsansvar handlar också om vilken bedömning de gör av konstens och kulturens betydelse för samhällsutvecklingen (se Loots et al., 2023), hur de ser på offentligas respektive privata aktörers ansvar på kulturområdet (se Morel, 2005), och i vilken utsträckning de blivit uppmärksammade på behoven. Det sistnämnda är något som Bekkers & Wiepking (2010) beskriver som en grundförutsättning för all form av filantropiskt givande.

Kulturpolitiska drivkrafter och motiv

Ytterligare en drivkraft som lyfts i litteraturen handlar om privata finansierares vilja att på olika sätt få inflytande och makt i kulturlivet. Detta kan handla om inflytande över kulturpolitiken i sin helhet, om vilka verksamheter eller konstområden man tycker ska prioriteras, eller om mer konkret inflytande över enskilda kulturverksamheter (se t.ex. Ateca-Amestoy & Gorostiaga, 2022; Mulcahy, 2020; O'Hagan & Harvey, 2000; Toepler, 2013).

Utifrån forskningen ser de kulturpolitiska drivkrafterna ut att ta sig olika uttryck. Det kan handla om en vilja från framför allt filantroper och stiftelser att förstärka eller komplettera olika delar av den offentliga bidragsgivningen, i termer av vilka uttryck och verksamheter som erhåller stöd (Toepler, 2013). En del av detta handlar om en vilja att bidra till ökad pluralism inom kulturlivet utifrån den offentliga kulturpolitikens inriktning. Det kan dock också handla om en vilja att minska eller balansera det offentligas makt på kulturområdet. Vidare kan det handla om en vilja att göra ett specifikt avtryck på kulturområdet (Schuster, 1985) och slutligen om att man söker inflytande över en specifik verksamhet, exempelvis dess inriktning eller repertoar. Detta är något som Mulcahy (2020) pekar på i en amerikansk kontext i relation till museisektorn, där det förekommer att stora donatorer tar plats i verksamheternas styrelser.

Åtgärder och hinder för ökad privat finansiering

I forskningen knyts åtgärderna för ökad privat finansiering på ett generellt plan till olika typer av hinder för densamma. Detta kommer i stor utsträckning synliggöras i relation till de olika åtgärderna som redovisas. Generellt kan dock sägas att forskningen förhåller sig till två olika typer av hinder för privat finansiering när åtgärder diskuteras. Det första är bristen på ekonomiska incitament för ökad privat finansiering, för såväl finansiärer som kulturverksamheter. Det andra är bristen på kunskap, kapacitet och resurser att arbeta med privat kulturfinansiering, vilket gäller kulturverksamheter men i viss mån också de privata finansiärerna. Utöver detta förekommer också diskussioner kring hinder som har att göra med historiska faktorer, som synen på statens roll, vilken donationskultur som etablerats i ett samhälle och hur förutsättningarna har sett ut för att bygga stora privata förmögenheter. Flera av dessa diskussioner återkommer vi till i diskussionen om olika åtgärders effektivitet.

När det gäller åtgärder för ökad privat finansiering lyfts en mängd sådana upp i forskningslitteraturen. De flesta åtgärder som diskuteras är emellertid förknippade med antingen ökade offentliga utgifter eller potentiellt sett minskade offentliga intäkter. Utgångspunkten för redovisningen nedan är dock en

ambition att lyfta fram åtgärder som har som ett av sina syften att öka kulturverksamhetens privata intäkter. När det gäller flera av åtgärderna är det alltså möjligt att se dem som en del av den offentliga kulturfinansieringen, men i litteraturen har de också tagits upp inom ramen för diskussionen om ökad privat finansiering. En annan sak som framkommer är att de åtgärder som diskuteras i forskningen ofta involverar fler politikområden än bara kulturpolitiken. De åtgärder som lyfts fram i forskningen är

- skattelättnader och skatteincitament för centrala aktörer
- etablering av matchningssystem och krav på egenfinansiering
- arbete med kunskapsuppbyggnad och stödstrukturer
- åtgärder för främjande av medborgarfinansiering
- förändringar i den offentliga kulturfinansieringen
- regelverk kring upphovsrätt och ersättningsnivåer.

Nedan redogörs, på övergripande nivå, för dessa olika typer av åtgärder och vilka reformer och insatser som dessa kan vara förknippade med.

Skattelättnader och skatteincitament för centrala aktörer

När det gäller att främja ökad privat kulturfinansiering genom skattelättnader och skatteincitament så tas detta i forskningen upp i relation till a) konsumenterna, b) kulturverksamheterna, och c) de privata finansierarna.

Skattelättnader för kulturkonsumtion

Utgångspunkten för dessa åtgärder är att kostnaden för kultur dämpar konsumtionen av kulturella tjänster och varor. Åtgärder på detta område syftar därför specifikt till att sänka trösklarna och stimulera den privata konsumtionen av varor och tjänster på kulturområdet. På så sätt kan kulturverksamhetens och enskilda kulturskapares egenintäkter också öka. Vanliga åtgärder på detta område är sänkt moms eller momsfrihet på vissa kultur-tjänster eller produkter. Det finns många exempel på länder som genomfört momssänkningar på litteraturområdet (se Borowiecki & Navarrete, 2018),

men även andra förändringar av momssatserna på kulturområdet (García-Enríquez & Echevarria, 2018). Det är vanligt att europeiska länder, liksom Sverige, har differentierade momssatser när det gäller produkter och tjänster på kulturområdet som ett sätt att uppmuntra kulturkonsumtionen, även om det inom EU finns gemensamma regler som begränsar dessa möjligheter (se t.ex. Molenaar, 2017; Proposition 1996/97:10).

Ett annan åtgärd inom detta område, där det finns exempel från Frankrike och Italien, är möjligheten för olika typer av skatteavdrag för företag eller privatpersoner när de gör inköp av konstnärliga och kulturella produkter (Čopić et al., 2011, s. 203, 207).

Skattelättnader för kulturverksamheter

En annan typ av åtgärd för att främja ökad privat finansiering är olika typer av skattelättnader eller möjlighet till skatteutjämning för enskilda kulturskapare eller kulturverksamheter. Återigen är syftet att bidra till ökad grad av egenfinansiering hos kulturskapare och kulturverksamheter. Här finns exempel på att konstnärligt och kreativt arbete beskattas lägre än annat arbete. Ett tydligt exempel är Irland där konstnärer, exempelvis författare, musiker och bild- och formkonstnärer, kan undantas inkomstskatt. Tidigare var undantaget obegränsat oavsett inkomst, men successivt har olika typer av maxtak införts, vilket innebär att inkomster upp till en viss gräns är skattebefriade (Molenaar, 2017).

Andra exempel på åtgärder med syftet att främja ökade egenintäkter, och även ökade privata investeringar, kommer från USA och Storbritannien och handlar om skattelättnader för specifika kulturverksamheter och inkomster. Dessa skattelättnader handlar exempelvis om att undanta viss kulturproduktion från vinstskatt, vilket varit fallet med turnerande teatrar i Storbritannien. I USA finns exempel på lägre skatt på kulturverksamheters inkomster, också på inkomster från olika typer av sidoverksamheter som kaféverksamhet och museibutiker (McAndrew, 2002; Molenaar, 2017; Mulcahy, 2020).

Ett annat exempel som kan räknas till denna kategori åtgärder är att möjliggöra skatteutjämning för konstnärer och kulturskapare över ett antal år. I litteraturen ges exempel på sådana system från USA, Tyskland, Danmark och Nederländerna. Skatteutjämning erbjuds eftersom kulturskapare är en yrkeskategori som ofta har oregelbundna inkomster och för att undvika att de vissa år beskattas högre trots att de över tid har en förhållandevis låg inkomst (McAndrew, 2002). Ytterligare exempel som ges i litteraturen är möjligheten för kulturverksamheter och konstnärer att betala skatt i form av konstnärliga objekt och verk (Hemel, 2017, Molenaar, 2017).

Skattelättnader och skatteincitament för finansiärer

Vanligt förekommande åtgärder för ökad privat finansiering är olika typer av skattelättnader för enskilda personer, företag, stiftelser eller andra sammanslutningar som finansierar konst- och kulturverksamhet. Syftet är att sänka trösklarna och minska kostnaden för privat stöd till kulturverksamhet. Exempel på sådana skattelättnader är avdrag för sponsring av kulturverksamhet (som i sig bygger på en ekonomiskt värderad motprestation från kulturaktören), avdrag för donationer från exempelvis privatpersoner, företag eller andra sammanslutningar (Hemels, 2017; Rushton, 2018). Skattelättnader för stiftelser som finansierar kulturverksamhet är en mycket spridd åtgärd i såväl USA som Europa. Det finns också exempel på skatteförmåner i relation till företags och privatpersoners donationer av kulturella föremål (se t.ex. Čopič et al., 2011; Hemels, 2017; Ruckstuhl & Schill, 2018).

Matchningssystem och krav på egenfinansiering

Ett relativt vanligt sätt att försöka främja ökad privat finansiering av kulturverksamhet är olika typer av matchad finansiering. Denna typ av system kan bland annat handla om krav på kulturverksamheters egenfinansiering som villkor för vissa bidrag. Exempel på sådana system finns i många länder. I exempelvis Nederländerna är egenfinansiering ett krav för offentlig finansiering till exempelvis museer (Casado-Molina et al., 2023; Hemels, 2017, s. 109).

En annan typ av matchningssystem är när det offentliga söker uppmuntra donationer från privata aktörer genom att matcha donationer med en förutbestämd andel, exempelvis 25 eller 50 procent av donationsbeloppet. Ett sådant system ses ofta som ett alternativ till skattelättnader genom avdrag. Den här typen av matchningssystem finns i exempelvis Storbritannien och Nederländerna och i flera länder inom andra områden är kulturverksamhet (Čopič et al., 2011; Greer, 2021; Hemels, 2017; Karlan & List, 2006; Loots et al., 2023; Rushton, 2008). Den norska gaveförsterkningsordningen som avvecklades 2022 är ett annat exempel (Røtnes et al., 2021).

Kunskapsuppbyggnad och stödstrukturer

I forskningen redogörs för olika typer av stödstrukturer och insatser för att stärka kulturverksamheter och potentiella finansiärer i arbetet för ökad privat finansiering. Dessa insatser har olika karaktär men kan delas in i åtgärder som är fokuserade på i första hand a) kulturverksamheterna, b) finansiärerna och c) på relationen mellan kulturverksamheter och finansiärer.

Stöd- och utvecklingsinsatser med fokus på kulturverksamheter

Dessa åtgärder syftar framför allt till att överkomma olika typer av kunskapskompetens- och kapacitetsbrister som begränsar kulturverksamhetens förutsättningar att arbeta med privat finansiering (Arts Council England, 2019, 2022; Méndez-Carbajo & Stanziola, 2008; Rykkja et al., 2020; Stanziola, 2007, 2011). För kulturskapare och kulturverksamheter kan det handla om stöd till att utveckla kunskap och kompetens när det gäller ökad egenfinansiering, exempelvis entreprenöriell kompetens och kunskap om marknadsförings- och publikutvecklingsarbete. Det handlar också om kompetensutveckling när det gäller relationsbyggande gentemot sponsorer och donatorer (Besana, 2012). Bekkers & Wiepking (2010) lyfter exempelvis fram betydelsen av hur en kulturverksamhet närmar sig en potentiell givare. Exempel på insatser finns från England där man genomfört projekt för att höja kulturverksamhetens ”fundraising capacity”. Dessa insatser har bland annat inkluderat ekonomiskt stöd till kulturverksamheter för att frigöra tid och resurser att arbeta mer aktivt med privat finansiering (Traverso, 2020).

Denna typ av åtgärder innebär också kunskaphöjning om gällande regelverk och skattelagstiftning, där flera forskare pekat på behovet av stärkt kompetens i kultursektorn (se t.ex. Freudenberg, 2011; Méndez-Carbajo & Stanziola, 2008; Mermiri, 2011). Andra åtgärder, där det finns exempel från Schweiz, Italien och Spanien, är åtgärder för att bygga in företagskompetens och kunskap om privat finansiering och fundraising i offentliga kulturinstitutioners styrelser (se t.ex. Betzler, 2015; Dubini & Monti, 2018; Rubio-Aropstegui & Villarroya, 2022).

Stöd- och kunskapsinsatser riktade till finansiärer

I kunskapsunderlagen ges också exempel på åtgärder som syftar till kompetens- och kunskaphöjning hos potentiella privata finansiärer. I USA har det länge funnits specifika utbildningar i filantropi som riktas till entreprenörer, förmögna personer och stiftelsemedarbetare (Helgesson, 2004). Åtgärder riktade mot potentiella finansiärer syftar bland annat till att sprida kunskap till näringslivet om värdet och nyttan med samverkan och samarbeten med kulturverksamheter. Det långsiktiga syftet är att skapa grogrund för sponsrings-samarbeten, kommersiella investeringar och ett ökat engagemang från näringslivet och enskilda medborgare (se t.ex. Čopič et al., 2011; Lewandowska, 2016; Myndigheten för kulturanalys, 2012).

Stöd genom mäklarverksamheter

I forskningen pekas också på funktioner som brobyggare, eller så kallade mäklarverksamheter, som en form av stödstruktur för att skapa och utveckla kontaktytor mellan kulturverksamheter och privata aktörer utanför kulturlivet. Sådana har utvecklats i många europeiska länder (se Čopič et al., 2011, s. 54–57). Hur de är organiserade, i vilken utsträckning de har offentligt stöd och hur omfattande verksamhet de bedriver skiljer sig mycket åt mellan olika länder. I Sverige har dessa verksamheter dock varit blygsamma till sin omfattning i jämförelse med länder som Storbritannien, Irland och Nederländerna där offentliga resurser också investerats i sådant arbete (se t.ex. Čopič et al., 2011; Hemels, 2017). I huvudsak jobbar dessa verksamheter med att främja samarbeten och partnerskap mellan näringslivet och kulturverksamhet. I den utsträckning de bygger på privata initiativ ägnar de sig också åt påverkansarbete, exempelvis mot lagstiftare i skattefrågor.

Främjande genom incitament för medborgarfinansiering

I forskningen nämns olika sätt att främja ökad medborgarfinansiering av kulturverksamhet. En del av detta är åtgärder för att uppmuntra ökad crowdfunding (ibland kallad gräsrotsfinansiering) exempelvis genom avskaffad gåvoskatt eller avdragsrätt för små gåvobelopp till kulturverksamhet, men denna typ av finansiering kan också främjas genom de matchningssystem som diskuterats ovan. Loots et al. (2023) ger flera exempel på sådana system på kommunal nivå i Nederländerna.

Ett annat sätt att främja ökad medborgarfinansiering av kultur är genom nationell lotteriverksamhet. Internationellt sett är det förhållandevis vanligt med nationella lotterier i syfte att generera privata medel till kulturverksamhet. Förutom i de nordiska länderna förekommer detta, eller har förekommit, i exempelvis Nederländerna, Storbritannien, Italien och Polen (Čopič et al., 2011). Oftast handlar det inte om rena kulturlotterier, utan de medel som genereras går till olika typer av ändamål, exempelvis idrott, socialt arbete och kultur.

I litteraturen tas också offentligt finansierade kulturcheckar upp som ett sätt att långsiktigt stimulera ökad medborgarfinansiering. Kulturcheckar innebär en direkt offentlig kulturutgift och är i sig inte ett exempel på privat finansiering. Dock är det ofta ett delsyfte att långsiktigt uppmuntra ökad kulturkonsumtion och som sådant kan det ses som en del av ett främjande-arbete för ökad privat finansiering. Exempel på kulturcheckssystem finns i Slovakien, Tyskland, Storbritannien och Frankrike (Čopič et al., 2011). Dessa system har ofta specifika målgrupper vars kulturkonsumtion man vill uppmuntra av andra skäl än att öka den privata finansieringen. Exempelvis kan det handla om att stärka och uppmuntra barns och ungas kulturdeltagande (SOU 2021:77, s. 89). Även i Sverige har förslag på kulturcheckar som stimulansmedel förts fram i tidigare utredningar, men utan att förverkligas (SOU 2021:77, s. 235–236).¹⁸

---

¹⁸ Dock planeras införande av ett fritidskort för barn i åldrarna 8–16 år från 2025 som bland annat kan användas till deltagande i kulturskolan (Ds 2024:16; Socialdepartementet, 2023).

Ytterligare ett exempel som kan räknas till denna kategori av åtgärder är det som kan kallas procentlagstiftning eller procentfilantropi där alla skattebetalare ges möjlighet att fördela en liten del av sin inbetalda skatt till specifika ändamål och verksamheter (se t.ex. Čopič et al., 2011; Hemels, 2017; Klamer et al., 2006, s. 34). Detta har varit en förhållandevis vanlig åtgärd i Östeuropa, exempelvis Ungern och Slovakien, där det också varit möjligt att ge dessa medel till olika kulturorganisationer (Čopič et al., 2011, s. 44–45).

Förändrad offentlig kulturfinansiering

Utgångspunkten för åtgärder inom detta område har att göra med nivån på den offentliga kulturfinansieringen och hur nivån på den kan utformas så att den uppmuntrar och inte motverkar privat finansiering (se t.ex. Brooks, 1999; Dokko, 2009; Kim & Ryzin, 2014; Srakar & Čopič, 2012).

Åtgärder inom detta område kan sägas utgå ifrån två huvudsakliga hypoteser. Den första hypotesen är att offentlig finansiering av en verksamhet eller ett kulturområde hämmar den privata finansieringen, exempelvis genom att privata aktörer får svårare att se nyttan med sitt bidrag, men också genom att kulturverksamheters incitament att söka privat stöd minskar (se t.ex. Dokko, 2009). Slutsatsen är då att den offentliga finansieringen tenderar att tränga ut den privata. Fenomenet benämns med begreppet crowding-out. En tänkbar policyimplikation av crowding-out-fenomen är att den offentliga finansieringen bör minska för att skapa omvandlingstryck i riktning mot ökad privat finansiering.

Den andra hypotesen gör i stället gällande att offentlig finansiering av kulturverksamhet är viktig för att stimulera den privata finansieringen (se t.ex. Smith, 2003, 2007). Detta antas ske genom att den offentliga finansieringen fungerar som en kvalitetsmärkning för en verksamhet eller ett kulturområde och genom att en verksamhet med stabil finansiell bas är i en resursmässigt bättre position att arbeta med att bredda sin finansiering. Fenomenet benämns med begreppet crowding-in. Båda dessa hypoteser diskuteras vidare i det senare avsnittet om konsekvenser.

Ersättningsnivåer och upphovsrätt

Den forskning som Kulturanalys tagit del av nämner i mindre utsträckning åtgärder som har med ersättningsnivåer och upphovsrätt att göra. Dessa frågor ligger också utanför utredningens avgränsning. Samtidigt är det centrala aspekter på inte minst enskilda konstnärers och kulturskapers inkomster, och beroende på hur de hanteras påverkar de förutsättningarna för den privata finansieringen. Även här finns skillnader mellan länder, exempelvis i vilken utsträckning det finns avtal och överenskommelser om ersättningsnivåer för kulturskapers.

När det gäller frågor om upphovsrätt och ersättningsnivåer har dessa alltmer kommit att aktualiseras i relation till den långtgående digitala utvecklingen. Utmaningar som pekas på är brist på transparens kring avtal och ersättningar, ökade möjligheter att undvika att ersätta upphovspersoner och svagare förhandlingsposition för enskilda kulturskapers (SOU 2018:23). I en svensk kontext menar exempelvis Konstnärsnämnden att den formella regleringen kring upphovsrättsfrågor bättre behöver anpassas till den digitala utvecklingen. Detta är samtidigt en fråga av internationell karaktär där reglering på EU-nivå blivit en allt centralare fråga (Konstnärsnämnden, 2021a, 2021b; se även Europeiska kommissionen, 2023b).

Vilka konsekvenser lyfts fram?

Vilka blir effekterna och konsekvenserna av ett ökat fokus på privat finansiering och de olika åtgärder som en sådan utveckling är förknippad med? Förutom att diskutera och redogöra för olika drivkrafter bakom den privata finansieringen och åtgärder för en ökad sådan förhåller sig forskningen till olika åtgärders ändamålsenlighet och särskilt vilka konsekvenser en förändrad finansieringsstruktur kan få för kulturlivet som helhet och för enskilda kulturverksamheter. Det här avsnittet är indelat i tre delar. I den första delen redogörs för hur forskningen förhåller sig till förutsättningarna för olika åtgärder att bidra till ökad privat finansiering. I den andra delen redogörs för de förtjänster och fördelar som forskningen lyfter fram i relation till ökade inslag av privat finansiering. Slutligen redogörs i den tredje delen för de risker och nackdelar som forskningen lyfter fram i relation till ett ökat fokus på privat kulturfinansiering och de åtgärder som ett sådant fokus är förknippat med.

Hur påverkar åtgärderna finansieringen?

När det gäller hur finansieringen av kulturlivet påverkas av olika åtgärder för ökad privat finansiering närmar sig forskningen denna fråga på två olika sätt. För det första diskuteras frågan om relationen och dynamiken mellan den offentliga och privata finansieringen. För det andra diskuteras effekten av olika typer av åtgärder, framför allt i relation till olika kontextuella faktorer.

Crowding-in eller crowding-out?

Ett särskilt tema i forskningen om kulturens finansiering är relationen mellan offentlig och privat finansiering av kulturverksamhet utifrån hypoteserna crowding-in och crowding-out, vilka kort redogjorts för tidigare. Forskningen på detta tema är relativt omfattande och bedrivs inom olika samhällssektorer, olika kulturområden och i relation till olika typer av privat stöd. Fältet är dominerat av forskning från en amerikansk kontext (se t.ex. Alexiou et al., 2020; Bernard & Gazel, 2023; Borgonovi, 2006; Borgonovi & O'Hare, 2004; Brooks, 1999, 2000; Dokko, 2009; Godoya, 2022; Kim & Ryzin, 2014; Lewandowska, 2018; Neto, 2018; Schuster, 1985; Smith, 2003, 2007; Srakar & Čopič 2012).

I forskningen finns det stöd för båda hypoteserna. Det finns studier som pekar på att offentligt stöd hämmar den privata finansieringen (se t.ex. Dokko, 2009; Kim & Ryzin, 2014), studier som pekar på att offentligt stöd främjar privat finansiering (se t.ex. Neto, 2018; Smith 2003, 2007), men också studier som pekar mot att den offentliga och privata finansieringen fungerar oberoende av varandra (se t.ex. Brooks, 1999).

Utöver denna generella bild finns det några ytterligare tendenser i forskningen. Exempelvis är det flera forskare som pekar på att offentligt stöd upp till en viss nivå ser ut att i många fall främja privat stödgivning. Samma forskning pekar på att det finns en brytpunkt där nivån på det offentliga stödet i stället hämmar den privata finansieringen. Relationen mellan offentligt och privat stöd beskrivs därför av flera forskare i termer av en inverterad U-kurva (se t.ex. Borgonovi, 2006; Brooks, 2000; Neto, 2018).

Det går också att identifiera flera förklaringar till att forskningsresultaten skiljer sig åt. En sak som verkar vara av betydelse är varifrån det offentliga stödet kommer. Här pekar flera amerikanska studier på att offentligt stöd från den federala bidragsgivaren National Endowment for the Arts har tydliga positiva effekter för verksamheters möjlighet att attrahera privata finansiärer och samarbetspartner. Samma studier pekar mot att bidrag från offentliga aktörer på delstatsnivå eller lokal nivå har färre sådana positiva effekter och att dessa i större utsträckning är förknippade med crowding-out-fenomen (Borgonovi, 2006; Smith, 2003). Dessa resultat tolkas generellt som att stöd från bidragsgivare med hög status kan fungera legitimitetsskapande för kulturverksamheter även i relation till privata finansiärer, medan stöd från bidragsgivare som inte åtnjuter sådan status saknar denna typ av positiva effekter.

Utifrån amerikanska förhållanden finns det också forskning som drar slutsatsen att olika typer av privata finansiärer fungerar olika i relation till crowding-out- och crowding-in-fenomen. Bland annat kommer Kim & Ryzin (2014) fram till att finansiärer med ett stort intresse för konst och kultur inte påverkas negativt av en hög grad av offentlig finansiering, medan finansiärer utan detta intresse däremot gör det. I flera studier påpekas också att minskad offentlig finansiering ofta leder till att kulturverksamheter investerar mer tid och resurser i att söka privata finansiering. Det gör det i sig svårt att veta om det är detta arbete som ger resultat eller om privata finansiärer responderar på den minskade offentliga finansieringen (Dokko, 2009; Kim & Ryzin, 2014).

Sammanfattningsvis förefaller relationen mellan offentligt och privat stöd till kultur vara komplex och beroende av olika faktorer. Det saknas entydiga samband mellan kulturverksamheters offentliga finansiering och deras förutsättningar att öka den privata finansieringen. Att den offentliga finansieringen vid någon nivå påverkar den privata finansieringen negativt verkar utifrån den tillgängliga forskningen vara en rimlig slutsats, men det är svårare att uttala sig om vilken nivå det är och vilken mix som, inom rimliga gränser, får bäst effekter på den sammantagna finansieringen.

Åtgärders effektivitet är kontextberoende och svårförutsebara

När det gäller att värdera specifika åtgärders förutsättningar att främja en ökad privat finansiering är vägledningen från forskningen begränsad. I stor utsträckning beskrivs effekterna av olika typer av skattemässiga åtgärder som potentiellt positiva, men forskningen pekar samtidigt mot att ekonomiska incitament, exempelvis avdragsmöjligheter, som enskild åtgärd har begränsad effekt på den privata finansieringen (se t.ex. Hemel, 2017; Morel, 2005; Stenström 2008). Flera forskare förespråkar också matchningssystem framför skatteavdrag, då det bedöms ha större positiva effekter på den privata finansieringen inom olika samhällssektorer (Eckel & Grossman, 2006, 2017; Hemel, 2017; Karlan & List, 2006; Rushton, 2008; Walker, 2016). Men det finns också forskning som ifrågasätter matchningssystemens effekter. Vad som bland annat diskuteras är huruvida den främsta effekten av matchning är att redan existerande privat finansiering börjar kanaliseras genom matchningssystemen, men att det för kultursektorn som helhet inte innebär några större tillskott av ytterligare privata medel (Stanziola, 2012). Det bör påpekas att resultaten som ligger till grund för dessa olika bedömningar delvis kommer från forskning om matchning inom andra samhällssektorer.

Utvärderingar av program där man arbetar för att stödja kulturverksamheter att arbeta med privat finansiering, exempelvis genom utbildning och ekonomiska bidrag för kapacitetshöjning, pekar mot att sådana stödåtgärder har positiva effekter på verksamheternas privata finansiering. Samtidigt råder osäkerhet kring effekternas långsiktighet då den finansiering som erhålls ofta är projektbaserad. Det pekas också på att det är stora skillnader mellan olika typer av verksamheter när det gäller i vilken utsträckning sådana här stödåtgärder leder till ökad privat finansiering (Greer, 2021; Traverso et al., 2020).

När det gäller i vilken utsträckning sänkt moms på kulturkonsumtion ökar de privata intäkterna är resultaten blandade. Dock förefaller det kunna ha positiva effekter, inte minst genom att studier pekar mot att kulturverksamheter sällan sänker priserna i paritet med momssänkningen. För vissa varor finns det dock en osäkerhet i vilken utsträckning ökade intäkter tillfaller kulturskaparna eller snarare gynnar aktörer i distributionsledet (Borowiecki & Navarette, 2018;

Gómez-Antonio et al., 2022). Samma osäkerhet gäller kring i vilken utsträckning procentlagstiftning gynnar kulturorganisationer eller främst andra typer av ändamål (Čopić et al., 2011).

Vad som enligt forskningen gör det svårt att dra generella slutsatser om olika åtgärders effektivitet är de kontextuella förhållanden som olika åtgärder genomförs under. Två sådana förhållanden är vilken givarkultur och vilken syn på det offentliga respektive det privata ansvar som utvecklats i ett samhälle i relation till bland annat kulturområdets finansiering. Här pekar exempelvis Morel (2005) på att det finns betydande skillnader mellan USA och europeiska länder men också skillnader inom Europa. Här handlar det också om vad dessa skillnader har fått för konkreta effekter på sådant som antalet stiftelser med fokus på kulturfinansiering och hur kapitalstarka dessa är.

Helgesson (2004) jämför i detta avseende donationskulturen i Sverige med den i USA. Han pekar på flera skillnader när det gäller skatteincitament och lyfter att det i USA traditionellt funnits få barriärer mot förmögenhetsbildning jämfört med Sverige. Men han pekar också på det svenska samhällskontraktet som bygger på individers och företags skattebetalningar och statens finansiering av olika verksamheter. USA har i stället, menar Helgesson, formats av att det under koloniseringen inte fanns någon centralmakt att förlita sig på, vilket nödvändiggjorde privata lösningar och initiativ. Detta är något som har fortsatt att prägla det amerikanska samhället och bidragit till framväxandet av en donationskultur som är bredare än att bara mycket välbärgade donerar pengar till olika ändamål. Men Helgesson (2004, s. 152) pekar också på att de låga skatterna på förmögenhetsbildning i USA traditionellt kombinerats med en hög arvsskatt. Just denna kombination har lett till en omfattande stiftelsebildning i USA, bland annat i syfte att undvika arvsskatt, vilket i sin tur lett till återinvesteringar i allmännyttiga ändamål.

En annan kontextuell faktor som diskuteras i forskningen är det generella skattesystemets betydelse för att uppmuntra avdragsgilla donationer till olika ändamål, inte specifikt kultur. Här pekar Biles & Morris (1982), Rushton (2008) och Hemels (2017) på att effekten av att kunna göra avdrag blir större för donationer när de generella inkomst- eller kapitalskatterna är högre

(Biles & Morris, 1982; Rushton, 2008). Det är därför inte självklart att låga skatter generellt skapar bäst grogrund för donationer till allmännyttiga ändamål. Ett annat tema som berörs mindre i forskningen, men som också bedöms kunna inverka på den privata finansieringen, är den estetiska bildningsnivån och kulturella intresset, exempelvis bland företagare, för konst och kultur i ett samhälle eller i en specifik geografisk kontext (Durand et al., 1996; Lewandowska, 2018).

Förtjänster med (ökat fokus på) privat finansiering

De förtjänster och fördelar som forskningen lyfter fram i relation till en ökad privat finansiering är i hög grad knutna till de fördelar som forskningen identifierar med en ökad diversifiering av kulturverksamheters intäkter. Förtjänsterna som lyfts fram med en sådan utveckling kan sammanfattas i följande punkter:

- Ökat fokus på privat och diversifierad finansiering kan stärka kulturverksamheters autonomi och stabilitet.
- Ökat fokus på privat och diversifierad finansiering kan bidra positivt till kulturell utveckling och nyskapande.
- Ökat fokus på privat och diversifierad finansiering kan öka mångfalden, pluralismen och demokratin i kulturlivet.
- Ökat fokus på privat och diversifierad finansiering kan bidra till verksamheters publikutvecklingsarbete och till att stärka kulturverksamheters legitimitet.

Forskningen lyfter fram att särskilt en mer diversifierad finansiering är positivt för **kulturverksamheters autonomi och stabilitet**. Ett alltför stort beroende av någon bidragsgivare, offentlig eller privat, anses i flera avseenden riskabelt för en verksamhets autonomi och därmed för den konstnärliga friheten (se t.ex. Jung, 2015; Ruckstuhl & Schill, 2018). Särskilt bedöms risker för otillbörlig styrning av verksamhetens konstnärliga inriktning öka när en enskild bidragsgivare står för en avgörande del av finansieringen. Utifrån sin studie av kulturverksamheter inom dans, litteratur, musik, teater

och bildkonst i Kanada drar Sherer et al. (2019) slutsatsen att en diversifierad ekonomi framför allt bidrar positivt till att skapa handlingsutrymme och frihet (se också Godoya, 2023).

När det gäller **kulturell utveckling och nyskapande** är Sherer et al. (2019) mer tveksamma till om en diversifierad ekonomi med både offentliga och privata finansierer har någon direkt betydelse. Andra studier är mer optimistiska i detta avseende. Utifrån en undersökning av museisektorn i Storbritannien, Frankrike, Italien och Spanien drar Camarero et al. (2011) slutsatsen att en blandad finansiering, bestående av både privat och offentlig, har positiva effekter på museers verksamhet i termer av nytänkande och innovation. Kann-Rasmussen och Hvenegaard Rasmussen (2019, 2021) kommer fram till liknande slutsatser när det gäller museisektorn i Danmark, att krav på egenfinansiering kan ha positiva effekter på nytänkande och innovation.

Toepler (2013) tar i detta sammanhang också upp att särskilt privata stiftelser i USA ofta uppmuntrar innovation och nytänkande när de fördelar medel. På detta sätt bidrar denna stödgivning också till **ökad mångfald och pluralism** i kultursektorn. Toepler (2013) skriver i detta sammanhang att större inslag av privat finansiering kan minska risken för att kulturlivet blir ett uttryck för majoritetens kultursyn. Åtgärder för att underlätta och uppmuntra ökad privat finansiering kan därför också ses som ett sätt att minska den politiska maktens inflytande över kulturlivet (se t.ex. Stanziola, 2002). Lazzaro & Noonan (2021) skriver i detta sammanhang om crowdfunding som en i flera avseenden demokratisk och deltagande form av bidragsgivning där interaktionen mellan finansierare och kulturskapare kan erbjuda förutsättningar för medskapande och inflytande.

Ett tema i litteraturen är att kulturverksamheters arbete för breddad finansiering och ökad privat finansiering bidrar positivt till verksamhetens marknadsföring och **publikutvecklingsarbete**. Genom en kulturverksamhets arbete för breddad finansiering kan nätverk och nya kontakter etableras, och kunskap utbytas som kan bidra positivt till verksamheters utveckling och bidra till att verksamheter kommer i kontakt med, och förankrar sin verksamhet hos, nya publikgrupper. Detta gäller inte minst i relation till crowdfunding (Jelinčić & Šveb, 2021; Lazzaro & Noonan, 2021; Rykkja et al., 2020).

Risker med (ökad fokus på) ökad privat finansiering

De risker och nackdelar som forskningen lyfter fram handlar främst om vad ökade krav på, och ett ökat beroende av, privat finansiering får för konsekvenser. Liksom förtjänsterna är riskerna och nackdelarna överlappande men kan sammanfattas i följande punkter:

- Ökat fokus på privat finansiering riskerar att göra kulturlivet konjunktur- och trendberoende och därmed öka kulturverksamhetens sårbarhet.
- Ökat fokus på privat finansiering riskerar att få negativ påverkan på kulturverksamhetens autonomi, legitimitet och integritet.
- Ökat fokus på privat finansiering riskerar att öka projektifieringen i kulturlivet och försvåra finansieringen av den kulturella kärnverksamheten.
- Åtgärder för ökad privat finansiering riskerar att få oönskade fördelningseffekter i och utanför kultursektorn.
- Ökat fokus på privat finansiering ställer krav på resurser och kompetens som förflyttar resurser och fokus från den konstnärliga och kulturella kärnverksamheten.

Ett ökat **konjunktur- och trendberoende** är en av de saker som i forskningen ses som potentiellt problematiskt i relation till ett ökat fokus och ökade förväntningar på privat finansiering (se t.ex. Farrell, 2017; Kirchberg, 1995; Lindqvist, 2008; Srakar & Čopič, 2012). Det som lyfts fram är att särskilt stöd från näringslivet, i form av sponsring eller donationer, tenderar att vara kortsiktigt och konjunkturkänsligt. Exempelvis pekas på att näringslivet i tider av ekonomisk nedgång ofta skär ner på eller avvecklar stöd eller sponsringssamarbeten. Cobb (2002) och Lewandowska (2018) synliggör också att kulturverksamheter i sådana sammanhang agerar i ett konkurrensförhållande med andra ändamål som söker privat stöd, som exempelvis organisationer inom socialt arbete (se också Camarero et al., 2023). Här pekas på svårigheten för många kulturverksamheter att hävda sig, särskilt när de sociala behoven tenderar att bli alltmer påtagliga och att ”in the face of such needs funding arts might be perceived as extravagance” (Lewandowska, 2018, s. 97).

Ökad konkurrens om privat stöd, både inom kultursektorn och i förhållande till andra ändamål, är något som också upplevs som ett tilltagande problem av kulturverksamheter i England. I den senaste brittiska undersökningen om privat kulturfinansiering uppger kulturverksamheterna att givare i allt större grad efterfrågar att de kan visa på mätbar social nytta med verksamheten (England Arts Council, 2022). Det kan i detta sammanhang vara viktigt att påpeka att tendensen att en förhållandevis liten andel av sponsring och stiftelsefinansiering går till kultur jämfört med andra sektorer är ett mönster som går igen i många länder (se t.ex. Fondenes Videnscenter, 2024; O'Hagan & Harvey, 2000; Stiftelser och Fonder, 2024).

Tider av ekonomisk nedgång kan också leda till sämre avkastning för privata stiftelser, vilket påverkar deras stödgivning negativt. Detta gör att verksamheter som baserar sin verksamhet alltför mycket på privat stöd riskerar att bli sårbara. Denna sårbarhet antas förstärkas av att lågkonjunktur i ekonomin också påverkar kulturverksamheters möjligheter till egenfinansiering negativt, exempelvis genom att de får färre betalande besökare. Forskningen är dock inte entydig, utan det finns också exempel på att stiftelser går in och täcker upp för minskade offentliga bidrag i ekonomiskt kärva tider (se t.ex. Farrell, 2017).

Ett annat tema i forskningen är frågan om kulturverksamheters **autonomi, legitimitet och integritet**. I relation till detta tema finns forskning som på såväl empirisk som principiell grund problematiserar privata finansieringsinlytande och som menar att detta i flera fall är påtagligt (se Davidsson & Sørensen, 2010; Jung, 2015; Larson och Norskov, 2013; McGuigan & Gilmore, 2002; Mulcahy, 2020). Direkt innehållslig påverkan påvisas dock i mindre utsträckning i forskningen. Snarare handlar det om olika typer av indirekt påverkan, och om anpassningsprocesser som sammantaget bedöms kunna förändra kulturverksamheters inriktning mot exempelvis mer nyttobetonade aspekter på kultur. En del i detta är också att precis som att diversifieringen av verksamheters intäkter kan öka deras manöverutrymme, kan en diversifierad finansiering också skapa ett behov av att bygga relationer och tillgodose olika aktörers intressen (se t.ex. Lindqvist, 2012).

En fråga som också lyfts i relation till kulturverksamheters legitimitet och integritet handlar om när kulturverksamheter inlett samarbeten med privata aktörer som i förlängningen visat sig kunna skada kulturverksamhetens rykte och anseende. Exempel på sådana fall finns från USA och Storbritannien där kulturverksamheters samarbeten och sponsringsavtal med stora aktörer inom fossilindustrin och läkemedelsindustrin lett till omfattande protester och kritik också mot kulturverksamheterna, särskilt i fall där oegentligheter i företagen uppdagats (se t.ex. Illingworth, 2022; Marchall, 2019; Prokúpek & Divíšková, 2023).

Ytterligare en sak som lyfts fram är att den privata finansieringen kan bidra till en ökad **projektifiering** i kulturlivet. Detta har att göra med att många privata finansörer föredrar att stödja eller sponsra specifika satsningar, specifika projekt eller specifika delar av en verksamhet. Däremot är de generellt sett mindre intresserade av att finansiera kärnverksamhet och löpande kostnader (se t.ex. Dalla Chiesa, 2022; Toepler, 2013). Ett exempel på detta är den privata fondfinansieringen i Danmark som är fokuserad på museum och kulturarv och där mellan 30–40 procent av de utdelade medlen går till nybyggnation eller renoveringsprojekt. Motsvarande andel för den offentliga finansieringen ligger på mellan 2 och 4 procent där 96–98 procent i stället finansierar kulturell kärnverksamhet (Fondenens Videnscenter, 2023, s. 18).

Ett annat problem som lyfts är risken för **oönskade fördelningsmässiga konsekvenser**. Denna forskning pekar på kulturverksamheters olika förutsättningar att arbeta med och attrahera privat ekonomiskt stöd eller generera egna verksamhetsintäkter. Här pekar flera studier på att stora verksamheter har ett försprång framför små, då de har bättre resurs- och personalmässiga förutsättningar att arbeta gentemot privata finansierer och för ökade egenintäkter via sidoinkomster. Därmed tenderar de också att vara de som främst gynnas av olika incitament för ökad privat finansiering (se t.ex. Kolbe, 2022; Méndez-Carbajo & Stanziola, 2008; Roschwald, 1990; Stanziola, 2007).

För många mindre verksamheter är i stället bristen på resurser och kompetens ett påtagligt hinder. Denna ojämlikhet riskerar att förstärkas utifrån konstområde, konstnärligt uttryck och geografisk plats. Här pekar studier på att

stora prestigefulla verksamheter i större städer – stora operor lyfts ibland fram som typexempel – är de som främst visat sig attrahera privata aktörers stöd, medan mindre, smalare och mer kontroversiellare uttryck undviks av många privata finansierare (Farell, 2017; Rubio-Arostegui & Villarroya, 2022; Schuster, 1984; Sherer et al., 2019). Även risken för geografisk snedfördelning lyfts fram i flera studier (Kirchberg, 1995; Mermiri, 2011; Stanziola, 2007). I relation till den norska *gaveforsterkningsordningen*, som var ett matchningssystem för kulturverksamheter som attraherade privata donationer, lyfts just den geografiska snedfördelningen (i detta fall till förmån för Osloområdet) fram som ett problem (Veiteberg, 2019, s. 142).

När det gäller fördelningsmässiga frågor lyfter forskningen dessutom flera mer principiella frågor i relation till det ökade fokuset på privat finansiering. Exempelvis Rushton (2018) ställer frågan varför de skattemässiga incitamenten ska vara likadana när det gäller att donera pengar till en opera som till ett härbärge för hemlösa. Han påpekar att det främst är bättre bemedlade som tar del av opera, medan ett härbärge riktar sig till samhällets utsatta. Andra specifika åtgärder, som att fördela medel ur nationella lotterier till kultur, ifrågasätts på liknande grund. Här pekar exempelvis Hesmondhalgh et al. (2015) och Wilkerson (2012) på att detta i praktiken innebär en regressiv beskattning då låginkomsttagare ofta är överrepresenterade bland de som köper lotter, medan höginkomsttagare är överrepresenterade bland de som tar del av det kulturliv som finansieras via lotteriintäkterna. I sammanhanget påpekas också att en stor mängd av åtgärderna som föreslås för att uppmuntra ökad privat finansiering riskerar att innebära mindre skatteintäkter, vilka annars skulle kunna fördelas utifrån andra principer (Borowiecki & Navarrete, 2018).

Den sista punkten som lyfts i forskningen är att åtgärderna för, och det ökade fokuset på, privat finansiering ställer krav på kompetens och resurser som påverkar kulturverksamheter i **riktning bort från den kulturella kärnverksamheten**. En sådan utveckling innebär att konstnärer och kulturskapare ägnar allt mindre tid, resurser och tankekraft åt sin konstnärliga verksamhet och alltmer åt olika aspekter på finansieringsfrågan. Denna utveckling får i sin tur konsekvenser som är problematiska för den konstnärliga utvecklingen.

Denna problematik har att göra med två sammanflätade processer som lyfts fram i delar av forskningen. Den första av dessa processer är tidsförskjutningen bort från konstnärligt arbete när kulturella verksamheter, på grund av en prekär ekonomisk situation, tenderar att lägga alltmer resurser på att säkra försörjningen och skapa utrymme för konstnärligt arbete (Kolbe, 2022). Detta lyfts också i relation till enskilda konstnärers och kulturskapares lapptäckesekonomi, att det är en profession som investerar arbetstid i att skapa ekonomiska förutsättningar för konstnärligt arbete i stället för att ägna sig åt detta arbete. Detta pekas på i internationella studier men har också studerats i en nordisk och svensk kontext, bland annat utifrån ett genusperspektiv (Alacovska & Bille, 2020; Flisbäck & Lindström, 2013; Lindström, 2016; Throsby & Zednik, 2011).

Den andra processen är att det ökade fokuset på privat finansiering ställer krav på kompetens och resurser som i förlängningen också påverkar kulturens innehåll. Røyseng (2019) analyserar denna utveckling i ljuset av att den norska kulturpolitiken alltmer kommit att betona betydelsen av att kulturskapare tillskansar sig företagskompetens, ökar sina egenintäkter och bidrar till den ekonomiska tillväxten. Røyseng (2019) pekar på att detta innebär ett skifte bort från en tidigare syn där kulturskapare med stöd från offentligheten, och oberoende av olika privata intressen, skulle ha möjlighet att utgå ifrån estetiska ambitioner och bedömas utifrån konstnärliga kvaliteter (se också Farell, 2017). Vad som i dag efterfrågas, enligt Røyseng (2019), är i stället förändrade attityder hos konstnärer i riktning mot ett kommersiellt förhållningssätt till den konstnärliga verksamheten, något som Mulcahy (2020) också diskuterar utifrån en amerikansk kontext. Fokuset på att få intäkter och publik via sidoverksamheter gör att verksamheternas fokus förskjuts från verksamhetens kärnuppdrag och förändrar premisserna för detta uppdrag (se också Roschwald, 1990; Werner, 2018). På ett liknande sätt diskuterar Günes (2012) riskerna med att konstnärerna och kulturskaparna förlorar sin forskande och ifrågasättande roll i samhället om de i alltför stor utsträckning underordnas företagandets logik.

Sammanfattning

- Forskningen lyfter fram flera olika typer av drivkrafter bakom privat finansiering av kulturverksamhet. Det som framför allt lyfts fram är ekonomiska drivkrafter, personliga drivkrafter, drivkrafter som har med samhällsansvar att göra, och kulturpolitiska drivkrafter.
- En mängd hinder för ökad privat finansiering lyfts fram i forskningen och övriga kunskapsunderlag. På övergripande nivå handlar det om trösklar som har med bristen på ekonomiska incitament att göra och hinder som rör brist på stödstrukturer, kunskap och kompetens för de aktörer som ska arbeta med privat finansiering. Flera av hindren kopplas också till historiska faktorer och processer.
- När det gäller åtgärder för ökad privat finansiering synliggörs i forskningen en mängd potentiella åtgärder. Dessa åtgärder handlar om skattelättnader för olika aktörer, etablering av matchningssystem, arbete med kompetensutveckling och stöd, åtgärder för att uppmuntra kulturkonsumtion, förändringar i den offentliga kulturfinansieringen och regelverk kring upphovsrätt och ersättningsnivåer.
- I forskningen diskuteras positiva konsekvenser av ökade inslag av privat finansiering på kulturområdet. Dessa konsekvenser handlar bland annat om stärkt autonomi, ökad kulturell mångfald, breddning av publik och breddat ansvar för kulturlivet.
- I forskningen diskuteras också negativa konsekvenser av ökade inslag av privat finansiering. Dessa konsekvenser handlar bland annat om ökat konjunkturberoende och sårbarhet, ökad projektifiering av kulturlivet, negativa fördelningseffekter och en förskjutning av fokus bort från estetiska värden till ekonomiska, vilket på sikt är negativt för den konstnärliga utvecklingen.

Del IV

Aktörsperspektiv på privat kulturfinansiering

Aktörsstudiens genomförande

I denna del presenteras resultaten av Kulturanalys aktörsstudie. Resultaten från delstudien presenteras i fyra kapitel. I det första kapitlet presenteras vilka typer av privat finansiering som kulturverksamheter i dag arbetar med och vilka finansiärernas drivkrafter och motiv för privat finansiering är. På detta följer ett kapitel som fokuserar på vilka hinder som identifieras när det gäller att öka den privata finansieringen. Delstudiens näst sista kapitel handlar om aktörernas syn på olika sätt att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering. Delstudien avslutas sedan med ett kapitel om vilka konsekvenser som olika aktörer lyfter fram i relation till ett ökat fokus på privat finansiering av kulturlivet.

En stor del av underlaget till kapitlet utgörs av intervjuer med representanter för olika typer av aktörer som är direkt berörda av frågan om ökad privat finansiering. Utöver den breda aktörsstudien har Kulturanalys genomfört två fördjupningsstudier, en som är baserad på enkäter till svenska stiftelser och en som är baserad på intervjuer inom ramen för ett projekt som genomförts med stöd från Kulturbryggans bidragsprogram Nya finansieringsmodeller. Nedan redogörs för de olika undersökningarna.

Övergripande intervjustudie

Fokus för den övergripande intervjustudien har varit på att fånga in olika aktörgruppers perspektiv och erfarenheter i relation till kulturens finansiering. Särskilt fokus har varit på frågor om ökad privat finansiering. Följande intervjuer har genomförts:

- 29 intervjuer med kulturverksamheter inom områdena museer, konsthallar och scenkonst.
- 11 intervjuer med privata finansiärer.
- 7 intervjuer med enskilda konstnärer.

- 7 intervjuer med representanter för branschorganisationer och fackliga organisationer på kulturområdet.
- 2 intervjuer med paraplyorganisationer inom det ideella kulturlivet.
- 5 intervjuer med mäklarverksamheter.

Totalt har 61 intervjuer genomförts med sammanlagt 63 respondenter. Intervjuerna har i flera fall kompletterats med uppföljande samtal och/eller e-post-korrespondens. Intervjustudien har också kompletterats med korrespondens och intervju liknande samtal med respondenter utanför det primära urvalet.

Intervjuerna har varit semistrukturerade utifrån intervjuguider som finns presenterade i bilaga 2. Längden på intervjuerna har varit mellan 40 och 75 minuter. Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats. Varje intervju har inletts med att respondenten fått information om Myndigheten för kulturanalys, det regeringsuppdrag som intervjun är en del av och hur intervjudata och personuppgifter behandlas inom ramen för utredningen. I de fall respondenter har citerats har i vissa fall citaten redigerats språkligt för att öka läsbarheten.

Intervjuer med kulturverksamheter

Intervjuer har genomförts med representanter för 10 konsthallar, 10 museer och 9 scenkonstverksamheter. Urvalet av kulturverksamheter har varit baserat på Kulturanalys statistik inom de tre kulturområdena. Vägledande principer för urvalet av verksamheter har varit att de ska representera en bredd när det gäller storlek, huvudman, verksamhetsinriktning (inom respektive kulturområde), finansieringsstruktur och geografisk lokalisering. Urvalet består därför av både stora offentliga verksamheter och små verksamheter inom det fria kulturlivet. En kategorisering av kulturverksamheterna presenteras i bilaga 3. Respondenterna har varit representanter i ledande ställning, exempelvis verksamhetsledare, chef, konstnärlig ledare, VD eller myndighetschef. En utgångspunkt för intervjuerna har varit att inga kulturverksamheter framgår med namn i utredningen.

Intervjuerna med kulturverksamheterna har fokuserat på a) verksamheternas finansiering, b) hur de arbetar med verksamhetens finansiering, c) hur de ser på möjligheterna att öka verksamhetens privata finansiering, d) deras perspektiv på hinder och åtgärder för ökad privat finansiering, och e) deras syn på eventuella fördelar och nackdelar med ett ökat fokus på privat finansiering (se vidare bilaga 2).

Intervjuer med privata finansiärer

De privata finansiärer som intervjuats är sådana som gett ekonomiskt stöd till konsthallar, museer och scenkonstverksamheter. De privata finansiärer som har intervjuats är såväl enskilda filantroper som stiftelser och företag inom områdena försäkring, fastigheter, transport, restaurang, råvaruindustri och möbeldesign.

Det har generellt sett varit svårare att få privata finansiärer, jämfört med övriga aktörgrupper, att ställa upp på intervju för utredningens räkning. Intervjuerna med privata finansiärer har fokuserat på a) vilken typ av kultur man stödjer, b) vilka motiven är för att stödja kulturverksamhet, c) hur man ser på förutsättningarna för privat stöd till kulturverksamhet i dag och d) vilka eventuella hinder och åtgärder man identifierar i relation till möjligheterna att öka det privata stödet till kulturverksamhet (se vidare bilaga 2).

Intervjuer med enskilda konstnärer

Intervjuerna med kulturverksamheter har kompletterats med ett mindre antal intervjuer med enskilda konstnärer. De som har valts ut för dessa intervjuer är aktiva konstnärer som också har erfarenhet av att vara ledamöter i Konstnärsnämndens arbetsgrupper för bild- och formkonst och teater. Konstnärsnämndens arbetsgrupper är de som fattar beslut om statliga arbetsstipendier till enskilda konstnärer. Fördelen med att intervjua tidigare ledamöter i arbetsgrupperna är att dessa konstnärer utöver sitt eget konstnärskap har förvärvat en bredare förståelse för enskilda konstnärers ekonomiska situation. Intervjuerna med enskilda konstnärer har utgått ifrån en liknande intervjuguide som för kulturverksamheterna (se bilaga 2).

Intervjuer med branschorganisationer och fackföreningar

De intervjuer som genomförts med branschorganisationer och fackliga organisationer på kulturområdet har fokuserat på de tre kulturområden som varit i fokus för intervjuerna med kulturverksamheter. Baserat på detta har intervjuer genomförts med företrädare för branschorganisationerna Bildkonst Sverige, Svensk scenkonst, Sveriges museer och Läns museernas samarbetsråd. Intervjuerna med fackföreningar har gjorts med företrädare för Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), fackförbundet Scen och Film och Konstnärernas riksorganisation (KRO). Samtal har också förts med företrädare för branschorganisationen MusikSverige.

Intervjuerna har fokuserat på a) hur organisationerna arbetar och förhåller sig till frågan om kulturområdets finansiering, b) hur de ser på möjligheterna att öka den privata finansieringen inom kulturlivet, c) vilka hinder och åtgärder för ökad privat finansiering de identifierar, och d) vilka fördelar och nackdelar med ökad privat finansiering och ett ökat fokus på sådan finansiering de identifierar (se vidare bilaga 2).

Intervjuer med representanter för det ideella kulturlivet

Ett fåtal intervjuer har genomförts med företrädare för civilsamhällets kulturorganisationer. De som intervjuats är generalsekreteraren för Studieförbunden i samverkan och verksamhetsledaren för Ideell kulturallians. Dessa intervjuer har genomförts för att få ytterligare perspektiv på det ideella kulturlivets finansieringssituation och särskilt på förutsättningarna för det ideella arbetet på kulturområdet. Utöver detta har dessa intervjuer utgått från en intervjuguide liknande den för branschorganisationer och fackliga organisationer (se bilaga 2).

Intervjuer med mäklarverksamheter

Dessa intervjuer är gjorda med aktörer som på olika sätt arbetar för ökat samarbete och ökat utbyte mellan kulturlivet och privata aktörer. De som intervjuats inom denna aktörsgrupp är kulturlotsar i Sveriges tre största städer samt företrädare för organisationen Kultur och Näringsliv och organisationen Stiftelser i Samverkan.¹⁹ De flesta av dessa aktörer arbetar med att etablera kontaktytor och verka för samarbete mellan kulturverksamheter och andra offentliga och privata aktörer.²⁰ Intervjuerna har haft fokus på a) deras arbete med frågor om kulturens finansiering, b) deras arbete för ökad samverkan mellan kulturaktörer och potentiella privata finansiärer, c) hur de ser på hinder, möjligheter och åtgärder för ökad samverkan och ökad privat finansiering av kulturverksamhet och d) vilka för- och nackdelar med ett ökat fokus på privat finansiering de identifierar.

Studie av programmet *Nya finansieringsmodeller*

Kulturanalys har också genomfört en intervju- och dokumentstudie inom ramen för bidragsprogrammet Nya finansieringsmodeller. Bidragsprogrammet är en del av Kulturbryggan som är placerad inom Konstnärsnämndens organisation. Bidraget Nya finansieringsmodeller syftar till att stödja projekt där målet är att utveckla verktyg och modeller för ökad privat finansiering av det fria kulturlivet (Konstnärsnämnden, 2023). Samtliga 14 projekt som fram till våren 2024 erhållit ekonomiskt stöd genom programmet har studerats utifrån tillgängliga dokument, vilket framför allt varit ansökningar och redovisningar av projekt. Intervjuer har sedan gjorts med företrädare för 3 projekt som bedömts relevanta för utredningen. Inom ramen för ett av projekten har sedan 10 intervjuer genomförts med kulturverksamheter som på olika sätt deltagit i projektets genomförande. Projektet, som drivs av ett konsultföretag, har varit

---

¹⁹ Stiftelser i Samverkan är ingen utpräglad mäklarverksamhet med fokus på kulturområdet, utan har som syfte att tillvarata svenska stiftelsers intressen, bland annat genom att svara på remisser och driva opinion.

²⁰ Ytterligare mäklarverksamheter har också intervjuats inom ramen för fördjupningsstudien av Kulturbryggans program Nya finansieringsmodeller.

inriktat på att ta fram ett kurspaket som ska utbilda framför allt mindre kulturverksamheter i hur de kan arbeta mer framgångsrikt med filantropiskt stöd. De verksamheter som intervjuats är sådana som antingen deltagit i företagets utveckling av kursen eller som deltagit i den färdiga kursen. De som intervjuats är företrädare för fyra scenkonstverksamheter, två konsertarrangörer, ett museum och två kulturföreningar.

Intervjuerna med de tre projekten som fått stöd genom Kulturbryggan har varit fokuserade på a) projektens utformning och hur de är tänkta att generera ökat privat stöd till kulturlivet, b) erfarenheter och lärdomar utifrån arbetet med ökat privat stöd till kulturlivet, c) eventuella hinder och åtgärder för ökat privat stöd till kulturlivet, och d) vilka fördelar och nackdelar med ett ökat fokus på privat finansiering de identifierar. Intervjuerna med kulturverksamheter som deltagit i projektet har fokuserat på a) kulturverksamheternas arbete med privat och offentlig finansiering, b) generella erfarenheter av att delta i projektet eller gå kursen, c) möjligheterna att omsätta förvärvad kunskap i konkret arbete för filantropiskt stöd, d) eventuella hinder och åtgärder för ökat privat stöd till kulturlivet, och d) vilka fördelar och nackdelar med ökad privat finansiering och ett ökat fokus på sådan finansiering de identifierar.

Enkätstudie av stiftelsers kulturfinansiering

För aktörsstudien har en enkät riktats till privata stiftelser som stödjer kulturverksamhet i Sverige. Enkäten har skickats till ett strategiskt urval av 90 stiftelser som valts ut baserat på att de kontinuerligt delat ut stöd till kulturverksamhet, och att de representerar olika typer av stiftelser i termer av ursprung och hur de fördelar medel. I denna enkät ställs frågor om motiven till stiftelsernas kulturstöd, hur stiftelserna väljer ut mottagare av stöd, om ansökningsförfaranden, bedömningskriterier samt stiftelsernas bedömning och beslutsprocesser i relation till utdelning av bidrag och stipendier. Enkätfrågorna i sin helhet finns presenterade i bilaga 1.

Den privata finansieringen och dess drivkrafter

I det här kapitlet redogörs för hur de konsthallar, museer och scenkonstverksamheter som intervjuats arbetar med privat finansiering, och vad som är de främsta skälen för detta. Enskilda konstnärers arbete med privat finansiering berörs i mindre utsträckning. I kapitlet redogörs också för olika privata finansiärers drivkrafter och motiv för att stödja kulturverksamheter inom dessa tre områden.

Verksamheternas arbete med privat finansiering

Samtliga kulturverksamheter som intervjuats för utredningen jobbar med olika typer av privat finansiering av sin verksamhet. Några kulturverksamheter beskriver också sin finansiering som ”lapptäckesfinansiering” eller ”mosaikfinansiering” – alltså bestående av en rad olika intäktskällor (KH9; KH3). Inom de tre kulturområden där Kulturanalys framför allt genomfört intervjuer framkommer följande typer av privat finansiering:

- intäkter från entréavgifter, uppdrag och försäljning
- intäkter från uthyrning av lokaler
- intäkter från butik, kafé- eller restaurangverksamhet
- intäkter genom sponsringssamarbeten
- intäkter från donationer
- intäkter genom stöd från privata stiftelser
- intäkter från crowdfunding
- intäkter från egen fondavkastning
- finansiering genom ideellt arbete, annan sysselsättning och nätverk.

Går man utanför de tre kulturområdena är det också möjligt att identifiera intäkter i form av privata investeringar som betydelsefulla på exempelvis filmområdet (KBP1). Utöver dessa intäkter har de kulturverksamheter som intervjuats offentlig finansiering i olika utsträckning. Denna finansiering kommer i huvudsak i form av bidrag från stat, region och kommun.

Skälen till att arbeta med privat finansiering skiljer sig åt mellan de olika intäktslagen, men en övergripande anledning är att verksamheterna ser det som nödvändigt. Många uppger att den offentliga finansieringen av deras verksamhet i allt lägre utsträckning täcker deras kostnader. Ett tydligt mönster i intervjuaterialet är att företrädare för kulturverksamheter ger uttryck för insikten att det offentliga stödet till kulturlivet i stort, och till den egna verksamheten, inte heller kommer att öka framöver.

Jag har knappast träffat på någon kulturaktör som tycker att pengarna räcker. Och samtidigt har staten sin budget och det är så många hål att stoppa i, i dag med sjukvården och allt det där. Att vara naiv och tro att det ska komma en massa mer pengar, det tror jag inte på. (MV3)

Tvärtom gör flera kulturverksamheter bedömningen att den offentliga finansieringen kommer minska framöver, en bedömning som delas av vissa branschorganisationer och fackliga organisationer på kulturområdet. Generellt har kulturverksamheterna, liksom branschorganisationer och fackföreningar, också en positiv syn på ökad privat finansiering och det är sällan något principiellt motstånd uttrycks, även om sådana exempel finns. Däremot finns olika perspektiv på hur man bör arbeta med privat finansiering, vilket vi återkommer till i senare kapitel.

Andelen privat och offentlig finansiering skiljer sig åt mellan de verksamheter som intervjuats. Några verksamheter, framför allt de offentliga institutioner som intervjuats har i några fall offentlig finansiering på över 90 procent. Andra verksamheters ekonomi domineras i stället av privat finansiering. Det skiljer sig också åt i vilken utsträckning verksamheterna arbetar med de olika intäktslagen och varför de väljer att göra det.

Entréavgifter och intäkter från uppdrag och försäljning

En majoritet av verksamheterna inom områdena scenkonst, museer och konsthallar som intervjuats har egenintäkter i form av entréavgifter och uppdrag. Det finns dock viktiga skillnader vad gäller dessa intäkter. Särskilt museer och konsthallar har ofta fri entré till hela eller delar av sin verksamhet. Detta ses då ofta som viktigt för att göra verksamheten tillgänglig för så många som möjligt. Flera verksamheter diskuterar dock möjligheten att öka egenintäkterna genom att införa entréavgifter eller att höja dessa.

Särskilt en del scenkonstverksamheter har intäkter från uppdrag eller försäljning av hela föreställningar. Detta gäller ofta föreställningar för barn och unga och dessa föreställningar riktar sig i stor utsträckning till aktörer inom utbildningssektorn. En del av dessa intäkter kommer med andra ord från offentliga aktörer. En del konsthallar har också intäkter från försäljning av konst i samband med utställningar.

Intäkter från uthyrning av lokaler

Museer, konsthallar och scenkonstverksamheter med egna lokaler har i olika utsträckning inkomster från uthyrning av dessa. Det kan vara från företag, privatpersoner eller offentliga aktörer. Bland de verksamheter som intervjuats är uthyrning vanligare bland scenkonstverksamheter och museer jämfört med konsthallar. Verksamheterna beskriver detta som ett intäktsslag med begränsad potential. Detta har främst att göra med att uthyrning av de egna lokalerna kräver mycket samordningsarbete i relation till den egna verksamheten. Det finns också exempel på verksamheter som permanent hyr ut delar av sina lokaler, exempelvis till restaurangverksamhet.

Intäkter från butik eller kafé- och restaurangverksamhet

Intäkter från butik, kafé- eller restaurangverksamhet är vanligt inom alla de tre kulturområdena, men vanligast bland de museer som intervjuats. Av intervjuerna framkommer samtidigt att detta främst ses som en service till besökarna och att ”om man ska kalla sig museum så måste man nästan ha en museibutik” (MV7). När det gäller denna typ av sidoverksamheter, såväl

butiker som kafé-, bar- eller restaurangverksamhet, beskrivs de därför som något som sällan bidrar till finansieringen av kärnverksamheten, utan något som i bästa fall bär sig självt och bidrar till kulturverksamhetens attraktivitet.

Intäkter från sponsring och ekonomiska samarbeten

Privata intäkter från sponsring förekommer bland såväl museer och konsthallar som scenkonstverksamheter som intervjuats för utredningen. Sponsring förekommer hos både små och stora verksamheter som intervjuats. Sponsringen kommer från såväl det privata som offentligt ägda näringslivet och i enstaka fall från organisationer inom det civila samhället. Sponsringen sker i form av ekonomiskt stöd, men det finns också exempel på att den sker i form av material, ideellt arbete eller rabatterade priser på ett företags produkter eller tjänster. I intervjumaterialet finns även exempel på enskilda konstnärer som ingått sponsringsavtal.

Sponsring kommer i princip uteslutande från företag och organisationer med tydlig förankring i den kommun eller region där kulturverksamheten är lokaliserad (se också Kulturrådet, 2024, s. 30–31). Summorna är generellt blygsamma. Det finns flera exempel på sponsring i storleksordningen 5 000, 10 000 eller 20 000 kronor till verksamheter med flera årsarbetskrafter, men också exempel på sponsring i form av rabatterade priser på tjänster och varor. För några av de större kulturinstitutionerna finns exempel på sponsring i storleksordningen flera hundra tusen kronor. Det brukliga är att sponsringsavtalen tecknas för ett år i taget. Initiativet till sponsringssamarbetena kommer uteslutande från kulturverksamheterna.

Ett mönster i intervjumaterialet är att sponsringen är projektbaserad eller går till en specifik del av en kulturverksamhet. Detta är särskilt tydligt inom scenkonsten. Bland museer och konsthallar är det något vanligare med stöd till verksamheten i dess helhet. Kulturverksamheternas motprestationer består i de flesta fall av fribiljetter, synlighet på kulturverksamhetens webbplats, sociala medier och trycksaker, samt möjligheter till specialarrangemang och egna visningar. Verksamheter på exempelvis scenkonstområdet har också arbetat med möjligheten för privatpersoner eller företag att ”sponsra en stol”

som ett sätt att stödja verksamheten. I några fall där sponsringssummorna är högre omfattar synligheten också logotyper på arbetskläder och verksamhetens bilar.

Intäkter från donationer

Det finns exempel på kulturverksamheter inom alla tre områden som har tagit emot donationer, både i form av pengar och föremål. Dels finns det verksamheter som i princip kommit till stånd genom privata donationer men som sedan fått en mer diversifierad finansiering, inklusive en hög andel offentliga bidrag, dels finns verksamheter som mottagit större donationer från privatpersoner. Även denna typ av stöd tillkommer nästan uteslutande på kulturverksamheternas initiativ. Flera donationer har skett som engångsdonationer och verksamheterna beskriver det som en mycket oregelbunden intäkt. Flera verksamheter arbetar av den anledningen med att etablera donationssamarbeten som är mer långsiktiga.

Intäkter från privat stiftelsefinansiering

Såväl museer och konsthallar som scenkonstverksamheter som intervjuats har eller har haft intäkter från privata stiftelser. Det är också tydligt att stöd från stiftelser inte alltid är lätt att separera från enskilda donationer, då många enskilda filantroper efter hand bildar stiftelser som en grund för sitt stöd till kulturverksamhet. I likhet med annan privat finansiering beskrivs det som att medel från stiftelser i första hand är möjligt att erhålla för specifika satsningar och projekt, medan stiftelsemedel till kärnverksamhet och löpande kostnader är ovanligt. Stiftelsefinansieringen upplevs heller inte som något man kan få kontinuerligt utan i första hand under en begränsad period, som exempelvis under ett antal år.

Intäkter från crowdfunding och medlemmar

Intäkter genom medborgarfinansiering eller crowdfunding är ovanligt bland de kulturverksamheter som intervjuats. Inom scenkonsten finns det exempel på en operaverksamhet som lyckats framgångsrikt med crowdfunding som ett sätt att delfinansiera en renovering. Kulturverksamheterna beskriver det

generellt som omöjligt att finansiera löpande kostnader med crowdfunding. Det finns exempel på verksamheter som har stående kampanjer, exempelvis på webbplats och i sociala medier, där privatpersoner uppmanas att stödja verksamheten. Erfarenheterna av sådana kampanjer är att de inbringar mycket små eller inga medel alls. Även denna typ av finansiering behöver enligt kulturverksamheterna vara tydligt knuten till en specifik insats för att ha någon framgång. Som ett av få exempel i intervjuunderlaget lyckades en större fri teatergrupp få in cirka 10 000 kronor till en teknikinvestering genom en crowdfundingkampanj där man kontaktade (via e-post) samtliga som någon gång varit på teatern. Det ekonomiska värdet av kampanjen tonas dock ner:

Det täckte en liten del. Men för en verksamhet med över 10 miljoner i omsättning är 10 000 kronor i Swishbidrag mer ett sätt för oss att engagera vår publik i vår verksamhet, än något som de facto bidrar till vår finansiering. (SK3)

Generellt beskrivs förutsättningarna för kulturfinansiering via crowdfunding som dåliga, vilket också bekräftas av verksamheter som specifikt arbetat med att utveckla verktyg för crowdfunding på kulturområdet. Skälen som anges är att Sverige är en liten marknad där betalningsviljan dessutom är relativt låg (KBP2).

Utöver arbetet med crowdfunding är några verksamheter medlemsbaserade vilket i sig genererar inkomster. Här finns också exempel på verksamheter som går ut till medlemmarna och frågar om extra bidrag till en specifik satsning eller projekt.

Intäkter från egen fondavkastning

Ett fåtal av de verksamheter som har intervjuats har inkomster från avkastning på eget fondkapital. Detta förekommer hos två av de museer som intervjuats och en konsthall. Det är ovanligt att verksamheter har denna typ av intäkter, även om det är något vanligare bland museer, där det ofta har historiska orsaker.

Betydelsen av ideellt arbete, kombinatorer och nätverk

Ytterligare ett sätt att i praktiken finansiera en kulturverksamhet är i form av ideellt eller obetalt arbete. Detta uppges förekomma på olika sätt i de verksamheter som intervjuats. Det gäller framför allt mindre verksamheter med få eller inga årsarbetskrafter men det finns också exempel på större verksamheter med relativt omfattande ideella insatser. Förekomsten av ideellt eller obetalt arbete är också något som lyfts i relation till de enskilda konstnärerna och kulturskaparna.

I intervjuerna framkommer olika förhållningssätt till frågan om det ideella arbetets betydelse och i vilken utsträckning det bör utgöra grund för kulturlivets verksamheter. Detta är i sig naturligt då kulturverksamheterna drivs utifrån olika grundförutsättningar. Exempelvis har vissa verksamheter startats och länge drivits baserat på ideellt arbete. Andra verksamheter, som i stället drivs av avlönad arbetskraft, ser det som viktigt att alltid betala för det arbete som utförs, även när det gäller mindre och tillfälliga insatser. Detta synsätt är ofta baserat på upplevelsen av att även professionella kulturskapare har svårt att få skälig ersättning för den arbetstid som investeras. En facklig företrädare uttrycker det på följande sätt:

Jag tänker att de största finansiärerna av Sveriges kulturliv, det är konstnärerna själva. Som bidrar till kulturlivet genom otrygga anställningar och låga arvoden. Konstnärslönen är fortfarande väldigt låg i Sverige, i synnerhet på bild- och formområdet är det ju liksom, jag förstår inte hur de överlever. Men just det faktum att de bidrar genom att ha så låga löner och så otrygga finansieringskällor, håller de liksom kulturlivet igång. (FR2)

Detta perspektiv lyfts av flera kulturverksamheter, men också av representanter för branschorganisationer och fackliga organisationer.

När det gäller enskilda konstnärer framhävs också finansiering i form av annan sysselsättning som ett sätt att finansiera arbetet med den konstnärliga verksamheten:

Jag har alltid haft stödfinansiering. Det har inte varit någon tillsvidareanställning, jag har liksom inte harvat på posten. När pengarna tagit slut så har jag haft vissa kompetenser, till exempel som kock. Då kan man gå in och göra ett gig en sommar. Så konsten har varit det primära och sen har jag sett till så det har kommit in pengar. (EK2)

När det gäller enskilda kulturskapare har tidigare undersökningar också visat att kombinatorsskap, det vill säga att man kombinerar anställning med eget företagande är betydligt vanligare bland konstnärer och kulturskapare än andra yrkesgrupper (Myndigheten för kulturanalys, 2019d).

Drivkrafter och motiv för att stödja kultur

De drivkrafter och motiv för privat finansiering som den tidigare forskningen lyfter fram återkommer i intervjuerna med privata finansiärer av konsthallar, museer och scenkonstverksamheter. Utifrån intervjumaterialet kan de sammanfattas i

- affärsmässiga överväganden
- en vilja, och ett intresse av, att ta samhällsansvar, särskilt för lokalsamhällets utveckling
- personliga och psykologiska drivkrafter
- en vilja att stödja specifika verksamheter eller kulturområden man ser som viktiga.

De olika drivkrafternas betydelse varierar dock mellan finansiärerna men det generella mönstret är att de olika drivkrafterna och motiven är integrerade i varandra.

De flesta finansiärer, men inte alla, uppger affärsmässiga motiv. Dessa är i mindre utsträckning av den direkta typen, som exempelvis att man vill åt en viss synlighet eller att det är varumärkesbyggande, även om sådana skäl framkommer. Det som snarare är i fokus är att man ser ett rikt kulturliv i kommunen eller regionen som viktigt utifrån ett långsiktigt affärsintresse.

Det kommersiella motivet bygger därför ofta på en bredare analys där den lokala utvecklingen som helhet är av betydelse för affärsverksamheten. En fastighetsägare i norra Sverige som ägnar sig åt kultursponsring, och som betonar egenintressets betydelse, beskriver det på följande sätt:

Går det bra för [kommunens namn] så går det bra för oss. Och då kan vi inte bara titta på våra fastigheter, utan också på livet mellan dem. Vad har vi för samhälle, vilket samhälle vill vi bo och leva i. (...) Vi måste skapa en region där folk vill bo och vill att deras barn ska växa upp. Och då är kulturen jätteviktig. (F2)

En annan fastighetsägare i södra Sverige uttrycker det i stället på följande sätt:

Skälen till att vi väljer att lägga en bit av vår budget på sponsring det är för våra hyresgästers skull, och att de ska känna att de har en sysselsättning. Vår strategi är framför allt att våra hyresgäster ska känna att det är attraktivt att bo, att det finns saker att göra. Vi försöker tillgodose det. Sen samtidigt så tycker vi att det är trevligt att vår logga syns och att vårt varumärke stärks. (F9)

Kultursponsrande försäkringsbolag som intervjuats resonerar i liknande banor. De betonar att ett rikt kulturliv på platsen där de verkar bidrar till folkhälsan och tryggheten, vilket i förlängningen bedöms minska försäkringsbolagets kostnader. De kommersiella motiven och en vilja att ta samhällsansvar samspelar med andra ord i flera fall. Vissa sponsorer säger också att just själva kulturverksamheten är sekundär i sammanhanget, och att det främst handlar om att stödja en positiv utveckling på platsen. Kulturverksamheternas geografiska förankring är generellt mycket viktig för finansierarna.

För vissa finansierare som intervjuats är det personliga intresset för konst och kultur, och för specifika konstformer, viktigt för beslutet att finansiera kulturverksamhet. En givare med ett stort intresse för teater uttrycker det på följande sätt:

Jag tjänar massor med pengar och då känner jag att det där med att ge tillbaka till en teatersektor som ju inte har det så fett och där ganska små pengar kan göra stor nytta, det känns väldigt roligt, rent egoistiskt för mig också. (F3)

Här framkommer inslag av de psykologiska drivkrafter som forskningen pekat på. Även om det inte framkommer några tydliga kulturpolitiska motiv är det ett mönster att finansiärerna själva vill avgöra vilka kulturverksamheter de ska finansiera. Detta framkommer inte minst genom att en majoritet av dem är skeptiskt inställda till att investera sina medel i en generell fond för att stödja det lokala kulturlivet, vilket vi återkommer till i kapitlet om åtgärder.

När det gäller stiftelsers stöd till kultur tillfrågas dessa i en av enkäterna om varför de specifikt stödjer kulturverksamhet. Den främsta anledningen som uppges är att det helt enkelt är något som anges i regleringen av stiftelsen, i exempelvis stadgar, ändamålsparagrafer, förordnande, urkund, gåvobrev eller testamente. En stiftelse konstaterar krasst i sitt enkätsvar att "[s]tadgarna anger inte VARFÖR dessa ändamål ska stöttas" (Stiftelse74, Enkät 2). Vad som dock framgår av dessa svar är ofta att stiftarens eller stiftarnas personliga intresse och engagemang ligger till grund för ändamålsskrivningarna.

Av de som utvecklar sitt svar på varför stiftelsen stödjer kulturverksamhet betonas framför allt kulturens betydelse för samhällsutvecklingen på olika sätt. I dessa fall lyfts kulturens betydelse för demokratin och den hållbara utvecklingen fram. I något fall där stiftelsen grundats av ett lokalt företag som fortfarande verkar på orten anges liknande skäl som av de företag som sponsrar kulturverksamheter. En lokal bankstiftelse svarar exempelvis att

[g]enom att återinvestera överskottet från banken i bygden så bidrar vi till att bygden kan fortsätta att utvecklas och växa. (Stiftelse4, Enkät 2)

Den stora skillnaden mellan stiftelser och övriga finansiärer är annars att de affärsmässiga drivkrafterna utifrån det empiriska materialet är mycket svagare för stiftelser, jämfört med exempelvis sponsrande företag.

Sammanfattning

- I stort sett samtliga kulturverksamheter som intervjuats för utredningen har i större eller mindre utsträckning privata intäkter utöver den offentliga finansieringen. Den främsta orsaken till detta är behovet av finansiella medel. Ett annat skäl är att de ekonomiska aktiviteterna ses som betydelsefulla för verksamhetens attraktivitet och för kontakten med publiken.
- När det gäller kulturverksamheternas privata finansiering kan denna delas in i många olika intäktsslag. På övergripande nivå handlar det dels om egna intjänade medel, dels om olika typer av samarbeten med, och bidrag eller stöd från, privata aktörer.
- De privata finansierarnas drivkrafter och motiv för att stödja kulturverksamhet är relativt mångfacetterade och kan kategoriseras som affärsmässiga, grundade i en vilja att ta ansvar, personliga och i mindre mån kulturpolitiska. Ett viktigt skäl är dock viljan att stödja verksamheter i den lokala kontext där man själv verkar.

Hinder för privat finansiering

I detta kapitel redogörs för vad de olika aktörerna beskriver som hinder eller begränsande faktorer när det gäller att öka den privata finansieringen på kulturområdet. De faktorer som olika aktörsgrupper ger uttryck för handlar på övergripande nivå om 1) kulturverksamheternas förutsättningar och vilja att arbeta med privat finansiering, 2) finansiärernas förutsättningar och vilja att finansiera kulturverksamhet, och 3) historiska orsaker och politiska signaler. Dessa tre övergripande kategorier går i sin tur att bryta ner i mer specifika faktorer som de olika aktörerna anser hindrar, eller begränsar möjligheterna att öka den privata finansieringen.

Kulturverksamheternas förutsättningar och vilja

Dessa hinder och begränsande faktorer handlar i stor utsträckning om kulturverksamheternas interna förutsättningar att arbeta med privat finansiering, men rymmer också andra aspekter. De olika aktörsgrupperna pekar huvudsakligen på

- kulturverksamheters brist på tid, resurser och nätverk
- kulturverksamheters brist på kunskap om, och erfarenhet av, arbete för privat finansiering
- kulturverksamheters attityder till privat finansiering
- regelverk och bristande incitamentsstruktur.

Kulturverksamheters brist på tid, resurser och nätverk

I intervjuerna med kulturverksamheter lyfts bristen på tid och resurser fram som det mest påtagliga hindret för att öka verksamheternas privata finansiering. Detta anses göra det svårt för kulturverksamheterna att exploatera olika finansieringskällor mer än man redan gör. Särskilt mindre och mellanstora kulturverksamheter pekar på att de inte har möjlighet att avsätta några ytter-

ligare personalresurser i syfte att arbeta med verksamhetens finansiering, oavsett om det handlar om ökad egenfinansiering eller att söka externa privata medel från sponsorer, filantroper, stiftelser eller via crowdfunding.

Min första tanke när jag läste mejlet [intervjuförfrågan] från dig, det var att vi antagligen skulle behöva anställa en person på heltid bara för att sitta och jobba med detta ett helt år. För jag har inte tid, och inte min producentkollega heller. Det finns inte tid och möjlighet att sitta och jaga sponsorer och crowdfunding. (SK10)

Kulturverksamheterna hänvisar ofta till hur resursmässigt ansträngda deras organisationer är och till hur krävande arbetet med att hitta privata finansiärer är. Det beskrivs som en utmaning även när det gäller stiftelsefinansiering, där det finns en mängd stiftelser som stödjer kultur, men ofta i relativt begränsad omfattning och utifrån en specifik inriktning.

Det tar ju väldigt mycket tid. De är ju inte enklare att söka pengar ifrån [privata stiftelser] jämfört med de offentliga som man söker pengar ifrån. Det är ju lika mycket jobb eller ibland mer jobb skulle jag säga. (...) Och man måste göra väldigt mycket research innan man söker pengarna. För man behöver liksom göra research kring vad de vill ha? (KBV5)

Kulturverksamheternas brist på tid och resurser att i dag investera i en annan finansieringsmodell lyfts också fram av fackliga företrädare och företrädare för kulturlivets branschorganisationer. Vad som också betonas är verksamheternas brist på nätverk och de arbetsinsatser som ett sådant nätverksbyggande är förknippat med. Fackliga företrädare och branschorganisationer menar att många kulturverksamheter är underfinansierade i dag på grund av urholkade offentliga bidrag och att detta i sig försvårar ett fungerande arbete för ökad privat finansiering. Även så kallade mäklarverksamheter som själva arbetar aktivt med att uppmuntra ökad privat finansiering pekar på kulturverksamheternas tid och resurser som ett påtagligt hinder för verksamheter som vill arbeta med ökad privat finansiering.

Även verksamheter som är förhållandevis framgångsrika i arbetet med att exempelvis attrahera privata finansiärer påpekar att arbetet med sponsring och donationer är mycket tidskrävande och att det inte är självklart att den arbetstid som läggs ner på detta arbete vägs upp av de inkomster som genereras:

Det tar tid. Det tar jättemycket tid. Jag har minst ett sponsormöte i veckan, vissa veckor är det fler. Många av dem bjuder vi hit på lunch, visar runt verksamheten, vi berättar, vi lyssnar på de vad de har för bryderier inom sin egen verksamhet men också hur de ser på vårt samarbete. De lär sig mycket om vår verksamhet och det tror jag är essentiellt. Att de kommer hit, ser att här är det mycket aktivitet, här är mycket människor. Att bara sköta den här typen av avtal och kommunikation via mejl eller telefon tror jag inte skulle funka. (KH1)

En bidragande orsak till denna arbetsbörda är att de enskilda sponsringsavtalen ofta omfattar små summor. Vad som också framkommer i intervjuerna med kulturverksamheter är farhågan att omfattande ansträngningar för att bygga relationer till privata finansiärer inte resulterar i något. Frågan om tid och resurser handlar inte bara om att söka privata medel utan om behovet av att lägga tid på att kontinuerligt vårda de relationer och nätverk man byggt som en förutsättning för den privata finansieringen (se också Wennström et al., 2023).

Kulturverksamheters brist på kunskap och erfarenhet

Utöver bristen på tid, resurser och nätverk lyfter de olika aktörerna kulturverksamheters brist på kunskap och erfarenhet när det gäller att arbeta för ökad privat finansiering. För det första saknas erfarenhet och kunskap om hur man arbetar gentemot privata finansiärer, exempelvis när det gäller företags-sponsring, mecenater, stiftelser eller finansiering genom crowdfunding. Det handlar både om brist på kunskap om regelverk och skattemässiga förutsättningar men ännu mer om brist på erfarenhet av den form av relationsbyggande som krävs för att knyta till sig privat finansiering, vilket en representant för en kulturverksamhet ger uttryck för på följande sätt:

Kulturen är extremt dåliga på att skapa sådana nätverk. (...) För de har ingen kommersiell bakgrund. Kulturmänniskor är fantastiska på många sätt, men många av dem är dåliga businessmän. (MV3)

Detta är också något som lyfts fram som ett hinder av de privata finansierarna:

Jag tror att det är svårt för folk i kultursektorn att attrahera kapital från mecenatsponsorer. Och det kanske dels beror på att det är så himla långt ifrån deras egen komfort zone att hålla på att kontakta sponsorer när de egentligen vill bedriva kulturverksamhet. Det är jobbigt och de är inte bra på det. (F3)

Både kulturverksamheter och finansierare jämför här med andra samhällsfärer, inte minst idrotten som man menar är mer entreprenörsinriktad och har betydligt mer erfarenhet av denna typ av nätverks- och relationsbyggande:

Jag får ju freda mig för alla samtal från elitsatsande idrottsföreningar. De har ju anställda personer som besöker företagen. De är ute där företagen finns. De är jätteduktiga. Det är en överlevnadsfråga för dem. Men kulturen har aldrig jobbat så. (F2)

För det andra pekar kulturverksamheterna, liksom branschföreträdare, fackliga företrädare och mäklarfunktioner, på att kulturverksamheter också saknar kompetens och nödvändig erfarenhet för att generera medel via sidoinkomster. Å ena sidan finns här en kritik mot att konstnärliga utbildningar inte tar ansvar för sådant kompetensbyggande, trots att en stor del av kulturskapandet drivs i företagsform. Å andra sidan finns en tveksamhet kring i vilken utsträckning konstnärer ska behöva besitta sådan kompetens. Här menar flera respondenter från olika aktörsgrupper att det finns en orealistisk förväntan, exempelvis från politiskt håll, på kulturverksamheters möjligheter att generera sidoinkomster, exempelvis genom kafé-, bar-, eller restaurangverksamhet:

Vet dom hur svårt det är att starta och driva en bar? Det klarar ju inte ens de som driver bar av att göra. Så då ska en kulturverksamhet göra det bättre än de som har det som sitt enda jobb. Däremot tänker jag att det är jättebra för en kulturverksamhet att ha en bar för det är trevligt för publiken. Men som ett sätt att dra in pengar funkar det inte. (SK3)

Det återknyter till det som framgick i det föregående kapitlet att sidoverksamheter som butik eller bar främst är ett sätt att locka personer till den kulturella verksamheten, snarare än sidoverksamheter med potential att generera inkomster som kan investeras i kärnverksamheten.

Negativa attityder till privat finansiering

Det övergripande intrycket från intervjuerna med kulturverksamheter, enskilda konstnärer, branschrepresentanter och fackliga företrädare är att grundinställningen till privat finansiering är positiv. Men det finns också i intervju-materialet en skepsis till vissa privata finansieringsformer. Flera verksamheter uttrycker exempelvis skepsis till crowdfunding:

Jag tycker någonstans att är man en kommunal konsthall, ett statligt museum, en statlig teater eller regional teater, ja då tycker jag att det känns väldigt märkligt att man skulle behöva gå ut och be medborgarna om hjälp. (MV8)

En fri teatergrupp uttrycker på ett liknande sätt tveksamhet inför att be sina besökare om extra pengar när de dessutom redan har offentlig finansiering (SK8).

Att vi skulle gå ut och säga, ge oss lite extra pengar ur dina egna fickor, det skulle vara jättekonstigt och inte kännas trevligt. Det finns också andra som skulle behöva de pengarna mycket mer. (SK8)

I relation till detta ser man alltså risker med att utnyttja sin publik och sina nätverk på ett sätt som inte är långsiktigt hållbart. Detta är också en problematik som lyfts i forskningen om crowdfunding av kulturverksamhet (se Dalla Chiesa, 2022).

Eventuella negativa attityder har också att göra med hur man tror att en ökad privat finansiering kan påverka verksamheten. En mindre scenkonstverksamhet som har olika typer av egenfinansiering, bland annat i form av försäljning av föreställningar till privata företag, uttrycker sin tveksamhet så här:

Vi har inte varit i kontakt med företag på annat sätt än att de anlitat oss för jobb. Det övergripande argumentet är ju att vi tror att vår konst kommer att utarmas och att vi inte längre kommer vara fria om vi börjar jobba med sponsring. Jag har kolleger som jobbar med det. (...) De vittnar om att de måste hålla sig väldigt väl med sina sponsorer. De måste liksom, för att använda andra ord, slicka röv lite grann för att de ska fortsätta ha dem, det var så de uttryckte det till mig. (SK10)

Denna negativa attityd till privat finansiering handlar inte bara om en rädsla att påverkas konstnärligt utan också om att kulturverksamheter inte vill bli förknippade med vilka finansiärer som helst, utifrån vad de upplever att exempelvis olika företag representerar.

Vissa frågor [från den lokala politiken] är man trött på. ”Varför jobbar ni inte med samarbeten, ni borde få [namn på varuhus] och [namn på köpcenter] att sponsra verksamheten.” Ja, all respekt till dom, de har byggt upp en enorm verksamhet, men är det vad vi vill stå för när vi [i vår kulturella verksamhet] vill statuera exempel för en hållbar värld? (MV9)

Även om negativa attityder till privat finansiering utifrån intervjuerna är att betrakta som ett begränsat hinder, finns det alltså tveksamheter som bottnar i olika typer av farhågor. Detta tema återkommer i kapitlet om konsekvenser.

Hinder kopplade till incitament och uppdrag

När det gäller diskussionen om att det incitamentsmässigt är ofördelaktigt att arbeta med privat finansiering är denna framför allt kopplad till finansiärernas förutsättningar och vilja, och återkommer därför senare i kapitlet. Dock nämns detta också som en faktor som begränsar även kulturverksamheternas vilja att arbeta med privat finansiering. Exempelvis hänvisas till dagens momsregler som problematiska i relation till egenintäkter och privat finansiering. Ett specifikt exempel är att momsbefriade verksamheter i stiftelseform inte har någon möjlighet att få kompensation för den moms de betalar för varor och tjänster (se också Länsmuseernas samarbetsråd, 2017; motion 2017/18:2773).

Ytterligare en begränsande faktor som ett fåtal kulturverksamheter lyfter är att de upplever det svårt att förena ett ökat fokus på privat finansiering med det uppdrag de har att fullfölja i relation till sina offentliga bidrag, exempelvis när det gäller att arbeta med publikutveckling och breddat deltagande. En institutionsteater tar exemplet med att de har krav på sig att arbeta för jämlika förutsättningar i regionen att ta del av scenkonst och att detta är något som de måste väga in i relation till sådant som biljettpriser. Detsamma gäller vilken repertoar som ska läggas då dessa verksamheter inte bara kan ta hänsyn till vad som är kommersiellt gångbart utan har uppdraget att rikta sig till olika målgrupper och erbjuda mångfald i uttryck och hög konstnärlig nivå, oavsett vilket som är mest ekonomiskt lönsamt.

Finansiärernas förutsättningar och vilja

Dessa hinder och begränsande faktorer handlar om de potentiella finansiärernas förutsättningar att öka sin finansiering av kulturlivet. De huvudsakliga faktorer som lyfts fram har att göra med

- finansiärens intresse av att finansiera kulturverksamhet
- regelverk och bristande incitamentsstruktur för privat finansiering.

Bristande intresse av att finansiera kulturverksamhet

En begränsande faktor som lyfts är privata aktörers brist på intresse för att stödja och samarbeta med kulturverksamheter. Privata aktörers intresse för att stödja kultur jämfört med andra områden beskrivs som svalt. Detta gäller särskilt sponsrande företag där utvecklingen beskrivs som negativ:

Det har varit svårt med sponsorer. Det är mycket svårare. För det känns som att sponsorer nu ofta vill gå in och göra någon sorts samhällsnytta och då har scenkonsten lite grann, uppfattar jag, förlorat på det. För samhällsnyttan är inte lika tydlig. Jag uppfattar att fler företag i dag gärna är inne och sponsrar. Alltså företag som jobbar med hjälporganisationer och sånt. Att de [hjälporganisationerna] har fått det lättare. (KBV5)

Erfarenheten av att det blir allt svårare att få sponsring för kulturverksamhet är i linje med den nedgång i kultursponsringen som statistiken också visar på. Flera av finansiärerna pekar också på att näringslivets kunskap om kulturlivet och dess förutsättningar brister. Detta sätts i relation till intresset för att finansiera social hjälpverksamhet och idrott, som man upplever har lättare att attrahera privat kapital. En verksamhetsledare för en mindre scenkonstverksamhet tar en tidigare erfarenhet från arbete vid en större regional scenkonstinstitution som intäkt för många företags ointresse att finansiera kulturverksamhet:

Vi hade en ordförande som gjorde ett försök med de tio största företagen i länet. Hon skrev brev och uppvaktade och så där. Det gav ingenting. Mycket jobb, noll intäkt. Och jag är inte ett dugg förvånad. För om man ser på exponeringen om man jämför med hockeylaget där det visas på tv och de bombar in företagsloggor så ger en teaterföreställning väldigt lite exponering. (SK4)

Hämmande regelverk och skattelagstiftning

En typ av begränsande faktorer som lyfts av respondenter i samtliga aktörsgrupper, är att dagens regelverk och skattelagstiftning i sig hämmar privata finansiärs förutsättningar och vilja att finansiera kulturverksamhet. Det som framför allt lyfts fram är regelverket kring sponsring av kulturverksamhet och skattelagstiftningen kring donationer.

När det gäller sponsring lyfts särskilt att kravet på motprestation är dåligt anpassat efter stöd till kulturlivet. Vad som särskilt begränsar kultursponsringen, jämfört med exempelvis sponsring av idrott, är förutsättningarna för företag att få en motpresentation som kan godtas för att göra sponsringen avdragsgill (se också Ruckstuhl, A. & Schill, 2018; Stenström, 2008). Flera respondenter säger att det ekonomiska värdet av synligheten i exempelvis ett programblad eller på en kulturverksamhets webbplats i dag får betraktas som mycket lågt. Att erbjuda sponsorer långtgående synlighet anses också ofta som problematiskt i relation till de konstnärliga och kulturella ambitionerna.

Jag tror att ska man vara riktigt krass så är det svårt att motivera sponsring överhuvudtaget längre. Som det är uppbyggt juridiskt och enligt Skatteverkets definition av sponsring. Det enda stället där du kan få tillbaka värdet är de största idrottslagen. (F1)

I relation till detta lyfts också att det i skattelagstiftningen saknas incitament för privata aktörer att stödja kulturverksamhet och att viss skattelagstiftning snarare upplevs motverka ökade privata intäkter till kulturlivet. Exempel som ges på detta är att företag får göra avdrag vid inköp av designföremål men inte konst, och att arbetsplatskonstföreningars lotterivinster förmånsbeskattas (se också Konstnärernas Riksorganisation, 2017, s. 25; Skatteverket, 2024e; Sveriges konstföreningar, 2019). Ett annat exempel är avsaknaden av skatteincitament för donationer till kulturverksamhet.

Historiskt betingade hinder och politiska signaler

Avslutningsvis pekar aktörsgrupperna på ytterligare ett par förhållanden som de menar utgör hinder för en ökad privat finansiering. Dessa kan sammanfattas som att

- det finns historiska orsaker till dagens avsaknad av privat finansiering
- dagens politiska signaler utgör ett hinder för ökad privat finansiering.

Historiska orsaker till begränsad privat finansiering

Kulturverksamheter, mäklarverksamheter och representanter för branschorganisationer diskuterar att Sverige i stor utsträckning saknar en ”givartradition” när det gäller privat stöd till kulturverksamhet. Detta knyter an till det bristande intresset för kultur som diskuteras ovan men beskrivs hänga ihop med historiska processer. En representant för en av kulturlivets branschorganisationer beskriver det som att Sverige ”är ett ingenjörsländ [snarare] än ett kulturländ i internationell jämförelse” och att detta är viktigt för att förstå exempelvis näringslivets sviktande intresse för kulturverksamhet (BR1). Vad som avses är att kulturen historiskt och fram till i dag har haft en begränsad roll i olika delar av samhället.

Detta ses dock inte som det enda skälet till bristen på givartradition utan flera respondenter lyfter också fram att Sveriges kulturpolitik sedan lång tid byggt på en modell där det offentliga ansvaret för stora delar av konstens och kulturens finansiering har varit tydligt uttalat. Detta har i sig skapat en syn på konst- och kulturverksamhet som något som samhället finansierar gemensamt. Några aktörer pekar också på ännu mer konkreta historiska orsaker. Exempelvis lyfts fram att även om kultur i dag räknas som ett allmännyttigt ändamål och därmed uppfyller kravet för att stiftelser ska erhålla inskränkt skattskyldighet, är detta en ny företeelse. Stiftelser bildade före 2014 har av denna anledning sällan kultur inskrivet i sina ändamål, vilket gör att de har svårt att stödja kulturverksamhet.

Negativa politiska signaler som hinder

Något som kritiserats av vissa branschorganisationer och fackliga representanter, men också kulturverksamheter, och som beskrivs som ett hinder, är vad som uppfattas som negativa politiska signaler som snarare än att uppmuntra tros dämpa privata aktörers intresse för att finansiera kulturverksamhet. Mer specifikt avses att kulturverksamhet från politiskt håll beskrivs som bidragsberoende i en negativ bemärkelse och som något som man från politikens håll önskar att någon annan än det offentliga ska betala för. En representant för en branschorganisation uttrycker det så här:

I dag är signalen att man inte riktigt har lust att betala för kulturen så det kan näringslivet göra. Det är en otroligt dålig signal. Vill man att näringslivet ska skrida in då måste man säga så här: ”Kulturen är helt central för att vi ska ha ett välfungerande samhälle där människor tycker om att vara. Vi är världens tolfte rikaste land så vi borde kunna investera i det. Och det tycker vi att andra också ska göra, så att vi bygger Sverige starkt tillsammans”. Det behövs en helt annan politisk retorik. För i dag signalerar man: ”Det här är något som vi inte är intresserade av, kan ni ta över”. Det är inte bra retorik. (BR2)

Flera aktörer säger också att man från politiskt håll bör sluta tala om ”alternativ” finansiering och snarare prata om ”kompletterande” finansiering, och att en viktig del i signalspråket också är att ta initiativ till konkreta åtgärder för att få upp näringslivets intresse. Bland annat detta kommer vara temat för nästa kapitel.

Sammanfattning

- I aktörsstudien framkommer olika faktorer som på olika sätt bedöms begränsa och förhindra en ökning av den privata kulturfinansieringen. Dessa faktorer handlar om kulturverksamheternas förutsättningar och vilja, finansierarnas förutsättningar och vilja, och om historiska faktorer och politiska signaler.
- När det gäller kulturverksamheternas förutsättningar beskrivs det främsta hindret handla om dessa verksamheters brist på tid och resurser att arbeta med privat finansiering. Andra faktorer handlar om brist på kunskap, negativa attityder och svårigheter att förena arbetet för ökad privat finansiering med det kulturpolitiska uppdraget.
- När det gäller finansierarnas förutsättningar handlar de begränsande faktorerna om privata aktörers brist på intresse för att finansiera kulturverksamhet och om att regelverk och skattelagstiftning kring sponsring och donationer hämmar ökat stöd från privata aktörer.
- De olika aktörsgrupperna pekar också på hinder som har att göra med bristen på givarkultur i Sverige och vad som upplevs som en negativ politisk retorik kring konstens och kulturens värde.

Hur kan privat finansiering öka?

I det här kapitlet redogörs för vilka åtgärder som olika aktörer bedömer kan bidra till att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet. Kapitlet inleds med en övergripande redogörelse för de olika typer av åtgärder som diskuteras av olika respondentgrupper. Förslagen beskrivs sedan mer utförligt under separata rubriker. Kapitlet avslutas med en redogörelse för erfarenheterna utifrån ett projekt inriktat på ökat filantropiskt stöd till det fria kulturlivet.

Respondenterna föreslår olika typer av åtgärder

De olika aktörsgrupperna pekar på en rad olika åtgärder för att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering. Många av åtgärderna faller potentiellt sett inom ramen för kulturpolitiken men i likhet med vad som framkommer i forskningsöversikten föreslås också åtgärder som främst har med andra politikområden att göra. På övergripande nivå kan åtgärderna som diskuteras av de olika aktörsgrupperna sammanfattas i två punkter:

- Kunskapshöjande insatser och insatser för brobyggande och dialog mellan kultur, näringsliv och politik.
- Förändrad incitamentsstruktur för kulturverksamheter och finansierare.

Dessa två övergripande punkter går sedan att bryta ner i mer specifika förslag på åtgärder, vilket redogörs för nedan. I intervjumaterialet framkommer också kritik mot förslagen på åtgärder, särskilt vad gäller de konsekvenser som åtgärderna förknippas med. Detta berörs i anslutning till vissa av åtgärderna men kommer framför allt att synliggöras i nästa kapitel.

Utbildning, brobyggande och ökad dialog

Respondenter i samtliga aktörsgrupper pekar på behovet av kunskapshöjande insatser riktade till olika målgrupper, och insatser som handlar om att understödja samarbetet mellan kulturliv, politik och privat sektor. Behovet av insatser diskuteras inom följande områden:

- kulturverksamhetens kunskap, resurser och arbetssätt
- privata aktörers kunskap och arbetssätt
- den estetiska bildningstraditionen
- mäklarverksamheter, partnerskap och ökad dialog.

Kulturverksamhetens kunskap, resurser och arbetssätt

När det gäller kulturverksamheter lyfts behovet av kunskapshöjande insatser och förändrade arbetssätt på olika sätt och av olika skäl. För det första pekas på att kunskapen om företags behov och förutsättningar behöver öka hos kulturverksamheterna. Specifikt handlar det om kunskap om hur man bygger nätverk och etablerar relationer med företag och andra privata finansiärer och hur man ”säljer in” sin verksamhet till dessa. Här lyfts behovet av konkreta utbildningsinsatser för att rusta kulturlivet för ökad samverkan med det omgivande samhället. Detta inkluderar inte minst en förståelse för vad en finansiär, exempelvis ett företag, önskar få ut av ett samarbete. I detta sammanhang pekar också vissa kulturverksamheter på behovet av näringslivskompetens i verksamheterna. Några kulturverksamheter uppger också att de redan arbetar så:

Vi har ju valt att i vår styrelse också ha ett antal näringslivsrepresentanter. Det är inte alla konstverksamheter som vill eller kan göra så. Vår ordförande är en näringslivstopp och vi har ytterligare två personer i styrelsen som driver företag här i bygden. De har ett jättestort nätverk, och de hjälper oss mycket. (KH1)

Kunskapen kan alltså byggas på olika sätt, antingen genom kompetensutveckling för kulturskapare och konstnärer, eller genom att sådan kompetens hämtas in från andra sektorer. En del i denna utveckling är också att kulturverksamheterna behöver utveckla sin entreprenöriella kompetens i relation till den egna verksamheten, där några företrädare för kulturverksamheter talar i termer av att ”vi behöver lära oss att tänka som företag” (KH10).

I relation till bristen på tid och resurser att arbeta med privat finansiering lyfter flera kulturverksamheter att det borde etableras någon form av finansiellt stöd, exempelvis ett bidrag, som möjliggör för kulturverksamheter att arbeta mer aktivt med icke-offentlig finansiering. Denna åtgärd föreslås framför allt i relation till något mindre verksamheter och syftet skulle vara att överkomma den resurs- och tidsbrist som hindrar dem från att arbeta mer systematiskt och långsiktigt med att öka verksamhetens privata intäkter.

I relation till detta poängterar också kulturverksamheterna, de fackliga företrädarna och branschorganisationerna behovet av att upprätthålla och stärka den offentliga finansieringen för att skapa en stabil grund för kulturverksamheternas arbete för privat finansiering. Att minskade offentliga medel skulle skapa sådana incitament tror de i mindre utsträckning på, även om det finns en viss förståelse för det synsättet:

Visst finns det relevans i det också. Men jag tror ändå att det bästa är att ha en solid finansiering, men att ändå försöka upprätthålla stimulansen av att man faktiskt vill jaga ytterligare pengar också. (...) Säg så här då, jag kan acceptera tanken på att det kan vara en extra stimulans att jaga mer externa pengar om man faktiskt har ett litet omvandlingstryck på sig. Men min poäng är att det inte får bli för mycket, då hamnar man i den här svåra dynamiken i stället för den positiva. (BR4)

Det finns också enstaka kulturverksamheter som menar att det finns kulturinstitutioner som är för bekväma i finansieringsfrågan och som skulle kunna ta ett större ansvar för att söka privat finansiering. I huvudsak efterfrågas dock kunskap om hur man arbetar mot privata finansiärer, kompetensutveckling när det gäller exempelvis företagande, men också åtgärder som resursmässigt stärker kulturverksamheterna att arbeta mer strukturerat med privat finansiering.

Privata aktörers kunskap och arbetssätt

Respondenter i samtliga aktörsgrupper pekar på att motsvarande kunskapsinsatser behöver riktas mot potentiella privata finansärer, inte minst inom näringslivet. ”Okunskapen är lika stor på båda sidor”, som en av mäklarverksamheterna uttrycker det (MÄV1). Här efterfrågas insatser som lägger grunden till att den kulturella kompetensen höjs inom näringslivet, både för att näringslivet ska förstå ”värdet” av kultur, men också för att de ska få bättre förståelse för kulturverksamheters villkor och sätt att fungera. Det kan exempelvis handla om sådant som idealet om konstnärlig frihet och synen på kulturens egenvärde.

De initiativ som tagits på Handelshögskolan i Stockholm och av Scenkonst Västernorrland och Mittuniversitetet lyfts här fram som goda exempel på åtgärder, inte minst av företrädare för branschorganisationer och fackföreningar. I fallet med både Handelshögskolan och Mittuniversitetet handlar det om att låta studenter inom utbildningar i ekonomi respektive teknik möta olika konstformer som naturliga inslag i undervisningsmiljön och i kursverksamheten (se Mittuniversitetet, 2024; Stockholm School of Economics, 2024).

En stärkt estetisk bildningstradition

Behovet av ökad kunskap om konstens och kulturens värden i exempelvis näringslivet knyts i intervjuerna också till en vidare diskussion om behovet av en tydligare estetisk bildningstradition där konst och kultur ges en högre status i hela samhället. Särskilt betonas behovet av ökad närvaro av konst och kultur i hela utbildningssystemet:

Vill man att näringslivets intresse för kultur ska öka, då är vi tillbaka till: Var finns barns läsning någonstans? Var finns kultur i skolan? Kulturskolan, hur ser vi på den, och de estetiska ämnena i gymnasiet? (...) Jag tror att om det här [viljan att öka den privata finansieringen] inte bara ska vara kraft på ytan så måste det till en samhällsförändring, att långsiktigt ändra attityden, inställningen och kunskapen om behovet av kultur. (BR1)

Vad som efterfrågas av flera respondenter i de olika aktörsgrupperna är alltså en bredare politik för kulturell bildning utifrån syftet att denna ska tillåtas prägla hela samhället. På så sätt tros olika privata aktörers ansvar för konsten och kulturen på sikt kunna bli en mer naturlig del av konstens och kulturens finansiering.

Mäklarverksamheter och dialogforum

Ytterligare något som efterfrågas av representanter för olika aktörsgrupper är etableringen av mäklarverksamheter och forum för dialog mellan kulturverksamheter, potentiella privata finansiärer och den politiska sfären. Vad som exempelvis efterfrågas i relation till kulturverksamheters begränsade resurser är stödfunktioner i likhet med de kulturlotsar som finns i några svenska städer. Här finns det också förslag på etablering av kultur- och näringslivslotsar med specifikt uppdrag att förmedla kontakter mellan kulturaktörer och företag (se också Malm & Johansson, 2023). Grundidén med detta är att förutom att kulturskapares kunskap och kompetens behöver höjas behöver de också avlastas i arbetet med att diversifiera sin finansiering. Här höjs därför också kritiska röster mot att detta ansvar läggs på den enskilda kulturverksamheten:

Därför tror jag att om man vill jobba med det här kulturpolitiskt så måste man hitta andra modeller där någon annan gör jobbet med att hitta finansiärerna. Och det kan vara sådana här lotsar [kulturnäringslivslotsar] som kopplar ihop enskilda aktörer med näringslivet. (BR2)

Utöver behovet av att bygga ut mäklarverksamheter lyfter de olika aktörsgrupperna fram behovet av etablering av dialog- och kontaktforum, där kulturskapare och potentiella finansiärer kan mötas:

Jag tänker att man från kommunalt håll kunde skapa något slags forum där intresserade företag och intresserade föreningar och institutioner, kulturverkare överhuvudtaget, kan samverka. (...) Så att man får direkta kontakter. Jag tror att det kan underlätta till en början innan man har hittat sina respektive nischer åt båda håll. (MV2)

Några respondenter, framför allt några av de privata finansiärerna, föreslår dialogforum mellan potentiella finansiärer och representanter för politiken, exempelvis i syfte att utveckla samarbeten kring kulturens roll i samhällsutvecklingen. Det råder delade meningar bland respondenterna vems ansvar det är att få de här olika dialog- och kontaktforumen på plats. Många efterfrågar initiativ från det offentliga medan andra bedömer det som att det snarare vore önskvärt om initiativen kom från kulturbranschen. Samtidigt finns det bland de större kulturverksamheterna också negativa erfarenheter av att försöka samla kulturarbetare, politiker och näringsliv, där intresset från framför allt näringslivet sviktat.

Förändrad incitamentsstruktur

Respondenter i samtliga aktörsgrupper efterfrågar olika typer av regeländringar och ekonomiska incitament för att uppmuntra ökad privat finansiering av kulturverksamhet. Efterfrågan på denna typ av åtgärder uttrycks ofta som en generell efterfrågan på regellättnader, sänkta skatter och ökade avdragsmöjligheter. Åtgärderna handlar framför allt om att skapa incitament för finansiering från privatpersoner och företag. De saker som främst lyfts upp av respondenterna är

- lättnader i sponsringsreglerna
- avdragsmöjligheter, exempelvis för donationer
- sänkt moms på konst och kultur
- etablering av matchningssystem och fonder
- förändrade politiska signaler.

Lättnader i sponsringsreglerna

När det gäller kultursponsring är den generella bilden bland aktörerna att regellättnader skulle underlätta för både finansiärer och kulturverksamheter. Vad som framför allt efterfrågas är att kraven på kulturverksamheters motprestation förändras, då dessa anses dåligt anpassade efter kultursektorn (se

också Kulturrådet, 2024b, s. 72). Här föreslås exempelvis att konstens och kulturens upplevda nytta i ett vidare sammanhang ska kunna vägas in i motprestationen.

Avdragsmöjligheter för donationer och inköp

Det andra som efterfrågas är ökade avdragsmöjligheter för de privata aktörer som stödjer kulturlivet ekonomiskt. Här föreslås exempelvis att donationer från företag och privatpersoner ska göras avdragsgilla. Här menar också flera privata finansörer men även representanter för andra aktörsgrupper att den konkreta politiken i dag inte är i samklang med ambitionen att öka den privata finansieringen:

Alltså om ett företag av någon anledning vill ge några miljoner till Stadsteatern, varför är det då inte avdragsgillt för det företaget? Varför ska det vara så att det ska straffas på olika sätt? Det rimmar inte med att man från samhällets sida tycker att kultursektorn borde be privata näringslivet om pengar och sponsring tänker jag. (F3)

Ytterligare andra förslag som lyfts av olika respondentgrupper är att företag ska få göra avdrag för konstinköp och att förmånsbeskattningen av lotterivinster för arbetsplatskonstföreningar som stöds av arbetsgivaren avskaffas (se också Skatteverket, 2024d, 2024e).

Sänkt moms på konst och kultur

Representanter för branschorganisationer och fackföreningar lyfter frågan om en låg och enhetlig moms på tjänster och varor på kulturområdet. Vad som föreslås är i praktiken en generell kultur moms på 6 procent som omfattar ännu fler varor och tjänster än i dag (se också Skatteverket, 2024a).

Etablering av matchningssystem och fonder

Två åtgärder som efterfrågas är att det offentliga tar initiativ till etableringen av matchningssystem och fonder för kulturfinansiering. När det gäller matchningssystem efterfrågas system där exempelvis privata donationer matchas med offentliga medel. Detta diskuteras särskilt i relation till oron för att få

neddragna offentliga stöd om man ökar den privata finansieringen. Enstaka respondenter hänvisar också till den numera avskaffade norska gaveförsterkningsordningen.

En annan typ av matchningssystem som diskuteras är etableringen av regionala eller lokala kulturfonder. Tanken med dessa är att lokala privata aktörer, exempelvis företag, kan investera medel utifrån modellen att det offentliga matchar de privata donationerna till fonden med motsvarande medel. Fördelen med detta skulle vara att det underlättar för företag som vill stödja det regionala och kommunala kulturlivet och samtidigt möjliggör mer av professionella bedömningar och armlängds avstånd även i relation till privata aktörers ekonomiska stöd. En annan fördel som lyfts fram med en sådan modell är att man skulle underlätta för kulturverksamheterna, då dessa kan rikta sina förfrågningar och ansökningar till en samlad fond med ett gemensamt regelverk i stället för att behöva bygga och upprätthålla relationer till många olika privata aktörer.

En sådan här fond har tidigare föreslagits på nationell nivå och är numera också på förslag regionalt (Malm & Johansson, 2023; SOU 2021:77, s. 271–272). Bland finansiärer och mäklarverksamheter finns dock tveksamhet kring förutsättningarna för sådana här system att fungera:

Jag tror det kommer att vara jättesvårt att få det att funka. Matchningssystem är jättespännande och där finns det ju spännande exempel från framför allt Finland, men även Norge. Men de matchningssystemen har ju varit direkt till en verksamhet och det tror jag är en viktig aspekt för att matchningssystem ska funka. (KBP3)

Det finns alltså en tveksamhet kring om företag kommer vara intresserade av att investera i en sådan fond. Även bland de privata finansiärerna som intervjus för denna utredning förefaller intresset för sådana lokala eller regionala fonder vara relativt svalt. Det finns en oro för att företagens medel försvinner i administrativ överbyggnad, och att detta främst blir ett sätt att ersätta offentliga medel med privata. Bland de privata givarna finns också en vilja att själva bestämma till vad deras pengar ska fördelas:

När vi ger pengar så är det viktigt för oss att veta vad det går till, att det går till något specifikt och inte att det går in i någon slags regional projektmedelspott till lite allt möjligt. Det tror jag inte att vi skulle vilja faktiskt. Det blir för otydligt. (F8)

En annan av de finansiärer som intervjuats berättar också att de blivit tillfrågade om att investera medel i en sådan fondlösning. Finansiären betonar dock att deras kultursponsring bygger på ett aktivt engagemang från företagets sida:

[V]i var helt ointresserade. För vi engagerar oss i kulturen och vill vara med och styra till där våra pengar gör nytta. Inte att avlösa regionen som på grund av ekonomiska skäl tyckte att man skulle dra ner på sina kultursatsningar. Det kändes ju verkligen som att slänga pengarna i sjön. Så den finten gick vi inte på. (F2)

Alla finansiärer och mäklarverksamheter är dock inte lika skeptiska, men förutsättningarna för den här typen av fonder förefaller utifrån intervjumaterialet osäkra. Ytterligare ett förslag som lyfts fram för att uppmuntra den privata finansieringen och bildandet av privata kulturstiftelser är att staten ska föregå med gott exempel och starta kulturfonder, exempelvis med medel ur Allmänna arvsfonden. Ytterligare förslag handlar om etablering av lotterier som ett sätt att generera medel till kulturverksamhet, vilket också nämns som ett potentiellt initiativ från aktörer inom kulturlivet.

Förändrade politiska signaler

Avslutningsvis återkommer flera respondenter till att den kulturpolitiska kommunikationen behöver förändras för att få privata aktörer att se det som viktigt att stödja och investera i kulturlivet mer än vad som redan sker. Branschorganisationer, fackliga representanter och kulturverksamheter säger att politiken måste bli mycket bättre på att tala om kulturens värde och om att det är något man själva, från det offentliga sida, vill satsa på. En kulturverksamhet uttrycker det så här:

Tror inte offentligheten på oss, varför ska en privat aktör tro på oss? (...) Man tycker att vi ska gå till företagen. Fast då måste vi kunna säga att offentligheten också tror på oss. (MV9)

Representanter för både branschorganisationer och privata finansiärer diskuterar den politiska kommunikationen i relation till bristen på incitament och menar att detta hänger ihop om man vill skapa en mer positiv anda kring privat kulturfinansiering. En privat finansiär talar i detta sammanhang om att dagens skattelagstiftning snarare signalerar att ”det är något suspekt med företag som vill stödja kulturverksamhet” (F3). En företrädare för en av kultursektorns branschorganisationer uttrycker det på följande sätt:

Regeringen har gett det här uppdraget till er så uppenbarligen är man inne på de här resonemangen. Anser man att det är viktigt så måste man ju också signalera till företag och privatpersoner att man menar allvar. Jag menar att det politiska språket är viktigt, men också skattefrågorna. (BR1)

Vad som sammantaget efterfrågas är tydligare ”kulturpolitiskt ledarskap” (BR2) och en politisk kommunikation som i större utsträckning signalerar en offentlig vilja att både investera i kulturlivet och bjuda in privata aktörer som en samarbetspart i detta arbete.

Erfarenheter från projekt om filantropiskt stöd

Projektet om filantropiskt stöd till mindre kulturaktörer, där Kulturanalys genomfört intervjuer med kulturverksamheter, är baserat på en utbildning som syftar till att ge mindre kulturverksamheter metoder och verktyg för att arbeta mer effektivt med filantropiskt stöd. Metodiken som lärs ut utgår från sju steg som inkluderar att 1) identifiera donatorer, 2) analysera och genomföra research, 3) ta fram en plan, 4) bygga en relation, 5) fråga om donation, 6) avtala villkor och 7) involvera donatorn. Utbildningen pekar också ut vad man ser som framgångsfaktorer i arbetet med fundraising, nämligen att 1) ha en programförklaring och vision, 2) beskriva kulturverksamhetens samhällsnytta och hur givarens pengar bidrar till denna, 3) kunna identifiera givare

som är intresserade av verksamheten, 4) knyta inflytelserika externa personer till verksamheten för stöd och rådgivning, och 5) ha interna resurser för att på ett dedikerat sätt engagera sig i fundraising.

De kulturverksamheter som deltagit i utbildningen uppger delvis olika skäl för sitt deltagande, men gemensamt är att de upplever ett finansiellt behov av att bredda sin finansiering. Flera av dem återkommer till upplevelsen av urholkade offentliga anslag och en insikt om att detta inte kommer att förändras. De som intervjuats är generellt positiva till utbildningen och den kunskap de förvärvat genom sitt deltagande. Det framkommer dock kritik mot utgångspunkterna för kursen:

Det som satte tonen lite, och som jag tror att många reagerade ganska negativt på var att de hade någon slide där det stod att antalet miljardärer [i Sverige] hade flerdubblats, från 100 till 500 eller någonting. (...) De sa det som något positivt, att då finns det fler personer att söka pengar ifrån. (KBV3)

Kritiken riktas i detta fall mot vad som uppfattas som ett väldigt pragmatiskt perspektiv på en utveckling som man menar har påverkat möjligheterna till offentlig finansiering negativt. Vad deltagarna dock upplevde som positivt var att kursen gav dem tillgång till verktyg och strategier som en nödvändig grundförutsättning för att kunna arbeta med ökat privat stöd till verksamheten. Flera verksamheter bekräftar också att detta innebär nya arbetssätt för dem som de inte har tidigare erfarenhet av:

Det var mycket nytt för mig tycker jag, kunskap om hur man bygger relationer, när man kan börja prata om pengar och inte. Nästan så jag kände att, gud ska vi lura in dem och liksom vara listiga. Så jag kunde få lite dålig smak i munnen ibland, det var så intressant att vara med de här som visste att man kanske måste träffa någon fem gånger innan man ens kan börja prata om vad man egentligen vill. (KBV2)

Just behovet av relationsbyggande är det flera som återkommer till som en viktig lärdom från kursen, men också det systematiska sättet att ta sig an frågan om extern finansiering. Och nödvändigheten av att arbeta långsiktigt

och att inte förvänta sig att de initiativ som tas ger omedelbara resultat. Flera av de kulturverksamheter som deltagit i kursen berättar också att de börjat ta konkreta initiativ som att bilda en donationsgrupp, höra av sig till potentiella mecenater med mera. En verksamhet har också projektanställt en person på deltid för att arbeta fokuserat med privat finansiering. Dock ges inga exempel på att initiativen genererat några ökade intäkter.

De kulturverksamheter som intervjuats inom ramen för utbildningen om filantropi identifierar liknande hinder och utmaningar som presenterades i det föregående kapitlet. Ett av grundproblemen som pekas på är att även när man har kunskap om arbetssätt kvarstår utmaningen med att omsätta kunskapen i konkret handling. Återigen lyfts bristen på tid och resurser fram, där kärnverksamheten av nödvändighet slukar såväl det betalda som det ideella arbetet. Flera av kulturverksamheterna efterfrågar därför insatser som möjliggör för verksamheterna att arbeta mer strukturerat med privat finansiering. Här efterfrågas både stöd till enskilda verksamheter, och samordnande insatser som lyfter ansvaret från den enskilda kulturverksamheten att bygga upp egna kontaktnät och relationer. Flera kulturverksamheter menar också att det är stor skillnad på små och stora verksamheters möjligheter att få tillgång till sammanhang där man kan möta företag och potentiella mecenater.

Bristen på tid och resurser identifieras också av de som ansvarar för utbildningens genomförande. De menar att utbildningen i första hand förhåller sig till det första nödvändiga steget för att skapa förutsättningar för kulturverksamheter att arbeta med filantropi och privat stöd:

Kunskap och kompetens, att de aktörer som ska jobba med det här ska förstå vad som krävs och hur man kan jobba, det är det vi går igenom på utbildningen. Och det är basen, man måste börja där. Sen kommer den stora utmaningen för den här sektorn och jag tycker det blir tydligare och tydligare att flera av de som går kursen känner att de får kunskap men att ”jag har inte tid att göra det, jag har inte pengar att plocka in någon som kan göra det”. (...) Så jag tror att brist på tid och egna resurser är den största enskilda utmaningen och någonting som inte det här projektet kan lösa. (KBP3)

Representanten för utbildningen resonerar därför också kring att de kunskaps-
höjande insatserna skulle behöva följas upp med kapacitetshöjande insatser,
där kulturverksamheter stärks i termer av tid och resurser för att arbeta
systematiskt med privat finansiering. Detta bedöms också i ett första steg vara
viktigare än ekonomiska incitament. Att enbart börja med incitament kommer,
enligt representanten för utbildningen, i första hand gynna dem som redan
i dag har kunskap, kompetens och kapacitet att arbeta med privat finansiering.

Sammanfattning

- I aktörsstudien framkommer förslag på olika åtgärder för att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering. På övergripande nivå handlar det om kunskaps- och kapacitetshöjande insatser och insatser för relationsbyggande, samt om en förändrad incitamentsstruktur.
- När det gäller kunskap, kapacitet och relationsbyggande pekas på behovet av insatser riktade mot både kulturverksamheter och potentiella finansierare, i syfte att skapa förutsättningar för ökat samarbete och utbyte. Här pekas specifikt på behovet av stödinsatser och forum där aktörerna kan mötas. I intervjuerna pekas också på behovet av en statushöjning när det gäller konstens och kulturens roll i samhället.
- När det gäller en förändrad incitamentsstruktur nämns åtgärder som lättnader i sponsringsreglerna, ökade avdragsmöjligheter för donationer och etablering av olika typer av matchningssystem. Kopplat till incitament pekar aktörerna också på behovet av förändrade politiska signaler även i termer av hur man talar om konstens och kulturens värden.

Konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering

I det här kapitlet redogörs, utifrån aktörsstudien, för potentiella konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering. Kapitlet inleds med en övergripande tematisering av konsekvenserna. På detta följer en redogörelse för de olika temana.

Vilka potentiella konsekvenser framkommer?

Aktörsstudien pekar i riktning mot fyra teman där konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering av kulturlivet diskuteras. Samtliga dessa rymmer såväl positiva som negativa tolkningar och aspekter. Konsekvenserna som diskuteras handlar om

1. på vilket sätt den offentliga och samlade finansieringen kommer påverkas
2. på vilket sätt kulturlivets oberoende och utveckling kommer påverkas
3. på vilket sätt kulturlivets mångfald och tillgänglighet kommer påverkas
4. på vilket sätt kulturpolitikens och kulturverksamheternas legitimitet, professionalitet och demokratiska förankring kommer påverkas.

Samtliga dessa teman rymmer aspekter som tydligt knyter an till de huvudsakliga mål som satts upp för den svenska kulturpolitiken. Respondenter ger också uttryck för olika konkreta erfarenheter, perspektiv, övertygelser, förhoppningar och farhågor i relation till dessa målsättningar. Det förekommer att samma respondent ger uttryck för såväl förhoppningar som farhågor, och både positiva och negativa erfarenheter.

1. Den offentliga finansieringens framtid

Det första temat som diskuteras i termer av möjliga konsekvenser är hur ett ökat fokus på privat finansiering av kulturens verksamheter kan komma att påverka den offentliga finansieringen och kulturlivets samlade finansiering. I intervjumaterialet synliggörs några olika infallsvinklar på denna fråga.

- Den samlade finansieringen kan öka och skapa förutsättningar för mer kultur.
- Risken är att den offentliga finansieringen minskar.
- Konkurrensen om den privata finansieringen riskerar att öka.
- Enskilda kulturverksamheters finansiering kan påverkas såväl positivt som negativt.

Det finns hos respondenter från samtliga aktörsgrupper en tro på, och en förhoppning om, att ökad privat finansiering av kulturverksamhet ska **stärka kulturlivets samlade finansiering**. Detta genom att den privata finansieringen kompletterar den offentliga. Många påpekar samtidigt att en utveckling i denna riktning förutsätter ett fortsatt starkt offentligt ansvar, inte minst för den grundläggande infrastrukturen för kultur i hela landet. Samtidigt finns en tämligen utbredd farhåga att det ökade fokuset på privat finansiering är en del av en strategi för att dra ner på den offentliga finansieringen:

Jag tror att på sikt så kan det bli så att kulturen på ett större plan får mindre [offentliga] pengar för att man har en politik man vill föra, den risken är jag helt övertygad om att den finns, den är överhängande. (...) Att man tänker en väg lite mer som det är i England till exempel. (KBV5)

De olika aktörsgrupperna bedömer en sådan utveckling som riskabel av skäl vi återkommer till. Farhågan att **den offentliga finansieringen är på väg att minska** uttrycks av såväl kulturverksamheter som branschorganisationer och fackliga företrädare. Många säger att man redan upplever denna förändring och tolkar det som att det är en utveckling som kommer att fortsätta. En av de fackliga företrädarna anser att regeringen är tydlig när det gäller ambitionen att dra ner på den offentliga finansieringen:

Jag menar, det hörde vi ju kulturministern säga häromdagen, att hon säger att konstnärer måste lära sig att stå på fler ben än bara bidragsbenet. (FR1)

Den fackliga representanten säger också att bilden att konstnärer bara står på bidragsbenet inte stämmer och att sådana uttalanden därför representerar en felaktig bild av verkligheten. Oron för nedskärningar lyfts även av privata finansierare. En representant för en stiftelse uttrycker det på följande sätt:

Vi följer utvecklingen inom den offentliga bidragsgivningen till kultur och demokratifrämjande verksamhet, och ser med viss oro på nedskärningar i statliga stöd, till exempel till folkbildning och från kommunerna. De organisationer vi stödjer har ofta kommunal eller annan offentlig finansiering, och är beroende av stöd från flera håll för att kunna bedriva verksamhet. Vi har haft kontakt med flera andra stiftelser som delar ut stöd inom kultur och/eller demokrati, barn- och ungdomsverksamhet och yttrandefrihet, och flera noterar ökat söktryck och en oro från vissa av de organisationer vi har kontakt med. (Stiftelse2, Enkät 2)

Här framkommer en risk för **ökad konkurrens** kring de privata aktörernas medel, som också diskuteras av enskilda kulturverksamheter.

Vi är tre stycken stora fria grupper i den här staden, vilket är ganska ovanligt. Tänk om alla vi skulle börja jaga spons och crowdfunding. Då skulle allt bli en tävling och det skulle börja handla om något helt annat än konst, känns det som. Alltså vi skulle inte kunna hitta sponsorer som skulle kunna täcka upp oss alla tre. (SK10)

Ytterligare en aspekt på finansieringens utveckling som diskuteras i intervju-materialet är hur **enskilda kulturverksamheters offentliga finansiering kan påverkas** av att de ökar sin privata finansiering, genom antingen egenintäkter eller stöd från privata aktörer. Här går både perspektiven och erfarenheterna isär. Förhållningssättet är generellt att kulturverksamheter som visar sig framgångsrika i att öka den privata finansieringen inte ska riskera neddragningar i de offentliga stöden. Samtidigt ges uttryck för sådana farhågor och i några fall också sådana erfarenheter.

Jag tror i varje fall att kulturaktörer upplever det så och vi kan definitivt säga att det är ett nollsummespel. För om vi inte hade haft [namn på finansiär] är jag helt övertygad om att vår offentliga finansiering hade varit högre i dag. (SK3)

Andra med erfarenhet av att öka sina egenintäkter och bredda sitt publikunderlag uppger att de fått sänka statliga bidrag utifrån argumentet att den konstnärliga kvaliteten på verksamheten sjunkit som en konsekvens av detta arbete. Andra ger snarare uttryck för att signalen från deras offentliga finansiärer är det motsatta och att de känner sig uppmuntrade att skaffa privat finansiering:

Vi har inte märkt det. Snarare tvärtom. När vi pratar med [offentlig bidragsgivare] så säger de "Fan vad roligt det är att ni är duktiga på att dra in pengar från [företagsnamn] och från [företagsnamn] och andra. Skulle inte ni kunna vid tillfälle komma och berätta hur ni jobbar med det arbetet för att sprida inspiration och information till andra organisationer?". Nej, jag uppfattar det som att det är positivt från offentliga organisationer. (KBV1)

I relation till hur kulturverksamheters offentliga finansiering påverkats finns med andra ord olika erfarenheter, vilket kan bero på att offentliga bidragsgivare inte förhåller sig på samma sätt i denna fråga.

2. Kulturverksamheters oberoende och utveckling

Det andra temat som diskuteras är hur ett ökat fokus på privat finansiering i sig kan komma att påverka kulturverksamheternas utveckling. I intervju-materialet synliggörs följande infallsvinklar på denna fråga:

- Fler finansiärer och en mer heterogen finansieringsstruktur kan skapa förutsättningar för ökat oberoende och minskad sårbarhet.
- Fler finansiärer kan skapa ökade utvecklingsmöjligheter för verksamheter.

- Den privata finansieringens kortsiktighet kan öka kulturlivets sårbarhet.
- Ökat fokus på privat finansiering ökar projektifieringen på kulturområdet.
- Den konstnärliga friheten kan både stärkas och försvagas.

Flera respondenter ur olika aktörsgrupper återkommer till att en mer heterogen finansiering av kulturens verksamheter kan möjliggöra ett större **oberoende och en minskad sårbarhet**. Flera olika finansieringskällor, inom såväl det offentliga som det privata, bedöms ur detta perspektiv kunna skapa ökade valmöjligheter och också minska behovet av anpassning efter enskilda givares behov. Vad som också lyfts fram är att privata finansiärer kan bidra till en ökad flexibilitet i finansieringen. En kulturverksamhet tar ett exempel från när de sökte pengar från en stiftelse:

Jag ringde till dem och de sa att ”det här låter jätteintressant, skriv ihop en liten ansökan”. Så då gjorde jag det och det dröjde två dagar och så fick vi 30 000. Om jag ska skicka en ansökan till Kulturrådet, det är tre, fyra månaders beredningstid. Med företagare och förhoppningsvis filantroper går det så mycket snabbare. Man träffas och snackar lite. Får man förtroende för varandra så kör man. (KBV1)

Vad som beskrivs av kulturverksamheterna är att ökade inslag av privat finansiering kan minska beroendet och sårbarheten i relation till det offentliga, men vad som också framkommer är att **utvecklingsmöjligheterna kan bli större**. Det finns exempel på kulturverksamheter som genom olika typer av privat finansiering som crowdfunding, donationer och stiftelsefinansiering har finansierat projekt eller kostnader som hade varit svåra att få offentliga medel för, exempelvis renoveringar och större lokalinvesteringar. Några kulturverksamheter pratar därför om privata medel som de som kan möjliggöra extrasatsningar som annars inte hade gått att genomföra.

Ett mer negativt perspektiv på ovanstående, som framkommer i intervjuerna med kulturverksamheterna, är att kravet på privat finansiering också riskerar att **öka deras sårbarhet**. Detta hänger ihop med vad många kulturverksamheter hänvisar till som den privata finansieringens ryckighet och att det inte

går att lita på privata finansierares långsiktiga engagemang. Här upplever man att den offentliga finansieringen står för en större trygghet när det gäller verksamhetens basfinansiering. Denna trygghet är man rädd att förlora om finansieringsansvaret förskjuts från det offentliga till det privata. Här hänvisas till att exempelvis företag kan stötta konst och kultur i goda ekonomiska tider, men att den typen av stöd kan gå förlorat under exempelvis en lågkonjunktur när det behövs som bäst.

Ett mycket tydligt mönster i intervjumaterialet är erfarenheten och övertygelsen att ett ökat fokus på privat finansiering kommer leda till en **ökad projektifiering** av kulturlivet och potentiellt sett sämre förutsättningar att driva kärnverksamhet och konstnärligt utvecklingsarbete. Detta är något som redan beskrivs som ett problem i kultursektorn, också i relation till den offentliga finansieringen (se t.ex. Myndigheten för kulturanalys, 2019b; 2023). De flesta kulturverksamheter med stöd från privata finansierare pekar på att finansiering från stiftelser, sponsring från företag, medborgarfinansiering eller donationer i första hand är möjliga att få till enskilda satsningar och projekt som ligger utanför kärnverksamheten:

Vi kan inte räkna med att vi någonsin ska kunna hitta externa [privata] medel för att gå in och betala hyreskostnader, eller basala personalkostnader, för vatten och el och för att kunna göra grundläggande verksamhet. Den måste vara garanterad [av det offentliga]. För är inte den garanterad så finns det ingen anledning för någon annan att vilja gå in och stödja. (MV8)

Därför talar många kulturverksamheter om nödvändigheten av offentlig finansiering för att kunna planera långsiktigt. Annars är risken att den konstnärliga verksamheten i sin helhet behöver drivas i projektform, vilket försvårar det långsiktiga konstnärliga utvecklingsarbetet. Även finansierare som intervjuats beskriver att privata aktörer vill ha en specifik inriktning på sitt engagemang:

Vi vill ofta inte grundfinansiera löner till exempel för det blir ganska dyrt då om man ska stå för skådespelare och regissörer och så. Utan den där [finansieringen] vill man ju att de ska hitta på andra håll. Så att vi kan vara med lite ovanpå och hjälpa till. (F3)

Just viljan att vara ett komplement är något som framkommer även i andra studier av filantropiskt stöd i Sverige (se t.ex. Helgesson, 2004). Ytterligare en aspekt på frågan om kulturens oberoende handlar om hur ett ökat fokus på privat finansiering kan **påverka den konstnärliga friheten**. Det som diskuteras av respondenterna är både risken för styrning av det specifika konstnärliga innehållet, och styrning i termer av att det är vissa typer av konst och kultur som privata finansiärer vill finansiera. I materialet finns det inga exempel på att privata aktörer har påverkat eller haft synpunkter på det specifika konstnärliga innehållet. Däremot finns en sådan farhåga. Denna farhåga kombineras också med en oro för att kulturverksamheter själva börjar anpassa sig:

Vi kan ju göra saker som är väldigt provocerande, som är obekväma. Som kanske inte lockar jättemycket folk på någon föreställning. Jag tror att det är en del som gör att man har svårare att paketera sig som en attraktiv part i ett ekonomiskt samarbete. Men jag tror också att det finns risker för att man tar hänsyn utan att man vill ta hänsyn. (SK9)

Vad som också finns erfarenhet av är att det är en viss typ av kultur som tilltalar privata finansiärer. Exempelvis beskrivs att vissa konstformer har bättre förutsättningar att få privat finansiering jämfört med andra och att detta har med konstformens karaktär att göra. Ett exempel som diskuteras, och som är i linje med den statistik som Kulturanalys tidigare presenterat, är att musikteater, exempelvis opera, har en fördel gentemot talteater när det gäller att attrahera privata finansiärer:

För jag tänker att musik, liksom konstmusik och liksom klassisk musik. Det blir liksom inte farligt på något sätt. Eller det är svårt att det ska bli farligt. Teater kan ju bli lite farligt om du förstår vad jag menar, alltså i sin kritik över saker. Jag tror att det kan vara att man därför faktiskt backar lite [från de privata finansiärernas sida]. (KBV5)

Vad som också är tydligt, särskilt på scenkonstområdet, är att de privata finansiärerna har ett specifikt intresse av att finansiera konst och kultur riktat mot barn och unga där det finns ett socialt, psykosocialt eller hälsorelaterat syfte integrerat. Anledningen beskrivs som att det handlar om vad privata

finansiärer vill förknippas med. En scenkonstverksamhet som får stöd för sin teaterverksamhet med fokus på sjuka barn, men däremot har svårt att få privat stöd för den generella barn- och ungaverksamhet de bedriver, uttrycker det såhär:

Ja, man kan väl beskriva det på två olika sätt, kanske ett snällt och ett elakt. Det snälla sättet att beskriva det är väl att det är hjärtevärmande. Ingen kan ifrågasätta nyttan och glädjen i det arbete vi gör för sjuka barn. Det är så direktverkande kultur så inget kommer i närheten av det. Det elaka sättet att beskriva det är väl att det är ofarligt. Det finns ingen spets i det på det sättet också just eftersom det inte går att ifrågasätta. (SK11)

Att intresset är större för att stödja denna typ av verksamhet framgår även i intervjuer med finansiärerna, som i flera fall också har det som sin huvudsakliga inriktning på de samarbeten de är involverade i. Några finansiärer beskriver också själva kulturen som sekundär, det är vad den leder till och hur kulturverksamheten ramar in samhällsmässigt och socialt som är det intressanta i första hand. Samtidigt tar de privata finansiärerna tydligt avstånd från styrning som har med det konstnärliga innehållet att göra:

Det här är viktigt, vi ska inte inkräkta på den fria konsten. (...)

Vi skulle aldrig falla oss in i att ha synpunkter på det. (F2)

Nej, om man gett sig in i leken så får man leken tåla lite grann. Och om det skulle vara så, då får jag väl säga upp avtalet. Men jag har väldigt svårt att se vad det skulle kunna vara. (F4)

Flera privata finansiärer, och även representanter för mäklarverksamheter pekar i stället på att risken för styrning av innehållet är större i relation till det offentliga stödet till kulturlivet. Bland kulturverksamheterna finns dock en oro för anpassning om kraven på privat finansiering ökar. Detta gäller också i relation till ökade egenintäkter:

För min del tycker jag att det är för mycket fokus på egenfinansiering och att man ska göra populära utställningar och populära aktiviteter som drar in pengar och säljer biljetter. Jag tycker att museet har ett annat uppdrag som handlar om kritiskt lärande, diskussion och kulturupplevelser. (KH3)

Frågan om verksamhetens oberoende, utveckling och integritet är med andra ord komplex, och kopplar också till hur man ska se på olika kulturverksamhetens grundläggande uppdrag och hur det kan påverkas av ökade krav på egenfinansiering.

3. Kulturlivets mångfald och tillgänglighet

Det tredje temat som diskuteras är hur ett ökat fokus på privat finansiering av kulturens verksamheter kommer att påverka kulturlivets mångfald och tillgänglighet. På detta tema går tre olika infallsvinklar att identifiera:

- En breddad och mer diversifierad finansieringsstruktur kan skapa förutsättningar för ett mer mångfaldigt kulturliv.
- Ett ökat fokus på privat finansiering riskerar att minska mångfalden och försämra förutsättningarna för vissa kulturella uttryck.
- En förskjutning mot privat finansiering riskerar att få negativa effekter för infrastrukturen för kultur i hela landet.

Dessa tre punkter, som lyfts i något mindre utsträckning, kopplar delvis till ovanstående diskussion. Det första som lyfts är att en finansieringsstruktur med fler olika typer av finansiärer kan ha positiva effekter på den **kulturella mångfalden**. En av de fackliga företrädarna uttrycker det så här:

Jag kan se många fördelar. Jag tror att väldigt mycket kultur som inte blir av i dag skulle kunna komma till stånd med en icke offentlig finansiering. (FR3).

Det som flera respondenter pekar på är just att när antalet finansiärer ökar kan den kulturella mångfalden öka på ett liknande sätt eftersom olika privata och offentliga aktörer har intresse av att stödja olika typer av kultur. Samtidigt

lyfter den fackliga företrädaren som ovan pekar på denna möjlighet också risker i relation till detta. Riskerna har att göra med hur långt utvecklingen mot ökad privat finansiering drivs:

Risken är såklart att den icke-offentliga finansieringen är mindre långsiktig och mindre benägen att stötta undervegetationen. Den fokuserar på de höga plantorna. Men undervegetationen är en förutsättning, det går inte att komma ifrån. Det är inbyggt i hela processen. Så jag tror att mer icke offentlig finansiering på bekostnad av den nuvarande eller helst ökade offentliga finansieringen skulle leda till en kulturell utarmning. Vi skulle få mindre mångfald, vi skulle ha svårare att nå de kulturpolitiska målen. Men vi skulle förmodligen få en massa helt fantastiska spetsprodukter, som det nu inte finns pengar till. Så det är i sig inte negativt [med privat finansiering], utan det är bara negativt om man tror att vi kan ersätta den offentliga finansieringen med sponsring eller donationer. (FR3)

Här pekar branschorganisationer och fackföreningar på vikten av att se hur de delar av kulturområdet som bär sig kommersiellt, och den offentliga finansieringen är sammankopplade. Vad som särskilt betonas är att den offentliga grundfinansieringen av infrastrukturen för kultur är viktig för att lägga grunden för många kommersiellt framgångsrika kulturverksamheter.

Representanter för branschorganisationer och fackliga organisationer återkommer också till den offentliga grundfinansieringens betydelse för att etablera en **infrastruktur för kultur i hela landet** som bas för den kulturella mångfalden. Här finns en stor tveksamhet kring vilket intresse man kan förvänta sig av privata aktörer:

Tack vare att det finns en så stark offentligt finansierad kultur så finns det en väldig bredd av konst och kultur i hela landet. (...) Det vi kan se är att infrastrukturen [för kultur] är eftersatt och att det behövs en rejäl investering i den kulturella infrastrukturen från det offentliga. Gärna med draghjälp av privata pengar. Men det offentliga kan inte förvänta sig att det privata ska göra det. (FR2)

Här finns därför också en oro för vad ökade krav på privat finansiering kommer få för konsekvenser för tillgängligheten och mångfalden av konst- och kulturyrtingar i hela landet då man menar att ”verksamheter som är beroende av eller har byggts kring offentlig finansiering [ofta] har svårt att attrahera privata pengar” (FR2).

Ytterligare en sak som är kopplad till den offentliga finansieringen som särskilt representanter för det civila samhällets kulturorganisationer lyfter fram, är vad man upplever som försämrade förutsättningar för det ideella arbetet. De ideella insatserna ses som en viktiga för många mindre kulturverksamheter, samtidigt bedömer dess representanter att det minskade stödet till studieförbunden, från och med 2024, kommer försämma förutsättningarna för det ideella arbetet (se prop. 2024/24:1, utgiftsområde 17, s. 198–199):

Det som kommer att hända nu när vi får mindre resurser, det är inte att det ideella arbetet kommer kompensera för det. Tvärtom, det ideella arbetet kommer att minska. Jag är övertygad om att det krävs resurser för att organisera även ideell verksamhet. Vi har kontor, vi har lokaler, det behövs någon människa som är anställd, det behövs internet, kaffekokare. För att ha en stark ideell verksamhet så behövs basresurser. (...) Jag har svårt att se ideella organisationer som är ideella i alla led. (CS1)

Representanterna för civila samhällets kulturorganisationer menar att även dessa organisationer redan gör vad de kan för att bredda sin finansiering genom exempelvis mindre samarbeten med det lokala näringslivet. Att det skulle finnas en outnyttjad potential till privat finansiering av det ideella kulturlivet är något som företrädare för civilsamhällets kulturorganisationer ifrågasätter.

4. Kulturpolitikens och kulturlivets legitimitet, professionalitet och demokratiska förankring

Det sista temat som synliggjorts i intervjuerna med olika aktörsgrepper handlar om konsekvenser för kulturpolitikens och kulturlivets professionalitet och demokratiska förankring. På detta tema går tre olika infallsvinklar att identifiera:

- En diversifierad finansiering leder till bredare engagemang och ökad legitimitet för kulturpolitiken och kulturlivet.
- Ökad privat finansiering leder till en kulturpolitisk maktförskjutning.
- Ökad privat finansiering för med sig en problematisk avprofessionalisering.

Kopplat till ovanstående diskussion om att arbetet för breddad finansiering kan leda till nya kontaktytor pekar de olika aktörsgrepperna på att en utveckling mot en mer diversifierad finansiering med större inslag av privat finansiering kan **bredda engagemanget** för kultur och förankra kulturpolitiken bredare än i dag.

En fördel med en breddad finansiering är ju ett ökat gemensamt ansvarstagande, tänker jag, i en förhoppning. Alltså det vill säga att också näringslivet som vi kan se exempel i Norrland nu. (...) Där är det ändå flera som gemensamt, och med nya perspektiv och kanske nya tankar, kan berika och utveckla kulturlivet. Absolut. Det vore ju fantastiskt om det skulle kunna äga rum, tänker jag. (SK1)

Några kulturverksamheter lyfter också fram att arbetet för ökad privat finansiering kräver att de samverkar mer med det omgivande samhället, vilket kan innebära att de kommer i kontakt med nya publikgrupper och öppnar verksamheten för dessa:

Om man syns i andra sammanhang finns det ju alltid andra personer, andra människor med andra intressen som helt plötsligt upptäcker något som de kanske aldrig har ägnat sig åt tidigare. Nu låter det här

som att jag har väldigt starka fördomar, men säg att en industriarbetare helt plötsligt upptäcker att den är intresserad av, vad vet jag, modernistisk konst eller klassisk musik eller ja, men någonting. Så jag menar, allt kan alltid bidra. Man kan alltid hitta nya intressenter i olika sammanhang. (MV2)

Samtidigt konstaterar företrädare för samma kulturverksamheter att deras offentliga uppdrag som i stor utsträckning handlar om att styra mot breddat deltagande och ett mångfaldigt och tillgängligt kulturutbud inte är enkelt att på sikt förena med ökad privat finansiering. Frågan som ställs är vilken privat finansiär som vill gå in och i praktiken finansiera en verksamhet med ett tydligt definierat offentligt uppdrag. Just detta problematiseras av flera kulturverksamheter och även fackliga företrädare. I detta sammanhang lyfts att en förändring mot privat finansiering även kan behöva innebära en kulturpolitisk **maktförskjutning**, där privata aktörer ges ett större inflytande över den kultur de finansierar. En sådan utveckling kan man förhålla sig positiv till, men flera kulturverksamheter pekar på vad de menar skulle vara problematiskt:

Jag har varit stolt över att vi i Sverige har ett samhälle där vi säger att det inte är någon rik person som bestämmer att du ska få pengar för att du är en intressant konstnär. Utan att vi har ett system där det är människor som är kunniga inom området och att man liksom gör en bedömning på det sättet. (KBV2)

Kulturverksamheterna pekar här på en form av **avprofessionalisering** som de ser som en risk om fokuset på privat finansiering av kulturens verksamheter tilltar. Vad detta i grunden handlar om är hur bedömnings- och beslutsprocesser ser ut inom det offentliga respektive det privata när det gäller hur finansiella medel fördelas till aktörer i det professionella kulturlivet. Inom det offentliga är idealet att bedömningar av exempelvis bidrags- och stipendieansökningar ska göras på professionell grund. När det gäller exempelvis sponsring vilar bedömningarna på affärsmässiga överväganden och det som i praktiken bedöms är kulturverksamhetens motprestation gentemot den sponsrande parten. När det gäller stiftelsers finansiering och finansiering från enskilda filantroper ser dessa processer mycket olika ut, men det individuella

intresset, och personers tycke och smak, utgör ofta grund för vad som finansieras. En av de finansiärer som intervjuats svarar så här på hur ansökningarna bedöms:

Ja, det är ingenting som tål dagens ljus, den processen. Men i stiftelsen sitter jag och min fru i styrelsen. Och vi läser ju ansökningarna och tar ställning till var och en. Nu tror jag årstakten är uppe på 400 ansökningar om året eller något. (F3)

Ungefär en fjärdedel av stiftelserna som svarat på Kulturanalys enkät uppger att de har bedömargrupper: det är dock oklart hur dessa är sammansatta, och i vilken utsträckning de består av sakkunniga. I många fall saknas också kriterier eller riktlinjer för stödgivningen. Detta motiveras bland annat med att man önskar hålla ansökningsprocesserna så öppna som möjligt för att undvika styrning och att sökande försöker anpassa sig på olika sätt. Hur man ska se på detta är med andra ord inte självklart. Å ena sidan innebär det en brist på transparens, å andra sidan kan det betraktas som något som bidrar till mångfald genom att bedömningar och beslut om kulturstöd fattas på olika grundvalar.

Sammanfattning

- Utifrån aktörsstudien identifierar Kulturanalys fyra olika teman inom vilka olika typer av konsekvenser av ökat fokus på privat finansiering diskuteras. Dessa teman handlar om den samlade finansieringen, om hur förändringar i finansieringsstrukturen kommer påverka kulturverksamhetens oberoende, om kulturens tillgänglighet och mångfald, och om kulturlivets legitimitet och professionalitet.
- Ökat fokus på privat finansiering tros kunna skapa förutsättningar för en ökad samlad finansiering, men de olika aktörsgrupperna pekar också på farhågan att den offentliga finansieringen är på tillbakagång. När det gäller hur enskilda kulturverksamhetens samlade finansiering påverkas av en ökad andel privat finansiering ger verksamheterna uttryck för olika erfarenheter.

- Ökade inslag av privat finansiering tros kunna bidra till ökat oberoende genom att det kan göra kulturverksamheter mindre beroende av enskilda finansiärer. Privat finansiering upplevs också kunna bidra till specifika satsningar som det offentliga inte har möjlighet att finansiera. Samtidigt bedöms ett ökat fokus på privat finansiering öka kulturlivets projektifiering och bidra till att göra verksamheternas finansiering mer kortsiktig.
- När det gäller frågor om kulturell mångfald och kulturlivets tillgänglighet identifieras både potentiellt positiva och potentiellt negativa konsekvenser. Å ena sidan tros fler finansiärer kunna bidra positivt till mångfalden genom att dessa har intresse av att stödja olika typer av kulturområden och kulturuttryck. Å andra sidan bedöms ett för stort fokus på privat finansiering skapa finansiella svårigheter för vissa kulturområden, kulturuttryck och geografiska områden som har svårt att attrahera sådan finansiering.
- Ett ökat fokus på privat finansiering tros kunna bidra positivt till ett breddat engagemang för kulturlivet, vilket också är positivt för kulturverksamheters och kulturpolitikens legitimitet. Samtidigt bedöms det kunna leda till en maktförskjutning som kan försvåra styrningen mot kulturpolitiska mål. Alltför stora inslag av privat finansiering bedöms också kunna bidra till en avprofessionalisering av bedömnings- och beslutsprocesser.

Del V

Slutsatser och bedömning

Kulturanalys bedömning

Den här utredningens uppdrag har varit att 1) kartlägga kulturområdets finansiering och analysera hur privata aktörer bidrar till finansiering av kulturverksamhet, 2) analysera om den privata kulturfinansieringen kan öka, och 3) beakta effekterna av olika finansieringskällor i relation till de kulturpolitiska målen. I arbetet med uppdraget har Kulturanalys tagit sin utgångspunkt i de konst- och kulturformer och verksamheter som i dag uppbär offentlig finansiering. I analysen av om, och hur, den privata finansieringen kan öka, och av vilka effekterna kan bli, är det dessa delar av kulturlivet som står i fokus. Utifrån kartläggningen, analysen av tidigare forskning, samt de empiriska studierna av svenska förhållanden, drar Kulturanalys fyra övergripande slutsatser:

1. **Hushållen är den största privata finansiären.**

Den privata finansieringen på kulturområdet domineras av hushållens utgifter för kultur. Stiftelsefinansiering, sponsring, donationer och crowdfunding utgör små delar av den privata kulturfinansieringen. Utöver detta visar utredningen att ideellt arbete utgör en betydelsefull resurs för det svenska kulturlivet.

2. **Stora skillnader mellan olika verksamheter.**

Det finns stora skillnader mellan olika kulturverksamheter när det gäller i vilken utsträckning de uppbär offentlig respektive privat finansiering. Större kulturinstitutioner med offentlig huvudman uppbär generellt sett en större andel offentlig finansiering. Andra verksamheter uppbär en mycket stor del privat finansiering. Däremellan finns verksamheter med olika typer av blandad finansiering. Att kulturverksamheter helt saknar privat finansiering är ovanligt.

3. **Ett arbete för ökad privat finansiering kräver långsiktighet.**

I det fall regeringen, utifrån dagens kulturpolitiska mål, önskar se en ökad privat finansiering på kulturområdet bör den utveckla ett långsiktigt arbete med fokus på att a) stärka kulturverksamheters och privata aktörers kunskap och kapacitet att arbeta med privat kultur-

finansiering, b) stärka konstens och kulturens ställning i olika samhällssektorer och c) successivt förändra incitamentsstrukturen för privat finansiering.

4. **Flera överväganden behövs i relation till de kulturpolitiska målen.**

I det fall åtgärder för ökad privat finansiering genomförs bör ett antal aspekter beaktas som är av särskild relevans i relation till de kulturpolitiska målen. Aspekter som bör beaktas handlar om konstens och kulturens obundenhet, ökad projektifiering och konjunkturkänslighet, mångfalden i kulturella uttryck, kulturens tillgänglighet och förutsättningarna för det ideella arbetet. På en mer övergripande nivå bör regeringen beakta kostnaderna för de åtgärder som genomförs för ökad privat kulturfinansiering, och hur förändringar i finansieringsstrukturen kan påverka möjligheterna till fortsatt kulturpolitisk målstyrning.

Dessa övergripande slutsatser utvecklas nedan i fyra separata avsnitt.

1. Hushållen är den största privata finansiären

Den huvudsakliga källan till privat kulturfinansiering är i dag hushållens utgifter för kultur. Andra finansieringskällor som sponsring och stiftelsefinansiering är av liten betydelse på aggregerad nivå. Stiftelsefinansieringen av kultur ser dock ut att visa en positiv trend, medan utvecklingen för kultursponsring snarare är negativ. Ytterligare ett resultat som framkommer i den övergripande kartläggningen är att det ideella arbetet är av stor betydelse för kulturlivet som helhet.

Den detaljerade kartläggningen av finansieringen för museer, scenkonstverksamheter och utställningsverksamheter inom bild- och formområdet pekar in en liknande riktning som den övergripande kartläggningen. För de verksamheter där det finns data domineras den privata finansieringen av egenintäkter i form av entréavgifter, pengar från försäljning av produkter och tjänster, samt intäkter från lokaluthyrning och uppdragsverksamhet. Däremot är verksamheternas finansiering genom sponsring, donationer, stiftelser och crowdfunding liten inom alla tre kulturområden. Den detaljerade kartlägg-

ningen visar också den stora betydelsen av den offentliga finansieringen. För de cirka tusen verksamheter inom museer, scenkonst och utställning som ingår i den detaljerade kartläggningen står offentliga bidrag sammantaget för 70 procent av finansieringen. Utöver detta visar den detaljerade kartläggningen att ideellt arbete utgör en viktig resurs för många museer och utställningsverksamheter.

2. Stora skillnader mellan olika verksamheter

Den detaljerade kartläggningen och aktörsstudien visar att det är stora skillnader mellan olika verksamheter när det gäller i vilken utsträckning de uppbär privat och offentlig finansiering. Det finns verksamheter med upp till 100 procent privat finansiering, och det finns verksamheter med över 90 procent offentlig finansiering. Stor andel privat finansiering är vanligare i mindre verksamheter med få årsarbetskrafter. Men det finns också större verksamheter med stor andel privat finansiering. Det bör påpekas att många av de mindre verksamheterna har en mycket liten samlad finansiering, och ofta inslag av ideellt arbete. Verksamheter med stor andel offentlig finansiering är till stor del verksamheter med offentlig huvudman. Det finns dock verksamheter inom det fria kulturlivet, särskilt på scenkonstområdet, som till en mycket stor del är offentligt finansierade.

Utifrån utredningens aktörsstudie bedömer Kulturanalys att det lokala sammanhanget ofta är av betydelse för många verksamheters möjligheter att erhålla stöd från privata aktörer. Detta gäller särskilt sponsring, där såväl företagens som kulturverksamheternas lokala förankring ofta är avgörande för sådana samarbeten. Detsamma gäller i viss mån finansiering från privata stiftelser. Även om sponsring, donationer och stiftelsefinansiering visat sig vara av liten betydelse för kulturområdet som helhet kan sådan finansiering vara av större betydelse för enskilda verksamheter och enskilda konstnärer. Exempelvis är donationer och stiftelsefinansiering vanligare inom musikteater såsom opera. Det finns även enskilda museer som tagit emot betydande donationer, exempelvis i form av konstnärliga verk.

När det gäller enskilda konstnärer, vilka inte har varit i fokus för utredningen, så framkommer i aktörsstudien också betydelsen av kombinatoriskt arbete som ett sätt att försörja sig och verka som konstnär. Detta kan bestå i arbete inom närliggande områden, men det framkommer också att enskilda konstnärer uppbär inkomster från arbete inom andra samhällssektorer.

3. Ökad privat finansiering kräver långsiktighet

Kulturanalys bedömning är att förutsättningarna för att öka den privata kulturfinansieringen i dag är begränsade. Begränsningarna bottnar i 1) kulturverksamhetens brist på kunskap, resurser och kapacitet att arbeta med privat finansiering, 2) privata finansierares bristande engagemang och förutsättningar för att finansiera kulturverksamhet, och 3) den ekonomiska incitamentsstrukturen. Begränsningarna är i flera fall kopplade till historiska faktorer och processer.

I intervjuaterialet saknas tydliga belegg för att kulturverksamhetens attityder utgör ett betydande hinder. Dock finns en oro för vad en alltför stor förskjutning mot privat finansiering skulle innebära för kulturverksamhetens och för konstens och kulturens inriktning. Vad som främst hänvisas till är risken för ett för stort fokus på kommersiellt gångbar kultur, och att vissa kulturuttryck ska marginaliseras. Det finns också kritiska röster mot samverkan med specifika privata finansierare. Det sistnämnda knyts ofta till frågan om konstnärlig integritet och trovärdighet.

Om man från kulturpolitiskt håll önskar skapa förutsättningar för ökad privat finansiering bör man ta i beaktande att Sveriges kulturpolitik under lång tid har utgått ifrån ett stort offentligt finansiellt ansvar för delar av kultursektorn. Detta ansvar bottnar i sin tur i en historisk syn på kultur som ett välfärdsområde där man velat styra mot specifika mål som handlar om allas möjlighet till deltagande i kulturlivet, om kultur i hela landet, konstnärlig kvalitet och utveckling, och konstnärlig frihet. Detta har sammantaget bidragit till att forma kulturlivet och till att många kulturverksamheters kunskap och erfarenheter av privata finansieringskällor är begränsade. Troligtvis har det också bidragit till ett minskat intresse och engagemang från potentiella privata finansierares sida.

Utifrån denna bakgrund bedömer Kulturanalys det som riskabelt att förvänta sig betydande ökning av den privata finansieringen som ett resultat av minskad offentlig finansiering, vilket annars är en åtgärd som diskuteras i den akademiska forskningen. Att ensidigt fokusera på incitament i form av matchning, regeländringar, skattesänkningar och skatteavdrag bedömer Kulturanalys som otillräckligt, men också som förenat med potentiella nackdelar. Exempelvis riskerar det att främst gynna dem som redan uppbär privat finansiering och som har kompetens och kapacitet att arbeta systematiskt med frågan. Generella krav på ökad egenfinansiering är förenat med liknande risker. Om regeringen, med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen, önskar se ökade inslag av privat finansiering, bedömer Kulturanalys därför att det finns behov av olika typer av åtgärder. Dessa åtgärder bedöms sammantaget kunna bidra till att skapa långsiktighet och balans i ett arbete för ökad privat finansiering. Främst handlar det om att

- i. stärka kulturverksamheters kunskap och kapacitet att arbeta med olika finansieringskällor, stärka de potentiella finansiärernas kompetens på kulturområdet, och att skapa förutsättningar för ökade kontaktytor mellan kulturverksamheter och potentiella privata finansiärer
- ii. utveckla och arbeta med åtgärder för att stärka konstens och kulturens ställning inom olika delar av samhället
- iii. successivt etablera och utveckla ekonomiska incitament för ökad privat finansiering.

Arbetet för ökad privat finansiering bör med andra ord ses som en långsiktig ambition. En första viktig utgångspunkt bör vara att verksamheters möjligheter att öka sin privat finansiering ser olika ut, oavsett vilka åtgärder och insatser som genomförs. Kulturpolitiken bör ta i beaktande att det kan finnas kulturella genrer och uttryck där verksamheter, och enskilda konstnärer, kommer att ha svårt att öka andelen privat finansiering, oaktat den konstnärliga kvaliteten och betydelsen.

En andra viktig utgångspunkt bör vara att privat finansiering ofta vilar på drivkrafter och föresatser som inte nödvändigtvis har någon grund i de kulturpolitiska målen. Ökade egenintäkter är exempelvis förknippade med arbete som inte självklart är kopplat till konstnärliga ambitioner och utvecklingsarbete. Privat givande, sponsring med mera bottnar ofta i finansierares personliga kulturintresse, egenintresse eller idéer om kulturens nytta för exempelvis en affärsverksamhet. Nedan utvecklas diskussionen om de olika typer av åtgärder som Kulturanalys ser som viktiga om man från kulturpolitiskt håll önskar se en ökad privat kulturfinansiering.

i. Ökad kunskap, kapacitet och förbättrade kontaktytor

Åtgärder inom detta område bör handla om kompetens- och kapacitetshöjande insatser, insatser och funktioner som kan fungera avlastande för kulturverksamheterna, och insatser och funktioner som kan underlätta kontaktskapandet mellan kulturverksamheter och privata finansierare.

Utifrån aktörsstudien är det tydligt att brist på tid och resurser av många kulturverksamheter upplevs som ett konkret hinder i arbetet med privat finansiering. En del i detta är att det i dag är avhängigt den enskilda, ofta mindre, kulturverksamhetens kapacitet att bygga nätverk och skapa relationer till potentiella privata finansierare. Även kulturverksamheter som har byggt upp viss kunskap om olika typer av privat kulturfinansiering, exempelvis genom utbildning, saknar ofta kapacitet att omsätta denna kunskap i konkret handlande. Här finns exempel från andra länder där man riktat specifika stöd, också ekonomiska sådana, för att stärka kulturverksamhetens kompetens och kapacitet på detta område.

En närliggande åtgärd är att utveckla arbetet med mäklarverksamheter vilka kan höja kunskapen bland såväl kulturverksamheter som privata finansierare och samtidigt skapa förutsättningar för ökade kontaktytor. Här finns skäl att inhämta ytterligare kunskap från länder där man har mer erfarenhet av sådant arbete. I detta sammanhang är det av betydelse att också hitta metoder för att höja kunskapsnivån hos potentiella finansierare om kulturlivets förutsättningar och sätt att fungera, exempelvis i relation till frågor om autonomi och konst-

närlig frihet. En fråga som redan diskuteras av branschorganisationerna är behovet av etiska riktlinjer i relation till sponsring, donationer och crowdfunding.

ii. Stärka konstens och kulturens ställning i samhället

Kulturanalys bedömer att insatser för att stärka kulturens ställning i olika samhällssektorer långsiktigt kan leda till ökad privat finansiering av olika slag. Kulturanalys har i tidigare utredningar pekat på behovet av att kulturpolitiken samverkar mer med andra politikområden (Myndigheten för kulturanalys, 2023a, 2024e). Det bör påpekas att utgångspunkten för en sådan samverkan, för kulturpolitiken, ska vara de kulturpolitiska målen, inte mål inom andra samhällsområden.

Kulturanalys har tidigare särskilt pekat på utbildningspolitiken som ett lämpligt område för ökad samverkan. Detta har då rekommenderats utifrån målet om allas möjlighet att delta i kulturlivet, vilket bedöms kunna främjas genom att de estetiska ämnenas roll stärks i olika delar av utbildningskedjan. Kulturanalys bedömer att denna typ av insatser är långsiktigt viktiga också för att skapa förutsättningar för ökad privat finansiering, dels genom att det kan leda till ökad och breddad kulturkonsumtion, dels genom att det kan öka intresset för att finansiera kulturverksamhet. Att arbeta för att på olika sätt, och inom olika sektorer, stärka konstens och kulturens ställning skulle också vara en positiv signal om hur man från politiskt håll värderar konst och kultur. Även åtgärderna för att öka privata aktörers kunskap och kompetens på kulturområdet, och i viss mån också förändringar i den ekonomiska incitamentsstrukturen, kan ses som en del av detta arbete.

iii. Etablera och utveckla ekonomiska incitament

Utifrån utredningens resultat bedömer Kulturanalys att åtgärder som syftar till att skapa ekonomiska incitament är viktiga i det fall regeringen önskar se en ökad privat finansiering. Forskningen ger dock ingen grund för att förvänta sig stora effekter av enkom sådana åtgärder. Åtgärdernas effekter knyts ofta till en mängd andra faktorer, exempelvis det generella intresset för konst och kultur och vilken donationskultur och syn på det offentligas respektive det privatas ansvar som över tid har utvecklats i ett samhälle.

I utredningen framkommer många olika åtgärder som kan skapa incitament eller underlätta för privata finansiärer att finansiera kultur, och för kulturverksamheter att i större utsträckning arbeta med olika typer av egenintäkter och privat stöd. Även åtgärder för att uppmuntra ökad konsumtion av kultur framkommer, liksom åtgärder för sådant som ökad stiftelsebildning. Specifika åtgärder som diskuteras handlar bland annat om skattelättnader för kulturverksamheter och finansiärer, regellättnader när det gäller sponsring, etablering av matchningssystem, införandet av krav på ökad egenfinansiering och förändringar i den offentliga kulturfinansieringen. De åtgärder som lyfts fram i utredningen har olika potentiella för- och nackdelar. Många av åtgärderna involverar också andra politikområden, både genom att besluten om åtgärderna fattas utanför kulturpolitiken, och för att flera av åtgärderna kan vara svåra att begränsa till kulturområdet. Det kan exempelvis vara svårt att införa skatteavdrag för donationer som bara ska omfatta kulturområdet.

Frågan om en förändrad incitamentsstruktur när det gäller privat kulturfinansiering är med andra ord inte bara en kulturpolitisk fråga. Olika förslag på detta område bör därför bedömas utifrån ett bredare politiskt perspektiv. Exempelvis har det med skattesystemets generella inriktning att göra, liksom med synen på vad som ska vara det offentligas respektive privatas ansvar inom olika områden. Tidigare studier omnämmer dock inte bara åtgärder som inbegriper sänkta skatter och ökade avdrag. Exempelvis hänvisas till arvs-skattens betydelse för tillkomsten av stiftelser som fördelar medel till allmännyttiga ändamål.

4. Flera överväganden behövs i relation till de kulturpolitiska målen

De kulturpolitiska målen formuleras som att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” och att ”alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet”. Vidare skriver man att målet är att ”kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling” (prop. 2009/10:3, s. 26).

När det gäller dessa mål framkommer i forskningsöversikten och aktörsstudien både potentiellt positiva och negativa konsekvenser av ett ökat fokus på privat finansiering. Vilka konsekvenserna blir beror mycket på hur stora förändringar av finansieringsstrukturen som genomförs, hur den offentliga finansieringen utvecklas och hur kulturområdets samlade finansiering påverkas. Nedan har Kulturanalys sammanställt vad vi ser som de viktigaste aspekterna att ta hänsyn till i relation till de kulturpolitiska målen.

- Kulturverksamhetens obundenhet och oberoende.
- Risken för ökad projektifiering och konjunkturkänslighet.
- Den kulturella mångfalden.
- Kulturens tillgänglighet och det ideella arbetets betydelse.
- Kostnaderna i relation till olika åtgärder.
- Möjligheterna till fortsatt målstyrning på kulturområdet.

Kulturområdets obundenhet och oberoende

I relation till målet om att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund identifierar Kulturanalys flera viktiga aspekter att beakta. En större heterogenitet och mångfald av finansieringskällor kan på många sätt ses som en önskvärd utveckling på kulturområdet. Exempelvis kan det leda till minskat beroende av enskilda givare. Att olika finansiärer har olika utgångspunkter och bevekelsegrunder för sin finansiering kan i sig bidra till ökat manöverutrymme för enskilda kulturverksamheter. Ökad privat finansiering kan också skapa förutsättningar för satsningar och projekt som visat sig svåra att få offentliga medel för.

Samtidigt är det viktigt att betona att risken för olika typer av otillbörlig styrning i det enskilda fallet inte är mindre när det gäller privat finansiering. Kulturanalys har tidigare undersökt styrning i relation till den offentliga finansieringen (Myndigheten för kulturanalys, 2021; Kulturanalys Norden, 2022b). I detta sammanhang vill Kulturanalys understryka att all finansiering kan vara förenad med krav, förväntningar och risker för anpassning. Även

krav på ökade egenintäkter, som inte involverar enskilda finansiärer, kan påverka den kulturella och konstnärliga utvecklingen, vilket diskuteras i både forskningsöversikten och i aktörsstudien.

En specifik fråga i relation till den privata finansieringen handlar om risken för en tilltagande instrumentalisering av konsten och kulturen. I både forskningsöversikten och aktörsstudien framkommer att privat finansiering, exempelvis sponsring, ofta är fokuserad på stöd till konst och kultur som syftar till olika former av samhällelig nytta, exempelvis på det sociala eller hälsorelaterade området. En sådan påverkan i riktning mot mål som ligger utanför kulturpolitiken, kan vara problematiskt i relation till idealet om konstens och kulturens obundenhet.

Ökad risk för projektifiering och konjunkturkänslighet

Finansiering från privata aktörer kommer ofta i projektform eller bundet till en specifik del av en kulturverksamhet. En större andel privat finansiering riskerar därför att föra med sig en tilltagande projektifiering på kulturområdet. Detta kan i sig försämra kulturverksamhetens förutsättningar för att driva kulturell kärnverksamhet men även långsiktigt konstnärligt utvecklingsarbete. Denna risk kan förstärkas ytterligare av den privata finansieringens konjunkturkänslighet, vilken påpekas i framför allt den tidigare forskningen. I aktörsstudien framkommer synpunkten att möjligheterna att arbeta med långsiktigt konstnärligt utvecklingsarbete redan i dag är begränsade i många verksamheter.

Den kulturella mångfalden

En finansieringsstruktur som i större utsträckning inkluderar privata finansiärer, med olika bevekelsegrunder och utgångspunkter för sitt engagemang i kulturlivet, har potential att skapa förutsättningar för både mer kultur och större mångfald. Dock finns en risk att det främst är verksamheter som redan är framgångsrika i arbetet med privat finansiering som gynnas. Om den offentliga finansieringen samtidigt minskar finns risken att verksamheter och kulturuttryck som inte attraherar eller genererar privata medel får svårare att finansiera sin verksamhet, vilket kan leda till minskad mångfald.

Kulturens tillgänglighet och det ideella arbetets betydelse

Kulturanalys har i tidigare utredningar om allas möjlighet att delta i kulturlivet pekat på betydelsen av den grundläggande infrastrukturen för kultur. Kulturanalys har i detta sammanhang också pekat på att infrastrukturen för kultur, utifrån gällande kulturpolitiska mål, behöver stärkas ytterligare, och att detta också kommer kräva offentliga insatser (Myndigheten för kulturanalys, 2023a). I relation till arbetet för breddat deltagande kan en större mångfald finansiärer också bidra till ett mer varierat utbud och göra att fler hittar till konstens och kulturens arenor. Arbetet för ökad privat finansiering kan i sig leda till att kulturverksamheter kommer i kontakt med nya målgrupper och breddar sin publik. I förlängningen kan det också bidra till att stärka det samhälleliga engagemanget för konst och kultur.

Kulturanalys identifierar samtidigt flera risker i relation till målet om allas möjlighet att delta i kulturlivet. Särskilt när det gäller ekonomiska incitament finns risken att dessa gynnar vissa delar av kulturlivet och missgynnar andra, vilket också kan få konsekvenser för utbudet, tillgängligheten och allas möjlighet att delta i kulturlivet. Incitament som exempelvis matchnings-system kan potentiellt sett leda till snedfördelning, både när det gäller kulturella uttryck och geografiska aspekter. På samma sätt kan ökade krav på kulturverksamheters egenfinansiering påverka förutsättningarna för allas möjlighet till deltagande genom exempelvis höjda biljettpriiser.

I relation till frågan om tillgänglighet är det av särskild relevans att lyfta förutsättningarna för det ideella arbetet på kulturområdet. Utredningens resultat, liksom tidigare utredningar, pekar mot att det ideella arbetet är en viktig resurs för stora delar av kulturlivet, inte minst utanför de större städerna (Myndigheten för kulturanalys, 2019c). Från kulturpolitiskt håll finns det därför skäl att överväga åtgärder som upprätthåller och stärker förutsättningarna för det ideella arbetet. Här bör regeringen följa utvecklingen av neddragningarna av stöden till studieförbunden och hur dessa neddragningar kan påverka det ideella arbetets förutsättningar och på sikt också utvecklingen inom det professionella och kommersiella kulturlivet.

Kostnaderna för åtgärderna

De möjliga åtgärder för att öka den privata finansieringen som lyfts fram i utredningen är i flera fall förknippade med kostnader, och även potentiellt sett minskade intäkter, för det offentliga. Om inte ytterligare offentliga medel tillförs kan genomförandet av vissa åtgärder därför nödvändiggöra nedprioriteringar inom andra delar av kulturbudgeten. Kostnaderna för dessa åtgärder bör därför vägas mot den privata finansiering som, på kort och lång sikt, kan förväntas bli resultatet av de olika åtgärderna. Kostnaderna bör också vägas mot hur en alternativ användning, exempelvis direkta stöd till skapande verksamhet, kan bidra till måluppfyllelse på det kulturpolitiska området. Det har, inom utredningens ramar, inte varit möjligt att utifrån en svensk kontext värdera enskilda åtgärders effektivitet i relation till kostnaderna.

Ytterligare ett perspektiv att ta hänsyn till i detta sammanhang är i vilken utsträckning ett ökat fokus på privat finansiering påverkar kulturverksamheternas resursanvändning, exempelvis den tid de lägger på arbete med verksamhetens finansiering jämfört med den tid de investerar i konstnärligt och kulturellt arbete.

Möjligheterna till fortsatt målstyrning

Ytterligare en övergripande aspekt handlar om hur förändringar i finansieringsstrukturen, stora som små, kan påverka möjligheterna till kulturpolitisk målstyrning. En grundförutsättning för att det offentliga ska kunna ställa krav på verksamheter att bidra till uppfyllelsen av de kulturpolitiska målen, exempelvis genom att arbeta med breddat deltagande, är att det offentliga till stor del finansierar verksamheterna. Det innebär inte att en ökning av den privata finansieringen underminerar möjligheterna för det offentliga att fortsatt ställa krav och styra mot mål. Men man bör inte heller förvänta sig samma möjlighet till målstyrning med en minskad finansieringsandel. En viktig del i detta är att privata finansiärer, såväl filantroper och sponsorer som stiftelser, fördelar sina medel utifrån delvis andra bedömningsgrunder och målsättningar än det offentliga.

Fortsatta kunskapsbehov

Den kunskap och de resultat som Kulturanalys presenterar i denna utredning synliggör även behov av ytterligare kunskap inom området privat kulturfinansiering. Dessa kunskapsbehov handlar om sådant som denna utredning inte täcker in, men också om behovet av mer fördjupad kunskap inom de områden som utredningen berör. Utifrån Kulturanalys generella uppdrag och utifrån de kulturpolitiska målen ser Kulturanalys följande kunskapsbehov som de mest centrala:

- Behov av ytterligare kartläggningsinsatser när det gäller kulturens privata finansiering. Dels behövs ett fortsatt utvecklings- och kvalitetsarbete när det gäller de privata finansieringskällor som har kartlagts i utredningen, dels saknas i dag tillförlitliga data om vissa privata finansieringskällor.
- Behov av fördjupad analys av specifika åtgärders effektivitet för att öka den privata finansieringen. Utredningen har i detta sammanhang beskrivit och analyserat olika åtgärder på en övergripande nivå. Här skulle dock fördjupade analyser av enskilda åtgärder, exempelvis utifrån erfarenheter från andra länder, kunna bidra med viktig kunskap för politikutvecklingen.
- Behov av utredning och analys av den samtida teknikutvecklingens betydelse för den privata finansieringen av kulturverksamhet. Centrala aspekter handlar om upphovsrätt och privata ersättningar i relation till pågående digitaliseringsprocesser, utvecklingen av generativ AI och framväxten av olika aktörer i kulturens distributionsled. I relation till detta finns också behov av en tydligare analys och utredning av privat finansiering i relation till enskilda konstnärers försörjning.

Referenser

Adams, T. (2002). A Rich Man's Guide to Social Climbing: Philanthropy as a Bourgeois Behavioural Pattern in Nineteenth-Century New York. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 32 (1), 15–24.

Alacovska, A. & Bille, T. (2021). A Heterodox Re-Reading of Creative Work: The Diverse Economies of Danish Visual Artists. *Work, Employment & Society*, 35 (6), 1053–1072.

Alexiou, K., Wiggings, J. & Preece, S. B. (2020). Crowdfunding Acts as a Funding Substitute and a Legitimizing Signal for Nonprofit Performing Arts Organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 49 (4), 827–848.

Allmänna arvsfonden (2023). *Verksamhetsberättelse för 2022*. Stockholm: Allmänna arvsfonden.

Andersen, R. & Segnestam Larsson, O. (2016). *Att göra frivilligt arbete ekonomiskt värdefullt. En litteraturöversikt av internationell forskning och policy-relaterade rapporter*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.

Andersson Cederholm, E., Lindqvist, K., de Wit Sandström, I. & Warkander, P. (2024). *Creative Work. Conditions, Contexts and Practices*. Routledge.

Arts Council England (2019). *Private Investment in Culture Survey*. Arts Council England.

Arts Council England (2022). *Private Investment in Culture Survey Report 2022*. Arts Council England.

Ateca-Amestoy, V. & Gorostiaga, A. (2022). Donating money and time to cultural heritage: evidence from the European Union. *Journal of Cultural Economics*, 46, 101–133.

Baklien, B., Franzén, M. & Nyhagen Predelli, L. (2002). *Utvärdering av Stiftelsen framtidens kultur*. Stiftelsen framtidens kultur och Centrum för kulturpolitisk forskning vid högskolan i Borås och Norsk institut for by- og regionsforskning.

Bekkers, R. & Wiepking, P. (2010) A Literature Review of Empirical Studies of Philanthropy: Eight Mechanisms That Drive Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40 (5), 1–50.

Bernard, A. & Gazel, M. (2023). *In or Out? Crowding Effect in Public Goods with Private Gifts: Evidence from Crowdfunding*.

Available at SSRN:

<https://ssrn.com/abstract=4449118> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4449118>

Besana, A. (2012). Alternative Resources: Revenue Diversification in the Not-for-Profit USA Symphony Orchestra. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 42 (2), 79–89.

Betzler, D. (2015). Factors of board governance and fundraising success. The composition of Swiss museum boards does matter. *Journal of Cultural Economy*, 8 (2), 144–165.

Biles, G. E. & Morris, V. B. (1982). Charitable Giving to the Arts. *Quo Vadis? The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 12 (1), 59–67.

Borgonovi, F. (2006). Do public grants to American theatres crowd-out private donations? *Public Choice*, 126, 429–451.

Borgonovi, F. & O’Hare, M. (2004). The impact of the National Endowment for the arts in the United States: Institutional and sectoral effects on private funding. *Journal of Cultural Economics*, 28 (1), 21–36.

Borowiecki, K. J. & Navarrete, T. (2018). Fiscal and economic aspects of book consumption in the European Union. *Journal of Cultural Economics*, 42, 309–339.

- Bowman, W. (2009). The economic value of volunteers to nonprofit organizations. *Nonprofit Management & Leadership*, 19 (4).
- Braunerhjelm, P. (2021). *Donationer till statliga lärosäten. Förslag till förenklingar och förtydliganden*. Entreprenörskapsforum.
- Braunerhjelm, P. & Palmberg, J. (2017). *Samhällsförändring och filantropi i ett nordiskt perspektiv*. Entreprenörskapsforum.
- Brooks, A. C. (1999). Do Public Subsidies Leverage Private Philanthropy for the Arts? Empirical Evidence on Symphony Orchestras. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 28 (1), 32–45.
- Brooks, A. C. (2000). Public subsidies and charitable giving: Crowding out, crowding in, or both? *Journal of Policy Analysis and Management*, 19 (3), 451–464.
- Camarero, S., Garrido, M-J. & Vicente, E. (2011). How cultural organizations' size and funding influence innovation and performance: the case of museums. *Journal of Cultural Economics*, 35, 247–266.
- Camarero, S., Garrido, M-J. & Vicente, E. (2023). Social and Financial Signalling to Increase Fundraising Revenue in Museums. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 35 (2), 144–164.
- Casado-Molina, A-M., Alarcón-Urbistondo, P. & van Riel, C. B. M. (2023). Building mutual rewarding sponsor relationships between museums and corporations. *Cultural Trends*, 1–20.
- Cobb, N. K. (2002). The New Philanthropy: Its Impact on Funding Arts and Culture. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 32 (2), 125–143.
- Comunian, R. (2009). Towards a New Conceptual Framework for Business Investments in the Arts: Some Examples from Italy. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 39 (3), 200–220.

Čopič, V., Uzelac, A., Primorac, J., Jelinčić, D. A., Srakar, A. Žuvela, A. (2011). *Encouraging private investment in the cultural sector*. European Parliament.

Dagens Perspektiv (2021). *En halv milliard kulturkroner kan forsvinne*. <https://www.dagensperspektiv.no/nyheter/en-halv-milliard-kulturkroner-kan-forsvinne/185868> (Hämtad 2024-08-30)

Dalla Chiesa, C. (2022). The Artists' Critique on Crowdfunding and Online Gift-Giving. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 52 (1), 20–36.

Danmarks statistik (2024). *Bevilligede fondsmidler efter formål, fondstype, nøgletal og tid*. <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/saveselections.asp> (Hämtad 2024-07-13)

Davidsson, E. & Sørensen, H. (2010). Sponsorship and exhibitions at Nordic science centres and museums. *Museum Management and Curatorship*, 25 (4), 345–360.

Departementsserien 2024:16. *Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra*.

Direktiv. 2007:97. *Översyn av bestämmelserna om inkomstbeskattning av stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer*.

Direktiv. 2010:77. *Kulturbryggan – en ny form för stöd till förnyelse och utveckling inom kulturområdet*.

Direktiv. 2023:87. *Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet*.

Dokko, J. K. (2009). Does the NEA Crowd Out Private Charitable Contributions to the Arts? *National Tax Journal*, LXII (1), 57–75.

- Dubini, P. & Monti, A. (2018). Board composition and organizational performance in the cultural sector: The case of Italian opera houses. *International Journal of Arts Management*, 20 (2), 56–70.
- Duelund, P. (2003). *The Nordic Cultural Model. Nordic cultural policy in transition*. Nordic Cultural Institute.
- Duelund, P. (2008). Nordic cultural policies: A critical view. *International Journal of Cultural Policy*. 14 (1), 7–24.
- Durand, J. C., de Gouveia, M. A. & Berman, G. (1996). Business sponsorship and fiscal incentives for culture in Brazil: Analysis of a recent experience. *International Journal of Cultural Policy*, 3 (1), 27–37.
- Eckel, C. & Grossman, P. J. (2006). Subsidizing Charitable Giving with Rebates or Matching: Further Laboratory Evidence. *Southern Economic Journal*, 72 (4), 794–807.
- Eckel, C. & Grossman, P. J. (2017). Comparing rebate and matching subsidies controlling for donors' awareness: Evidence from the field. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*. 66, 88–95.
- Europeiska Kommissionen (2023b). *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals: Report of the OMC (Open Method of Coordination) working group of member state experts*. Luxemburg: Publications Office.
- Farrell, B. (2017). US arts support in the Trump era, *Cultural Trends*, 26 (4), 334–338.
- Flisbäck, M. Lindström, S. (2013). Work-Family Conflict among Professional Visual Artists in Sweden: Gender Differences in the Influence of Parenting and Household Responsibilities. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 16 (2), 129–268.

Finansministeriet (2024). *Orpos regering: Syftet med de beslut som fattats är att förhindra okontrollerad nedgång i ekonomin.*

Pressmeddelande 2024-04-16.

<https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10616/orpos-regering-syftet-med-de-beslut-som-fattats-ar-att-forhindra-okontrollerad-nedgang-i-ekonomin>

(Hämtad 2024-07-12)

Finlands Nationalgalleri (2024). *Thank You to our Donors.*

<https://www.kansallisgalleria.fi/en/kiitos-lahjoittajillemme>.

(Hämtad 2024-08-30)

Finlex 1043/1974. *Lag om skatt på inkomst och förmögenhet.*

Finlex 1535/1992. *Inkomstskattelag.*

Finne, B. (2010) *Donatorernas bok. Människorna bakom fonderna i svenska litteratursällskapet i Finland.* Svenska litteratursällskapet i Finland.

Folkbildningsrådet (2023). *Folkbildningens betydelse för samhället 2022.* Stockholm: Folkbildningsrådet.

Fondenens Videnscenter (2023). *Fondenens bevillinger til kulturelle formål 2017–2021.* Fondenens Videnscenter.

Fondenens Videnscenter (2024). *Fondenens bevillinger 2018-2022.* Fondenens Videnscenter.

Frank, B. & Geppert, K. (2004). Are Small Recipients Overlooked by Sponsors? An Empirical Note. *Journal of Cultural Economics*, 28, 143–156.

Frenander, A. (2001). Kulturpolitik för folkhemmet. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 4 (2), 86–99.

Frenander, A. (2014). *Kulturen som kulturpolitikens stora problem. Diskussion om svensk kulturpolitik fram till 2010.* Gidlunds förlag.

Freudenberg, B. (2011). Change for change's sake: are tax reforms required to assist the Australian arts sector? *Cultural Trends*, 20 (1), 85–106.

Garcia-Enriquez, J. & Echevarria, C. A. (2018). Demand for Culture in Spain and the 2012 VAT rise. *Journal of Cultural Economics*, 42, 469–506.

Godoya, M. (2022). *The Competing Effects of State and Private Support in the Field of Cultural Production: Resource Sustainability, Dependence, and Innovation in the English Theatrical Sector*. King's College, London.

Gómez-Antonio, M., del Moral Arce, I. & Hortas-Rico, M. (2022). Are VAT reforms an effective tool for promoting culture? A quasi-experiment in Spain. *Journal of Policy Modelling*, 44 (5), 1016–1040.

Greer, S. (2021). Funding resilience: market rationalism and the UK's "mixed economy" for the arts. *Cultural Trends*, 30 (3), 222–240.

Günes, V. (2012). Konstens nyttiga onyttta. En undersökning av dikotomin mellan konstens egenvärde och dess instrumentella roll i fallet Konstfrämjandets riksorganisation och den statliga kulturpolitiken. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 15 (1), 78–96.

Göteborgs Stad (2022). *Förstudie kulturlots. Öka verksamhetsyta för kulturen – konceptutveckling kulturlots inom attraktionskraft*, Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program. Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad.

Hagood, L. B. (2016). *A Paradigm Change: The Case for Private Philanthropy in the Arts in Germany, the Netherlands, and France*. Robert Bosch Fellow XXXI.

Hansen, P. (2024). *Kunstnernes beskatning 2024*. Dansk kunstnerråd.

Heikkinen, M. (2003). The Nordic Model of promoting Artistic Creativity. Public Support for Artists in Denmark, Finland, Norway and Sweden. I Duellund (red.) *The Nordic Cultural Model. Nordic cultural policy in transition*. Nordic Cultural Institute.

Helgesson, C. (2004). Donationer i Sverige, filantropi i USA. I Braunerhjelm & Skogh (red), *Sista fracken inga flickor har. Filantropi och ekonomisk tillväxt*. SNS förlag.

Hemels, S. & Goto, K. (2017). *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.

Hemels, S. (2017). Tax Incentives for Museums and Cultural Heritage. I Hemels & Goto (red.) *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.

Hesmondhalgh, D., Nisbett, M., Oakley, K. & Lee, D. (2015). Were New Labour's cultural policies neo-liberal? *International Journal of Cultural Policy*. 21 (1), 97–114.

Hillman-Chartrand, H. & McCaughey, C. (1989). The arm's length principle and the arts: An international perspective – past, present and future. I Cummings, Milton & Schuster, (red.) *Who's to pay for the arts? The international search for models of arts support*. ACA Books.

Illingworth, P. (2022). *Giving Now. Accelerating Human Rights for All*. Oxford University Press.

Institutet för reklam och mediestatistik (2024). *Sponsring i Sverige under 2023*. Institutet för reklam och mediestatistik.

Jelinčić, D., & Šveb, M. (2021). Financial Sustainability of Cultural Heritage: A Review of Crowdfunding in Europe. *Risk and Financial Management*, 14 (121), 1–16.

Johansson, L. A. (2017). *Att dansa efter maktens pipa. Kultur i politikens tjänst*. Timbro förlag.

Jung, Y. (2015). Diversity Matters: Theoretical Understand of and Suggestions for the Current Fundraising Practices of Nonprofit Art Museums. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 45 (4), 255–268.

Kann-Rasmussen, N. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2019). Autonomiparadokset i ABM. En analyse af ABM-institutionernes ændrede omverdensrelationer og deres implikationer. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 22 (2), 213–230.

Kann-Rasmussen, N. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2021). Paradoxical autonomy in cultural organisations: an analysis of changing relations between cultural organisations and their institutional environment, with examples from libraries, archives and museums. *International Journal of Cultural Policy*, 27(5), 636–649.

Karlan, D. & List, J. A. (2006). *Does price matter in charitable giving? Evidence from a large-scale natural field experiment*. Nber working paper series.

Kirchberg, V. (1995). Arts Sponsorship and the State of the City. The Impacts of Local Socio-Economic Conditions on Corporate Arts Support. *Journal of Cultural Economics*, 19, 305–320.

Kim, M. & Van Ryzin, G. (2014). Impact of Government Funding on Donations to Arts Organizations. A Survey Experiment. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43 (5), 910–925.

Klamer, A., Petrove, L. & Mignosa, A. (2006). *Financing the arts and culture in the European Union*. Policy Department Structural and Cohesion Policies, European Parliament.

Kleberg C-J. & Forsell, T. (2019). *Har kulturpolitiken lyckats?* Kulturkontoret Stockholm.

Kolbe, K. (2022). Unequal entanglements: how arts practitioners reflect on the impact of intensifying economic inequality. *Cultural Trends*, 31 (3), 257–272.

Konstnärernas Riksorganisation (2017). *Konstbranschen i siffror 2017*. Konstnärernas Riksorganisation.

Konstnärsnämnden (2021a). *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor: Återrapportering av regeringsuppdrag 2021-05-31*. Stockholm: Konstnärsnämnden.

Konstnärsnämnden (2021b). *Upphovsrätten på den digitala inre marknaden Ds 2021:30*. Remiss av promemorian Upphovsrätten på den digitala inre marknaden. Konstnärsnämnden.

Konstnärsnämnden (2022). *Konstnärsnämndens årsredovisning 2021*. Konstnärsnämnden.

Konstnärsnämnden (2023). *Konstnärsnämndens årsredovisning 2022*. Konstnärsnämnden.

Konstnärsnämnden (2024). *Konstnärsnämndens årsredovisning 2021*. Konstnärsnämnden.

Kultur- och likestillingsdepartementet (2021). *Gaveförsterkningsordningen för konst- och kulturformål avvikes*. Pressemelding 2021-12-02. (Hämtad 2024-07-11).

Kulturanalys Norden (2022a). *Cultural policy in the Nordic welfare states. Aims and functions of public funding for culture*. Nordisk kulturfakta 2022:01. Nordic Council of Ministers.

Kulturanalys Norden (2022b). *Konstens och kulturens frihet i Norden. En kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskningen om kulturpolitik*. Nordisk kulturfakta 2022:3. Nordic Council of Ministers.

Kulturanalys Norden (2022c). *Delaktighet i kulturlivet i Norden. En kunskapsöversikt med utgångspunkt i kulturvaneundersökningar och forskningen om kulturpolitik*. Nordisk kulturfakta 2022:07. Nordic Council of Ministers.

Kulturanalys Norden (2024). *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen. En kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskning och de nordiska ländernas kulturpolitik*. Nordisk kultur fakta 2023:05.

Nordic Council of Ministers.

Kulturdepartementet (2010). *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens kulturråd*.

Kulturdepartementet (2022). *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Myndigheten för kulturanalys*.

Kulturdirektoratet (2024). *Kulturens finansiering: stat, fylke, kommune, stiftelser, forbrukerne og ideelt arbeid*. Sammanställning mottagen per e-post 2024-08-27.

Kulturministeriet (2000). *Danmarks kreative potentiale. Kultur- og erhvervs politisk redegørelse 2000*.

Kulturministeriet (2004). *Kulturpolitikens sigtelinjer*.

Kulturministeriet (2006b). *Gaver til kulturinstitutioner – en vejledning*.

Kulturministeriet (2023). *Anbefalninger til en reform af Statsanerkendte museers opgaver og tilskud*. Arbejdsgruppe om museumreform.

Kulturrådet (2010a). *Kulturens ikke offentlige finansiering*. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2010b). *Strategi för Kulturrådets arbete med icke offentlig finansiering*. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2012a). *Kulturrådets föreskrifter för kvantitativ uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*. KRFS 2012:1. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2012b). *Riktlinjer för kvalitativ uppföljning av Kultursamverkansmodellen*. S 2012:29, Dnr KUR 2012/3970. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2023). *Statliga kulturutgifter i regionerna 2021–2022*. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2024a). *Årsredovisning 2023*. Statens kulturråd.

Kulturrådet (2024b). *Tillgången till musikscener. Kartläggning av musikområdets förutsättningar*. Statens kulturråd.

Landstinget Gävleborg (2012). *Ett kulturliv som ger livskraft och skapar sammanhang – Kulturplan för Gävleborg 2013–2015*.

Landstinget Gävleborg.

Landstinget Sörmland (2011). *Kulturplan Sörmland 2012–2014*.

Landstinget Sörmland.

Larsen, A. H. & Nørskov, V. (2013). Sponseringens indflydelse på danske museers selvforståelse og økonomi: et casestudie. *Nordisk Museologi*, 1, 106–124.

Lazzaro, E., & Noonan, D. (2021). A comparative analysis of US and EU regulatory frameworks of crowdfunding for the cultural and creative industries. *International Journal of Cultural Policy*, 27 (5), 590–606.

Leclair, M. S. & Gordon, K. (2000). Corporate Support for Artistic and Cultural Activities: What Determines the Distribution of Corporate Giving? *Journal of Cultural Economics*, 24, 225–241.

Lewandowska, K. (2015). From Sponsorship to Partnership in Arts and Business Relations, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 45 (1), 33–50.

Lewandowska, K. (2016). It's not all about the profit: an analysis of changes in arts and business relations. *Economics and Business Review*, 2 (16), 107–126.

Lewandowska, K. (2018). Policy versus Philanthropy: Between Public and Private Funding of the Arts. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów*, 4 (50), 97–111.

Lindqvist, K. (2008). Näringslivets stöd till kulturen ännu blygsamt. I Beckman & Månsson (red.), *KulturSverige 2009: Problemanalys och statistik*. SweCult.

Lindqvist, K. (2010). *Utvärdering av bonussystem för det fria kulturlivet i Stockholm 2008–2010*. Lund University.

Lindqvist, K. (2012) Museum finances: Challenges beyond economic crisis. *Museum Management and Curatorship*, 27 (1), 1–15.

Lindqvist, K. (2013). Making sense of financial incentive as a policy tool for the independent arts sector. *Public Policy and Administration*, 28 (4), 404–422.

Lindström, S. (2016). Artists and Multiple Job Holding – Breadwinning Work as Mediating Between Bohemian and Entrepreneurial Identities and Behavior. *Nordic Journal of working life studies*, 6 (3), 43–56.

Loots, A., Piecyk, K., & Wijngaarden, Y. (2023). At the juncture of funding, policy, and technology: how promising is match-funding of arts and culture through crowdfunding platforms? *International Journal of Cultural Policy Research*, 30 (1), 118–134.

Lunde Jørgensen, I. (2016). *Institutions and Legitimations in Finance for the Arts*. Copenhagen Business School (Phd). PhD series No. 25:2016.

Länsmuseernas samarbetsråd (2017). *Verksamhetsplan 2017*. Länsmuseernas samarbetsråd.

Malm, M. & Johansson, M. (2023). *Kulturens plats i framtidens Luleå*. MAA Studio.

- Mangset, P. (2010). Kulturpolitiska modeller i Västeuropa. I Frenander (red.) *Arkitekter på armlängds avstånd? Att studera kulturpolitik*. Valfrid.
- Marchall, A. (2019). Museums Cut Ties With Sacklers as Outrage Over Opioid Crisis Grows. *The New York Times*, 2019-03-25.
- McAndrew, C. (2002). *Artists, taxes and benefits an international review*. Research Report 28.
- Mcguigan, J. & Gilmore, A. (2002). The millennium dome: Sponsoring, meaning and visiting. *International Journal of Cultural Policy*, 8 (1), 1–20.
- Meld. St. 8. 2018. *Kulturens kraft. Kulturpolitik för framtida. Melding til Stortinget (2017–2018)*. Det Kongelige kulturdepartement.
- Méndez-Carbajo, D. & Stanziola, J. (2008). Patterns of inequality in private funding of culture across the UK, *Cultural Trends*, 17 (3), 165–179.
- Mermiri, T. (2011). Private investment in culture: the sector in and post recession, *Cultural Trends*, 20 (3-4), 257–269.
- Ministry of Education (2009). *Strategy for Cultural Policy*.
- Mittuniversitetet (2024). Science & Scenes – Civilingenjörstudenter får möta kultur. <https://www.miun.se/utbildning/civing/science--scenes/> (hämtad 2024-08-28)
- Molenaar, D. (2017). Tax Incentives for Artists. I Hemels & Goto (red.) *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.
- Mook, L., Handy, F. & Quarter, J. (2007). *Reporting volunteer labour at the organizational level: A study of Canadian nonprofits*. University of Pennsylvania. School of Social Policy and Practice.
- Morel, C. (2005). Will Businesses ever become legitimate partners in the financing of the arts in France. *International Journal of Cultural Policy*, 11 (2), 199–213.

Motion 2017/18:2773. *Ge alla museer likvärdiga möjligheter att dra av full ingående moms.*

Mulcahy, K. V. (2020). Cultural Darwinism and the Perils of Privatization: The Case of American Museums. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 50 (4–5), 205–219.

Musiksverige (2024). *Underlag om den svenska musikbranschen intäkter.* E-post 2024-09-19.

Myndigheten för kulturanalys (2012). *Finansieringsmodeller för konst och kultur. En kartläggning av problem, teori och goda exempel.* Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för Kulturanalys (2013). *Kulturlivet, näringslivet och pengarna. En omvärldsanalys.* Rapport 2013:3. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2019b). *Kultur i demokratins tjänst. En utvärdering av satsningen Äga rum.* Rapport 2019:2. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2019c). *Kulturens geografi. Tillgång till kulturutbud i landets kommuner.* Kulturfakta 2019:3. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2019d). *Kulturskapares geografi. En registerstudie.* Kort om kultur 2019:1. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2021). *Så fri är konsten. Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten.* Rapport 2021:1. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2023a). *Att bredda deltagandet i kulturlivet. Hinder och möjligheter.* Rapport 2023:2. Myndigheten för kulturanalys.

- Myndigheten för Kulturanalys (2023b). *Kulturområdets finansiering. En kartläggning med fokus på icke-offentliga aktörer*. Delredovisning 2023-12-07. Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys (2024a). *Bild och form 2023*. Kulturfakta 2024:6. Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys (2024b). *Museer 2023*. Kulturfakta 2024:3. Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys (2024c). *Scenkonst 2023*. Kulturfakta 2024:5. Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys (2024d). *Projekt med kulturanknytning i EU:s struktur- och investeringsfonder 2023*. Myndigheten för kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys (2024e). *Kulturanalys 2024. En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. Rapport 2024:1. Myndigheten för kulturanalys.
- National Endowments for the Arts (2004). *How the United States Funds the Arts*. National Endowments for the Arts.
- National Endowments for the Arts (2012). *How the United States Funds the Arts*. National Endowments for the Arts.
- Neto, A. B. F. (2018). Charity and Public libraries: Does government funding crowd out donations? *Journal of Cultural Economics*, 42, 525–542.
- NOU 2013:4. *Kulturutredningen 2014*.
- O'Hagan, J. & Harvey, D. (2000). Why Do Companies Sponsor Arts Events? Some Evidence and a Proposed Classification. *Journal of Cultural Economics*, 24, 205–224.
- Olsson, K. (1996). *Näringsdrivande stiftelser. En rättslig studie över ändamål, förmögenhet och förvaltning*. Nerenius & Santéus Förlag AB.

Prokúpek, M. & Divíšková, B. (2023). Ethics in Museum Fundraising: Evidence from the Czech Republic. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 53 (1), 42–61.

Proposition 1942:134. *Kungl. Maj:ts proposition nr 134.*

Proposition 1968:100. *Kungl. Maj:ts proposition nr 100 år 1968.*

Proposition 1974:28. *Den statliga kulturpolitiken.*

Proposition 1975:20. *Regeringens proposition om den statliga kulturpolitiken 2.*

Proposition 1996/97:10. *Mervärdesskatt inom kultur-, utbildnings- och idrottsområdet.*

Proposition 1996/97:3. *Kulturpolitik.*

Proposition 2002/03:136. *Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens organisation m.m.*

Proposition 2009/10:3: *Tid för kultur.*

Proposition 2013/14:1. *Budgetproposition 2014. Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor.*

Region Blekinge (2012). *Blekinges regionala kulturplan 2012–2014.*
Region Blekinge.

Region Dalarna (2022). *Dalarnas regionala kultur- och bildningsplan 2023–2026.* Region Dalarna.

Region Gotland (2010). *Regional kulturplan 2011–2013, Region Gotland.*
Region Gotland.

Region Halland (2010). *Hallands kulturplan 2011–2013 – Program för utveckling av kulturen i Halland.* Region Halland.

Region Skåne (2011). *Regional kulturplan för Skåne 2011–2012*.
Region Skåne.

Region Skåne (2024). *Regional kulturplan för Skåne 2025–2028*.
Region Skåne.

Region Västerbotten (2011). *Västerbottens läns kulturplan 2012–2015*.
Region Västerbotten.

Region Västerbotten (2024). *Region Västerbottens kulturplan 2024–2027*.
Region Västerbotten.

Region Östergötland (2024). *Kulturplan för Östergötland 2024–2027*.
Region Östergötland.

Renz, L. (1994). The Role of Foundations in Funding the Arts. *Journal of Arts Management, Law and Society*, 24 (1), 57–66.

Rhoads, M., Rhee, N. & Stubbs, R. (2024) *Public Funding for the Arts 2023*.
Grantmakers in the arts.

Roschwalb, S. A. (1990). Corporate Eyes on the Market: Funding the Arts for the 1990s. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 19 (4), 73–84.

Rosenstein, C. (2021). Cultural policy archetypes: the bathwater and the baby. *International Journal of Cultural Policy*, 27 (1), 16–29.

Røtnes, R., Tofteng, M. & Frisell, M. M. (2021) *Scenarioer for framtidens kultursektor*. Arts Council Norway.

Røyseng, S. (2019). The social contract of artists in the era of cultural industries. *International Journal of Cultural Policy*, 25 (2), 154–170.

Rubio-Arostegui, J. A. & Villarroya, A. (2022). Patronage as a way out of crisis? the case of major cultural institutions in Spain, *Cultural Trends*, 31 (4) 372–391.

Ruckstuhl, A. & Schill, E. (2018). Är du verkligen värd pengarna? Museernas finansiella situation, möjligheter och utmaningar. *Tidskrift för ABM*, 3 (1), 58–65.

Rushton, M. (2008). Who pays? Who benefits? Who decides? *Journal of Cultural Economics*, 32, 293–300.

Rushton, M. (2018). Why do we subsidize donations to the opera? *Cultural Trends*, 27 (3), 160–172.

Rykkja, A., Maehle, N., Munim, Z. H., & Shneor, R. (2020). Crowdfunding in the Cultural Industries. In Schneor, Zhao & Flåten (red.) *Advances in Crowdfunding*. Palgrave Macmillan.

Salamon, L. M., Sokolowski, W. & Haddock, M. A. (2011). Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 82 (3), 217–252

Schuster, J. M. D. (1985). The Interrelationship between Public and Private Funding of the Arts in the United States. *Journal of Arts Management and Law*, 14 (4), 77–106.

Segnestam Larsson, O. & Andersen, R. (2017). Making volunteering economically valuable: Relations between valuation devices and volunteering. *Voluntary Sector Review*, 8 (3), 235–250.

Seismonaut (2023). *Kunsthaller I Danmark. Nøgletal og betydning for unge besøgende 2022*. Foreningen af Kunsthaller i Danmark.

SFS 1968:430. *Lag om mervärdesskatt*.

SFS 2022:1386. *Förordning om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk*.

Sherer, P. D., Suddaby, R. & de Coquet, M. R. (2019). Does Resource diversity Confer Organizational Autonomy in Arts Organizations? Extending Resource Dependency Theory. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*. 49 (4), 224–241.

Skatteetaten (2024a). *Liste over godkjente organisasjoner for gavefradrag*. <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/gave-og-arv/gave-til-frivillige-organisasjoner/liste/> (Hämtad 2024-08-07)

Skatteetaten (2024b). *Merverdiavgiftssatser for museer og gallerier, fornøydelsesparker, idrettsarrangementer og spillerrettigheter*. <https://www.skatteetaten.no/satser/mva-satser-for-kulturarrangementer-idrettsarrangementer-og-spillerrettigheter/> (Hämtad 2024-08-07)

Skatteförvaltningen (2020). *Avdrag för donationer i beskattningen*. https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48721/donationsavdrag-i-samfundsbeskattningen/ (Hämtad 2024-07-12)

Skatteforvaltningen (2024). C.A.4.3.5.7 *Gaver til kulturinstitutioner*. <https://info.skat.dk/data.aspx?oid=2061732> (Hämtad 2024-05-17)

Skatteförvaltningen (2024). *Föreningar som skatteförvaltningen namngivit (donationsavdrag)*. https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/skatteforvaltningen/dataskydd-och-offentlighet/offentliga_beskattningsuppgifte/andra_offentliga_uppgifte/foreningar_som_skatteforvaltningen_namn/ (Hämtad 2024-09-02)

Skatteverket (2023a). *Olika stiftelse typer*. Tillgänglig: <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2023.3/1735.html> [2023-11-27]
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2023.3/1735.html>. (Hämtad 2023-11-27)

Skatteverket (2024a). *Momssatser och undantag från moms*.
<https://www.skatteverket.se/foretag/moms/saljavarorochtjanster/momssatserochundantagfranmoms.4.58d555751259e4d66168000409.html>
(Hämtad 2024-07-12)

Skatteverket (2024b). *Skatteverkets ställningstagande. Riktlinjer, avdragsrätt för sponsring*.
<https://www.skatteverket.se/funktioner/rattsinformation/arkivforrattsligvagledning/arkiv/stallningstaganden/aldre/ar/2005/stallningstaganden2005/13070248904113.5.2132aba31199fa6713e80001245.html#svid31>
(Hämtad 2024-08-26)

Skatteverket (2024c). *Kulturell verksamhet*.
<https://www.skatteverket.se/foretag/drivaforetag/foretagsformer/enskildnari ngsverksamhet/kulturellverksamhet.4.361dc8c15312eff6fd32a39.html>
(Hämtad 2024-09-11)

Skatteverket (2024d). *Principer för beskattning av förmåner*.
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/351724.html?q=konstf%C3%B6rening> (Hämtad 2024-09-13)

Skatteverket (2024e). *Skattereduktion för inventarieköp 2021*.
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2024.4/392072.html>
(Hämtad 2024-09-13)

Skatteverket (2024f). *Uppgifter om avkastningsstiftelsers deklaration*.
(e-post 2024-08-28)

Skrivelse. 2023/24:111. *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher*.

Smith, T. M. (2003). The Effect of NEA Grants on the Contributions to Nonprofit Dance Companies. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 33 (2), 98–113.

Smith, T. M. (2007). The impact of government funding on private contributions to nonprofit performing arts organizations. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 78 (1), 137–160.

Solberg, H. A. (2003). Major sporting events: assessing the value of volunteers' work. *Managing Leisure*, 8 (1), 17–27.

SOU 1934:21. *Utredning rörande teaterförhållandena i riket. 1933 års teaterutrednings betänkande, del II.*

SOU 1939:47. *Betänkande med förslag rörande beskattning av stiftelser och ideella föreningar m. fl. juridiska personer m.m.*

SOU 1952:23. *Bokutredningen. Betänkande avgivet av särskilda sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet.*

SOU 1954:2. *Musikliv i Sverige. Betänkande med förslag till åtgärder för att främja det svenska musiklivets utveckling avgivet av 1947 års musikutredning.*

SOU 1956:13. *Konstbildning i Sverige. Förslag till åtgärder för att främja svensk estetisk fostran avgivet av 1948 års konstutredning.*

SOU 1972:66. *Ny kulturpolitik. Nuläge och förslag.*

SOU 1995:63. *Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar.*

SOU 1995:84. *Kulturpolitikens inriktning.*

SOU 2009:16. *Betänkande av kulturutredningen. Grundanalys.*

SOU 2009:65. *Moderniserade skatteregler för ideell sektor.*

SOU 2012:16. *Att angöra en kulturbrygga – till stöd för förnyelse och utveckling inom kulturområdet.*

SOU 2018:23. *Konstnär – oavsett villkor?*

SOU 2021:77. *Från kris till kraft. Återstart för kulturen.*

SOU 2024:42. *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid.*

Socialdepartementet (2023). *Uppdrag att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga.*

Srakar, A. & Čopič, V. (2012). Private investments, public values: a value-based approach to arguing for public support to the arts, *Cultural Trends*, 21 (3), 227–237.

St. meld. nr. 48. (2002–2003). *Kulturpolitik fram mot 2014.* Det Kongelige kulturdepartement.

Stanziola, J. (2002). Neo-liberalism and cultural policies in Latin America: The case of Chile, *International Journal of Cultural Policy*, 8 (1), 21–35.

Stanziola, J. (2007). Measuring the Size and Concentration of Business Funding of Culture in the UK: Closing the Gap between Advocacy and Theory, *Cultural Trends*, 16 (2), 75–98.

Stanziola, J. (2011). Some more unequal than others: alternative financing for museums, libraries and archives in England. *Cultural Trends*, 20 (2), 113–140.

Stanziola, J. (2012). “Private Sector Policy for the Arts”: the policy implementer dilemma. *Cultural Trends*, 21 (3), 265–269.

Statistikmyndigheten SCB (2024a). *Underlag om hushållens utgifter.* E-post 2024-06-13.

Stenström, E. (2008). What turn will cultural policy take? The renewal of the Swedish model. *International Journal of Cultural Policy*, 14 (1), 25–35.

Stiftelser och Fonder (2024). *Stiftelsernas stöd 2022.* Stiftelser och Fonder. <https://saatiotrahastot.fi/sv/stiftelsernas-stod/> (Hämtad 2024-09-17)

Stockholm School of Economics. (2024). *Art Initiative*.
<https://www.hhs.se/sv/samverkan/sse-initiatives/art-initiative/>
(Hämtad 2024-08-28)

Stubb, R., Rhoads, M. & Rhee, N. (2023). *Public Funding for the Arts 2022*. Grantmakers in the Arts.

Svenska Akademien (2024). *Svenska Akademien 2023*. Svenska Akademien

Svenska bokhandlareföreningen & Svenska förläggareföreningen (2024). *Bokförsäljningsstatistiken 2023 – och utvecklingen de senaste sex åren (2018-2023)*. Svenska bokhandlareföreningen & Svenska förläggareföreningen

Sveriges hembygdsförbund (2024). *Underlag om hembygdsrörelsens intäkter*. E-post 2024-04-16.

Throsby, D. & Zednik, A. (2011). Multiple job-holding and artistic careers: some empirical evidence. *Cultural Trends*, 20 (1), 9–24.

Tobelem, L-M. (2013). The arts and culture: a financial burden or a way out of the crisis? *Enact Journal of Cultural Management and Policy*, 3 (1), 52–60.

Toepler, S. (2013). Shifting cultural policy landscapes in the USA: What role for philanthropic foundations? *Cultural Trends*, 22 (3–4), 167–179.

Traverso, R., Naylor, R., McCormick, C., Moretto, M. & Dedman, J. (2020). *Evaluation of Catalyst: Evolve*. Year 3 Final Report. BOP Consulting & Arts Council England.

Veiteberg, J. (2019). *Å samla kunst. Samlingsutvikling ved norske kunstmuseum på 2000-talet*. Norsk Kulturråd.

Von Essen, J & Svedberg, L. (2020). *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Västra Götalandsregionen (2012). *Västra Götalands regionala kulturplan 2013–2015*. Göteborg: Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen (2023). *Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027*. Västra Götalandsregionen.

Vårt Luleå (2024). *Hanna Isaksson – ny projektledare med fokus på kulturella samarbeten*.

<https://vartlulea.se/arkiv/tillvaxt/hannaisakssonnyprojektledaremedfokuspakulturellasamarbeten.5.1f66df0c18fde458a60997.html> (Hämtad 2024-09-17)

Walker, C. (2016). *A Great Match. How match-funding incentives charitable giving in the UK and unites funders and donors in tackling social issues*. Big Give, Charities Trust and RBS.

Wennström, J., Stern, I., & Nummi-Södergren, H. (2023). *Filantropiskt stöd till det fria kulturlivet*. Brakeley Nordic.

Werner, J. (2018). *Postdemokratisk kultur*. Gidlunds förlag.

Wijkström, F. (2001). Om svenska stiftelser. I Wijkström (red.) *Civilsamhällets många ansikten. En samling essäer 1995–2010*. European Civil Society Press.

Wijkström, F., & Einarsson, S. (2004). *Foundations in Sweden: Their scope, roles and visions*. Stockholm, Sweden: Stockholm School of Economics.

Wijkström, F. & Einarsson, S. (2018). Comparing Swedish Foundations: A Carefully Negotiated Space of Existence. *American Behavioral Scientist*, 62 (13), 1889–1918.

Wilkerson, M. (2012). Using the Arts to Pay for the Arts: A Proposed New Public Funding Model. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 42 (3), 103–115.

Bilaga 1: Enkäter till stiftelser

Enkät 1: Stiftelsers kulturfinansiering

Myndigheten för kulturanalys genomför på regeringens uppdrag en undersökning av kulturområdets icke-offentliga finansiering. Kulturanalys har identifierat stiftelser som betydelsefulla finansörer och vill genom en webbaserad enkät förbättra kunskapen om hur stiftelser bidrar till svenskt kulturliv. Sammanlagt skickas enkäten ut till cirka 2 000 stiftelser.

Ert svar är viktigt. Enkäten tar cirka 10–30 minuter att besvara beroende på ert tillgänglighet till uppgifter. Den är frivillig att besvara men ert deltagande är mycket viktigt för att öka kunskapen om hur stiftelser bidrar till kulturområdet. Vi är tacksamma om ni har möjlighet att besvara enkäten **senast torsdagen 22 juni 2023**.

Dina uppgifter skyddas. Undersökningen administreras av det oberoende företaget Research Automators Sweden AB. Undersökningen genomförs i enlighet med tillämplig dataskyddslagstiftning och branschetiska riktlinjer. Alla inkomna svar behandlas konfidentiellt. Inga enskilda svar redovisas och inga enskilda stiftelser eller personer kommer att kunna identifieras av utomstående. {Här} kan du läsa mer om hur dina personuppgifter hanteras. Om ni har frågor gällande undersökningen eller enkätens utformning kontakta insamling@kulturanalys.se

Stort tack på förhand för ert deltagande!

Vänlig hälsning
Mats Granér
Myndighetschef

Starta enkäten genom att klicka på pilen till höger nedan.

1. Hur stora var stiftelsens bokförda tillgångar 2022 i kronor?

Frågan ställs för att få en aktuell uppgift om stiftelsens tillgångar.

Om uppgift saknas, skriv #.

Kronor

Bokförda tillgångar 2022:

2. Hur mycket pengar delade ni ut i bidrag och stipendier 2022 respektive vad var era kostnader för att i egen regi bedriva kulturverksamhet 2022 och/eller om möjligt tidigare år, i kronor?

Om inga pengar delades ut eller det inte fanns några kostnader, skriv 0 kr.

Om uppgift saknas eller ej lämnas, skriv #.

	Utdelade bidrag/stipendier Kronor		Kostnader för att bedriva kulturverksamhet i egen regi Kronor	
2022:	____		____	
2021:	____		____	
2020:	____		____	
2019:	____		____	
2018:	____		____	

3. Om möjligt, dela upp era bidrag/stipendier 2022 per mottagartyp:

Om inga pengar delades ut, skriv 0 kr

Om uppgift saknas eller ej lämnas, skriv #.

Kronor

Bidrag till organisationer totalt:	____
Bidrag/stipendier till enskilda konstnärer/kulturskapare totalt:	____
Summerad total:	____
Totalt enligt fråga 2:	____

4. Om möjligt, uppskatta hur era bidrag/stipendier (sammantaget för organisationer och enskilda konstnärer/kulturskapare) 2022 fördelats per kulturområde i kronor:

Om inga pengar delades ut, skriv 0 kr

Om uppgift saknas eller ej lämnas, skriv #.

Kronor

Scenkonst (teater, dans och musik):	____
Museer och kulturarv:	____
Bild- och formkonst:	____
Litteratur, skrivande och läsande:	____
Film:	____
Övrigt (exempelvis andra konstformer eller kulturområdesövergripande):	____

Kronor

Summerad total:

Totalt enligt fråga 2:

Eventuell kommentar:

5. Om möjligt, uppskatta hur era kostnader för att bedriva kulturverksamhet i egen regi 2022 fördelats per kulturområde i kronor:

Om det inte fanns några kostnader, skriv 0 kr.

Om uppgift saknas eller ej lämnas, skriv #.

Kronor

Scenkonst (teater, dans och musik):

Museer och kulturarv:

Bild- och formkonst:

Litteratur, skrivande och läsande:

Film:

Övrigt (exempelvis andra konstformer eller kulturområdesövergripande):

Summerad total:

Totala kostnader för att bedriva kulturverksamhet i egen regi enligt fråga 2:

Eventuell kommentar:

6. Finns det några krav på att era mottagare av bidrag/stipendier ska vara knutna till en plats:

	Ja	Nej
till Sverige?	☐	☐
till en specifik region i Sverige?	☐	☐
till en specifik kommun i Sverige?	☐	☐

7. Fanns det någon fråga som ni tyckte var svår att svara på eller har ni någon övrig kommentar?

8. Avslutningsvis undrar vi på Kulturanalys om vi får kontakta er för en uppföljande studie som myndigheten genomför inom samma regeringsuppdrag?

Frågan är frivillig och enkäten kan skickas in med fälten tomma.

Namn:	____
Mejladress:	____
Telefonnummer:	____

Enkät 2: Fördjupning av stiftelsers kulturfinansiering

- 1. Hur väljer ni ut mottagare av stöd/bidrag/stipendier inom kultur?**
(Har ni exempelvis ett ansökningsförfarande eller väljs mottagare ut på annat sätt? Har ni några bestämda bedömningskriterier? Vilka är dessa kriterier i sådana fall?)
- 2. Om ni tillämpar ansökningsförfarande, kommuniceras information om processen och bedömningskriterier till sökande på något särskilt sätt?**
(Finns exempelvis information om ansökningsförfarande och bedömningskriterier tillgängliga på er hemsida eller liknande?)
- 3. Hur bereds och beslutas om stöd/bidrag/stipendier?**
(Finns det exempelvis särskilda grupper som bedömer ansökningar och/eller särskilda grupper som beslutar om ansökningar? Hur ser sammansättningen i dessa grupper ut och hur utses medlemmarna?)
- 4. Stödjer ni kulturverksamhet på något annat sätt än genom direkta ekonomiska stöd/bidrag/stipendier?**
- 5. Av vilket eller vilka skäl stödjer ni kultur som ändamål?**
- 6. Möjlighet till ytterligare kommentarer**
(Har ni exempelvis förslag på någon åtgärd (politisk eller annan) som ytterligare skulle underlätta stiftelsers verksamhet och/eller kunna bidra till att öka stiftelsers finansiering av kulturverksamhet?)

Bilaga 2: Intervjuguider

Intervjuguide 1: Kulturverksamheter/konstnärer

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Frågor om kulturverksamhetens finansiering

- Kort om kulturverksamheten
- Hur finansieras verksamheten? Olika typer av intäkter/finansiering. Förändring över tid? Betydelsen av ideellt arbete? Andra former av samarbeten med icke-offentliga aktörer?
- Hur arbetar ni/du med verksamhetens finansiering?
- Hur ser ni/du på möjligheten att öka den privata finansieringen av verksamheten?

Övergripande frågor om kulturens finansiering

- Finns det behov av att öka den privata finansieringen av kultur i Sverige?
- För- och nackdelar med olika typer av offentlig och privat finansiering
- Likheter/skillnader mellan olika konst- och kulturområden eller kulturuttryck när det gäller förutsättningar att erhålla privat finansiering.

Hinder och åtgärder för ökad privat finansiering

- Ser du hinder för att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige? Skiljer sig hindren åt för olika finansieringsformer eller kulturformer?
- Finns det något politiken kan göra för att uppmuntra eller underlätta ökad privat finansiering? Vad i så fall och varför?
- Är det något kulturskapare eller kulturverksamheter kan eller bör göra för att öka den privata finansieringen av kulturverksamheter?

Konsekvenser av förändringar i kulturens finansiering

- Ser du att några särskilda fördelar med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?
- Ser du att några särskilda nackdelar eller risker med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?
- Bör eventuella nackdelar/risker hanteras på något särskilt sätt av politiska aktörer eller aktörer på kulturområdet eller privata aktörer?

Avslutningsfrågor

- Har du något du vill tillägga?

Intervjuguide 2: Privata finansiärer

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Övergripande frågor om aktörens kulturfinansiering

- Vilka kulturverksamheter stödjer ni/du?
- Stödjer ni/du annat än kultur?
- Berätta om ert stöd till kulturverksamheter. Vad består de i? Vem tog initiativet? Hur har de utvecklats? Hur länge har de pågått? Vilka, om några, motprestation har ni erhållit?

Motiv för privat finansiering

- Varför stödjer ni kulturverksamhet?
- Varför tror du andra privata aktörer väljer att stödja kulturverksamhet?
- Vad för typ av kulturverksamhet tror du har bäst möjligheter att erhålla privat finansiering?

Hinder och åtgärder för ökad privat finansiering

- Har ni/du stött på några särskilda hinder och svårigheter när ni velat stödja konst och kultur?
- Ser du generellt sett några särskilda hinder eller svårigheter för privata aktörer att stödja konst- och kulturverksamheter?
- Ser du några särskilda skäl till att den icke-offentliga finansieringen av kulturverksamhet är förhållandevis låg i Sverige?
- Ser du några särskilda sätt att öka privata aktörers intresse att stödja konst- och kulturverksamhet?
- Finns det några politiska förslag/åtgärder som du tycker borde genomföras i syfte att underlätta eller uppmuntra ökad privat finansiering av kulturverksamhet? Vilka i så fall och varför?
- Hur ser du på möjligheterna att attrahera privata medel till lokala och regionala fonder som exempelvis matchas med offentliga medel?

- Är det något konstnärer/kulturskapare/kulturverksamheter borde bli bättre på för att attrahera finansiärer utanför det offentliga?

Avslutningsfrågor

- Har du något du vill tillägga?

Intervjuguide 3: Bransch-, intresse och mäklarorganisationer

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Övergripande frågor om kulturens finansiering

- Egen erfarenhet av att arbeta med olika finansieringskällor?
- Berätta kort om organisationen du företräder
- Hur arbetar organisationen med frågor kring kulturens finansiering?
- Finns det behov av att den icke-offentliga finansieringen av den konst och kultur som idag erhåller offentlig finansiering ökar? Varför? Varför inte?
- Hur ser möjligheterna för er organisations medlemmar ut att erhålla olika former av privat finansiering?
- Finns det skillnader mellan olika konst- och kulturområden när det gäller möjligheterna att öka sin privata finansiering?

- Ser du några särskilda fördelar respektive nackdelar med olika typer av offentlig och privat finansiering av kulturverksamhet? (som offentliga bidrag från stat, region, kommun. Som sponsring, donationer, crowdfunding, egna verksamhetsintäkter)
- Hur bedömer du betydelsen av ideellt arbete för din organisations medlemmar?
- Hur ser du på förutsättningarna för det ideella arbetet i kulturlivet?
- Hur ser du på möjligheterna för det ideella arbetet i kulturlivet att öka?

Motiv för privat finansiering

- Vad bedömer du är anledningarna för olika privata aktörer att stödja kulturverksamhet?
- Vad krävs för att öka de privata aktörernas intresse för att finansiera kultur?

Hinder och åtgärder för ökad privat finansiering

- Finns det några hinder för att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige? Skiljer sig hindren åt för olika finansieringsformer eller kulturformer?
- Ser du några särskilda skäl till att den icke-offentliga finansieringen av kulturverksamhet är förhållandevis låg i Sverige?
- Finns det några politiska förslag/åtgärder som borde genomföras i syfte att underlätta eller uppmuntra ökad privat finansiering? Vilka och varför?
- Är det något konstnärer/kulturskapare/kulturverksamheter bör göra i syfte att öka den privata finansieringen?

Konsekvenser av förändringar i kulturverksamheters finansiering?

- Ser du några särskilda fördelar med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?
- Ser du att några särskilda nackdelar eller risker med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?
- Bör eventuella nackdelar/risker hanteras på något särskilt sätt av politiska aktörer eller aktörer på kulturområdet eller privata aktörer?

Avslutningsfrågor

- Har du något du vill tillägga?

Intervjuguide 4: Kulturlotsar

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Övergripande frågor om kulturlotsverksamheten

- Berätta om ditt arbete som kulturlots. Hur länge har du arbetat? Var är din tjänst placerad? Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?
- Kan du säga något om bakgrunden till att det tillsatts Kulturlotsar i din stad?
- På vilka sätt liknar/skiljer sig kulturlotsar och deras positioner i olika städer i Sverige?
- Vilka aktörer arbetar du med och hur?
- Hur ser du på utvecklingen av Kulturlotsars roller framöver?

Perspektiv på kulturlivets finansiering

- Bland aktörer i kulturlivet, näringslivet och fastighetsbranschen: finns det aktörer eller kulturområden som är lättare eller svårare att arbeta med/inom?
- Arbetar du med kulturlivets finansiering och i så fall på vilka sätt?
- Utifrån din roll som kulturlots, hur ser du på olika former av offentlig och privat finansiering av kulturen? Utvecklingen över tid? Fördelar och nackdelar med olika finansieringsformer?
- Stöter du/ni på några särskilda hinder, utmaningar och svårigheter i arbetet som kulturlots och med att främja samverkan mellan kultur, fastighetsägare och näringsliv?
- Vad kan man göra för att överkomma eventuella svårigheter/hinder?
- Är det något konstnärer/kulturskapare skulle behöva bli bättre på i relationen till fastighetsägare och det privata näringslivet?)

Avslutande frågor

- Har du något du vill tillägga?

Intervjuguide 5: Projekt inom programmet Nya finansieringsmodeller

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Övergripande frågor om kulturens finansiering

- Berätta om den organisation/verksamhet du företräder
- Hur arbetar ni med frågor kring kulturens finansiering?

Ert projekt om inom Nya finansieringsmodeller

- Berätta om varför ni sökte medel från programmet Nya finansieringsmodeller?
- Beskriv er projektidé Beskriv hur ni tänker att ert projekt skulle kunna bidra till ökad privat finansiering av kulturverksamhet
- Vilken typ av kulturverksamheter (ex inriktning och storlek) är det ni tänkt ska erhålla ökad privat finansiering inom ert projekt?
- Har projektets genomförande fungerat som ni tänkt?
- Vilka eventuella hinder och svårigheter har ni stött på?
- Är det några särskilda framgångsfaktorer som du utifrån ert projekt vill peka på när det gäller att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet?
- Om ni skulle börja om med projektet idag, är det något ni skulle göra annorlunda?

Generella frågor om kulturlivets finansiering

- Finns det enligt dig skillnader mellan olika konst- och kulturområden när det gäller möjligheterna att finansiera verksamheten med privata medel?
- Hur ser du generellt på möjligheterna för olika typer av privat finansiering av kultur att öka?
- Finns det några hinder för att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige? Skiljer sig hindren åt för olika finansieringsformer eller kulturformer?
- Vad uppfattar du som anledningarna för privata aktörer att stödja kulturverksamhet?
- Hur skulle den privata finansieringen av kultur kunna underlättas eller uppmuntras?

- Är det något konstnärer/kulturskapare/kulturverksamheter bör göra i syfte att öka sin privata finansiering?
- Ser du att några särskilda fördelar med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?
- Ser du att några särskilda nackdelar eller risker med ökad privat finansiering av kulturverksamhet, eller ett ökat fokus på sådan finansiering?

Avslutningsfrågor

- Har du något du vill tillägga?

Intervjuguide 6: Deltagare i kurs om filantropiskt stöd till kultur

Inledning

- Kort om Myndigheten för kulturanalys
- Kort om regeringsuppdraget
- Kort om inspelning, personuppgifter och hur intervjumaterialet behandlas

Frågor om kulturverksamhetens finansiering

- Kort om kulturverksamhetens innehåll
- Hur finansieras verksamheten? Olika typer av intäkter/finansiering. Förändring över tid? Betydelsen av ideellt arbete? Andra former av samarbeten med icke-offentliga aktörer?
- Hur arbetar ni/du med verksamhetens finansiering?
- Vilka är era erfarenheter av olika finansieringskällor?

Kursen "Filantropiskt stöd till det fria kulturlivet"

- Hur kommer det sig att du gick kursen om filantropiskt stöd eller ingick i projektgruppen som deltog i kursens utvecklingsarbete.
- Vilka förväntningar hade du/ni på kursen/projektet?
- Berätta om kursens innehåll
- Gav kursen/projektet det ni hoppades?
- Vad är det viktigaste du i efterhand tycker att du/ni fick ut av kursen/projektet?
- Vilka olika frågor diskuterade ni i projektgruppen? (vilka olika åsikter fanns?, ex kring utmaningar och risker med privat finansiering)
- Vilka möjligheter ser ni att omsätta det ni lärde er på kursen i praktiskt arbete? (är det någon specifik som fått ansvar för arbetet?)
- Har kursen/kunskapen gjort att din kulturverksamhet som arbetar i har förändrat sitt arbetssätt när det gäller verksamhetens finansiering? På vilket sätt i så fall? Vilka har resultaten blivit?
- I kursen pekas på olika framgångsfaktorer och viktiga steg som centrala för ett framgångsrikt arbete med filantropiskt stöd. Hur tycker ni att de här olika delarna fungerar i relation till er kulturella/konstnärliga verksamhet? Är det bra verktyg att arbeta utefter? Varför? Varför inte?

Generella frågor om privat finansiering av kulturlivet

- Hur ser du generellt på möjligheten att öka den privata finansieringen av kulturverksamhet i Sverige?
- Finns det enligt dig skillnader mellan olika konst- och kulturområden eller kulturuttryck när det gäller möjligheterna att öka den privata finansieringen?
- Ser du några särskilda generella hinder eller svårigheter med att öka den icke-offentliga finansieringen av kulturverksamhet i Sverige?

- Är det något kulturskapare/kulturverksamheter bör göra eller bli bättre på i syfte att öka den privata finansieringen av sina verksamheter?
- Ser du att några särskilda för- eller nackdelar med ett ökat fokus på icke-offentlig finansiering av kulturverksamhet i Sverige?

Avslutningsfrågor

- Har du något du vill tillägga?

Bilaga 3: Respondenter

Kulturverksamheter

Respondent	Kulturområde	Verksamhetens årsarbetskrafter (ca)	Geografiskt läge	Huvudman
SK1	Scenkonstverksamhet	35–45	Mellansverige	Offentlig
SK2	Scenkonstverksamhet	25–35	Södra Sverige	Offentlig
SK3	Scenkonstverksamhet	5–15	Storstad	Annan
SK4	Scenkonstverksamhet	0–5	Storstad	Annan
SK5/SK6	Scenkonstverksamhet	55–65	Norra Sverige	Offentlig
SK7/SK8	Scenkonstverksamhet	0–5	Storstad	Annan
SK9	Scenkonstverksamhet	40–50	Norra Sverige	Offentlig
SK10	Scenkonstverksamhet	5–15	Norra Sverige	Annan
SK11	Scenkonstverksamhet	5–15	Norra Sverige	Annan
KH1	Konsthall	15–25	Södra Sverige	Annan
KH2	Konsthall	10–20	Storstad	Offentlig
KH3	Konsthall	5–15	Storstad	Annan
KH4	Konsthall	0–5	Norra Sverige	Offentlig
KH5	Konsthall	15–25	Södra Sverige	Annan
KH6	Konsthall	5–15	Norra Sverige	Annan
KH7	Konsthall	0–5	Mellansverige	Annan
KH8	Konsthall	0–5	Mellansverige	Annan
KH9	Konsthall	0–5	Södra Sverige	Annan
KH10	Konsthall	15–25	Södra Sverige	Annan
MV1	Museum	0–5	Södra Sverige	Annan
MV2	Museum	0–5	Norra Sverige	Annan
MV3	Museum	0–5	Södra Sverige	Annan
MV4	Museum	5–15	Mellansverige	Annan
MV5	Museum	35–45	Mellansverige	Offentlig
MV6	Museum	85–95	Södra Sverige	Offentlig
MV7	Museum	10–20	Mellansverige	Offentlig
MV8/MV10	Museum	115–135	Storstad	Offentlig
MV9	Museum	0–5	Södra Sverige	Annan
MV11	Museum	35–45	Mellansverige	Offentlig
KBV1	Kulturverksamhet	0–5	Södra Sverige	
KBV2	Kulturverksamhet	35–45	Storstad	
KBV3	Kulturverksamhet	0–5	Storstad	

Respondent	Kulturområde	Verksamhetens årsarbetskrafter (ca)	Geografiskt läge	Huvudman
KBV5	Kulturverksamhet	30–40	Storstad	
KBV6	Kulturverksamhet	5–10	Storstad	
KBV7	Kulturverksamhet	0–5	Södra Sverige	
KBV8	Kulturverksamhet	45–55	Södra Sverige	
KBV9	Kulturverksamhet	0–5	Södra Sverige	
KBV10	Kulturverksamhet	5–15	Mellansverige	
KBV11	Kulturverksamhet	40–50	Mellansverige	

Övriga respondenter

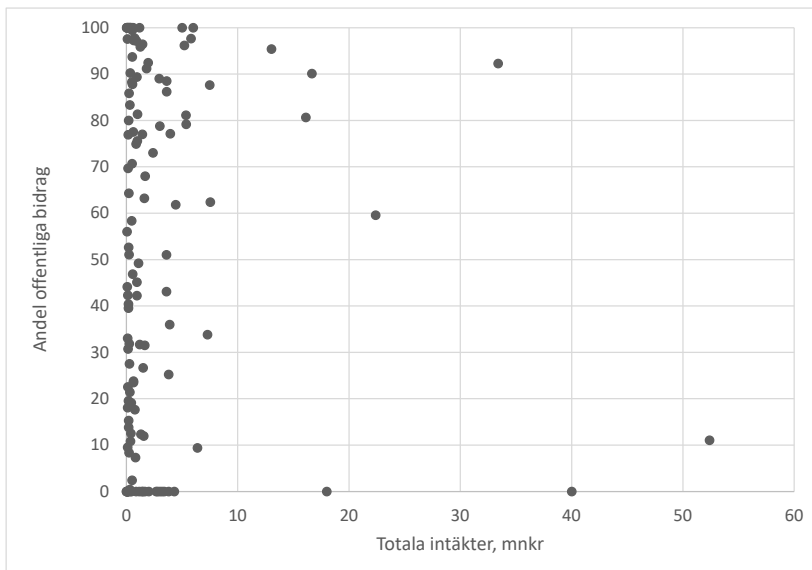
Respondent	Aktörgrupp
F1	Privat finansiär
F2	Privat finansiär
F3	Privat finansiär
F4	Privat finansiär
F5	Privat finansiär
F6	Privat finansiär
F7	Privat finansiär
F8	Privat finansiär
F9	Privat finansiär
F10	Privat finansiär
F11	Privat finansiär
FR1	Representant för facklig organisation
FR2	Representant för facklig organisation
FR3	Representant för facklig organisation
BR1	Representant för branschorganisation
BR2	Representant för branschorganisation
BR3	Representant för branschorganisation
BR4	Representant för branschorganisation
CS1	Representant för paraplyorganisation inom det ideella kulturlivet
CS2	Representant för paraplyorganisation inom det ideella kulturlivet
MÄV1	Kulturlots
MÄV1	Kulturlots

Respondent	Aktörsgrupp
MÄV3	Kulturlots
MÄV4	Representant för mäklarverksamhet
MÄV5	Representant för mäklarverksamhet
EK1	Enskild konstnär
EK2	Enskild konstnär
EK3	Enskild konstnär
EK4	Enskild konstnär
EK5	Enskild konstnär
EK6	Enskild konstnär
EK7	Enskild konstnär
KBP1	Projekt inom Kulturbyggan
KBP2	Projekt inom Kulturbyggan
KBP3	Projekt inom Kulturbyggan

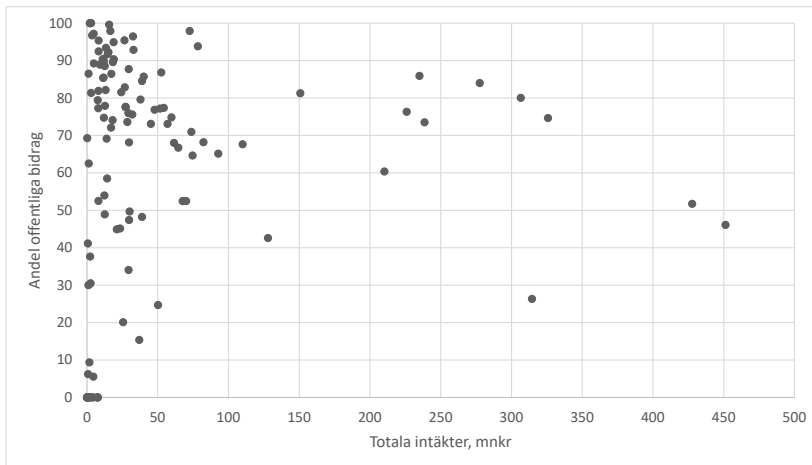
Bilaga 4: Offentlig finansiering – spridningsdiagram

Figur 1. Utställningsverksamheter inom bild- och form 2023:
Andel offentliga bidrag (y-axeln) i relation till totala intäkter (x-axeln),
i miljontals kronor

Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

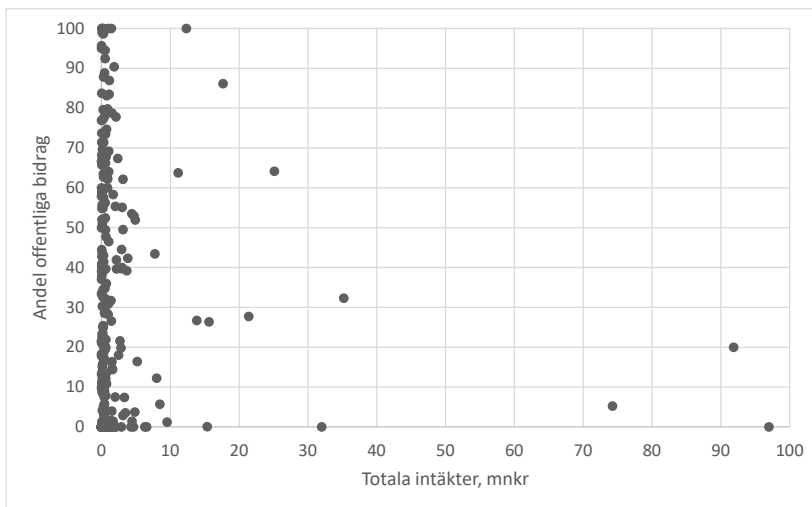
Figur 2. Museer i det allmänna museiväsendet 2023:
Andel offentliga bidrag (y-axeln) i relation till totala intäkter (x-axeln),
i miljontals kronor

Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

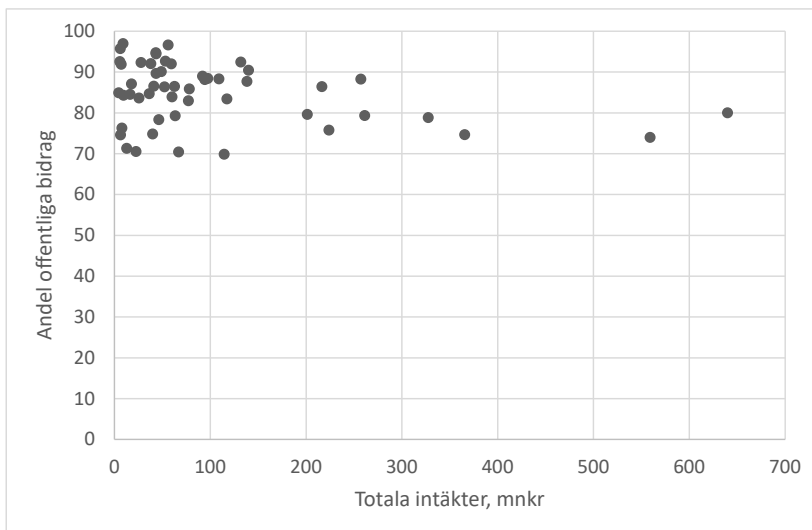

Figur 3. Museer utanför det allmänna museiväsendet 2023:
Andel offentliga bidrag (y-axeln) i relation till totala intäkter (x-axeln),
i miljontals kronor

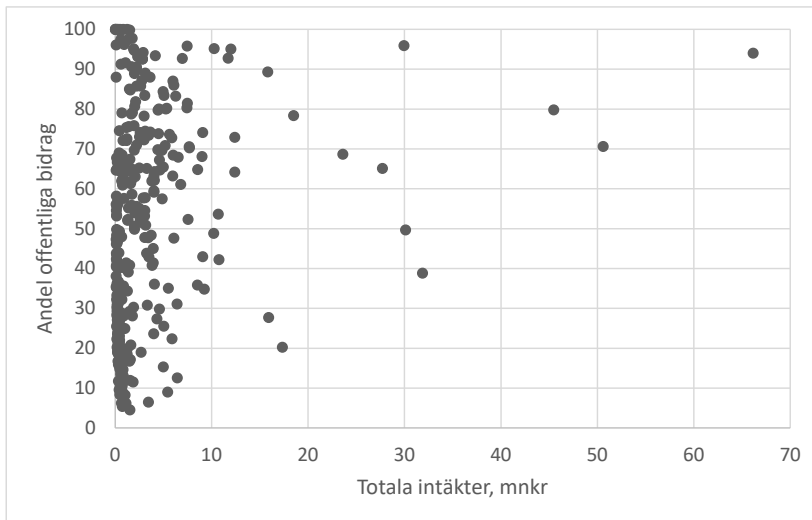
Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

Figur 4. Scenkonstverksamheter med offentlig huvudman 2023: Andel offentliga bidrag (y-axeln) i relation till totala intäkter (x-axeln), i miljontals kronor

Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

Figur 5. Scenkonstverksamheter med annan huvudman än offentlig:
Andel offentliga bidrag (y-axeln) i relation till totala intäkter (x-axeln),
i miljontals kronor

Källa: Kulturanalys statistikbearbetning (egna insamlade data).

Not: Riksteatern har exkluderats.

www.kulturanalys.se